

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

วารสาร

ดุขฎฐิบัณทิตทหสัฏคคคสตร

Ph.D. in Social Sciences Journal

ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2563

ISSN 2229-1148

E-ISSN 2651-1029

DOI: 10.14456/phdssj

เจ้าของวารสาร

สมาคมปรัชญาดุขฎฐิบัณทิตทหสัฏคคคสตร มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association Ramkhamhaeng University

Website : www.tci-thaijo.org/index.php/phdssj E-mail : phd-ru@hotmail.com

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ Ph.D. in Social Sciences Journal

วัตถุประสงค์

วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย และบทความทางหนังสือด้านสังคมศาสตร์

ชื่อวารสาร

ภาษาไทย : วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
ภาษาอังกฤษ : Ph.D. in Social Sciences Journal
Website : <https://www.tci-thaijo.org/index.php/phdssj>

ขอบเขต

วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ จะตีพิมพ์บทความในสาขาวิชาสังคมวิทยา รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ การบริหารการศึกษา วิทยาการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ จิตวิทยาให้คำปรึกษา บริหารธุรกิจ และเศรษฐศาสตร์

กำหนด

1. ตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)
2. การสมัครสมาชิก สามารถสมัครได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/phdssj>

เจ้าของ : สมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

หมายเหตุ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความหนังสือในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ของคณะผู้จัดทำ และมีข้อความรับผิดชอบของสมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในกรณีการทำวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยต้องผ่านการอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และนำหลักฐานมาแสดง

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิสักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์
รองศาสตราจารย์ คิม ไชยแสนสุข
ศาสตราจารย์ ดร.ปิยะฉัตร จารุธีรสานต์
ดร.สมศักดิ์ ไตรรักษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง
อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้อำนวยการโครงการปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
นายกสมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ ทองรอด

วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

รองบรรณาธิการ

ดร.ดารารพร คงจา

สมาคมศิษย์เก่าพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล รัตน์ไพจิตร

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลักขมี งามมีศรี
นาวาอากาศเอก ดร.อัมพร เพ็ชรราช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

วิทยาลัยการทัพอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

กองทัพอากาศไทย

ดร.จำเนียร ชุมทโสภาค

อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

ดร.รุจิภาญจน์ สานนท์

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดร.สิทธิชัย จันทรานนท์

บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)

ดร.ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์

สมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดร.กัญจนรัตน์ วิทยาเกียรติเลิศ

สมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

นายปัญญา ศรีเพชรสุพรรณ

สมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

นายวรวิธ ลีลานภาคคีติ

สมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สถานที่พิมพ์

สำนักพิมพ์ บัดดี้ ครีเอชั่น

40/315 หมู่ 11 ต.บางแม่นาง อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี 11140

บทบรรณาธิการ

วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ฉบับนี้เป็นฉบับที่เตรียมที่จะเข้าสู่การประเมินรอบใหม่อีกครั้งหนึ่งจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre) ในต้นปี 2564 เพื่อที่วารสารของเราจะอยู่ในฐานที่สูงขึ้นและเป็นประโยชน์กับ นักวิจัย และผู้สนใจทั่วไปวารสารฉบับนี้จึงต้องปรับเปลี่ยนการอ้างอิงท้ายเล่มของแต่ละบทความโดยใช้การอ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียว และบทความทุกบทความทางกองบรรณาธิการได้คัดเลือกแต่ละบทความที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้กระบวนการตรวจสอบ คัดเลือกบทความเข้มข้นกว่าเดิม บทความที่ไม่มีมาตรฐานด้านคุณภาพอาจไม่ได้รับการตีพิมพ์ เพื่อที่จะเกิดประโยชน์ด้วยกันทั้ง กองบรรณาธิการ เจ้าของบทความ และผู้อ่านวารสารเล่มนี้

เพื่อมาตรฐานของวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ และคุณภาพของบทความที่ส่งเข้ามาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์วารสารดุสิตฯ รูปแบบของบทความต้องถูกต้องตามที่วารสารได้วางหลักเกณฑ์ไว้ หากต่างจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวอาจทำให้บทความนั้นถูกปฏิเสธในเบื้องต้น เป็นเหตุให้ขาดโอกาสในการเผยแพร่อย่างน่าเสียดาย

Ph.D.RU

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ ทองรอด

บรรณาธิการวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

สารบัญ

บทความวิชาการ

การพัฒนารัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542	297
พานิช มีเพียร, กิจบดี ก้องเบญจกุล	

การบริหารโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข	310
สมสินธ์ รักบุญ, อำนวย ทองโปร่ง	

Concept of the People's Participation and Collective Responsibility in Managing the State and Local Government Affairs	321
Amnuay Boonratmaitree, Trin Indraopas, Suphattra Yodsurang, Krai Boonbandarn	

บทความวิจัย

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)	332
ปรัชญา มหาวิจิตรชัยมนตรี, สุเมธ งานประดับ, ภูมิ มูลศิลป์, อนงค์ฤทธิ์ แข็งแรง	

โครงสร้างเชิงสาเหตุของผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคล สุวรรณภูมิ	346
รักเกียรติ โรจน์กัญญาพรหม อมรา รัตตากรม จันทนา แสนสุข	

ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการผลิตไฟฟ้า จากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง	360
กนกวรรณ สุวรรณมุขม วิสาชา ภูจินดา	

รูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักศาลยุติธรรม ประจำภาค 1	371
ณัฐสุมน ทิตาสิริจิราสม, วันชัย ปานจันทร์, ไข่มืด อินทวงศ์, เอกสิทธิ์ สนามทอง	

การปรับตัวและคุณภาพชีวิตของชาวนาในสังคมไทยปัจจุบัน	382
ธีรภัทร สุตะบุตร, จิรโชค วีระสย, งามพิศ สัตย์สงวน, นิเทศ ดินณะกุล	

การศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา ครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์	393
ศกลวรรณ พาเรือง, วิชิต สุรัตน์เรืองชัย, พงศ์เทพ จิระโร	

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย	406
อรัชมน รัตนวราหะ, พิชญ์สินี ตัณขเสน, บุรพร กำบุญ, ศิริชญาน์ การะเวก	

สารบัญ

ศักยภาพการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในการเปลี่ยนผ่าน สู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า.....	416
อัญชนา ส่วนมนทิระ, พิชญ์สินี ตัณฑเสน, บุรพร กำบุญ, ศิริชญาณ์ การะเวก	
หลักการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานคดีอาญาเสพติด ด้วยวิธีการอำพรางตัว.....	428
กุลทิศา ยุวะหงษ์, จรัล เล็งวิทยา	
หลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงาน อัยการสูงสุด.....	439
จิตติมา ราชรักษ์, สุชลมัย สุทธิบดี, อุทัย อาทิวะ, ศุภกิตต์ จรุงโรจน์	
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์ กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก.....	451
ทิวา เทียนเบ็ญจะ, วันชัย ปานจันทร์	
ผลกระทบของคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหาร ต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมในพื้นที่เขตชะอำและหัวหิน.....	464
จิรัชญา ศิลล์ตยาวงค์, ขวภาพร ฑีฆาอุตมากร, ประยงค์ มีใจซื่อ	
มาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ในเขตของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	475
ธรรมบุญ หินคำ, พัฒนะ เรือนใจดี, อาบ นคะจัด, งามพิศ ลัตย์สงวน	
ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางธุรกิจ ของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย.....	489
บุญเลิศ พริ้งเจริญ, กวี บุญเลิศวนิชย์, ณัฏชา กริมใจ, เบญจธรา วัฒนกุล	
กฎหมายคุ้มครองการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์.....	504
ภาทิต อธิธิวิกุล, สุชลมัย สุทธิบดี, สุชาติ ธรรมาพิทักษ์กุล, วัชรเนตติวาณิชย์	
แนวทางการพัฒนานโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย.....	517
ปาริสา อิศรเสนา ณ อยุธยา, ปิยะนุช เงินคล้าย, อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี, ปรัชญา ชุ่มนาเสียว	
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน.....	531
สุธรรม ลิกษาจารย์, อำนวย ทองโปร่ง, ชีรวัดน์ นิจเนตร, กิตติพงษ์ สุมิพันธ์	

การพัฒนารัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542

พานิช มีเพียร¹ กิจบตี ก้องเบญจภูษ²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการการพัฒนา
รัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัด โดยการนำพระราชบัญญัติทุน
รัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 แนวความคิดเกี่ยวกับการแปรรูป
รัฐวิสาหกิจ ทฤษฎีการจัดทำบริการสาธารณะ และหลักคุ้มครองประโยชน์ของส่วนรวม มาใช้เป็นกรอบในการ
วิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็น
บริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 นั้น ได้แก่ การโอนทรัพย์สินที่เป็นสาธารณ
สมบัติของแผ่นดินประเภทสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เมื่อมีการโอนตามมาตรา 24 แล้ว จะทำให้ที่ดินนั้นไม่เป็น
สาธารณสมบัติของแผ่นดินอีกต่อไป ที่ทำให้บริษัทการประปาส่วนภูมิภาค จำกัด (มหาชน) อาจจะต้องเสียค่าเช่า
และส่งผลต่อการกำหนดอัตราค่าน้ำประปาในที่สุด อีกทั้งยังพบปัญหาการไม่ได้รับอำนาจมหาชนในการเวนคืน
อสังหาริมทรัพย์ เดินท่อน้ำ และติดตั้งอุปกรณ์ไปได้ เหนือ หรือข้ามพื้นดินของบุคคลใดๆ ในที่ดินของเอกชนอีกด้วย

คำสำคัญ: การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ; การประปาส่วนภูมิภาค; บริษัทมหาชนจำกัด

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

พานิช มีเพียร และกิจบตี ก้องเบญจภูษ. (2563). การพัฒนาการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัท
มหาชน จำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2),
297-309.

¹ หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

อีเมล: platen.samui@hotmail.com

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

State Enterprise Development to Change the Status Provincial Waterworks Authority to Become Public Limited Company by the Provisions of the State Enterprise Capital Act, B.E. 2542

Phanit Meepian¹ Kijbodi Kongbenjapuch²

Abstract

This academic article aims to analyze the legal problems impeding the development to transform the Provincial Waterworks Authority to become public limited company by studying the State Enterprise Capital Act B.E. 2542 (1999), Provincial Waterworks Authority Act, B.E. 2522 (1979), privatization concept, public service provision theory, and common interests protection principles for analysis.

The analysis results showed that the problems that impede the development of the Provincial Waterworks Authority to be a public limited company under the State Enterprise Capital Act B.E. 2542 are the transfer of assets which are public assets for the common use by the citizen, when transfer under Section 24, shall no longer be public assets resulting in the Provincial Waterworks Authority has to pay the rent which will finally affect the water unit rate designation. The issue of the public power in expropriation of land, pipeline laying and equipment installation over or across the land of the private sectors.

Keywords: Privatisation; Provincial Waterworks Authority; Public Company Limited

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Meepian, P., & Kongbenjapuch, K. (2020). State enterprise development to change the status Provincial Waterworks Authority to become Public Limited Company by the Provisions of the State Enterprise Capital Act, B.E. 2542. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 297-309.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Huamak, Bangkapi, Bangkok, 10240, Thailand
Email: platen.samui@hotmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2544 รัฐบาลไทยได้ประกาศแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเป็นนโยบายหลักเร่งด่วนมากเรื่อง การพัฒนารัฐวิสาหกิจที่จะต้องดำเนินการให้รัฐวิสาหกิจต่างๆ ในประเทศ เป็นองค์กรที่จะเป็นองค์กรหลักในการกอบกู้ทางเศรษฐกิจของประเทศ สร้างรายได้หลักให้แก่ประเทศ (Hongvanishkul, 2002, p. 1) เนื่องจากในขณะนั้นประเทศไทยได้เกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศแทบล่มสลาย และประเทศไทยจำเป็นต้องนำพาประเทศเข้าไปสู่ระบบการขอความช่วยเหลือทางการเงินและทางวิชาการต่างๆ จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund--IMF) โดยประเทศไทยมีข้อผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตาม โดยเฉพาะประเด็นเรื่องของรัฐวิสาหกิจ นับได้ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินนโยบายตามข้อตกลง เนื่องจากรัฐวิสาหกิจบางแห่งไม่อยู่ในสภาพที่มีความจำเป็นจะต้องอยู่ต่อไป ส่วนที่จะอยู่ต่อไปก็ไม่ได้สะท้อนถึงต้นทุนที่แท้จริงในการให้บริการสาธารณะ ทำให้การประกอบกิจการประสบปัญหาภาวะขาดทุนเรื่อยมา จนมีผลทำให้เกิดปัญหาด้านงบประมาณประจำปีของรัฐบาลในการที่จะต้องนำงบประมาณมาจ่ายให้แก่รัฐวิสาหกิจเหล่านี้ ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ทบทวนโครงการการลงทุนของรัฐวิสาหกิจตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น หรือความสำคัญออกไปเพื่อรักษาฐานะทางการเงินให้สมดุล ตลอดจนปรับปรุงด้านต้นทุนของรัฐวิสาหกิจให้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริง และสนับสนุนให้เพิ่มบทบาทภาคเอกชนในรัฐวิสาหกิจให้มากขึ้น โดยเน้นที่ภาคสาธารณูปโภค พลังงาน การสื่อสาร และการขนส่งอีกด้วย สาเหตุมาจากนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่ผ่านมายังขาดความต่อเนื่องและชัดเจน ดำเนินการมาแล้วเป็นสิบปีก็ยังไม่สำเร็จ นอกจากนั้นรัฐยังมีการลงทุนในด้านสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานสูงมาก เท่ากับว่ารัฐขาดการส่งเสริมให้เอกชน

เข้ามาลงทุนแทนซึ่งเป็นนโยบายที่ผิดพลาด มีการกำหนดให้รัฐวิสาหกิจที่ต้องเร่งแปรรูปเป็นบริษัทจำกัดเป็นอันดับแรก คือ บริษัทบางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) และบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ด้วยการลดสัดส่วนการถือหุ้นของรัฐบาลลง สืบเนื่องจากการผูกพันดังกล่าว ประเทศไทยจึงเข้าสู่ยุคการแปรรูปรัฐวิสาหกิจอย่างแท้จริงเป็นครั้งแรก

การแปรรูปรัฐวิสาหกิจนั้น หมายถึง การเปลี่ยนสภาพความเป็นเจ้าของรัฐวิสาหกิจจากรัฐไปเป็นของเอกชน ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยไม่เคยมีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ตามความหมายดังกล่าว จะมีก็แต่เพียงการเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในรัฐวิสาหกิจรูปแบบต่างๆ เช่น การทำสัญญาจ้างเอกชนบริหารงาน การให้สัมปทานแก่เอกชน หรือการร่วมลงทุนกับเอกชน เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ในประเทศไทยเรายังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องและใช้เป็นกระบวนการเพื่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ แม้ในอดีตคือประมาณช่วงปี พ.ศ. 2530-2533 กระทรวงการคลังจะได้เคยยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ... แต่ร่างกฎหมายดังกล่าวก็มิได้เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 สภาพบังคับทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ยุคของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจทำได้ด้วยการเพิ่มสัดส่วนความเป็นเจ้าของรัฐวิสาหกิจนั้นให้แก่เอกชน หากเอกชนมีสัดส่วนความเป็นเจ้าของมากกว่าร้อยละห้าสิบ ก็ถือว่ารัฐวิสาหกิจนั้นถูกแปรรูปไปเป็นของเอกชนแล้ว (Boramanand, 2005)

การประปาส่วนภูมิภาค หรือ กปภ. ก็เป็น 1 ใน 16 รัฐวิสาหกิจ ที่รัฐบาลขณะนั้นกำหนดแผนให้เข้าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ. 2546 เช่นกัน แต่จนกระทั่งในปัจจุบันก็พบว่ายังไม่มีเมื่อนำการประปาส่วนภูมิภาคมาแปรรูป หรือเปลี่ยนสถานะรัฐวิสาหกิจไปเป็นบริษัทหรือบริษัทมหาชนจำกัด เนื่องด้วยติดปัญหาการคัดค้านจาก

ประชาชนที่ไม่เห็นด้วยหลายประการ เช่น ปัญหาการเข้ายึดกิจกรรมของรัฐวิสาหกิจของชาวต่างชาติภายหลังจากการที่มีการแปรรูปแล้ว โดยเฉพาะรัฐวิสาหกิจที่มีผลประโยชน์การดี มีกำไร ปัญหาจากประสบการณ์ในต่างประเทศที่พบว่าเมื่อแปรรูปรัฐวิสาหกิจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนอย่างมาก เช่น กรณีประเทศอาเจนติน่า หลังแปรรูปค่าไฟเพิ่มขึ้น รวมทั้งปัญหาการให้สิทธิพิเศษ เช่น การค้ำหนุนโดยกระทรวงการคลัง สิทธิที่มีอยู่ตามสัญญาเช่าที่ดิน สิทธิที่ได้รับการยกเว้นไม่อยู่ภายใต้กฎหมายที่ถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดกับรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ฯลฯ (The Secretariat of the Senate, 2003, p. 7)

นอกจากข้อผูกพันดังกล่าวของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) แล้ว ยังมีปัจจัยภายนอกประเทศในเรื่องความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและองค์การโลก เช่น ธนาคารโลก ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย องค์การการค้าโลก ก็มีเป้าหมายในการผลักดันให้ประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้เปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น อีกทั้งในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยจะต้องเข้าไปมีบทบาทในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และในปี พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมานี้รัฐบาลไทยได้มีนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อเชิญชวนนักลงทุนจากทั่วโลกเข้ามาลงทุนในด้านต่างๆ อย่างครบวงจรรวมทั้งระบบสาธารณูปโภค ในอันที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้มีการพัฒนารัฐวิสาหกิจ (privatization) อีกด้วย (Tattamanas, 2004, p. 2) อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ขณะนี้ ได้บัญญัติให้รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรี โดยอาศัยกลไกตลาดต้องไม่ประกอบการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมหรือจัดให้มี

การสาธารณูปโภค รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 (Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560, (2017) ได้กำหนดให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพโครงสร้างพื้นฐานทั้งด้านระบบขนส่งสื่อสาร โทรคมนาคม พลังงาน และสาธารณูปการ เพื่อสนับสนุนเพิ่มสมรรถนะภาคการผลิต และบริการ โดยดำเนินการพัฒนารัฐวิสาหกิจอย่างเป็นขั้นตอนด้วย

ดังนั้น จากความเป็นมา ปัญหาการคัดค้านจากประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนสถานะรัฐวิสาหกิจ และปัจจัยภายนอกประเทศในเรื่องความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น จึงทำให้ผู้เขียนเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนสถานะของการประปาส่วนภูมิภาคจากรูปแบบเดิมที่เป็นรัฐวิสาหกิจให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัดที่จะมีความคล่องตัวในการดำเนินกิจการ โดยเฉพาะประเด็นปัญหาทางกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 ที่จะต้องนำมาวิเคราะห์กับแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะทำให้อุบัติการณ์ปัญหาทางกฎหมายว่ามีอะไรบ้าง ที่เป็นอุปสรรคในการการพัฒนารัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัดต่อไปนั่นเอง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

ในช่วงปี พ.ศ. 2539 ประเทศไทยประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจหลายประการ กล่าวคือ ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเนื่องจากการส่งออกชะลอตัว ปัญหาหนี้ต่างประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นโดยส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ระยะสั้นของภาคเอกชนซึ่งมีความอ่อนไหวต่อสถานการณ์ต่างๆ ปัญหาสถาบันการเงินที่มีการปล่อยสินเชื่อในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่มีปริมาณมากเกินไปจนเกิดความพองตัว รวมทั้งปัญหาสำคัญอีกประการ คือ

การเก็งกำไรค่าเงินบาทซึ่งเริ่มขึ้นในเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 ทำให้ทางการสูญเสียเงินทุนสำรองระหว่างประเทศในการปกป้องค่าเงินบาทไปเป็นจำนวนมาก ต่อมาเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 มีการเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราจากระบบตะกร้าเงิน (basket currency) มาเป็นระบบลอยตัวภายใต้การจัดการ (managed float) จึงเป็นผลที่ทำให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อค่าเงินบาทในภูมิภาค จากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดทำให้รัฐบาลต้องตัดสินใจขอความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund--IMF) ในการขอถอนเงินกู้จาก IMF ประเทศไทยมีข้อผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามโดยประเด็นเรื่องรัฐวิสาหกิจนับได้ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินนโยบายตามข้อตกลง กล่าวคือ มีการกำหนดให้มีการทบทวนโครงการลงทุนของรัฐวิสาหกิจและตัดรายจ่ายที่มีความสำคัญในระดับต่ำลง เพื่อรักษาฐานะทางการเงินของภาครัฐวิสาหกิจให้สมดุล ตลอดจนปรับปรุงอัตราค่าบริการของรัฐวิสาหกิจให้สะท้อนกับทุนที่สูงขึ้นจากการอ่อนตัวของค่าเงินบาท ยกเว้นค่ารถโดยสารประจำทางและรถไฟชั้นธรรมดา เพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในรัฐวิสาหกิจโดยเน้นที่ภาคสาธารณูปโภค พลังงาน การสื่อสารและขนส่ง เนื่องจากนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่ผ่านมาขาดความต่อเนื่องและชัดเจน ดำเนินการมาแล้วเป็นสิบปีก็ยังไม่สำเร็จ นอกจากนั้น รัฐยังมีการลงทุนในด้านสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานสูงมาก เท่ากับว่ารัฐขาดการส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาลงทุนแทนซึ่งเป็นนโยบายที่ผิดพลาด มีการกำหนดให้รัฐวิสาหกิจที่ต้องเร่งแปรรูปเป็นบริษัทจำกัดเป็นอันดับแรก คือ บริษัทบางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) และบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ด้วยการลดสัดส่วนการถือหุ้นของรัฐบาลลง สืบเนื่องจากข้อผูกพันดังกล่าว ประเทศไทยจึงเข้าสู่ยุคการแปรรูปรัฐวิสาหกิจอย่าง

แท้จริงเป็นครั้งแรก หน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานต่างก็เริ่มรู้ให้ความรู้แก่ประชาชน และพนักงานรัฐวิสาหกิจ ถึงข้อดีของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจทางสื่อสารมวลชนประเภทต่างๆ นอกจากนี้ ก็ยังมีการจัดทำกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจเพื่อให้เป็นประตู่ไปสู่การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

คำว่า “การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ” (privatization) นั้น มีความหมายว่า หมายถึงการเปลี่ยนสภาพความเป็นเจ้าของ (ownership) รัฐวิสาหกิจจากรัฐไปเป็นของเอกชน โดยในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยไม่เคยมีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ตามความหมายดังกล่าว จะมีก็แต่เพียงการเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในรัฐวิสาหกิจรูปแบบต่างๆ เช่น การทำสัญญาจ้างเอกชนบริหารงาน การให้สัมปทานแก่เอกชน หรือการร่วมลงทุนกับเอกชน เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วในประเทศไทยเรายังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องและใช้เป็นกระบวนการเพื่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ แม้ในอดีตคือประมาณช่วงปี พ.ศ. 2530-2533 กระทรวงการคลังจะได้เคยยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ... แต่ร่างกฎหมายดังกล่าวก็มิได้เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 สภาพบังคับทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ยุคของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจทำได้ด้วยการเพิ่มสัดส่วนความเป็นเจ้าของรัฐวิสาหกิจนั้นให้แก่เอกชน หากเอกชนมีสัดส่วนความเป็นเจ้าของมากกว่าร้อยละห้าสิบ ก็ถือได้ว่ารัฐวิสาหกิจนั้นถูกแปรรูปไปเป็นของเอกชนแล้ว ดังนั้น เพื่อให้การเปลี่ยนสภาพความเป็นเจ้าของรัฐวิสาหกิจจากรัฐไปเป็นของเอกชนเกิดขึ้นได้ ก็ต้องทำการขายหุ้นรัฐวิสาหกิจนั้นให้แก่ประชาชน ดังเช่นกรณีของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม มีรัฐวิสาหกิจจำนวนมากที่ตั้งขึ้นโดยกฎหมายเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาหรือตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรี รัฐวิสาหกิจ

เหล่านี้มีได้มีทุนเป็นหุ้น ดังเช่นของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่ตั้งขึ้นโดยใช้กฎหมายเอกชนเช่นเดียวกับกิจการของเอกชน ดังนั้น เพื่อให้เกิดการแปรรูปรัฐวิสาหกิจโดยการขายหุ้นรัฐวิสาหกิจเหล่านั้นให้แก่ เอกชน จึงต้องมีกระบวนการที่ทำให้รัฐวิสาหกิจสามารถแปลงทุนเป็นหุ้นได้ ดังเช่นรูปแบบของบริษัทกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจจึงเกิดขึ้นมาเพื่อให้เป็นกระบวนการในการเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจจากรูปแบบเดิมที่เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทองค์การของรัฐ ตาม ที่มีกฎหมายจัดตั้งให้เป็นรัฐวิสาหกิจในรูปแบบบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด โดยมีมีการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจนั้นให้เป็นหุ้นของบริษัทที่รัฐถือหุ้นทั้งหมด และให้บริษัทใหม่ที่ยังคงเป็นรัฐวิสาหกิจอยู่มีอำนาจตามเดิม รวมทั้งให้พนักงานมีฐานะเป็นเช่นเดียวกับที่เคยเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจเดิม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินกิจการและเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่จะแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นองค์กรธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบให้กระทำได้โดยสะดวก ต่อมาเมื่อได้มีการเตรียมการในรายละเอียดเกี่ยวกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็จะต้องมีการกระจายหุ้นที่รัฐถือไว้ให้แก่ภาคเอกชนต่อไป (Boramanand, 2005)

ทฤษฎีการจัดทำบริการสาธารณะ

ตั้งแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 การกึ่งในการบริหารจัดการสังคมของฝ่ายปกครองก็คือ การจัดทำบริการสาธารณะ ทฤษฎีบริการสาธารณะจึงเป็นหัวใจของกฎหมายมหาชน ซึ่งไม่เฉพาะจะครอบคลุมการกระทำฝ่ายเดียวของฝ่ายปกครอง (การออกกฎ คำสั่ง) เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการทำสัญญาของฝ่ายปกครอง อีกหลายลักษณะด้วย หลักเกณฑ์สำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะ (Boramanand, 2000, pp. 35-45) โดยทั่วไปแล้ว กิจกรรมซึ่งจัดว่าเป็นบริการสาธารณะไม่ว่าจะเป็นบริการสาธารณะประเภทใดหรือเป็นบริการ

สาธารณะที่จัดทำโดยผู้ใด ย่อมจะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือหลักเกณฑ์เดียวกัน หลักเกณฑ์สำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะนี้ ประกอบด้วย (1) หลักว่าด้วยความเสมอภาค เป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญประการแรกในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ เนื่องจากการที่รัฐเข้ามาจัดทำบริการสาธารณะนั้น รัฐมิได้มุ่งหมายที่จะจัดทำบริการสาธารณะขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ แต่เป็นการจัดทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกคน ประชาชนทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติหรือได้รับผลประโยชน์จากบริการสาธารณะอย่างเสมอภาคกัน (2) หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง เนื่องจากบริการสาธารณะเป็นกิจการที่มีความจำเป็นสำหรับประชาชน ดังนั้น หากบริการสาธารณะหยุดชะงักลงไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ประชาชนผู้ใช้บริการสาธารณะย่อมได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายได้ด้วยเหตุนี้ บริการสาธารณะจึงต้องมีความต่อเนื่องในการจัดทำ (3) หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง บริการสาธารณะที่ดীনนั้นจะต้องสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และความจำเป็นในทางปกครองที่จะรักษาประโยชน์สาธารณะรวมทั้งเพื่อปรับปรุงให้เข้ากับวิวัฒนาการของความต้องการส่วนรวมของประชาชนด้วย และ (4) หลักความเป็นกลาง ฝ่ายปกครองในทุกระดับที่เกี่ยวข้องจะเลือกปฏิบัติในการดำเนินการเกี่ยวกับบริการสาธารณะไม่ได้ (Palakul, 2004)

หลักคุ้มครองประโยชน์ของส่วนรวม

Raymond Carré de Malberg (as cited in Kanchanadul, 1995, p. 110) ได้อธิบายว่า หลักการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน สามารถแยกองค์ประกอบของบริการสาธารณะได้ 2 ประการ ดังนี้

1. บริการสาธารณะเป็นกิจการที่อยู่ในความอำนาจของรัฐ แต่รัฐมีความสามารถจำกัดในเรื่องเงินทุน เทคโนโลยี ไม่มีความพร้อมทางด้านต่างๆ จึง

ต้องมอบให้เอกชนหรือหน่วยงานอื่นของรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการโดยอยู่ในความควบคุมของรัฐทั้งในด้านการบริหารสาธารณะควบคุมความปลอดภัย ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุด และได้รับผลกระทบน้อยที่สุด

2. การบริการสาธารณะจะต้องสนองความต้องการที่จะดำรงชีพ ในชีวิตประจำวันอย่างปลอดภัย สุขสบาย รวมทั้งปลอดภัยในด้านทรัพย์สิน การบริการสาธารณะนั้นจะต้องสนองความต้องการของประชาชนในเรื่องเหล่านี้ ประโยชน์อันใดที่ประชาชนหรือสาธารณชนทั่วๆ ไปได้รับ รัฐบาลก็จะต้องดำเนินการเหล่านั้นให้แก่ประชาชนในลักษณะเป็นบริการสาธารณะอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันจะเลือกปฏิบัติไม่ได้

ดังนั้น ในกฎหมายมหาชนนั้น “รัฐ” เป็นผู้ดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวมของคนในสังคม ในกรณีที่ประโยชน์ส่วนตัวของเอกชนไม่สอดคล้องกับประโยชน์ส่วนรวมของคนหมู่มากในสังคมหรือที่เรียกว่า “ประโยชน์สาธารณะ” (Uwanno, 1995, pp. 298-301) จะต้องให้ประโยชน์สาธารณะมาก่อนหรืออยู่เหนือประโยชน์ส่วนตัวของเอกชน ถ้าเอกชนไม่สมัครใจหรือไม่ยินยอมที่จะสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์สาธารณะ ก็จะต้องให้รัฐโดยองค์กรของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดูแลรักษาประโยชน์สาธารณะแทน และในนามของประชาชนคนในสังคมได้โดยให้องค์กรของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้อำนาจหน้าที่บังคับเอกชนเพื่อประโยชน์สาธารณะได้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารัฐวิสาหกิจการประสาทส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัด

กระบวนการเปลี่ยนสถานะรัฐวิสาหกิจการประสาทส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชน จำกัด จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายสองฉบับ คือ พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการประสาท

ส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522

1. พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่จัดให้มีขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือของรัฐ เมื่อมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจจากรูปแบบเดิมซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทองค์การของรัฐบาล ให้เป็นรัฐวิสาหกิจที่มีรูปแบบเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของทุนดังกล่าวจะทำให้ทุนของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งแต่เดิมมีลักษณะเป็นก้อนกลายเป็นทุนที่มีลักษณะเป็นหุ้นของบริษัทที่รัฐถือหุ้นทั้งหมด นอกจากนี้ การปรับเปลี่ยนดังกล่าว ยังทำให้สามารถระดมทุนจากตลาดทุนเพื่อเข้ามาซื้อหุ้นได้อย่างสะดวก หมายความว่า ทำให้การแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่มีการแปลงทุนเป็นหุ้นนั้นเป็นไปอย่างสะดวก เมื่อรัฐบาลได้เสนอร่างกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจต่อรัฐสภาในปี พ.ศ. 2540 ก็ได้รับการคัดค้านจากบุคคลหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง อันได้แก่ พนักงานรัฐวิสาหกิจผู้ไม่ต้องการที่จะให้รัฐวิสาหกิจที่ตนทำงานอยู่ได้รับการแปรรูปไปเป็นของเอกชน เนื่องจากห่วงใยและวิตกกังวลถึงสถานภาพของตนเองในอนาคตหรือฝ่ายอื่นๆ ซึ่งมีความเป็นห่วงว่าการแปรรูปรัฐวิสาหกิจโดยวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจจะเป็นการแปรรูปรัฐวิสาหกิจด้วยวิธีที่ผิดซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดการขายสมบัติของชาติอย่างไม่เป็นธรรมขึ้น แต่อย่างไรก็ตามเมื่อกฎหมายดังกล่าวผ่านการพิจารณาของรัฐสภาซึ่งประกอบด้วยผู้ที่มีพลังทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ จึงน่าจับตามองกฎหมายดังกล่าวต่อไปว่าจะสามารถทำการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเพื่อให้เกิดผลดีต่อประเทศชาติหรือเกิดผลประโยชน์ต่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากกว่ากัน

สาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจประกอบด้วยสาระสำคัญ 6 ประการด้วยกัน คือ (1) การเปลี่ยนสภาพของรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ

(2) องค์การที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้น (3) ขั้นตอนในการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัท (4) อำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจที่มีการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้น (5) พนักงานและลูกจ้าง และ (6) การยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ

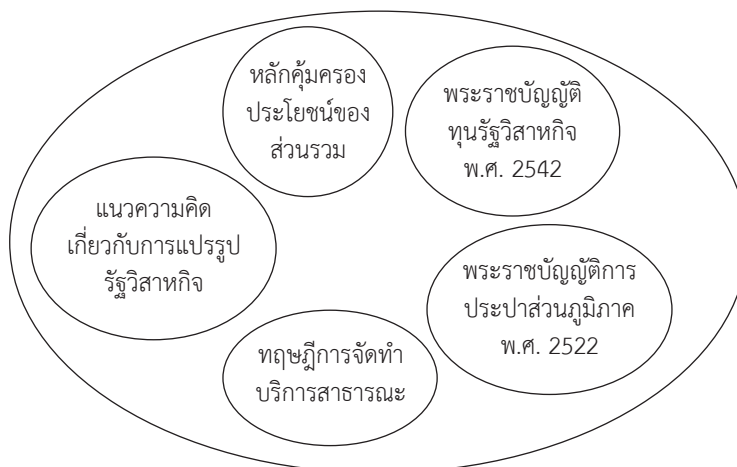
ขอบเขตการแปลงเป็นบริษัทนั้น พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดขอบเขตการแปลงเป็นบริษัทไว้อย่างยืดหยุ่นซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในทางปฏิบัติได้หลายวิธี โดยขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง คือ (1) รัฐวิสาหกิจหนึ่งจะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นเรือนหุ้นและจัดตั้งเป็นบริษัทเดียวหรือหลายบริษัทก็ได้ (2) รัฐวิสาหกิจหนึ่งจะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของหลายบริษัทนั้นจะกระทำในคราวเดียวกันหรือไม่ก็ได้ และ (3) รวมกิจการทั้งหมดหรือบางส่วน of หลายรัฐวิสาหกิจมาจัดตั้งเป็นบริษัทเดียวหรือหลายบริษัทก็ได้

2. พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะปรับปรุงและขยายกิจการประปาในส่วนภูมิภาคให้ดียิ่งขึ้น ในการนี้สมควรโอนกิจการประปาในส่วนภูมิภาคและหน่วยงาน

ก่อสร้างประปาภูมิภาคของกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย กิจการประปาชนบทและหน่วยก่อสร้างประปาชนบทของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ไปจัดตั้งเป็นรัฐวิสาหกิจ เรียกว่า “การประปาส่วนภูมิภาค” สังกัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการผลิต จัดส่ง และจำหน่ายน้ำประปาในส่วนภูมิภาค จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติขึ้น ซึ่งในกฎหมายฉบับนี้จะมีสาระสำคัญ อยู่ 6 หมวด คือ (1) การจัดตั้ง ทุน และทุนสำรอง (2) คณะกรรมการและผู้ว่าการ (3) การสร้างและบำรุงรักษาระบบการผลิต การส่งและการจำหน่ายน้ำประปา (4) การร้องทุกข์ และการสงเคราะห์ (5) การเงิน การบัญชี และการตรวจสอบ และ (6) การกำกับและควบคุม

กรอบในการวิเคราะห์

จากการศึกษาการพัฒนาการรัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ผู้เขียนได้นำเอาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้

ภาพ 1 กรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์

เมื่อศึกษาประวัติความเป็นมาจากบทนำแนวคิด และทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะพบว่า การประปา ส่วนภูมิภาค หรือ กปภ. เป็นรัฐวิสาหกิจหนึ่งในสังกัด กระทรวงมหาดไทย ที่มีวัตถุประสงค์ในการประกอบ และส่งเสริมธุรกิจการประปา โดยการจัดทำบริการ สาธารณะในการสำรวจ จัดหาแหล่งน้ำดิบ และจัดให้ ได้มาซึ่งน้ำดิบ เพื่อใช้ในการผลิต จัดส่ง และจำหน่าย น้ำประปา รวมทั้งการดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องหรือ ต่อเนื่องกับธุรกิจการประปา เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ การให้บริการสาธารณูปโภค โดยคำนึงถึงประโยชน์ ของรัฐ และสุขภาพอนามัยของประชาชนเป็นสำคัญ ตามมาตรา 4 และ 5 แห่งพระราชบัญญัติการประปา ส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 และการประปาส่วนภูมิภาคก็ เป็นหนึ่งในรัฐวิสาหกิจซึ่งอยู่ในแผนการที่จะพัฒนาเช่นเดียวกับรัฐวิสาหกิจอื่นๆ มาตั้งแต่ไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน เพื่อต้องการเพิ่มความคล่อง ตัวในการบริหารจัดการ เพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในการดำเนินการทางธุรกิจที่จะทำให้เกิดรายได้ที่จะ ใช้ดูแลองค์กรให้อยู่ได้และก่อให้เกิดผลกำไรในการ ประกอบการสามารถที่จะช่วยลดหนี้ภาครัฐลงได้หรือ ก่อให้เกิดผลกำไรที่สามารถนำไปพัฒนาองค์กรนั้นๆ ให้เจริญรุดหน้าไปได้ ไม่ใช่รองบประมาณจากภาครัฐ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็น เจ้าของรัฐวิสาหกิจนั้นๆ โดยการจำหน่ายระดมทุนใน ตลาดหลักทรัพย์ ตลาดระในด้านการลงทุนภาครัฐอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติทุน รัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือ อำนวยความสะดวกให้แก่การประปาส่วนภูมิภาคซึ่ง เป็นรัฐวิสาหกิจที่ยังไม่มีสถานะเป็นบริษัท ให้แปลงเป็น บริษัทมหาชนจำกัดได้โดยรวดเร็วและเป็นไปตามขั้นตอนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยที่รัฐสามารถเพิ่มบทบาทภาค เอกชนในรัฐวิสาหกิจโดยการให้เอกชนเข้ามาร่วมถือหุ้น

ในกิจการบางส่วน หรือขายหุ้นแก่ประชาชนโดยผ่าน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อระดมทุนมาใช้ ในกิจการของรัฐ โดยการให้บริการของรัฐวิสาหกิจนั้น ยังคงดำเนินการอยู่ต่อไปอย่างต่อเนื่อง และพนักงานก็ ยังคงมีงานทำอยู่ต่อไป โดยที่เนื้อหาสาระของกฎหมาย นี้จะไม่ก้าวล่วงไปถึงการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (corporatization) แต่อย่างใด ถึงแม้รัฐวิสาหกิจจะแปลงเป็น บริษัทแล้ว บริษัทก็ยังคงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจอยู่ เช่นเดิมนั่นเอง เพราะการแปรรูปรัฐวิสาหกิจโดยการ จำหน่ายหุ้นให้กับเอกชนรวมทั้งประชาชนทั่วไปและ พนักงานนั้น เป็นขั้นตอนต่อไปที่อยู่นอกเหนือจากขั้นตอนต่างๆ ที่พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้

พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ได้ กำหนดขอบเขตการเปลี่ยนสถานะเป็นบริษัทไว้อย่าง ยืดหยุ่น โดยรัฐวิสาหกิจหนึ่งจะเปลี่ยนทุนเป็นทุนเรือน หุ้นและจัดตั้งเป็นบริษัทเดียวหรือหลายบริษัทก็ได้ หรือ รัฐวิสาหกิจหนึ่งจะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของหลายบริษัท นั้นจะกระทำในคราวเดียวกันหรือไม่ก็ได้ หรือรวม กิจการทั้งหมดหรือบางส่วนของหลายรัฐวิสาหกิจมาจัด ตั้งเป็นบริษัทเดียวหรือหลายบริษัทก็ได้ ซึ่งขอบเขตดัง กล่าวนี้อาจนำไปปรับใช้ในทางปฏิบัติได้หลายวิธี โดยขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง โดยที่การเปลี่ยนสถานะเป็นบริษัทนั้นไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามขั้นตอนปกติ แต่ให้ดำเนินการจดทะเบียนเป็น บริษัทได้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้

ส่วนการโอนกิจการนั้น พระราชบัญญัติทุน รัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ได้กำหนดไว้ว่า “ใน วันที่จดทะเบียนบริษัทตามมาตรา 22 ให้บรรดากิจการ สิทธิ หนี้ ความรับผิดชอบและสินทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการอนุมัติโอนไปเป็นของบริษัทหรือ เป็นของกระทรวงการคลัง แล้วแต่กรณี

ในกรณีนี้ที่โอนไปเป็นของบริษัทตามวรรค หนึ่ง เป็นวันที่กระทรวงการคลังค้ำประกันอยู่แล้ว

ให้กระทรวงการคลังค้าประกันหนี้ต่อไป โดยอาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการค้าประกันก็ได้ เว้นแต่จะมีการตกลงกับเจ้าหนี้ให้ลดหรือปลดเปลื้องภาระการค้าประกันของกระทรวงการคลังนั้น

สิทธิตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงสิทธิตามสัญญาเช่าที่ดินที่เป็นที่ราชพัสดุหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่รัฐวิสาหกิจมีอยู่ในวันจดทะเบียนบริษัทนั้นด้วย

ส่วนสิทธิในการใช้ที่ราชพัสดุหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่รัฐวิสาหกิจเคยมีอยู่ตามกฎหมายที่ราชพัสดุหรือกฎหมายอื่น ให้บริษัทมีสิทธิในการใช้ที่นั้นต่อไปตามเงื่อนไขเดิม แต่ต้องจ่ายค่าตอบแทนเป็นรายได้แผ่นดินตามที่กระทรวงการคลังกำหนด”

เมื่อพิจารณาตามมาตรานี้ จะเห็นว่า มาตรา 24 นั้นได้กำหนดให้การโอนกิจการ สิทธิ หนี้ ความรับผิดชอบ และสินทรัพย์ โอนไปเป็นของบริษัท ณ วันที่จดทะเบียนบริษัท ซึ่งการโอนนั้นมีผลตามกฎหมายทันที จึงทำให้ไม่ต้องทำสัญญาระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอนอีก ดังนั้น จากการศึกษาโดยนำกฎหมายทั้งสองฉบับมาพิจารณาเชื่อมโยงกัน ผู้เขียนเห็นว่า ยังมีปัญหาทางกฎหมายหรือข้อบกพร่องที่ยังเป็นอุปสรรคในการพัฒนารัฐวิสาหกิจ การประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัด ที่จะต้องพิจารณา ดังนี้

1. การโอนทรัพย์สิน

การประปาส่วนภูมิภาคเป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดทำบริการสาธารณะด้านสาธารณูปโภค จึงทำให้ทรัพย์สินของการประปาส่วนภูมิภาคบางอย่างเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1305 ด้วยเหตุนี้จึงมีปัญหาว่า การโอนทรัพย์สินตามมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ประเภทอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินที่การประปาส่วนภูมิภาคมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง โดยปรากฏชื่อการ

ประปาส่วนภูมิภาคเป็นผู้ซื้อในเอกสารสิทธิ เมื่อที่ดินดังกล่าวโอนไปเป็นของบริษัทการประปาส่วนภูมิภาคจำกัด (มหาชน) แต่ปรากฏว่าเอกสารสิทธิบางฉบับที่ปรากฏว่าเป็นที่หลวงระบุลักษณะของที่ดินที่โอนให้การประปาส่วนภูมิภาคว่าเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เนื่องจากเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินใช้ร่วมกัน ซึ่งจะโอนแก่กันไม่ได้เว้นแต่อาศัยกฎหมายเฉพาะ ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อมีการถอนสภาพที่ดินที่หลวงตามขั้นตอนที่ประมวลกฎหมายที่ดินกำหนดไว้แล้ว ทำให้มีปัญหาว่า ที่ดินที่หลวงก็จะไม่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินอีกต่อไป แต่จะมีสถานะเป็นที่ดินราชพัสดุ ซึ่งจะอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกรมธนารักษ์ โดยที่ดินราชพัสดุที่การประปาส่วนภูมิภาคเช่าหรือขอใช้จากกรมธนารักษ์ รวมตลอดถึงที่ดินราชพัสดุที่การประปาส่วนภูมิภาคได้รับโอนสิทธิการใช้จากกรมโยธาธิการและกรมอนามัยตามพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค อาจจะต้องจ่ายค่าตอบแทนการใช้ประโยชน์เป็นรายได้แผ่นดินตามที่กระทรวงการคลังกำหนดตามมาตรา 24 วรรคท้าย เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า การที่บริษัทการประปาส่วนภูมิภาค จำกัด (มหาชน) จะต้องชำระค่าเช่าให้กรมธนารักษ์ตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงน่าจะเป็นภาระต่อบริษัทการประปาส่วนภูมิภาคอย่างมาก เพราะย่อมกระทบต่อต้นทุนของบริษัทการประปาส่วนภูมิภาค ซึ่งจะมีผลต่อการกำหนดอัตราค่าน้ำประปาในที่สุด

2. การใช้อำนาจมหาชน

เนื่องจากพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 ตั้งแต่มาตรา 29 ถึงมาตรา 33 จะเห็นว่ากฎหมายได้กำหนดให้พนักงานและลูกจ้างการประปาส่วนภูมิภาคนั้นมีอำนาจ ดังนี้

(1) ใช้สอย หรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีใช้ที่อยู่อาศัยของบุคคลใดๆ เป็นการชั่วคราว (มาตรา 29)

(2) เดินท่อน้ำ และติดตั้งอุปกรณ์ไปได้ เหนือ หรือ ข้ามพื้นดิน ของบุคคลใดๆ ในเมื่อที่ดินนั้นไม่ใช่ที่ตั้ง โรงเรือนสำหรับอยู่อาศัย (มาตรา 30)

(3) รื้อถอน ขนย้าย ตัดฟัน หรือกระทำการใดๆ ได้ ตามควรแก่กรณีในกรณีที่มีการปลูกสร้าง โรงเรียน หรือ สิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือปลูกต้นไม้ขึ้นโดยมิได้รับอนุญาตในเขตที่การประปาส่วนภูมิภาคได้จัดทำ เครื่องหมายแสดงเขตห้ามไว้แล้ว (มาตรา 31)

(4) เข้าไปในที่ดิน หรือสถานที่ของบุคคลใดๆ เพื่อ ตรวจ ซ่อมแซม หรือ การแก้ไขระบบการผลิต การส่ง และการจำหน่ายน้ำประปาในกรณีจำเป็น เพื่อป้องกัน อันตรายหรือเสียหาย (มาตรา 32)

(5) เมื่อการประปาส่วนภูมิภาคมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในการวางหรือจัดสร้างระบบการผลิต การส่ง และการจำหน่ายน้ำประปา ถ้าไม่สามารถตกลงในเรื่องการโอนกันได้ให้ดำเนินการเวนคืน ตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ (มาตรา 33)

อีกทั้งเมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติทุน รัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 ที่ได้กำหนดให้การ โอนสิทธิหรืออำนาจสามารถโอนไปเป็นของบริษัท ณ วันที่จดทะเบียนบริษัทหรือกระทรวงการคลังแล้วแต่กรณีได้ทันที จึงทำให้มีปัญหาก็จะต้องพิจารณาว่า การ ประปาส่วนภูมิภาคเป็นนิติบุคคลมหาชนจัดตั้งองค์กร ขึ้นมาตามพระราชบัญญัติย่อมได้อำนาจมหาชนมา เมื่อเปลี่ยนสถานะขององค์กรเป็นบริษัทมหาชนจำกัด เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็น นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน อำนาจดังกล่าวตาม พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 ตั้งแต่มาตรา 29 ถึงมาตรา 33 จะสามารถโอนไปเป็น ของบริษัทมหาชนจำกัดได้หรือไม่ และสมควรมีต่อไป หรือไม่ อย่างไร ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อพิจารณาหลักการ จัดตั้งรัฐวิสาหกิจ รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มหาชนตามพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด หรือ

ประกาศคณะปฏิวัติก็จะได้รับอำนาจมหาชนมาในการ เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ วางท่อ วางสาย เสาดังๆ ใน ที่ดินของเอกชนได้ รัฐวิสาหกิจกลุ่มนี้ เช่น การไฟฟ้า ฝ้ายผลิตแห่งประเทศไทย การประปานครหลวง การ ประปาส่วนภูมิภาค และการรถไฟแห่งประเทศไทย ส่วนรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเอกชนหรือ ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รัฐวิสาหกิจประเภทนี้ จะอยู่ในรูปแบบของบริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล เช่น บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) บริษัทการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งรัฐจะเข้าไปถือหุ้นเกินกว่าร้อยละห้าสิบ วัตถุประสงค์ขอบเขตของรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นจะเป็น ไปตามกฎหมายเอกชนกำหนดไว้ โดยมีการระบุไว้ใน หนังสือบริคณห์สนธิที่จัดตั้งบริษัท การดำเนินงานของ รัฐวิสาหกิจประเภทนี้มีความคล่องตัวเหมือนธุรกิจ ของเอกชน มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน ย่อมไม่ได้รับอำนาจมหาชนจากรัฐนั่นเอง ดังนั้น เมื่อการประปาส่วนภูมิภาครัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดย พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 เปลี่ยนสถานะไปเป็นบริษัทการประปาส่วนภูมิภาค จำกัด (มหาชน) ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็น นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน ซึ่งวัตถุประสงค์เพื่อไป เป็นเอกชนมากขึ้น จึงย่อมไม่ได้รับอำนาจมหาชน มาจากรัฐอีกต่อไป ด้วยเหตุนี้ การที่บริษัทการประปา ส่วนภูมิภาค จำกัด (มหาชน) มีอำนาจมหาชนมาในการ เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เดินท่อน้ำ และติดตั้งอุปกรณ์ ได้ เหนือ หรือข้ามพื้นดิน ของบุคคลใดๆ ในที่ดิน ของเอกชนได้ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการ แข่งขันทางธุรกิจ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ ค่าพิพาทของ ศาลปกครองสูงสุดที่ พ. 5/2549 กรณีการเปลี่ยน สถานะของการไฟฟ้าฝ้ายผลิตแห่งประเทศไทยไปเป็น บริษัทการไฟฟ้าฝ้ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ที่ศาลปกครองสูงสุดพิพากษาไปแล้วนั่นเอง

ดังนั้น จากการพิจารณาปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนารัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัด คือ บริษัทการประปาส่วนภูมิภาค จำกัด (มหาชน) นั้น ผู้เขียนเห็นว่า จะต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการอินเทอร์เน็ต และการใช้อำนาจมหาชนเป็นสำคัญ มิฉะนั้นแล้วอาจจะทำให้เกิดผลกระทบขึ้นได้เหมือนกับกรณีตัวอย่างของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษาไปนั้น

บทสรุป

จากการวิเคราะห์การพัฒนารัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ทำให้ผู้เขียนได้บทสรุปปัญหาทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนารัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัด ดังนี้

1. การอินเทอร์เน็ตประเภทอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินของการประปาส่วนภูมิภาคตามมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ปรากฏว่าเอกสารสิทธิบางฉบับที่ปรากฏว่าเป็นที่หลวงระบุลักษณะของที่ดินที่โอนให้การประปาส่วนภูมิภาคว่าเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เมื่อมีการถอนสภาพที่ดินที่เป็นที่หลวงตามขั้นตอนที่ประมวลกฎหมายที่ดินกำหนดไว้แล้ว ทำให้ที่ดินนั้นไม่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินอีกต่อไป แต่จะมีสถานะเป็นที่ดินราชพัสดุที่อาจจะต้องชำระค่าเช่าให้กับกรมธนารักษ์ อันจะทำให้เป็นภาระและส่งผล

ต่อการกำหนดอัตราค่าน้ำประปาอีกด้วย

2. การใช้อำนาจมหาชนที่เมื่อเปลี่ยนสถานะไปเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนแล้ว ดังนั้น จึงทำให้บริษัทการประปาส่วนภูมิภาค จำกัด (มหาชน) ย่อมไม่ได้รับอำนาจมหาชนในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เติมน้ำ และติดตั้งอุปกรณ์ไปได้ เหนือ หรือข้ามพื้นดินของบุคคลใดๆ ในที่ดินของเอกชนได้อีกต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าว ผู้เขียนเห็นควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอินเทอร์เน็ตและการใช้อำนาจมหาชนที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนารัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัด ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 โดยเห็นควรให้มีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับประเทศที่ประสบความสำเร็จในด้านการประปา ได้แก่ ฝรั่งเศสและอังกฤษ อีกทั้งควรให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้หลายช่องทาง เช่น web board (กระดานสนทนา) ของกระทรวง Facebook รวมทั้งจดหมายเปิดหรือปิดผนึก และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email) ฯลฯ เพื่อนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะนั้นไปใช้ในการแก้ไขปัญหา ข้อบกพร่อง เพื่อปรับปรุงกฎหมายให้เกิดความสอดคล้องในการนำไปพัฒนารัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคให้เป็นบริษัทมหาชนจำกัดต่อไป โดยที่ประชาชนไม่ได้รับผลกระทบและเกิดความเป็นธรรมในการแข่งขันทางธุรกิจอีกด้วย

References

- Boramanand, N. (2000). *Principles of governing law regarding public services*. Winyuchon. [In Thai]
- Boramanand, N. (2005). *The process of privatization of Thai state enterprises* (part 1). Retrieved from <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=399> [In Thai]
- Constitution of the Kingdom of Thailand A.D.2017. *Gazette*, 134(40 A), 1-190. [In Thai]
- Hongvanishkul, P. (2002). *Attitudes of the Provincial Waterworks Authority of Thailand's Staff toward the acceptance of organizational privatization to a public company*. Master's Thesis of Science, Kasetsart University. [In Thai]
- Kanchanadul, P. (1995). *Subtitles governing law* (4th ed.). Chulalongkorn University, Faculty of Law. [In Thai]
- Palakul, P. (2004). *Explanation of administrative contracts*. Retrieved from <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=245> [In Thai]
- Tattamanas, W. (2004). *Problems and legal obstacles in electricity generating by private sector*. Master's Thesis of Laws, Dhurakij Pundit University. [In Thai]
- The Secretariat of the Senate. (2003). *Education report about the impact of law enforcement 11 issues*. Author. [In Thai]
- Uwanno, B. (1995). *Administrative law, volume 3, source and juristic method*. Nititham. [In Thai]

การบริหารโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข

สมสินธ์ รักบุญ¹ อำนวย ทองโปร่ง²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข โดยใช้กรอบในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ครูทำงานที่มีความสุข โรงเรียนน่าอยู่ และชุมชนสมานฉันท์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ในปัจจุบัน องค์กรจะมีความหลากหลายในองค์กรสูง ทั้งเรื่องสมรรถนะของคนในองค์กรรวมถึงเรื่องส่วนตัว เช่นเรื่องเพศ ศาสนา วัย เชื้อชาติ ดังนั้น เรื่องการจัดการความหลากหลายในองค์กรจะเป็นประเด็นที่องค์กรจะให้ความสำคัญมากขึ้น พร้อมกับการพัฒนาสมรรถนะของครู ให้พร้อมเพื่อรองรับกับภาระงานและกลยุทธ์องค์กร การพัฒนาโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข ต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ซึ่งต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กรการออกแบบกระบวนการสร้างสุขต้องเหมาะสมกับบริบทขององค์กรและต้องพัฒนาทั้งด้านครูทำงานมีความสุข ที่ทำงานน่าอยู่ และชุมชนสมานฉันท์ รวมถึงต้องอาศัยความร่วมมือกัน ระหว่าง ครู และ องค์กร เมื่อองค์กรพัฒนาองค์กรแห่งความสุขไปได้ระยะหนึ่งแล้วต้องทำให้เป็นวัฒนธรรมองค์กรหรือการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุข รวมถึงทบทวน ต่อยอดแผนการ จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหาร; โรงเรียนเทศบาล; องค์กรแห่งความสุข

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

สมสินธ์ รักบุญ และอำนวย ทองโปร่ง. (2563). การบริหารโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข.

วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 10(2), 310-320.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Management Municipality School Happy Workplace

Somsin Rakboon¹ Amnuay Thongprong²

Abstract

This academic article has the objectives to analyze the management of municipality school to be a happy workplace. Analysis framework consists of happy working teachers, happy schools, and cooperative communities.

The result shows that now the organization has high level of variety from the capacity (competency) of a persons in the organization to the private matters, such as sexual, religious, age and race. Thus, variety administration in the organization (diversity management) will be the issue that organization will give more priority together with development of a teachers' capacity to be ready for works and organizational strategy. Municipality school development to be a happy place must consist of a target and strategy and must be in line with the vision of the organization. Happiness linking procedures must be suitable to the organization, and must develop both happy working teachers, happy home, cooperative community and also, cooperation between teachers and organization. When the organization has been developed to certain extent, the development must be built to be organizational culture, review must be implemented and activity enhancement must be made continuously to cope with the changing environment.

Keywords: Management; Municipality School; Happy Workplace

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Rakboon, S., & Thongprong, A. (2020). Management municipality school happy workplace. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 310-320.

¹ Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Email: somsin_8618@hotmail.com

² Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

บทนำ

ภายใต้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่จะส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต จำเป็นต้องการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม ขณะที่การทบทวนผลการพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการประเทศที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งมีความเสี่ยงในหลายมิติที่อาจทำให้ปัญหาต่างๆ รุนแรงมากขึ้น การพัฒนาประเทศในอนาคต จึงจำเป็นต้องเตรียมพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมั่นคงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2579)

ความสุขเป็นยอดแห่งความปรารถนาของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นความสุขรูปแบบใดก็ตาม เช่น ความสุขจากครอบครัว ความสุขจากการทำงาน ความสุขจากการพักผ่อน ความสุขจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการและแสวงหา (Thai Health Promotion Foundation, 2016, p. 10) ดังนั้น ศาสตร์แห่งความสุขจึงก่อกำเนิดขึ้นมา และมีความพยายามอธิบายในหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน ปรัชญา ศาสนา ที่ได้อธิบายไว้อย่างมากมายเกี่ยวกับความสุขที่แท้จริงของมนุษย์ นั่นคืออะไร ดังนั้นจึงมีความพยายามค้นคว้าพิสูจน์จนสามารถหาข้อค้นพบเกี่ยวกับความสุขได้ เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับคลื่นสมองของ Richard Davidson แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ที่ศึกษาปฏิกิริยาของคลื่นสมองที่มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ จากการทดลองได้ข้อค้นพบอย่างชัดเจนจนสามารถพิสูจน์ได้ในเชิงประจักษ์ด้วยหลักสรีรศาสตร์ (Layard, 2005) ข้อค้นพบ คือ สมองของมนุษย์สามารถหลั่งสารแห่งความสุขที่สารเคมีกลุ่มกระตุ้นสมาธิ ได้แก่ สารเอ็นดอร์ฟิน (endor-

phins) เป็นสารเคมีทำให้เกิดความสุข อารมณ์ดี ทำให้สมองเติบโตและเรียนรู้ได้ดี สารอะซีทิลโคลีน (acetylcholine) เป็นสารที่ช่วยในการจดจำ กระบวนการเรียนรู้ และเก็บความรู้ไว้นาน สารเซโรโทนิน (serotonin) เป็นสารควบคุมความประพฤติ การแสดงออก อารมณ์ ทำให้สมองตื่นตัวและมีความสุขซึ่งเป็นการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น (Susaoraj, 2013, pp. 32-34) ความสำเร็จทางวิทยาศาสตร์นี้ได้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับความสุข ไม่ใช่เพียงคำพูดลอยๆ และไม่มีวิธีใดที่สามารถพิสูจน์ได้แต่มาจนถึงวันนี้จึงเป็นการยืนยันถึงความเป็นแก่นสารที่วัดได้ของความสุข

ความสุขในการทำงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญกับบุคคลในสภาพสังคมปัจจุบันเพราะในช่วงวัยทำงานเราทำงานไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของแต่ละวัน ประมาณ 8-10 ชั่วโมง หรืออาจมากกว่านั้น การสร้างเสริมความสุขจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะความสุขในการทำงานจะส่งผลต่อสภาพจิตใจและร่างกายของคนเราซึ่งทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Tuchinda, 2009) นอกจากความสุขที่มีผลต่อในระดับปัจเจกบุคคลแล้วนั้น ความสุขในการทำงานยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรเพราะความสุขในการทำงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร และความยั่งยืนขององค์กรอีกด้วยเพราะ การแข่งขันในปัจจุบันไม่ได้วัดกันที่ผลกำไรเพียงอย่างเดียว แต่ยังแข่งขันกันด้วยความสามารถในการผลิต การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการให้บริการที่เป็นเลิศแก่ลูกค้า องค์กรในระดับสากลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของความสุขในการทำงาน (Ruangareerat, 2011) เช่น สมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association) มอบรางวัลให้กับองค์กรที่มีสุขภาวะองค์กรที่ดี คือรางวัล APA's National Psychologically Healthy Workplace Award เช่นเดียวกับ The New Economics Foundation (NEF) ที่เป็นองค์กรที่ศึกษาค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุข และความ

ก้าวหน้าในการทำงานและชีวิต โดยมีเป้าหมายที่จะเสนอแนะนโยบาย ขยายองค์ความรู้ความรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับความสุขในที่ทำงาน เป็นต้น สอดคล้องกับ Martin, Jones, and Callan (2005) ที่อธิบายว่า ความสุขในการทำงานเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการแข่งขันระหว่างองค์กรเพื่อช่วงชิงบุคลากรที่มีศักยภาพให้มาร่วมงานกับองค์กร รวมถึงหลายองค์กรในไทย ได้แก่ บริษัท เอ็มเค เรสโตรองคส์นาครไทยพานิชย์ และ กตธานีภูเก็ตปีช ธิสอร์ท ต่างยอมรับว่าเมื่อพนักงานมีความสุขในการทำงาน ย่อมส่งผลดีต่อองค์กรไม่ว่าจะเป็นด้านผลกำไร คุณภาพของสินค้าการให้บริการที่เกิดจากประสิทธิภาพของพนักงานทั้งสิ้น (Thailand Productivity Institute, 2009, pp. 7-13)

จากการให้ความสำคัญกับความสุขดังกล่าวข้างต้นจึงได้เกิดมีองค์กรหลายองค์กรขับเคลื่อนในภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงแห่งชาติ (สศช.) กรมสุขภาพจิต และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ได้เสนอแนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุข (happy workplace) เพื่อเป็นแนวทางการสร้างความสุขในการทำงานที่จะส่งผลดีต่อองค์กรต่อไป (Thai Health Promotion Foundation, 2016, pp. 1-14) รวมถึง National Statistical Office (2012) ที่สำรวจความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนทั่วประเทศ ปีพ.ศ. 2555 รวมถึงสถาบันทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับความสุขในการทำงาน เช่น สถาบันมหิตลประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิตล ศูนย์วิจัยความสุขชุมชนที่ทำงานวิจัยเกี่ยวกับความสุขหลากหลายผลงาน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ โดยศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชนสำรวจเรื่องความสุขของคนทำงาน กับประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-60 ปีที่ทำงานในองค์กรภาคธุรกิจเขตกรุงเทพมหานคร และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สวนดุสิตโพลได้สำรวจความสุขจากการทำงาน ปี พ.ศ.

2555 พบว่า ความสุขที่ได้รับจากการทำงานอันดับหนึ่ง ได้แก่ ความมีน้ำใจ/การร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ร้อยละ 71.43) รองลงมา คือ มีเพื่อนร่วมงานที่ดี (ร้อยละ 16.71) และได้รับการยอมรับค่าชื่นชมจากผู้ใหญ่หรือเพื่อนร่วมงาน (ร้อยละ 11.86) ตามลำดับ (Kerdsuwan, 2012)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

องค์กรแห่งความสุข (happy workplace)

Ramtong (2014, pp. 15-16) กล่าวว่า องค์กรแห่งความสุข (happy workplace) หมายถึง เป็นแนวคิดที่มุ่งสร้างความสุขในองค์กร มุ่งทำให้คนทำงานมีความสุขทั้งในชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงาน สร้างที่ทำงานให้น่าอยู่เหมือนบ้านหลังที่สอง สร้างชุมชนสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น โดยเน้นการทำงานเป็นทีมและการสร้างความรักความสามัคคีในทีมงานเพื่อเป้าหมายสำคัญคือ ทำให้คนทำงานมีความสุข อันจะนำมาซึ่งการเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิตและนำองค์กรสู่ความเจริญเติบโตอย่างมั่นคงยั่งยืน

การวิเคราะห์กระบวนการทัศนปรัชญาของความสุขจึงเกิดขึ้นหลายกระบวนการทัศนโดยผ่านตามฐานคิดแห่งความเชื่อได้แบ่งแยกความสุขได้ 5 ลักษณะตามฐานของกระบวนการทัศนแห่งความเชื่อ ดังนี้ (Amaritwarin, & Bunchua, 2015)

1. ผู้ที่เชื่อในกระบวนการทัศนดึกดำบรรพ์จะมีมโนทัศน์ว่าความสุขที่แท้จริงเกิดจากความต้องการของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เบื้องบนที่จะดลบันดาลให้เกิดขึ้น
2. ผู้เชื่อในกระบวนการทัศนโบราณ เชื่อว่าความสุขที่แท้จริงย่อมเกิดจากการเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 6 สำนักวิชา ได้แก่ ลัทธิโซฟิสต์ (Sophism) รตินิยม (Hedonism) ลัทธิเอพิคิวเรียน (Epicureanism) กลุ่มไซนิค (Cynicism) กลุ่มสโตอิก (Stoicism) กลุ่มปัญญานิยม (Intellectualism) สอดคล้องกับ Phiphat (2007) ที่อธิบายถึงความสุข

ในมุมมองของนักปรัชญามักจะมีความเกี่ยวข้องกับทางจิตศาสตร์ตลอดจนการแสวงหาคคุณค่า โดยในยุคแรกเริ่มความสุขเริ่มต้นเมื่อ 300 ปีก่อนคริสตกาล มีนักปรัชญากลุ่มหนึ่งที่เรียกว่า กลุ่มสุขนิยม (Hedonism) ที่ถือว่าความสุขสบายเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในที่มนุษย์มุ่งแสวงหา ไม่มีอะไรอีกแล้วนอกจากนี้ที่มนุษย์ต้องการ การกระทำทุกอย่างในชีวิตประจำวันเพื่อความสุขสบายโดยแนวคิด สุขนิยมแบ่งออกเป็น 2 แนวคิด ดังนี้ แนวคิดแรก ได้มีแนวคิดที่ว่าความสุขสบาย คือ สิ่งเดียวที่มนุษย์ควรแสวงหาโดยนักปรัชญาผู้ให้กำเนิดคือ อาริสโตเติล และให้ความหมาย ความสุขสบาย หมายถึง ความสุขทางกาย หรือ ความสุขทางประสาทสัมผัส สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนา ที่จะมีความมากกว่าความสุขทางใจแนวคิดที่สอง ได้มีแนวคิดที่ว่าชีวิตที่ดีคือชีวิตที่มีความสุข ณ ปัจจุบัน ต้องมีความสุขระยะยาว โดยมีความทุกข์น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งเป็นการแสวงหาความสุขส่วนตัว ผู้ให้กำเนิดคนแรก คือ อีพิคิวรัส และให้ความหมาย ความสุขมีสองประการ หมายถึง ความสุขจากการสัมผัสทางกาย และความสุขที่เกิดจากความสงบทางใจความสุขทางใจมีความสำคัญมากกว่าทางกายเพราะบริสุทธิ์กว่า

3. ผู้ที่เชื่อในกระบวนทัศน์ยุคกลางจะมีมีโนทัศน์ว่าความสุขที่แท้จริงจะมีเพียงในโลกหลังความตาย เป็นความสุขที่เกิดจากการอุทิศสิ่งต่างๆ ในโลกปัจจุบันเพื่อให้ได้ความสุขที่แท้จริงในโลกหน้า

4. ผู้ที่เชื่อในกระบวนทัศน์นวยุคจะมีมีโนทัศน์ว่าความสุขที่แท้จริงสามารถสร้างได้ในโลกนี้ด้วยกระบวนกรทางวิทยาศาสตร์โดยสำนักคิดสำคัญคือ ลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ที่จะมุ่งเน้นการสร้างความสุขให้กับคนจำนวนมากเป็นความสุขทางสังคม

5. ผู้ที่เชื่อในกระบวนทัศน์หลังนวยุคจะมีมีโนทัศน์ว่าความสุขที่แท้จริงคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ไม่มีสิ้นสุดโดยมีสำนึกคิดที่สำคัญ

ได้แก่ อัตถิภาวนิยม (Existentialism) มนุษยนิยม (Humanism) และ ลัทธิหรือสร้างใหม่ (Reconstructionism)

Sintanapanya, Songbundit, Boonthima, and Supakit (2014) กล่าวว่า องค์การแห่งความสุข (happy workplace) หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจ ความรู้สึกสมหวัง สมปรารถนาตามความต้องการ ซึ่งจัดเป็นอารมณ์ทางบวกที่เกิดจากการประเมินสภาวะการณ์ ประสิทธิภาพของชีวิต อาจเกิดในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือเป็นการประเมินภาพรวมของชีวิตจะส่งผลให้เกิดความปลอดโปร่ง สบายกาย และสบายใจ

องค์ประกอบองค์กรแห่งความสุข ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบองค์กรแห่งความสุข ไว้ดังนี้

Kaewpijit, Utsahajit, and Kusumavalee (2015, pp. 64-65) ได้ศึกษาความสุขโดยผ่านมุมมองนักทรัพยากรมนุษย์ด้วยการสังเคราะห์งาน จากกระบวนการสร้างสุขในองค์กรจาก 103 องค์กร และได้อธิบายถึงองค์ประกอบของความสุขในองค์กรเป็นโมเดล “เป็น อยู่ คือ” มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

1. บุคคลมีความสุขในการทำงาน ต้องมีความเป็นอยู่ คือ ที่เหมาะสม ได้แก่

1.1 เป็น ประกอบด้วย เป็นตัวตนที่แท้จริง เป็นสุขทางใจ เป็นคนได้ทำงานตามศักยภาพและเป็นคนที่ครอบครัว สังคม ชุมชนพอใจ

1.2 อยู่ ประกอบด้วย อยู่ดีกินดี อยู่ด้วยความชอบ อยู่ในองค์กรที่ดี มีผู้นำ และเพื่อนร่วมงานที่ดี และมีอาชีพที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ

1.3 คือ ประกอบด้วย คือ ผลงานขององค์กร คือ ความหวังขององค์กร และ ภาพลักษณ์ขององค์กร

2. การสร้างความ “เป็น อยู่ คือ” สามารถสร้างได้หลากหลายหลายวิธีแต่วิธีการที่เป็นหัวใจหลัก ได้แก่

2.1 การให้เกียรติและให้โอกาส

2.2 การสื่อสารอย่างจริงใจ

2.3 การพัฒนาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3. ผลของการทำงานอย่างมีความสุข นอกจากบุคคลนั้นตระหนักว่าตนเองมีคุณค่า โดยมีผลงานเป็นที่ต้องการขององค์กร แล้วยังส่งผลให้ผู้น่าเป็นที่รักและศรัทธา องค์กรมีผลงานและครอบครัวได้รับการดูแลเอาใจใส่

Ben-Shahar (2007) ได้อธิบายเกี่ยวกับความสุขในการทำงานด้วยกระบวนการ MPS ที่จะทำให้เกิดความสุขในการทำงานได้มากที่สุดโดยมีองค์ประกอบคือ การให้ความหมายของงาน (Meaning) ความพึงพอใจในงาน (Pleasure) และจุดแข็ง (Strengths)

Hongladarom (2012) ได้อธิบายเกี่ยวกับการทุนแห่งความสุขในองค์กร ได้แก่ สุขภาพ (healthy) ชอบงานที่ทำ (passion) รู้เป้าหมาย (purpose) ความหมายงาน (meaning) ความสามารถ (capability) เรียนรู้งาน (learning) เตรียมตัวให้พร้อม (prepare) ทำงานเป็นทีม (teamwork) การสอนงาน (coaching) และทำงานที่มีคุณค่า (enrichment) และยังอธิบายถึงการสร้างทุนแห่งความสุขในองค์กร ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบได้แก่ ออกกำลังกาย (exercise) ความใส่ใจในการทำงาน (put down your burden) ประสิทธิภาพการสื่อสาร (communicate effectively) ทำงานในจุดแข็งของตัวเอง (recognize your strengths) มุ่งมั่นทำงาน (keep focus) ทำงานเฉพาะสิ่งที่จำเป็น (reduce the should) ทำให้งานมีความชัดเจน (clarify your values) ไม่เครียดและวิตกกังวลเกินไป (overcome worry and stress) ภาระงานที่เหมาะสม (refine your workload) การเลือกใช้คำที่ดี (choose your words) และการสร้างบรรยากาศในการทำงาน (create good environment)

Wasanthanarat and Wuttiwatchaikaew (2017, pp. 10-15) ได้อธิบายองค์ประกอบองค์กรแห่งความสุข ไว้ดังนี้

คนทำงานมีความสุข (happy people) หมายถึง ครูสามารถจัดสมดุลชีวิตได้ตระหนักว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญขององค์กร มีความเป็นมืออาชีพ มีความเป็นอยู่ที่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่น มีศีลธรรมอันดีงาม และเอื้ออาทรต่อตนเองและสังคม

ที่ทำงานน่าอยู่ (happy home) คือ ครู รู้สึกว่าโรงเรียนเป็นบ้านหลังที่ 2 มีความรัก ความสามัคคีในองค์กร ความสามัคคีในองค์กร ที่ทำงานน่าอยู่ ประกอบด้วย ความอบอุ่นของบ้าน (house) คนในองค์กร (human) และความสุข (happy)

การเป็นองค์กรที่มีการทำงานเป็นทีม (teamwork) โดยทีม หมายถึง การร่วมกันทำงานของสมาชิก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ การทำงานเป็นทีมต้องทำงานด้วยกันอย่างมีชีวิตชีวา ทำด้วยใจ และเห็นคุณค่าของสมาชิก งานที่ทำและมีเป้าหมายของงาน

การพัฒนาตนเองเพื่อให้มีความสุขในการทำงาน

ครูที่มีความสุขในการทำงานต้อง สามารถจัดสมดุลชีวิต ตามแนวคิดความสุข 8 ประการ ดังนี้ (Thai Health Promotion Foundation, 2017)

1. การเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี (happy body) คือ มีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ
2. การเป็นผู้มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น (happy heart) คือ การมีน้ำใจ การคิดถึงคนอื่นมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกันและกัน
3. การเป็นผู้ที่สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเอง (happy relax) คือ การรู้จักผ่อนคลายกับสิ่งต่างๆ ในชีวิต
4. การเป็นผู้รักการเรียนรู้และเป็นมืออาชีพในการทำงานของตนเอง (happy brain) คือ การศึกษาหาความรู้ การพัฒนาตนเองตลอดเวลา
5. การเป็นผู้มีคุณธรรมและความกตัญญู (happy soul) คือ การเป็นผู้ที่มีคุณธรรม โดยเฉพาะ หิริ โอตตัปปะ (ความละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำของตน)

6. การเป็นผู้ใช้เงินเป็น (happy money) คือ การเป็นผู้ใช้เงินเป็น มีเงินเก็บ รู้จักใช้ เป็นหน้อย่างมีเหตุผล

7. การเป็นผู้ที่รักและดูแลครอบครัวตนเองได้ (happy family) คือ การมีครอบครัวที่อบอุ่นและมั่นคง ให้ความสำคัญต่อครอบครัว

8. การเป็นผู้ที่รักและดูแลองค์กร สังคมของตนเองได้ (happy society) คือ การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและสังคม โดยสังคมมี 2 ระดับ คือ สังคมในที่ทำงานกับสังคมนอกที่ทำงาน

กรอบในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข ใช้กรอบในการวิเคราะห์ประกอบด้วย ครูทำงานที่มีความสุข โรงเรียนน่าอยู่ และชุมชนสมานฉันท์

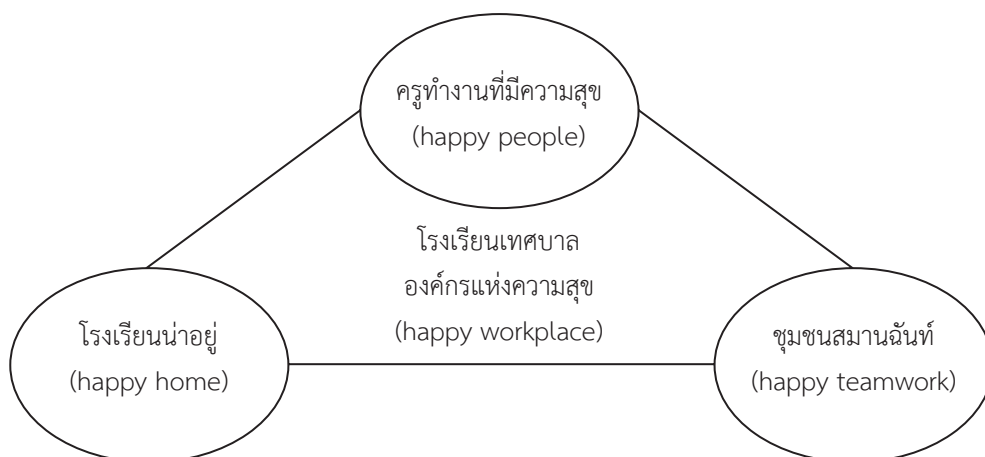
ครูทำงานมีความสุข (happy people) หมายถึง ครูสามารถจัดสมดุลชีวิตได้ตระหนักว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญขององค์กร มีความเป็นมืออาชีพ มีความเป็นอยู่ที่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่น มีศีลธรรมอันดีงาม และเอื้ออาทรต่อตนเองและสังคม

เป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมให้ครูมีความสุข คือ ครู สามารถจัดสมดุลชีวิตผ่านโลกทั้ง 3 ใบ ของตัวเองได้ โลก 3 ใบ สมดุลชีวิต ประกอบด้วย โลกใบที่ 1 คือ ความสุขของตนเอง โลกใบที่ 2 คือ โลกความสุขของครอบครัว และโลกใบที่ 3 คือ โลกความสุขขององค์กร/สังคม

โรงเรียนน่าอยู่ (happy home) คือ ครู รู้สึกว่าโรงเรียนเป็นบ้านหลังที่ 2 มีความรัก ความสามัคคีในองค์กร ความสามัคคีในองค์กร ที่ทำงานน่าอยู่ ประกอบด้วย ความอบอุ่นของบ้าน (house) คนในองค์กร (human) และความสุข (happy) ลักษณะของที่ทำงานน่าอยู่ ประกอบด้วย เป็นองค์กรที่มีการทำงานเป็นทีม เป็นองค์กรที่มีความสุขในการทำงานร่วมกัน และเป็นองค์กรที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกันและมีการพัฒนาร่วมกัน

ชุมชนสมานฉันท์ (happy teamwork) ชุมชนต้องมีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเอื้ออาทรกับสังคมนอกข้าง

ชุมชนสมานฉันท์ยังหมายถึง ลูกค้า (นักเรียน) หรือ ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียกับองค์กร รวมถึงชุมชน สังคมพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานขององค์กร

ภาพ 1 กรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์

ในยุคปัจจุบัน องค์กรจะมีความหลากหลายในองค์กรสูง ทั้งเรื่องสมรรถนะ (competency) ของคนในองค์กรรวมถึงเรื่องส่วนตัว เช่นเรื่องเพศ ศาสนา วัย เชื้อชาติ ดังนั้นเรื่องของการจัดการความหลากหลายในองค์กร (diversity management) จะเป็นประเด็นที่องค์กรจะให้ความสำคัญมากขึ้น พร้อมกับการพัฒนาสมรรถนะของครูให้พร้อมเพื่อรองรับกับภาระงานและกลยุทธ์องค์กร

การพัฒนาโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุขต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ซึ่งต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร การออกแบบกระบวนการสร้างสุขต้องเหมาะสมกับบริบทขององค์กรและต้องพัฒนาทั้งด้านครูทำงาน นออยู่ และชุมชนสมานฉันท์ รวมถึงต้องอาศัยความร่วมมือกัน ระหว่าง ครู และองค์กร ดังนี้

1. ครู ต้องพัฒนาตนเองให้มีความสุขในการทำงาน โดยจัดสมดุลชีวิตตามแนวคิดความสุข 8 ประการ (happy 8) อย่างไรก็ตามความสุขของครูจะนำมาซึ่งความสุขขององค์กร และทำให้องค์กรมีผลผลิต (productivity) ที่ดีขึ้น ดังนั้น องค์กรควรจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้ ครู สามารถจัดสมดุลชีวิตของตนเองได้

2. การพัฒนาองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและเป็น

องค์รวม โดยสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นทีม (teamwork) การใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการอยู่ร่วมกันและมีการพัฒนาร่วมกัน (creativity) รวมถึงการส่งเสริมให้ ครู สามารถจัดสมดุลชีวิต ตามแนวคิดความสุข 8 ประการได้

เมื่อองค์กรพัฒนาองค์กรแห่งความสุขไปได้ระยะหนึ่งแล้วต้องทำให้เป็นวัฒนธรรมองค์กรหรือการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุข รวมถึงทบทวนต่อยอดแผนการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ แนวทางที่องค์กรควรดำเนินการเพื่อพัฒนาโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข มีดังนี้ (1) การพัฒนาสมรรถนะของครู (2) การจัดการการเงินและการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครู (3) การส่งเสริมสุขภาพของครู (4) การส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัวและชุมชนแม่ (5) การส่งเสริมสติในการทำงาน (6) การส่งเสริมคุณภาพชีวิต/ความผูกพันต่อองค์กร (7) การพัฒนาทักษะการสอนงาน (8) สนับสนุน (9) การพัฒนาระบบการทำงานและนวัตกรรม (10) การสื่อสาร (11) การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการจัดการความหลากหลายในองค์กร (12) การสร้างวัฒนธรรมองค์กร (13) การมุ่งเน้นความพึงพอใจของลูกค้า ชุมชน และทุกภาคส่วน และ (14) การร่วมกิจกรรม/สนับสนุนชุมชน

ภาพ 2 แนวทางการบริหารโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข

บทสรุป

การบริหารโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุขมีประโยชน์ทั้งต่อครู องค์กร และประเทศ ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อครู ประกอบด้วย

1.1 ลดความเครียด การป่วย และ อุบัติเหตุในการทำงาน

1.2 ตระหนักและ มีความรู้เรื่องสุขภาพ

1.3 มีรูปแบบการดำรง ชีวิตที่เหมาะสม

1.4 มีความสุขในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

1.5 มีแรงจูงใจในการทำงาน

1.6 มีผลงานที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ

1.7 ได้รับค่าตอบแทน และสวัสดิการที่ดี

1.8 มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง ครู และผู้บริหาร

1.9 เห็นคุณค่าของตัวเองและตระหนักว่าตนเองเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และมีความสำคัญต่อองค์กร

1.10 มีความรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงนำไปเผยแพร่ต่อครอบครัว

2. ประโยชน์ต่อองค์กร

2.1 ลดการหยุดงาน การมาสาย การลาป่วย ลากิจของครู

2.2 ลดค่าใช้จ่ายในการสรรหา คัดเลือกพัฒนาครูใหม่ และการเบิกจ่าย ค่ารักษาพยาบาล

2.3 ผลผลิตสูงขึ้น คุณภาพของสินค้า และบริการดีขึ้น

2.4 มีบรรยากาศการทำงานเป็นทีม 2.5 มีวัฒนธรรมองค์กรแบบพี่น้อง 2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับครู ดีขึ้น 2.7 ครูรักองค์กรมากขึ้น 2.8 ส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร 3. ประโยชน์ต่อประเทศ 3.1 มีประชากรวัยแรงงานที่มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพ 3.2 มีชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน 3.3 เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้าน การค้าและบริการระหว่างประเทศ	3.4 เพิ่มผลผลิตมวลรวมประชาชาติ 3.5 เป็นประเทศแห่งความสุข (happy land) กิจกรรม ข้อเสนอแนะ หน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำแนวทางการบริหารโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข และต้องกำหนดวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายการบริหารโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและนำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน

References

- Amaritwarin, S., & Bunchua, K. (2015). Philosophy of sufficiency economy and authentic happiness according to reality. Suan Sunandha Rajabhat University, *Graduate Studies Journal*, 2(2), 259-266. [In Thai]
- Ben-Shahar, T. (2007). *Happier: Learn the secrets to daily Joy and lasting fulfillment*. We Learn.
- Hongladarom, C. (2012). Happiness capital for efficient work. *Human Resource Development Journal*, 4(1), 3-8. [In Thai]
- Kaewpijit, J., Utsahajit, W., & Kusumavalee, S. (2015). *102 Happy workplaces*. Thai Health Promotion Foundation. [In Thai]
- Kerdsuwan, T. (2012). *Happiness in work, you can create*. Retrieved from https://www.hiso.or.th/hiso/tonkit/tonkits_56.php [In Thai]
- Layard, R. (2005). *Happiness: Lessons from a new science*. Penguin.
- Martin, A. J., Jones, E. s., & Callan, V. J. (2005). The role of psychological climate in facilitating employee adjustment during organizational change. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 14(3), 263-289.
- National Statistical Office. (2012). *Survey of satisfaction in life of Thai people in 2012*. Author. [In Thai]
- Phiphat, N. (2007). *Open the world of happiness*, GNH. Matichon. [In Thai]
- Ramtong, J. (2014). *Happiness at work of supporting staff, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus: An Analysis of causal factors of work experience group*. Master's Thesis of Public Administration, Prince of Songkla University. [In Thai]
- Ruangareerat, K. (2011). Happiness can be created in the organization. *Power the Thought*, 19(3) 26-31. [In Thai]
- Sintanapanya, A., Songbundit, A., Boonthima, R., & Supakit, V. (2014). Happiness management in school. *Suthiparithat Journal*, 28(88), 15-32. [In Thai]
- Susaoraj, P. (2013). *Thinking development* (5th ed.). Technic Printing. [In Thai]
- Thai Health Promotion Foundation. (2016). *Seeds of happiness*. Author. [In Thai]
- Thai Health Promotion Foundation. (2017). *Step forward to work happily in the 4.0 era*. Author. [In Thai]
- Thailand Productivity Institute. (2009). *Healthy organization healthy productivity*. Author. [In Thai]
- Tuchinda, C. (2009). *Happy 8 workplace*. Retrieved from <https://www.thaihealth.or.th/node/12827> [In Thai]
- Wasanthanarat, C., & Wuttiwatchaikaew, T. (2017). *Happy workplace 4.0*. Thai Health Promotion Foundation. [In Thai]

Concept of the People's Participation and Collective Responsibility in Managing the State and Local Government Affairs

Amnuay Boonratmaitree¹ Trin Indraopas²

Suphattra Yodsurang³ Krai Boonbandarn⁴

Abstract

This academic article has the objectives to analyze concept of the people's participation and collective responsibility in managing the state and local government affairs consisting of analysis framework which covers the participation concept of public sectors' management, concept on people's participation in government management and concept on collective responsibility in managing the state and local affairs.

The result shows that: currently, these three issues are addressed in the constitution with the principle to encourage and to support collective responsibility in local administration, in particular, to convey all knowledge, principle and ideas to the performance improvement process and to be the guideline for the promotion of participation with collective responsibility of the people for the local administration.

Keywords: Participation; Local Government; Public Management

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Boonratmaitree, A., Indraopas, T., Yodsurang, S., & Boonbandarn, K. (2020). Concept of the people's participation and collective responsibility in managing the state and local government affairs. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 321-331.

¹ College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin
96 Moo 3, Phutthamonthon Sai 5 Road, Salaya, Phutthamonthon, Nakhon Pathom, 73170, Thailand
Email: am091107@hotmail.com

² King Telecom Public Company Limited

³ College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

⁴ College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

แนวคิดว่าการมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบในการจัดการภาครัฐ และท้องถิ่นของประชาชน

อำนวยการ บุญรัตน์ไตรี¹ ตรินัญ อินทรโณภาส²

สุพัตรา ยอดสุรางค์³ ไกร บุญบันดาล⁴

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดว่าการมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบในการจัดการภาครัฐและท้องถิ่นของประชาชน โดยใช้กรอบในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย แนวคิดว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการภาครัฐของประชาชน แนวคิดว่าการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแบบร่วมกันรับผิดชอบ และองค์ประกอบการมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบในการปกครองท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์ พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการภาครัฐของประชาชน การมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแบบร่วมกันรับผิดชอบ และองค์ประกอบการมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบในการปกครองท้องถิ่น เป็นแนวคิดภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดหลักการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อนำองค์ความรู้ หลักการแนวคิด ไปใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงาน และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบของประชาชนในการบริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การปกครองท้องถิ่น; การจัดการภาครัฐ

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

อำนวยการ บุญรัตน์ไตรี, ตรินัญ อินทรโณภาส, สุพัตรา ยอดสุรางค์ และไกร บุญบันดาล. (2563). แนวคิดว่าการมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบในการจัดการภาครัฐและท้องถิ่นของประชาชน. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 321-331.

¹ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
96 หมู่ 3 ถนนพุทธมณฑล สาย 5 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170, ประเทศไทย
อีเมล: am091107@hotmail.com

² บริษัท คิงส์ เทเลคอม จำกัด

³ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

⁴ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Introduction

According to the Constitution and related administrative laws, decentralization leads to public awareness, to share, to initiate, to mutually make decisions, to co-operate and to help monitoring local administration at all levels. But in reality, several local administrations have capability and efficiency in managing and developing basic utilities to the public and be unable to have a role to link to mutual local political web. Furthermore, local administration (both authority and local big shots) shall exert their influences on political participation by the local public. The Constitution aims to ease this problem by promoting political grassroots, raising people's awareness on liberty, equality, and local public participation.

In current situation, the Constitution shall provide some opportunities to the people to join political arenas both in the local level and in the national level; however, people's participation has not yet been prevalent. This might arise from lack of correct understanding and aligned political interests from all stakeholders, mainly from the general public, on the meaning and benefits from particular people's participation.

Public participation is the way to give people some opportunities to join politics in some ways, and helps managing and making some decisions especially on resources distribution, advices, planning, operating and direct control. Public participation is the process that the public or stakeholders have opportunities

to voice their opinions, views, and to join in activities which affects their ways of life, as well as bringing their advices to bring upon a policy drafting or decision making. Public participation is an open communication process, i.e., both formally and informally, consisting of information sharing among stakeholders, and unity promoting. The reason behind is that people's participation should raise decision making quality, reducing costs and time wasting to reach consensus, and be easy to execute, more importantly to avoid any "extreme" conflicts. All of these could raise credibility and legitimacy and also gather information on people's concerns and norms, as well as skills and creativity promotion among the public (Watthanasap, 2000, p. 25-28)

People's participation is very crucial for democracy foundation, public governance, and public management. The more people can participate, the more public sector shall be monitored and the civil servants, therefore, must be socially responsible, and this prevents politicians to set forth any public policies that do not serve for the public needs. Last, public participation shall make the public more confident that their voices shall be heard and their needs shall be responded.

Concept and Theory

Concept on People's Participation in Government Management

Concept on people's participation was formulated since the Fifth Plan of National

Plan for Social and Economic Development (1982-1986) onwards. The Central government has promoted the participation as a tool to govern and join government's projects. People's participation is a lesson for everyone to learn about one another and is a foundation for local administrative evolution (Burikun, 2005) and mentions about the participation which everyone can have and earn some interests, e.g., utilities system, education, health care system, etc. These activities are directly linked to people's problems and needs.

People's participation is described in several dimensions both vertically and horizontally as follows:

1. Participation is a call for voluntary help for people from any public projects that provides national benefits but without any of criticism or modifications from the people.

2. In a broad sense, participation is for the rural people who are alert to seek any assistance from the authority and respond positively to development projects, and it promotes people's initiatives simultaneously.

3. In the term of rural development, participation is for people to involve in decision making process, operation and social benefit receiving from development projects, as well as in project monitoring.

4. For a sake of development, participation is a strong eagerness by the people to involve in decision making process that may have some impacts to them and their community.

5. Within the community, participation is that people have both rights and duties to solve community problems, had more responsibility to investigate all necessities, local resources acquisition, including proposing new initiatives with establishing and reserving the local organization.

6. Participation is an earnest procedure. It means that an individual or people are initiators and try with the best effort but not losing their own identities to follow up their initiatives.

7. Participation is the best ability to improve resources allocation and set up rules and regulations in the society by the operators that have no attachment to any authority.

Concept on Collective Responsibility in Managing the State and Local Affairs

Ideology or principles of the local administration is self-ruling of the citizens in the community. There were several types like a chief of the tribe or naturally elected community leader, and new democratic ruling system as in Thailand, for instance. Principle or ideology of democracy is based on the foundation of people living together, and sharing responsibilities on local public affairs, as defined as "collective responsibility" (Arendt, 1987)

Suwanmala (2004, p. 2) has defined collective responsibility as a source for local participation in local administration, or can also be called creative participation—participation with collective responsibility. This participation is collective behavior that community share

ideas and decision makings to seek public interest benefits. Characteristics of local participation within collective responsibility framework are as follows:

1. People in the community share ideas and set which types of activities or services, like community security, cultural promotion, or public utilities services, e.g. streets, sewage system, education services, health care etc.

2. People in the community share the search, choose representative(s) to act as their agents for public community services, starting from planning for people in the community to efficient execution.

3. People in the community share ideas and set who would bear some burden or costs associated with public services, how these costs should be allocated like tax collection, or service fares to contribute to share some of their land, assets, labor, natural resources etc. Who should fairly take a bigger piece of the pie? After agreed upon, all citizens will share responsibilities, and who that not be so co-operated shall be forced or intervened by

the general public.

4. People in the community altogether monitor, examine and express their opinions (like vote yes or no) on any outcomes from public utilities services, push for social remedies to improve the services for long-term maximum benefits.

5. People in the community have some sense of ownership of the public assets or public services like their own assets by helping maintaining, looking after, and trying to keep these assets in the best possible shape, ready for community uses. They feel disgusted if the public assets are vandalized because people believe in keeping public services and local administrative system in place, trusting in the system, believing in an individual power and in self-ruling local administration.

By literature reviews both in Thailand and abroad, we have found some ideas in political science, and in public administration science on the meanings of participation with collective responsibility as shown in Table1:

Table 1

Source and Participation Definition

Source	Participation and Collection Responsibility Definition
Reeder (1974, p. 39)	Define participation as engagement on social impact including both individual and group participation.
Williams (1976, p. 138)	Define participation development as process that people can participation in development by themselves, being creative and utilize their own skills and know-hows.

Table 1*Source and Participation Definition*

Source	Participation and Collection Responsibility Definition
Huntington and Nelson (1967, p. 4)	Political participation is defined as sporadic or from time-to-time people involvement peacefully or violently, lawfully or unlawfully, efficiently or inefficiently within their conscience as political persuasion.
Cohen and Uphoff (1980, p. 219)	4 Steps an participation 1. Decision making 2. Implementation 3. Benefits 4. Evaluation
Shah (1988, p. 226)	Participation is defined as people involving and engaging in decision-making process, evaluation process or problem-solving consulting process.
Ruksasat (1981, pp. 90-91)	Define community development participation as the way that people involved in community activities around the world improving qualities of life socially and economically 3 crucial participation concepts are as follows: 1. Mutual Interest & Attention arising from similar individual interest & attention until lessening public interest and attention. 2. Non-satisfaction and difficulties on certain circumstance that drive people to form groups, plan, and jointly working together. 3. Joint decision making to change or to move community towards a certain direction; joint decision has severely been strong to initiate personal satisfaction mostly.
Kasemsuk (2014, p. 3)	Defined as process that people participate, joint together to improve communication and information exchanges own any members in the community. If people in the community can talk and exchange ideas, and participate in activities to be achieved altogether, then strengthening communities in order to thrive for area development & overcome obstacles.

Table 1
Source and Participation Definition

Source	Participation and Collection Responsibility Definition
Tejarin (1984, pp. 6-7)	Defined as the process that government persuades, leads, creates opportunities for people in the community, clubs, associations, volunteer groups, charitable organization to work together on a certain issue or particular agendas.
Wutimethi (1983, pp. 20-25)	Defined as an opportunity for people to co-create, make decisions, involve and take responsibilities on topics that affect their lives. People could have their say on community development to solve and improve lives. Change agents must be acknowledged that fundamental philosophy on individual needs to live peacefully, fairly together, being accepted by other people and ready to participate. Naturally, people keep improving, depending on right opportunity and proper advices.
Chamrik (1984, p. 22)	Not defined as people persuasion from scholars or activists to join activities, rather defined as community having their own activities and operation.
Pattanaphongsa (1990, pp. 19-20)	As defined as follows: 1. Participation means voluntary help by people to a public or any project that could influence on national development by not tampering or criticizing project details. 2. Participation means local people being alert to recognize their needs & response to development projects, at the same time promoting local initiative. 3. Participation means people involving in decision making process, project implementation process, and unusual benefit sharing form development project, as well as project evaluation attempt. 4. Participation means people have both rights and duties to solve their own health problems and share more burden to explore health needs, local resource accumulation and suggest new ways how to improve, e.g. establish and promote local institutions.

Table 1*Source and Participation Definition*

Source	Participation and Collection Responsibility Definition
King Prajadhipok's Institute (2005), pp. 18-21	Local collective responsibility participation is defined as the way that people are involving in local administration not only provincial, municipal, or district -level. People will be able to involve in local administration several ways under the constitution that support decentralization and promote people's participation. First on local administrative election & 2nd on local administrative participation. First, local administrative election on be divided into 3 steps-pre, during, post-election. Second, local administrative participation including monitoring by people, organizations, communities, associations, and checking upon local elected administrators actions that benefit people's needs or not, participating by attending local council meeting to learn and digest information. If seeing any irregularities, people can check upon plans and annual budgets of the local administration, examining construction projects, budget allocated for such projects and veto or object to any susceptible issues, for example.
Watthanasap (2000, pp. 25-28)	Defined as process to focus on working together to resolve problems participation process consists at data collection, education, data accumulation, consultation, and definition test and suggestion, consensus, & vote to seek acceptance and reach expectation.
Burikun (2005, pp. 1-2)	Defined as process that people have opportunities to show their opinions & involve in activities that affect their lives & bring on such viewpoints to make final decisions & policies, two-way open communication both formally and informally consisting of data sharing & unity promoting including creativity & skill developments.

From above definitions, some scholars have defined the term very differently, depending on eras, which can be categorized into 2 groups as follows:

1. International scholars who studied on participation theory during the year of 1974-1987 defined participation as “activities that people in the community do voluntarily and legally, mostly are political-related like election, petition or outcry to rulers, etc.” These scholars focused on political participation.

2. Both international and Thai scholars who studied on participation theory during the year of 1981-2007 saw participation not only political-related but also as stated that “supports, initiatives, and creativity to fulfill group objectives and share group’s activities on economic, social and political fronts”.

From all above, we can conclude that “participation with collective responsibility” means activities by the people to share responsibilities from activity outcomes by individuals, groups, organizations and associations, including sharing ideas and burden, co-planning, co-operating, and mutually monitoring and evaluating. Such activities can be economic, social, or political-related that affects the majority of the general public to reach the optimal goals that the public has set forth.

Analysis Framework

In this academic article, the analysis framework following:

1. The participation concept of public sectors’ management
2. Concept on people’s participation in government management
3. Concept on collective responsibility in managing the state and local affairs

Result

Components on Participation with Collective Responsibility

Since there are several definitions on the term; therefore, there are so many ideas on the components on such participation that local administration could utilize these ideas to execute, provide or manage the services efficiently, and all stakeholders must share responsibilities. Components can be categorized as shown in the following:

1. Sharing ideas and setting ideas that community should or could do which kinds of activities, like public security, cultural promotion, or public utility providing.
2. Sharing searching and election process from individuals or groups in the community to act as their agents on public services from planning. Try or manipulate around to get the jobs done effectively.
3. Sharing the ideas to share burden and costs associated with arranged public services like tax collection or service fares or to contribute to share land, assets, labor, or resources.
4. Co-monitoring, examining, exerting opinions on public service execution to

improve the services, correct any flaws for better long-term and sustainable service improvement for the community.

5. Creating public ownership like owning their own assets, so that people can help maintaining, looking after, keeping all public assets in the best possible shape, ready for community uses, and realizing significance and usefulness of these public assets and trusting in the system, believing in an individual power, and in self-ruling local administration.

Conclusion

From all these characteristics on participation with collective responsibility, there are seven components as stated: (1) participating to find the root causes of problems (2) participating in planning (3) participating in decision making

(4) participating in selecting who will run the public office (5) participating in investment and operations (6) participating in sharing benefits (7) participating in evaluating. All of which are attribute to the public service participation in both state and local level. Thus, local administration can apply this ideology to better their public services.

Recommendation

1. The local government organization should act as a mechanism between the people for political learning at the local level

2. Local government organizations must give people some opportunities to join politics in some ways, and helps managing and making some decisions, advices, planning, operating and direct control to join in activities which affects their ways of life.

References

- Arendt, H. (1987). *Lectures on Kant's political philosophy*. The University of Chicago Press.
- Burikun, T. (2005). *Participation: Concepts, theories and processes*. King Prajadhipok's Institute. [In Thai]
- Chamrik, S. (1984). *Policy, strategies, public participation in community development, public participation in development*. Mahidol University, Health Policy Study Center. [In Thai]
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213-235.
- Huntington, S. P., & Nelson, J. M. (1967). *No easy choice*. Harvard University Press.
- Kasemsuk, C. (2014). *Principles of participation in sustainable community development*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- King Prajadhipok's Institute. (2005). *The project to expand the results to bring indicators of good corporate governance at the corporate level into practice*. Author. [In Thai]
- Pattanaphongsa, N. (1990). *Guidelines for public participation in rural development*. National Research Council of Thailand. [In Thai]
- Reeder, W. W. (1974). *Some aspects of the informal social participation of farm families in New York State*. Cornell University Press.
- Ruksasat, A. (1981). *Integrated rural development: Concepts, theories and Practice in national development*. Thai Conservation. [In Thai]
- Shah, A. (1988). Capitalization and the theory of local public finance: An interpretive essay. *Journal of Economic Surveys*, 2(3), 209-43.
- Suwanmala, C. (2004). *Determination of indicators to level and effectiveness of participation of People in the decentralization process*. King Prajadhipok's Institute. [In Thai]
- Tejarin, P. (1984). *Strategies and guidelines for promoting public participation in community development work*. Sak Sopha. [In Thai]
- Watthanasap, W. (2000). *Participation guide of public in decision making of communities*. King Prajadhipok's Institute. [In Thai]
- Williams, E. (1976). *Participation management: Concept theory and implementation*. Georgia State University Press.
- Wutimethi, Y. (1983). *Principles of community development and rural development*. Juristic Ordinary Partnership Thai Courtesy. [In Thai]

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ปรัชญา มหาวิณัจฉัยมนตรี¹ สุเมธ จานประดับ²

ภูมิ มูลศิลป์³ อนงค์ฤทธิ์ แข็งแรง⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความเป็นมาและสภาพปัญหาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย (2) วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยกับกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของต่างประเทศ และ (3) เสนอมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 101 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 43 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและเปรียบเทียบ

ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ แต่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ยังไม่เอื้ออำนวยให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องชั่วคราว สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้โดยง่าย เป็นธรรม สะดวก รวดเร็ว ยืดหยุ่น ประหยัด อันจะสามารถช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทุกประเภทได้ เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้วจะต้องมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในขั้นตอนของการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ กระบวนพิจารณาในชั้นศาล และกระบวนการบริหารจัดการแผนฟื้นฟูกิจการ

คำสำคัญ: กฎหมายฟื้นฟูกิจการ; วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม; แผนฟื้นฟูกิจการ

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ปรัชญา มหาวิณัจฉัยมนตรี, สุเมธ จานประดับ, ภูมิ มูลศิลป์ และอนงค์ฤทธิ์ แข็งแรง. (2563). มาตรการทางกฎหมาย เกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs). *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 332-345.

¹ หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: ami.kai@outlook.com

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Legal Measures Regarding Rehabilitation of Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs)

Pratya Mahavinijchaimontri¹ Sumate Janpradab²

Poom Moolsilpa³ Anongrit Kangrang⁴

Abstract

In this research, the researchers have objectives to (1) Study the background and problems of the rehabilitation of small and medium-sized enterprise in Thailand (2) Comparatively analyze the laws regarding the rehabilitation of small and medium-sized enterprises of Thailand and the law on business rehabilitation of foreign countries. And (3) propose more effective legal measures related to the rehabilitation of small and medium-sized enterprises. The researchers used the qualitative research methodology by using 3 methods of data collection, namely document research, in-depth interviews of 101 people and focus group discussion of 43 people, and analyzed the data by using content analysis techniques and comparison.

Findings are follows: The results of the research showed that small and medium-sized enterprises are an important factor in driving the country's economy. But the Bankruptcy Act, A. D.1940. did not allow small and medium-sized enterprises that experience temporary liquidity problems to enter the business rehabilitation process easily, fairly, conveniently, quickly, flexibly, economically, which could help all small and medium enterprises. When compared with foreign laws, the Bankruptcy Act, A. D. 1940. provisions should be revised at the entering business rehabilitation process, proceedings and the process for managing the rehabilitation plan stages to help entrepreneurs.

Keywords: Reorganization Laws; Small and Medium-Sized Enterprises; Rehabilitation Plan

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Mahavinijchaimontri, P., Janpradab, S., Moolsilpa, P. & Kangrang, A. (2020). Legal Measures Regarding Rehabilitation of Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs). *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 332-345.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkok 10240, Thailand
Email: ami.kai@outlook.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

³ Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

⁴ Faculty of Engineering, Mahasarakham University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเตรียมความชัดเจนทางด้านกฎหมายและการเงินเพื่อรองรับการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนของประเทศ โดยเฉพาะการคัดกรองช่วยเหลือกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีศักยภาพแต่ประสบปัญหาอันเป็นเศรษฐกิจในระดับจุลภาคให้ฟื้นฟูกลับมาประกอบกิจการได้อย่างรวดเร็วอย่างเป็นระบบจะส่งผลดีต่อทิศทางการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ และจะเป็นการดึงดูดการการลงทุนในระดับภูมิภาคอาเซียนได้เป็นอย่างดี

เมื่อพิจารณาทิศทางและความสำคัญของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศกับการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจจากภาคการประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นตัวจักรฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของทุกประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศต่าง ๆ จำต้องพัฒนาระบบกฎหมายเพื่อช่วยพยุงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถดำเนินธุรกิจได้เพื่อขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ เห็นได้จากสถานการณ์ในปี พ.ศ. 2559-2560 ของประเทศไทยที่มีจำนวนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ร้อยละ 99.70 ของจำนวนกิจการทั้งหมดที่ประกอบการในประเทศ ส่งผลโดยตรงต่อสัดส่วนของการจ้างงานจากกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายในประเทศ ร้อยละ 78.48 ของการจ้างงานรวมทั้งหมด (Office of Small and Medium Enterprise Promotion, 2017) และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในสัดส่วนที่สูงถึงสัดส่วนร้อยละ 42.20 ของอัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ซึ่งมีผลสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับประเทศญี่ปุ่น ฟินแลนด์ และสหรัฐอเมริกา ที่มีจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมระหว่าง

ร้อยละ 99.70 ถึงร้อยละ 99.80 ของจำนวนกิจการทั้งหมดในประเทศ ทำให้มีสัดส่วนของการจ้างงานจากกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายในประเทศดังกล่าวในสัดส่วนระหว่างร้อยละ 64.60 ถึงร้อยละ 70.10 ของการจ้างงานรวมทั้งหมดภายในประเทศของประเทศไทย และมีระดับการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product--GDP) ในระดับสูงในอัตราร้อยละ 30.00, 61.50 และ 46.00 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาประกอบกับการจัดลำดับของธนาคารโลกเกี่ยวกับการแก้ปัญหาการล้มละลาย (resolving insolvency) หรือด้านการฟื้นฟูกิจการตามรายงานผลการจัดอันดับความยากง่ายในการประกอบธุรกิจของธนาคารโลก ประจำปี พ.ศ. 2560 (The World Bank Group, 2018) จะเห็นได้ว่า ปัจจัยด้านการฟื้นฟูกิจการเพื่อการแก้ปัญหาการล้มละลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญเพื่อวัดความแข็งแกร่งของกรอบการทำงานในกระบวนการฟื้นฟูกิจการของประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการค้าและการลงทุน พบว่าการฟื้นฟูกิจการที่รวดเร็ว (faster) และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่ต่ำมาก (cheaper) จะทำให้เกิดมูลค่าของเงินที่สามารถฟื้นฟูกลับเข้ามาในระบบเศรษฐกิจได้เป็นจำนวนมาก อันเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการล้มละลายในระดับดี เป็นการรองรับและดึงดูดนักลงทุนและนักลงทุนที่จะเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศ ซึ่งในขณะนี้ ประเทศไทยมีมูลค่าของเงินที่สามารถฟื้นฟูกิจการ (cents on the dollar) คิดเป็น 68.00 เซนต์ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ใช้ระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการทั้งหมด 18 เดือน (1.50 ปี) และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ร้อยละ 18 ของมูลค่าทรัพย์สิน เป็นอันดับ 27 ซึ่งต่ำกว่าญี่ปุ่น ฟินแลนด์ และสหรัฐอเมริกา ที่การฟื้นฟูกิจการทำให้เกิดมูลค่าของเงิน (cents on the dollar) คิดเป็น 92.40, 88.30 และ 82.10 เซนต์ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ ใช้ระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการทั้งหมด 7 เดือน 6 วัน

11 เดือน 3 วัน และ 12 เดือน ตามลำดับ และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเมื่อเทียบต่อมูลค่าทรัพย์สินเพียงร้อยละ 4.20, 3.50 และ 10.00 ของมูลค่าทรัพย์สิน จึงเป็นประเทศที่มีกฎหมายฟื้นฟูกิจการส่งเสริมการลงทุนต่างชาติมากกว่าของประเทศไทย

จากความสำคัญของระบบกฎหมายฟื้นฟูกิจการต่อระบบเศรษฐกิจเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศกับทิศทางเศรษฐกิจที่แปรผันตามจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายในประเทศ การก่อให้เกิดการจ้างงานภายในประเทศ และมีผลต่อสัดส่วนการเจริญเติบโตของอัตราการขยายตัวทางผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ทำให้เห็นได้ว่าหากรัฐมีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม อันเป็นการวางแนวทางแก้ไขปัญหาวิกฤตเชิงระบบมิใช่เชิงปัจเจก ที่รัฐจำเป็นต้องเข้ามาตรวจสอบแทรกแซงเพื่อการแก้ไขปัญหาการล้มละลาย ลดความไม่แน่นอนทางกฎหมายและการเงิน ส่งเสริมประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เจ้าล้มละลายอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมทุกภาคส่วน ป้องกันมูลค่าเสื่อมของสินทรัพย์ในองค์กร และตลาดการเงินสำหรับสินเชื่อที่ผ่านการฟื้นฟู อันจะเป็นการลดผลกระทบเกี่ยวกับการจ้างงาน และสร้างระดับความร่วมมือและความโปร่งใสระหว่างผู้บริหาร ตัวแทนแรงงาน และภาครัฐ และเป็นการลดผลกระทบต่อสังคม ลดปัญหาสินเชื่อที่มีความเสี่ยง การจ้างงานที่มีความเสี่ยง ลดความเสี่ยงของธนาคารเจ้าหนี้ ลดผลกระทบเชิงลบต่อสินทรัพย์ของธนาคาร ข้อจำกัดที่มีต่ออุปทานของสินเชื่อในตลาด ผลกระทบเชิงลบต่อการลงทุนและการบริโภค และลดผลกระทบทางอ้อมคือการผลักให้ผู้ลงทุนไปลงทุนในต่างประเทศมากกว่าการลงทุนในประเทศ

ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยโดยหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีความพยายามขับเคลื่อนระบบการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 หมวด 3/2 กระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อการสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนในการเคลื่อนย้ายฐานการผลิตมายังประเทศไทย แต่แนวทางดังกล่าวยังไม่อาจแก้ปัญหาเชิงระบบให้เห็นผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังปรากฏจากข้อมูลการดำเนินคดีของศาลล้มละลายกลาง ณ วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ว่ามีผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยื่นต่อศาลล้มละลายกลาง เพียง 5 คดี และศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการและเห็นชอบด้วยแผนเพียง 2 คดีเท่านั้น คือ บริษัท บุรพา มีวชิเคล จำกัด (คดีหมายเลขแดงที่ พว. 2/2559) และ บริษัท สาธิตา การ์เมนต์ จำกัด (คดีหมายเลขแดงที่ พว. 3/2559) จึงต้องเพิ่มกระบวนการฟื้นฟูกิจการที่เข้าถึงได้โดยง่าย เป็นธรรม สะดวก รวดเร็ว ยืดหยุ่น ประหยัด โปร่งใสอยู่ในระดับที่เจ้าหนี้และลูกหนี้อยอมรับและคาดหมายได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้มาตรการทางกฎหมายในการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 สอดคล้องกับสภาพการประกอบกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นจริง อันเป็นการช่วยเหลือ ส่งเสริมและตรวจสอบโดยมาตรการภาครัฐเพื่อให้กระบวนการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมคัดกรองวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีศักยภาพให้สามารถฟื้นตัวกลับมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจประกอบธุรกิจทำให้มีความแข็งแกร่งต่อไปได้โดยไม่เป็นการผลักภาระให้แก่ภาคเอกชนจนเกินสมควร อันจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะรองรับการฟื้นฟูกิจการและการส่งเสริมให้กิจการวิสาหกิจขนาด

กลางและขนาดย่อมให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ ตลอดจนเสนอแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เป็นเอกภาพอันเป็นการรองรับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (competitive-ness index) เพิ่มความพร้อมในการแก้ปัญหาการล้มละลายตามรายงานผลการจัดอันดับความยากง่ายในการประกอบธุรกิจของธนาคารโลก (ease of doing business of world bank) อันเป็นหนทางหนึ่งในการดึงดูดนักลงทุน และเป็นการสร้างความมั่นคงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม จึงควรวางมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยเพื่อประโยชน์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพปัญหาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยกับกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูกิจการของประเทศในภูมิภาคอาเซียน และนอกภูมิภาคอาเซียน แนวทางการร่างกฎหมายล้มละลายของคณะกรรมการการว่าด้วย

กฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL: United Nations Commission on International Trade Law) เปรียบเทียบเพื่อสร้างมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวคิดทฤษฎี

ด้านประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ผู้วิจัยเลือกประชากรจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ภาค รัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ (casual informants) ได้แก่ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการร่างกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จำนวน 11 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน (key informants) ได้แก่ ผู้ประกอบกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย กลุ่มเจ้าหน้าที่สถาบันการเงิน และนายความ จำนวน 84 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนักวิชาการ (general informants) ได้แก่ นักวิชาการด้านกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและนักวิชาการด้านกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ จำนวน 6 คน

จากการสนทนากลุ่ม จำนวน 43 คน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ ได้แก่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี จำนวน 5 คน ผู้พิพากษาศาลยุติธรรม จำนวน 4 คน พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด จำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการร่างกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กิจการผลิตสินค้า กิจการค้าส่ง กิจการค้าปลีกและกิจการการ

บริการ และกิจการอื่นๆ จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่สถาบันการเงิน จำนวน 3 คน และทนายความ จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 3 นักวิชาการ ได้แก่ นักวิชาการด้านกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรืออาจารย์ที่สอนกฎหมายกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวน 7 คน และด้านกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการหรืออาจารย์ที่สอนกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ จำนวน 10 คน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประโยชน์ในเชิงวิชาการ งานวิจัยเรื่องนี้สะท้อนความเป็นมาและสภาพปัญหาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยที่จำต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการของต่างประเทศทั้งในและนอกภูมิภาคอาเซียนและแนวทางการร่างกฎหมายล้มละลายของคณะกรรมการว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ เพื่อนำผลการวิเคราะห์มาเป็นแนวทางในการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยอย่างเป็นธรรม

2. ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติการ งานวิจัยที่ศึกษานี้ทำให้ภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเปรียบเทียบและสังเคราะห์แล้ว ใช้เป็นแนวทางกำหนดมาตรการทางกฎหมายฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลดีในระบบเศรษฐกิจ และทำให้รัฐมีแนวทางที่ชัดเจนในการวางมาตรการช่วยเหลือ สนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และเพื่อนำไปสู่การร่างกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เหมาะสมต่อไป

3. ประโยชน์ในเชิงการวิจัย งานวิจัยที่ศึกษานี้เป็นฐานข้อมูลให้แก่นักวิจัยและผู้สนใจทั่วไปเพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสภาพคล่องทางการเงินในเชิงธุรกิจที่ประสบปัญหาเพียงชั่วคราวให้สามารถกลับมาดำเนินธุรกิจต่อไป และสามารถนำผลการศึกษาไปทำการศึกษาต่อยอดงานวิจัยต่อไป

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูกิจการกฎหมายฟื้นฟูกิจการมีวัตถุประสงค์หลัก ให้บริษัทที่ตกอยู่ในฐานะขาดสภาพคล่องทางการเงินชั่วคราวในการประกอบธุรกิจ แต่ยังมีโอกาสที่จะฟื้นฟูกิจการได้ให้สามารถฟื้นฟูกิจการให้ดำเนินกิจการต่อไปได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและผู้ที่เกี่ยวข้องมากกว่าการเลิกกิจการ และมูลค่าของกิจการที่ดำเนินอยู่ยังประโยชน์มากกว่าการเลิกกิจการหรือล้มละลาย และจำหน่ายทรัพย์สินของลูกค้านี้ทั้งเพื่อป้องกันมิให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน (Panichwong, 1986, p. 5) โดยอาจจำแนกรูปแบบตามประเภทของระยะเวลาในการดำเนินคดีได้เป็นรูปแบบการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้เต็มรูป (full reorganization proceedings) และรูปแบบการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัด (expedited reorganization proceedings)

รูปแบบการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้เต็มรูป เป็นกระบวนการขั้นตอนการฟื้นฟูกิจการโดยปกติซึ่งมักมีขั้นตอนและกระบวนการที่มีระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนตั้งแต่ขั้นตอนการเริ่มกระบวนการฟื้นฟูกิจการ ผู้ใดมีสิทธิยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการ เงื่อนไขในการร้องขอเข้าฟื้นฟูกิจการ รายละเอียดหลักเกณฑ์ของศาลในการอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการและแต่งตั้งผู้ทำแผน ขั้นตอนกระบวนการใช้สถานะพักชำระหนี้ การเสนอแผนฟื้นฟูกิจการ การประชุมเจ้าหนี้เพื่ออนุมัติแผน รายละเอียดหลักเกณฑ์ของศาลในการอนุมัติแผนฟื้นฟูกิจการและมีคำสั่งตั้งผู้บริหารแผน ผู้บริหารแผนที่ศาลแต่งตั้งบริหาร

จัดการกิจการของลูกหนี้ตามแผนที่ศาลอนุญาตภายใต้ระยะเวลาในแผนฟื้นฟูกิจการ ถ้าสำเร็จภายในกำหนดเวลาในแผน ศาลจะมีคำสั่งยกเลิกการฟื้นฟูกิจการ และคืนกิจการให้ลูกหนี้บริหารงานต่อไป แต่หากการฟื้นฟูกิจการไม่สำเร็จตามระยะเวลาในแผน อาจขอศาลขยายระยะเวลาออกไป แต่หากดำเนินกิจการไม่สำเร็จตามแผน ศาลจะมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการ ซึ่งระยะเวลาการการฟื้นฟูกิจการแบบเต็มรูปนี้จะมีระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนเป็นจำนวนมากเหมาะกับการฟื้นฟูกิจการธุรกิจที่มีโครงสร้างองค์กรใหญ่หรือมีความซับซ้อนในการดำเนินกิจการ แต่ไม่เหมาะกับกิจการกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีลักษณะของธุรกิจเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน มีขนาดเล็ก เพราะมีค่าใช้จ่ายมากและใช้เวลาค่อนข้างนานทำให้การฟื้นฟูกิจการไม่ประสบความสำเร็จ

ส่วนรูปแบบการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัด เป็นกระบวนการฟื้นฟูกิจการภายใต้การกำกับดูแลของศาล โดยกระบวนการดังกล่าวจะมีความเชื่อมโยงกับบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ ซึ่งแผนฟื้นฟูจะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้ แนวทางดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้โดยการเจรจาต่อรองภายนอกศาล ในลักษณะการปรับโครงสร้างหนี้ด้วยความสมัครใจขึ้นอยู่กับความตกลงของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นหลัก แต่การเจรจาเพื่อการปรับโครงสร้างโดยสมัครใจนอกศาลดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับมติเอกฉันท์ของเจ้าหนี้ (The Legal Execution Department, 2014, p. 246) กระบวนการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัดเป็นการลดขั้นตอนกระบวนการฟื้นฟูกิจการให้มีความรวดเร็วโดยความตกลงเจรจาประนอมหนี้ระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้สถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ทั้งหลายอย่างไม่เป็นทางการ จึงให้ศาลเข้ามาตรวจสอบเพื่อยอมรับกระบวนการเจรจาปรับโครงสร้างหนี้นอกศาลด้วยความสมัครใจดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเจ้าหนี้และลูกหนี้ในภาพรวม กระบวนการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัดเหมาะสำหรับลูกหนี้ทุกประเภท

ที่สามารถตกลงปรับโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้โดยสมัครใจได้ และเมื่อศาลได้เข้าตรวจสอบคุณสมบัติของลูกหนี้และข้อตกลงปรับโครงสร้างหนี้ดังกล่าวแล้ว ลูกหนี้ก็จะได้รับประโยชน์จากกระบวนการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัดตามข้อตกลงประนอมหนี้และเกิดสภาวะการพักชำระหนี้แก่กิจการของลูกหนี้ทันที การฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัดมักเกิดขึ้นกับเจ้าหนี้ประเภทสถาบันการเงิน โดยต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้มีประกันก่อน

แนวคิดเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ เป็นกระบวนการตกลงเจรจาปรึกษาหารือกันระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้เกี่ยวกับหนี้สิน ศักยภาพของกิจการ ความพร้อมในการปรับโครงสร้างหนี้ ตลอดจนหาแนวทางในการฟื้นฟูกิจการ สามารถแบ่งวิธีการฟื้นฟูกิจการตามแนวคิดการปรับโครงสร้างหนี้ได้เป็น การปรับโครงสร้างหนี้ในศาล และการปรับโครงสร้างหนี้นอกศาล

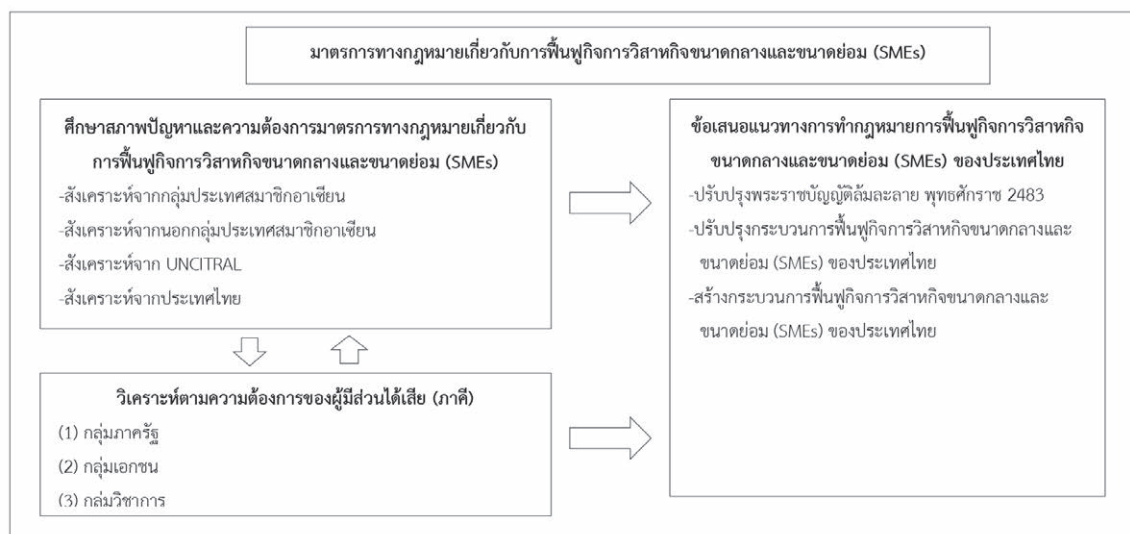
แนวคิดการปรับโครงสร้างหนี้ในศาล เป็นกระบวนการฟื้นฟูกิจการ (rehabilitation procedures) โดยมุ่งเน้นการปรับโครงสร้างหนี้ ปรับปรุงโครงสร้างทุน ตลอดจนโครงสร้างการบริหารการจัดการกิจการโดยรวมของธุรกิจ ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแล ตรวจสอบความเป็นไปได้โดยศาล ศาลจะทำหน้าที่ตรวจสอบเห็นชอบความเป็นไปได้ของแผนฟื้นฟูกิจการ ทั้งนี้อยู่ภายใต้ความเห็นชอบร่วมกันของบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายในรูปของมติที่ประชุมเจ้าหนี้เสียงข้างมาก เรียกว่า “Pre-packaged Bankruptcy” โดยลูกหนี้จะได้รับประโยชน์จากกฎหมายล้มละลายในการพักชำระหนี้ (automatic stay) จากเจ้าหนี้ทั้งหลายที่ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีฟื้นฟูกิจการ (debt collection) และมีให้ฟ้องร้องหรือบังคับชำระหนี้เอาจากลูกหนี้ในคดีแพ่งหรือในคดีล้มละลาย แต่กระบวนการนี้มักใช้เวลานาน และมีค่าใช้จ่ายสูง เหมาะกับกิจการขนาดใหญ่

การปรับโครงสร้างหนี้นอกศาล เป็นการนำแนวคิดของประเทศอังกฤษ โดยธนาคารแห่งชาติอังกฤษที่มุ่ง

ใช้กลไกของระบบธนาคารพาณิชย์เข้าสนับสนุนการแก้ปัญหาหนี้ที่ประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน โดยมุ่งร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหาการประกอบธุรกิจของลูกหนี้และจัดทำข้อตกลงหรือสัญญาในการปรับโครงสร้างหนี้ระหว่างธนาคารพาณิชย์เจ้าหนี้ทุกรายกับลูกหนี้ วิธีการนี้เรียกว่า “London Approach” ทำให้ลูกหนี้คงบริหารกิจการของตนเองต่อไป และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงขององค์กรต่อค่านิยมสาธารณะ (good will) อันมีมูลค่าทางทรัพย์สินและใช้ระยะเวลาในดำเนินการได้รวดเร็วและมีค่าใช้จ่ายน้อยเหมาะกับกิจการขนาดเล็ก (Kasetsart University, Faculty of Economics, 2003, p. 11)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง Kasetsart University, Faculty of Economics (2003) ศึกษาเรื่อง An Efficiency and Effectiveness Evaluation of Debt Restructuring Procedure: A Comparative

Case Study of the Central Bankruptcy Court and the Corporate Restructuring Group พบว่า ตัวชี้วัดประสิทธิภาพค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการปรับโครงสร้างหนี้กับศาลล้มละลายกลางนั้นไม่เหมาะสม แต่กับสำนักงานคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่เหมาะสมแล้ว ส่วนระยะเวลาที่ใช้ในการปรับโครงสร้างหนี้มีความเหมาะสมทั้งกับกระบวนการของศาลล้มละลายกลาง และสำนักงานคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ส่วนตัวชี้วัดประสิทธิผลกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมาก และปานกลาง และเงื่อนไขของความสำเร็จของการปรับโครงสร้างหนี้ ขึ้นอยู่กับความจริงใจและความสมัครใจของลูกหนี้และเจ้าหนี้ในการปรับโครงสร้างหนี้ และสถานะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่สมบูรณ์ ไม่เปิดโอกาสให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้โดยง่าย เป็นธรรม สะดวก รวดเร็ว ยืดหยุ่น ประหยัด โปร่งใสอยู่ในระดับที่เจ้าหน้าที่และลูกหนี้ยอมรับและคาดหวังได้ ทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทุกประเภทไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธีการ ดังนี้

1. การค้นคว้าจากเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยค้นคว้าเอกสารเพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยกับต่างประเทศ และแนวทางการร่างกฎหมายล้มละลายของคณะกรรมการว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติเปรียบเทียบกัน โดยศึกษาแนวคิดกฎหมายที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ แนวคิดการปรับโครงสร้างหนี้ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรื่อง การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ กรณีศึกษาเปรียบเทียบศาลล้มละลายกลางกับสำนักงานคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อศึกษาในประเด็นที่ข้อมูลยังไม่ชัดเจนเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา สภาพปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย และความต้องการแนวทางกฎหมายที่เหมาะสม

เกี่ยวกับการดำเนินการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย นำไปสู่การจัดทำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย

3. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกมาสังเคราะห์หลักกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแล้วนำหลักกฎหมายดังกล่าวไปใช้เยียวยาหรือตอบสนองความต้องการมาตรการทางกฎหมายตามข้อสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของภาคีผู้เกี่ยวข้องที่ได้วิจัยและนำแนวทางหรือมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวเปรียบเทียบและปรับปรุงกับต่างประเทศจนได้มาตรการทางกฎหมายที่สอดคล้องกัน จึงนำมาตราทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยไปวิพากษ์โดยภาคีผู้เกี่ยวข้องทั้งสามกลุ่มข้างต้นอีกครั้ง เพื่อเสนอมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและเปรียบเทียบข้อมูลทั้งสามส่วนเพื่อสร้างมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวคิดทฤษฎี โดยผ่านการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ การทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือและปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพปัญหาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจาก มีจำนวนผู้ประกอบการร้อยละ มากกว่า 99.73 ของจำนวนผู้ประกอบการทั้งประเทศ ส่งผลให้เกิดการจ้างงานของผู้ประกอบการธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอัตราร้อยละ 80.30 ของการจ้างงานรวมทั้งหมด และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในอัตราร้อยละ 39.60 ของอัตราการขยายตัวทางผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product--GDP) ซึ่งรัฐต้องนำมาตรการทางกฎหมายฟื้นฟูกิจการเพื่อช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ประสบปัญหาแต่มีศักยภาพและให้สามารถกลับมาขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ แต่ระบบกฎหมายฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับสภาวะการประกอบกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จึงต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้โดยง่าย เป็นธรรม สะดวก รวดเร็ว ยืดหยุ่น ประหยัด โปร่งใสและสามารถที่จะคาดการณ์ได้

2. ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยกับกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของต่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่า มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสถานะทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นมาตรการทางกฎหมายในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินชั่วคราวได้อย่างเหมาะสม และช่วยให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีโอกาสกลับไปประกอบกิจการได้ ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหนี้มีโอกาสรับชำระ

หนี้อย่างเป็นธรรมด้วย อันจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจและการค้าของประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

3. ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อเสนอมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การตราพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 ยังมีบางส่วนไม่สอดคล้องกับสภาพการประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยภาพรวมซึ่งอาจทำให้กฎหมายไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่ของประเทศ ในประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 การเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการต้องให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการได้โดยง่าย สะดวก โดยต้องกำหนดเกณฑ์จำนวนหนี้ขั้นต่ำในการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการไม่สูงเกินควร และ ระบบการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นเงื่อนไขที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ

3.2 กระบวนพิจารณา กระบวนการก่อนยื่นคำร้องกับการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ ยังไม่ปรากฏหลักเกณฑ์สำคัญในการจัดการหนี้สินอย่างเท่าเทียมหลายประการ เช่น กฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาและให้สิทธิเจ้าหนี้เข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นเพื่อพิจารณาหนี้สินของลูกหนี้อย่างเหมาะสมก่อนการประชุมพิจารณาแผนฟื้นฟูกิจการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาล กฎหมายไม่มีสภาพบังคับให้เจ้าหนี้ทุกรายต้องให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมเจ้าหนี้จึงเป็นการยากที่ลูกหนี้จะได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของหนี้ของจำนวนหนี้ทั้งหมดเพื่อยื่นต่อศาลได้ ขาดสภาวะการพักชำระหนี้ (automatic stay) ในระหว่างการเจรจาเพื่อดำเนินการประชุม ขาดองค์กรในฐานะคนกลางที่น่าเชื่อถือเข้าทำหน้าที่กำกับดูแลตรวจสอบกิจการทรัพย์สินของ

ลูกหนี้ ช่วยเหลือลูกหนี้เกี่ยวกับแผนฟื้นฟูกิจการช่วยเหลือเจ้าหนี้ในการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นหรือให้โอกาสเจ้าหนี้เข้าถึงข้อมูลทางการเงินที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ของลูกหนี้ในเวลาที่เหมาะสมเพื่อพิจารณาข้อเสนอในการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ หรือเข้ามีส่วนช่วยในการปรับโครงสร้างกิจการของลูกหนี้ ไม่ว่าด้านแหล่งเงินทุนใหม่ เป็นต้น

3.3 กระบวนการบริหารจัดการ ไม่มีกฎหมายบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการแก้ไขแผนฟื้นฟูกิจการไว้ทำให้แผนไม่มีความยืดหยุ่นไม่สอดคล้องกับสภาพธุรกิจที่แท้จริงและไม่มีกฎหมายกำหนดให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องเข้าสู่กระบวนการชำระบัญชี กรณีลูกหนี้ไม่มีสภาพบุคคล หรือศาลต้องมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เพื่อรักษามูลค่าของกิจการและกองทรัพย์สินของลูกหนี้ให้มากที่สุด

การอภิปรายผล

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ผลการวิจัยพบว่า มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กับกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของต่างประเทศ และแนวทางการร่างกฎหมายล้มละลายของคณะกรรมการว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ และทำการสังเคราะห์หลักกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในต่างประเทศแล้วนำหลักกฎหมายดังกล่าวเสนอหาแนวทางกฎหมายที่เป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. การเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ ต้องกำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการในลักษณะ

เป็นการอำนวยความสะดวกด้วยการลดความซับซ้อนและทำให้การพิจารณาชี้ขาดคดีของศาลดำเนินไปด้วยความรวดเร็วตามสมควรและมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลโดยตรงต่อการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของกระบวนการทางกฎหมาย เป็นการเพิ่มความโปร่งใสและสามารถคาดการณ์ได้โดยต้องมีลักษณะเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่ไม่มีคุณสมบัติในการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการแบบเต็มรูปสามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัดได้ และในทางกลับกันต้องเป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่มีคุณสมบัติครบตามเงื่อนไขของกระบวนการฟื้นฟูกิจการแบบเต็มรูปสามารถเลือกใช้กระบวนการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัดได้เช่นกัน ในการนี้ต้องเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้เข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัดและหากแผนฟื้นฟูกิจการกระทบสิทธิของเจ้าหนี้รายใด ต้องเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ที่ถูกกระทบสิทธิให้ความยินยอมก่อน โดยให้เจ้าหนี้ที่ถูกกระทบได้รับการชำระหนี้ไม่น้อยกว่าการเข้าสู่กระบวนการชำระบัญชี และหากแผนฟื้นฟูกิจการได้รับการตรวจสอบและยอมรับแล้ว ต่อมาภายหลังไม่สามารถดำเนินการตามแผนได้ สอดคล้องกับแนวคิดกฎหมายที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ขาดสภาพคล่องชั่วคราวให้สามารถฟื้นฟูกิจการโดยกระบวนการที่รวดเร็วเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Kasetsart University, Faculty of Economics (2003, p. 128) ที่ระบุว่า การปรับโครงสร้างหนี้ไม่ว่าในศาลหรือนอกศาลต้องเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด และใช้ระยะเวลาที่สั้นที่สุดจะมีส่วนช่วยให้กิจการของลูกหนี้ฟื้นฟูได้สำเร็จ

2. กระบวนพิจารณา กฎหมายต้องเปิดโอกาสให้ลูกหนี้มีระยะเวลาเสนอแผนฟื้นฟูกิจการได้สะดวกขึ้น ให้ศาลมีอำนาจขยายหรือลดกำหนดระยะเวลาดังกล่าวได้ในบางกรณีแต่ต้องกระทำด้วยความจำกัด

เพื่อให้มีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนเจ้าหนี้และลูกหนี้สามารถคาดหมายได้ และเมื่อแผนฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ผ่านกระบวนการตรวจสอบหรือผ่านการตกลงเบื้องต้นแล้ว ศาลอาจนำสถานะการพักชำระหนี้ชั่วคราวมาใช้ได้เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของกิจการลูกหนี้ในกระบวนการเจรจา สอดคล้องกับแนวคิดกฎหมายที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ และสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ ที่มุ่งให้กระบวนการเจรจาปรับโครงสร้างหนี้เกิดความเป็นธรรม โปร่งใส มีระยะเวลาแล้วเสร็จที่เจ้าหนี้และลูกหนี้สามารถยอมรับและคาดหมายได้ และให้อำนาจศาลเข้าตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของเจ้าหนี้ในการบังคับชำระหนี้และควบคุมกิจการของลูกหนี้ให้ดำเนินธุรกิจอย่างเหมาะสม และผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kasetsart University, Faculty of Economics (2003, p. 133) ที่ระบุว่า เงื่อนไขของความสำเร็จของการปรับโครงสร้างหนี้ไม่ว่าในศาลหรือนอกศาลขึ้นอยู่กับความจริงใจและความสมัครใจของลูกหนี้และเจ้าหนี้ในการปรับโครงสร้างหนี้

3. กระบวนการบริหารจัดการ เมื่อผู้เกี่ยวข้องพิจารณาเห็นว่า การฟื้นฟูกิจการไม่มีความเป็นไปได้ที่จะสำเร็จตามแผน หรือลูกหนี้กระทำการไม่สุจริต หรือแม้ดำเนินการตามแผนฟื้นฟูกิจการอย่างเคร่งครัดแล้วกิจการยังคงขาดทุนอยู่ ต้องมีมาตรการบังคับโดยกฎหมายให้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายในทันทีเพื่อเป็นการรักษามูลค่ากองทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยกำหนดภาระหน้าที่ของผู้แทนในคดีล้มละลายที่จะต้องร้องขอต่อศาลให้ยกเลิกการบริหารแผนฟื้นฟูกิจการ แต่ควรเปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อแก้ไขระยะเวลาหรือเงื่อนไขในแผนเพื่อช่วยให้การฟื้นฟูกิจการมีโอกาสประสบความสำเร็จได้มากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการดำเนินธุรกิจของลูกหนี้ซึ่งมีพลวัต สอดคล้องกับแนวคิดกฎหมายที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ และสอดคล้องกับแนวคิด

เกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้ที่มุ่งให้เปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถบริหารจัดการตามแผนฟื้นฟูกิจการได้อย่างรวดเร็ว และมีลักษณะยืดหยุ่นตามสถานะเศรษฐกิจที่มีพลวัต แต่หากไม่อาจดำเนินการได้ควรระงับความเสียหายด้วยการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยเร็ว และผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kasetsart University, Faculty of Economics (2003, p. 135) ที่ระบุว่า เงื่อนไขของความสำเร็จของการปรับโครงสร้างหนี้ขึ้นอยู่กับสถานะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทย จึงควรให้กระบวนการฟื้นฟูกิจการมีความยืดหยุ่นตามสถานะเศรษฐกิจซึ่งหากเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ดำเนินธุรกิจต่อมีโอกาสจะฟื้นฟูกิจการได้

ด้วยเหตุนี้จึงแสดงให้เห็นว่า ผลการวิจัยสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับสมมติฐานของการวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งไว้ เนื่องจากการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งมีโครงสร้างองค์กรที่เล็กลงต้องปรับโครงสร้างหนี้ด้วยระบบกฎหมายฟื้นฟูกิจการจะต้องเปิดโอกาสให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้โดยง่าย เป็นธรรม สะดวก รวดเร็ว ยืดหยุ่น ประหยัด โปร่งใสอยู่ในระดับที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ยอมรับและคาดหมายได้ จะเป็นผลดีกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทุกประเภทให้สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ และชี้ให้เห็นว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนการฟื้นฟูกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่สมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

1. การเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ ควรกำหนดจำนวนหนี้ขึ้นต่ำตามช่วงทุนจดทะเบียนเล็ก ประกอบกิจการมากที่สุดเป็นเกณฑ์จำนวนหนี้สินขั้นต่ำที่เหมาะสมตามช่วงเวลาแห่งสถานะเศรษฐกิจเพื่อให้ลูกหนี้สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการของกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ในเวลาที่

เหมาะสม โดยการกำหนดจำนวนหนี้ให้เปลี่ยนแปลงทุกสามปี โดยคำนึงถึงสถานะเศรษฐกิจของประเทศ การเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภค เกณฑ์ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของกิจการลูกหนี้ เกณฑ์ความล้มเหลวทางการเงินของกิจการลูกหนี้ และควรวางมาตรการในการตรวจสอบยืนยันคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เช่น การแสดงพยานหลักฐาน ระบบงบดุลทางการเงินของกิจการ บัญชีรับจ่ายการเงินในการประกอบกิจการของลูกหนี้ จำนวนการจ้างแรงงาน เป็นต้น เพื่อให้ศาลและเจ้าหนี้ทราบถึงสถานะทางการเงินของกิจการลูกหนี้ ตลอดจนทราบว่ากิจการของลูกหนี้มีโอกาสหรือช่องทางที่จะฟื้นฟูกิจการได้เพียงใดด้วยทางหนึ่ง

2. กระบวนการพิจารณา ควรกำหนดวิธีการ ตลอดจนระยะเวลาเพื่อให้เจ้าหนี้มีโอกาสพิจารณาข้อมูลของลูกหนี้เกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สิน ธุรกิจ และโอกาสทางธุรกิจในช่วงเวลาที่เหมาะสมอย่างชัดเจน ก่อนวันประชุมเป็นเวลานานเท่าใด ทั้งนี้ได้กำหนดให้ลูกหนี้ต้องส่งหลักฐานหรือต้องแสดงข้อมูลของลูกหนี้หรือข้อมูลประกอบข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาทางการเงินของลูกหนี้และเป็นความลับ อีกทั้ง หากกฎหมายกำหนดให้การนับคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสาม

ของจำนวนหนี้ที่เข้าร่วมประชุมจะเกิดสภาพบังคับโดยปริยายให้เจ้าหนี้จำเป็นต้องให้ความสนใจในการพิจารณาแผนฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้อย่างจริงจังเพื่อรักษาผลประโยชน์ของเจ้าหนี้ในการเข้าร่วมประชุมเจ้าหนี้ในการพิจารณาแผนฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ และควรให้ผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะ นักบัญชี หนายความ ในฐานะคนกลางที่น่าเชื่อถือ เป็นกระบวนการทางเลือกเข้าทำหน้าที่ตรวจสอบกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ ช่วยเหลือลูกหนี้และเจ้าหนี้เกี่ยวกับแผนฟื้นฟูกิจการ ควรวางมาตรการกลางในการคุ้มครองกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้และไม่กระทบสิทธิของเจ้าหนี้ทั้งหลายเกินสมควร เพื่อให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการชั่วคราว จะเป็นการเอื้อให้ลูกหนี้สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้มากขึ้น

3. กระบวนการบริหารจัดการ ควรเปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถแก้ไขระยะเวลาหรือเงื่อนไขในแผนเพื่อช่วยให้การฟื้นฟูกิจการมีโอกาสประสบความสำเร็จได้มากขึ้น และหากการฟื้นฟูกิจการไม่สำเร็จควรกำหนดให้เข้าสู่กระบวนการชำระบัญชีหรือกระบวนการล้มละลายโดยเร็วต่อไป

References

- Kasetsart University, Faculty of Economics. (2003). *An efficiency and effectiveness evaluation of debt restructuring procedure: A comparative case study of the Central Bankruptcy Court and the Corporate Restructuring Group*. [In Thai]
- Office of Small and Medium Enterprise Promotion. (2017). *Report on the situation of small and medium enterprises in 2017*. Author. [In Thai]
- Panichwong, P. (1986). *Bankruptcy law*. Srisombat. [In Thai]
- The Legal Execution Department. (2014). *UNCITRAL legislative guide on insolvency law*. Sahamit. [In Thai]
- The World Bank Group. (2018). *Resolving insolvency*. Retrieved from <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/resolving-insolvency>

โครงสร้างเชิงสาเหตุของผลการดำเนินงาน ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

รักเกียรติ โรจน์กัญญาพร¹ อมรา รัตตากร² จันทนา แสนสุข³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคม การมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการและผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และ (2) วิเคราะห์โครงสร้างเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรสายวิชาการและบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จำนวน 370 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling--SEM)

ผลการวิจัย พบว่า (1) ความรับผิดชอบต่อสังคม การมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการและผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ อยู่ในระดับมาก และ (2) โครงสร้างเชิงสาเหตุของผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดล ดังนี้ $\chi^2/df = 1.696$ CFI = 0.993 GFI = 0.971 AGFI = 0.942 และ RMSEA = 0.043 ผลการศึกษาคือเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคม; เทคโนโลยีสารสนเทศ; การจัดการของมหาวิทยาลัย;
ผลการดำเนินการของมหาวิทยาลัย

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

รักเกียรติ โรจน์กัญญาพร, อมรา รัตตากร และจันทนา แสนสุข. (2563). โครงสร้างเชิงสาเหตุของผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 346-359.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 39/1 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900, ประเทศไทย
อีเมล: hart0098877@gmail.com

² หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

³ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Causal Structure of Performance of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

Rakkiat Rojkunyaporn¹ Amara Rattakorn² Juntthna Sansuk³

Abstract

This research aimed 1) to study social responsibility, orientation on Information Technology, management, and performance of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi and 2) to analyze the causal model of structure influencing the performance of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi. The sample size are academic and support personnel at Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi 370 people using multi-stage sampling. The research instrument was questionnaire. Statistics used in data analysis were Descriptive Statistics and Structural Equation Model Analysis (SEM).

Research results were as follows: 1) Social responsibility, Orientation on Information Technology, Management and Performance of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi were at a high level and 2) The Causal of Performance of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi was consistent with empirical data. The model's harmony indexes were as follows: $\chi^2/df = 1.696$ CFI = 0.993 GFI = 0.971 AGFI = 0.942 and RMSEA = 0.043 The results of this study will be guideline for the administrators in developing a more effective university management approach.

Keywords: Corporate Social Responsibility; Information Technology; Management; Performance

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Rojkunyaporn, R., Rattakorn, A., & Sansuk, J. (2020). Causal Structure of Performance of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 346-359.

¹ Doctor of Philosophy Program in Management Graduate School, Chandrakasem Rajabhat University
39/1 Ratchadaphisek Road., Chandrakasem Subdistrict, Chatuchak District, Bangkok 10900, Thailand
E-mail: hart00998877@gmail.com

² Doctor of Philosophy Program in Management, Chandrakasem Rajabhat University

³ Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณภาพการศึกษาเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการบ่งบอกคุณภาพในการจัดการศึกษาของประเทศ และเป็นรากฐานในการพัฒนาคน พัฒนาชาติ โดยอาศัยการจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ บทบาทสำคัญของสถาบันการศึกษาคือการกำหนดกรอบแนวคิดสำคัญในการพัฒนา ยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ การสร้างหลักประกันที่สำคัญให้กับสถาบันการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้สถาบันการศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ (Jaichalad, 2014, p. 38) ปัจจุบันสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเข้าสู่ตลาดแรงงาน มีพันธกิจหลักที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ การวิจัยเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สถาบันการศึกษาต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ตลอดจนมีการพัฒนาแผนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการองค์กรให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่ถูกกำหนด และยังต้องมีกระบวนการบริหารจัดการองค์กรที่ดี เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร โดยผู้บริหารมีหน้าที่ในการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เป็นที่ทราบกันดีว่าพัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วมาก ทำให้ทุกสังคมต้องปรับตัวเพื่อก้าวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง สถาบันการศึกษาต่างตื่นตัวในการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ให้เป็นคนดี

คนเก่ง และมีคุณธรรม จริยธรรม (Junnoi, 2017) ดังนั้น เทคโนโลยีสารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการและผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 156 แห่งทั่วประเทศ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) อยู่ในกลุ่มที่ยังต้องมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปรับปรุงผลการดำเนินการให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย โดยมุ่งศึกษาปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคมและการมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลต่อการจัดการมหาวิทยาลัย และผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องโมเดลเชิงสาเหตุผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยจากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งยังเป็นแนวทางให้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รวมถึงมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน นำไปพิจารณาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคม การมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการมหาวิทยาลัยและผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. เพื่อวิเคราะห์แบบโครงสร้างเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร คือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จำนวนทั้งสิ้น 1,201 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรอิสระประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ ตัวแปรส่งผ่าน คือ การจัดการมหาวิทยาลัย และตัวแปรตามคือผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากวิจัย

1. ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รวมทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน กิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับชุมชน สังคม และความต้องการของตลาดแรงงาน

2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม รวมถึงการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน นำไปสู่ผลการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการของมหาวิทยาลัย แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ (Management) วิวัฒนาการอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ (1) แนวความคิดการจัดการสมัยเดิม มีการคิดค้นกรรมวิธีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้มากเพียงพอ (2) แนวความคิดการจัดการเชิงพฤติกรรมมุ่งเน้นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร เริ่ม

ทำการทดลองเพื่อปรับปรุงวิธีการทำงานให้ดีขึ้นโดยเฉพาะสภาพจิตใจของคนงานที่ถูกใช้ให้ทำงานหนักก็ได้รับการดูแลสนใจมากขึ้น และ (3) แนวความคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ เป็นการบริหารจัดการโดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ คือการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เครื่องมือ สถิติ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ตามหลักการที่เป็นเหตุผลสามารถพิสูจน์และเห็นจริงได้ ตลอดจนใช้การบริหารจัดการเชิงระบบหรือการบริหารจัดการโดยวิธีปรับตัวกับความสัมพันธและสภาพแวดล้อม เพื่อให้องค์กรอยู่รอด โดยใช้หลักการและกลยุทธ์ต่างๆ และมีการปรับตัวที่จะรับกับสิ่งใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา Prakritpisit (2011, pp. 61-78) การจัดการตามแนวคิดของ Fayol (1949) เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม ดังนั้นการจัดการจึงเป็นศิลปะของการใช้บุคคลอื่นทำงานให้แก่องค์กร ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่หลัก 4 ข้อตามกระบวนการจัดการ ได้แก่ การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organizing) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (leadership) และการควบคุม (controlling) (Wongsarasin, 2002)

การจัดการของมหาวิทยาลัย หมายถึง “กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลในองค์กรของมหาวิทยาลัยร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ 4 ขั้นตอน” ประกอบด้วย (1) การวางแผนของมหาวิทยาลัย (planning) หมายถึง การที่มหาวิทยาลัยดำเนินการวางแผนเพื่อปรับโครงสร้าง ประเมินผล จัดสรรงบประมาณ บริหารความเสี่ยงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม (2) การจัดองค์การ (organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างองค์กรอย่างเหมาะสมเพื่อให้พนักงานของมหาวิทยาลัยมีการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ ทำงานเป็นทีม มีการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร สร้างกฎระเบียบเพื่อสร้างผลการดำเนินงาน

ให้มีประสิทธิภาพ (3) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (leadership) หมายถึง ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยกำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดทิศทางของมหาวิทยาลัย สร้างแรงจูงใจ สร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานให้กับพนักงานของมหาวิทยาลัย เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และสร้างผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ และ (4) การควบคุม (controlling) หมายถึง กระบวนการในการกำกับดูแลผลการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกิจกรรมตามพันธกิจขององค์กรเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ มุ่งสู่ความสำเร็จขององค์กร โดยเครื่องมือมาตรฐานที่ใช้ในการควบคุม สามารถวัดได้ทั้งปริมาณงาน คุณภาพ เวลา และค่าใช้จ่าย ซึ่งการจัดการมหาวิทยาลัยที่ดีย่อมอาจมาจากปัจจัยหลายประการ โดยงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการมหาวิทยาลัย 2 ประการ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคมและการมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม ปัจจุบันการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility--CSR) มีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินกิจการอันจะนำมาซึ่งการยอมรับว่าเป็นองค์กรแบบอย่างที่ดีของสังคมและเพื่อให้องค์กรสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคมและชุมชนได้อย่างยั่งยืน กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของทุกองค์กรจะต้องปฏิบัติด้วยความจริงใจ ไม่ทำกิจกรรมเพียงเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์องค์กร เป็นกิจกรรมที่พนักงานขององค์กรมีส่วนร่วมทำด้วยความเต็มใจ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน น้อมนำองค์กรและสมาชิกในองค์กรให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคม เกิดความใกล้ชิดความร่วมมือกันในกิจกรรมของชุมชนและสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เน้นการพัฒนาที่รากฐานของสังคม สร้างให้องค์กรมีความดี เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากหลักคุณธรรมในความรับผิดชอบต่อสังคมของ

องค์กร Carroll (1991, pp. 39-48) การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อความยั่งยืนขององค์กรในปัจจุบันคงไม่ใช่เป็นเพียงหน้าที่ขององค์กรในภาคธุรกิจเท่านั้น หากแต่ทุกหน่วยงานจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อความยั่งยืนด้วย โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษา ต้องมีบทบาทในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งนี้เพราะสังคมมีความคาดหวังสูงต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยในฐานะองค์กรระดับอุดมศึกษาจึงไม่ควรทำหน้าที่แต่เพียงการผลิตบัณฑิตการวิจัยและการบริการวิชาการต่อสังคมแต่เพียงเท่านั้น หากแต่มหาวิทยาลัยจะต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่างๆ เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชน เรื่องสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ดังนั้น สำหรับมหาวิทยาลัย ความรับผิดชอบต่อสังคมหมายถึง “การดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กร ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในระดับใกล้และไกล ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กร ในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข ประกอบด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่างๆ ดังนี้ (1) ด้านการพัฒนาชุมชน (2) ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (3) ด้านจริยธรรม ดังนั้น มหาวิทยาลัยต้องมีบทบาทในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมความคิด ให้แก่สังคม ทำการสื่อสารกับสังคมในประเด็นต่างๆ ที่ไม่ใช่เป็นเพียงแค่นักวิชาการที่สังคมจับต้องไม่ได้ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญในสังกัดขององค์กรธุรกิจแต่เพียงเท่านั้น ควรมีการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคมด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chalermwongsavaj (2012, pp. 116-122) เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการสื่อสารต่อสังคมและรับใช้สังคม และความเสมอภาคในสถาบันอุดมศึกษา และมีการนำมาสร้างนโยบายเพื่อถือปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

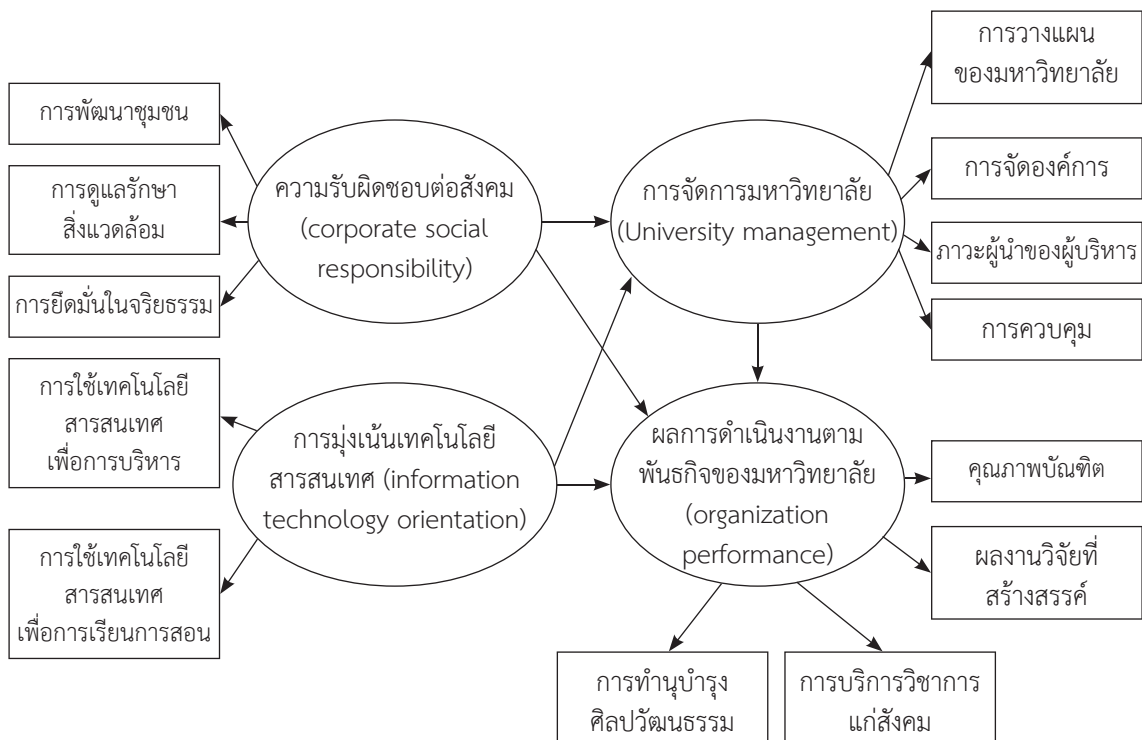
แนวคิดเกี่ยวกับการมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ แนวคิดพื้นฐานของเทคโนโลยี เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ความเป็นอยู่ของสังคม เทคโนโลยีสารสนเทศย่อม มีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทั้ง ในด้านการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้ผู้เรียน ค้นหาข้อมูลทางด้านการศึกษาง่ายขึ้นและไร้ขีดจำกัด ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้มีความคล่องตัว และความสะดวกรวดเร็วในการทำกิจกรรมต่างๆ ใน ชีวิตประจำวันหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกันได้ โดยใช้ เวลายน้อยขึ้น ด้านการดำเนินธุรกิจ ทำให้มีการแข่งขัน กันระหว่างธุรกิจมากขึ้น มีการพัฒนาองค์กรเพื่อให้ ทันกับข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ประเทศ ชาติมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้านการติดต่อสื่อสาร ที่รวดเร็วกว้างขวางมากขึ้น ด้านระบบการทำงานโดย การนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ทำงานแทนคนได้มากขึ้น สอดคล้องแนวคิดของ Sakrungsongsakul and Yuthanaviboonchai (2006, p. 45) สถาบันการ ศึกษา มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่อง มือในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น การมุ่งเน้น การดำเนินงานเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษารูปแบบ ใหม่ พัฒนาการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้ก้าวทันกับกระแส ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน การมุ่งเน้น เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง ความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีที่ทำให้เกิดวิธีการใหม่ๆ ในการจัดเก็บข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ การส่งผ่าน การสื่อสาร การเข้าถึง การ รับ และการจัดการสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ และ สอดคล้องกับการนำมาใช้ได้อย่างลงตัว ประกอบด้วย (1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร หมายถึง การบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพภายในองค์กร หน่วยงานมีการจัดนำ อุปกรณ์ต่างๆเกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมา สนับสนุนการทำงาน พัฒนาระบบงาน ฐานข้อมูล เน้น การฝึกอบรมให้พนักงานมีความรู้เกี่ยวกับระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง และ (2) การใช้

เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน ให้กับนักศึกษา รวมถึงการให้อาจารย์และเจ้าหน้าที่ สามารถใช้งานระบบสารสนเทศในการเก็บฐานข้อมูล นักศึกษาและ งานประกันคุณภาพเพื่อเป็นการประเมิน ตนเองในหน่วยงาน และให้สอดคล้องกับนโยบายการ บริหารสารสนเทศของมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับ Rueda, Benitez, and Braojos (2017) ได้ศึกษา ความเข้าใจว่าทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) สร้างมูลค่าเพิ่มในการจัดการศึกษาต้องมีความใหม่ และทฤษฎีที่ทันสมัยมากขึ้น งานวิจัยนี้เป็นการศึกษา ถึงผลกระทบของทรัพยากรด้านไอทีที่มีต่อการจัดการ ศึกษาโดยใช้วิธีว่า เทคโนโลยีการศึกษาแบบดั้งเดิมจะ ช่วยให้อาจารย์สามารถดึงดูดนักเรียนได้รับความรู้และ ได้เพิ่มประสิทธิภาพจากการใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิม

แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานตามพันธกิจ ของมหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยงานที่มี บทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเข้าสู่ตลาด แรงงาน ซึ่งมีพันธกิจหลักที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนากำลังคนใน ระดับสูงให้กับสังคมประเทศชาติ (2) การวิจัยเพื่อ สร้างสรรค์องค์ความรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ (3) การบริการทางวิชาการแก่สังคมเพื่อสร้างสรรค์ จรรโลงให้สังคมเจริญก้าวหน้าและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของคนในสังคมโดยใช้วิชาการขั้นสูงเป็นพื้นฐาน และ (4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อคงความเป็น เอกลักษณ์แห่งชาติไทย Maaun (2016, pp. 169-176) ดังนั้น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จึงต้องมีการจัดการมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ผลการดำเนินงานที่สอดคล้องตามพันธกิจทั้ง 4 ประการ คือ (1) คุณภาพบัณฑิต (2) ผลงานวิจัยที่ สร้างสรรค์ (3) การบริการวิชาการแก่สังคม และ (4) การ ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Kan- thong, Tuntirojanawong and Vijitwanna (2016)

พบว่า องค์ประกอบด้านผลผลิต ประกอบด้วยนักศึกษา เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ในสาขาที่เรียนและนำไป ประยุกต์ใช้ได้ และดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดคล้องกับคุณภาพนักศึกษา

ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ Thai Qualifications Framework for Higher Education (TQF) การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตระดับ อุดมศึกษาเป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1: ความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อการจัดการของมหาวิทยาลัย

สมมุติฐานที่ 2: การมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลทางบวกต่อการจัดการของมหาวิทยาลัย

สมมุติฐานที่ 3: ความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย

สมมุติฐานที่ 4: การมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย

สมมุติฐานที่ 5: การจัดการมหาวิทยาลัย มีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จำนวนทั้งสิ้น 1,201 คน (Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, 2017) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของตัวอย่าง โดยใช้วิธีการคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ตัวอย่างจำนวน 370 คน และสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยแบ่งบุคลากรเป็น 2 กลุ่ม สุ่มตัวอย่างบุคลากรตามสัดส่วน ได้แก่ บุคลากรสายวิชาการ จำนวน 227 คน

และบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 143 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา การใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา โดยการหาดัชนีความสอดคล้องกับเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence--IOC) ซึ่งพบว่าผลรวมของคะแนนในแต่ละข้อมีค่ามากกว่า 0.5 ซึ่งมีค่าความตรงผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้ทดสอบก่อนการใช้งานได้ จากนั้นนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุดที่ไปทดลองใช้กับบุคลากรที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นรายด้าน ดังนี้ (1) ความรับผิดชอบต่อสังคม = .854 (2) การมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ = .826 (3) การจัดการมหาวิทยาลัย = .853 และ (4) ผลการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย = .855

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามโดยสอบถามจากตัวอย่าง คือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จากบุคลากรสายวิชาการ จำนวน 227 คน และบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 143 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การตรวจสอบความสอดคล้องสถิติการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structure Equation Model--SEM)

โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบเชิงยืนยันและความสอดคล้องของโมเดล ได้แก่ ค่าสถิติไคสแควร์ (Chisquare: χ^2) มีค่า $P > 0.5$ ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df หรือค่า CMIN) มีค่า > 5 ค่าดัชนีวัดระดับความ

สอดคล้องกลมกลืน (Goodness of Fit Index--GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index--AGFI) และค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index--CFI) มีค่า > 0.90 แสดงว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกลมกลืนดี นอกจากนี้ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ย กำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (Root Mean Square Error of Approximation--RMSEA) มีค่า < 0.05 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Schumacker & Lomax, 2010)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 72.43 อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 44.86 การศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 44.59 มีรายได้ระหว่าง 15,000-25,000 บาท ร้อยละ 42.70 มีระยะเวลาการทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 45.41 และเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ ร้อยละ 61.35

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น ความรับผิดชอบต่อสังคม การมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการและผลการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย มีความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.81, SD = .556$) รองลงมา ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ($\bar{X} = 3.65, SD = .618$) การจัดการมหาวิทยาลัย ($\bar{X} = 3.64, SD = .668$) และการมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.60, SD = .737$)

3. ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงสาเหตุของผลการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย มีดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกต ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตทั้ง 12 ตัวแปรจำนวน 66 คู่ มีความสัมพันธ์กัน และความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกคู่มีทิศทางเดียวกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.3865-0.7424 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร

เพื่อทดสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ต้องมีค่าไม่เกิน 0.80

3.2 ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุของการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย พบว่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างเชิงสาเหตุ และการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชภัฏนครราชสีมา (ดูตาราง 1)

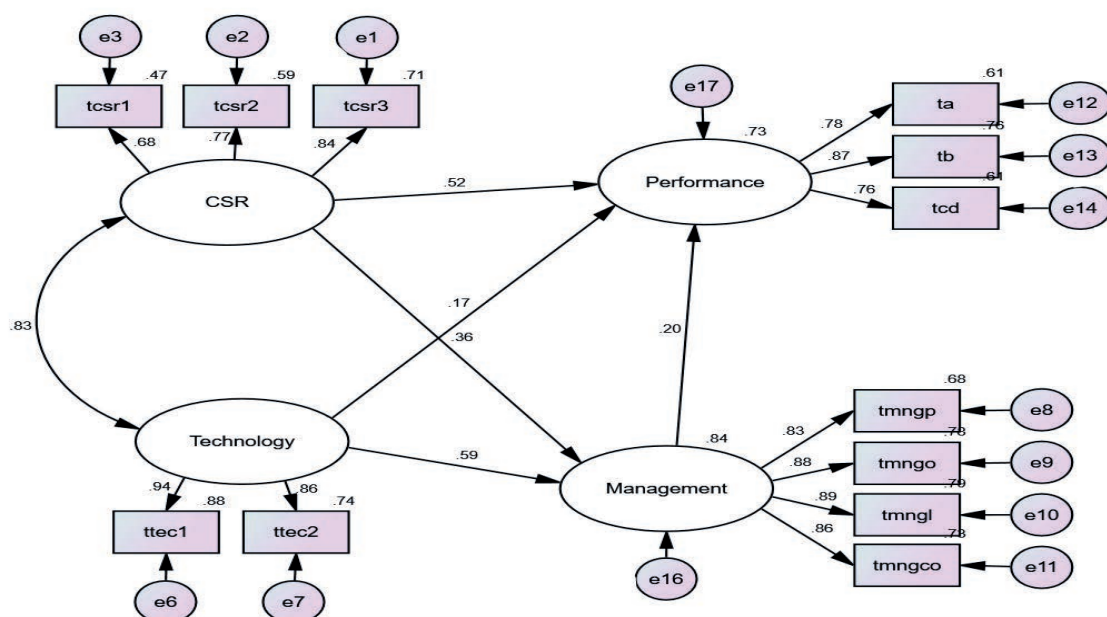
ตาราง 1

ค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างเชิงสาเหตุและการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชภัฏนครราชสีมา

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบ	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าคำนวณได้	ผลการพิจารณา
χ^2/df	$\chi^2/df < 2$	1.696	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.90	.993	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.90	.971	ผ่านเกณฑ์
AGFI	≥ 0.90	.942	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.043	ผ่านเกณฑ์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า สัดส่วนของค่า Chi-Square ต่อค่าความเป็นอิสระหรือ (χ^2/df) = 1.696 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) = .993 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = .971

AGFI = 0.942 และค่า RMSEA = .043 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถเขียนเป็นโมเดล ดังแสดงในภาพ 2

$$\chi^2/df = 1.696 \text{ CFI} = .993 \text{ GFI} = .971 \text{ AGFI} = 0.942 \text{ RMSEA} = .043$$

ภาพ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างเชิงสาเหตุและผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สุวรรณภูมิ

3.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน (ดูตาราง 2)

ตาราง 2

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ค่าอิทธิพล	p	สรุปผล
H1: CSR -----> Management	0.36**	0.000	ยอมรับ
H2: Technology -----> Management	0.59**	0.000	ยอมรับ
H3: CSR -----> Performance	0.59**	0.000	ยอมรับ
H4: Technology -----> Performance	0.28**	0.000	ยอมรับ
H5: Management -----> Performance	0.20*	0.100	ยอมรับ

หมายเหตุ **= $p < 0.05$, *= $p < 0.10$

จากตาราง 2 พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการของมหาวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 การมุ่งเน้น เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการของมหาวิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 การมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 การจัดการของมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.1 สามารถสรุปสมมติฐานได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1: ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 2: ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 3: ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 4: ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 5: ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับสมมติฐาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่าบุคลากรสายวิชาการและบุคลากรสายสนับสนุนให้ความสำคัญต่อความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาชุมชนของมหาวิทยาลัย มีความสำคัญอันดับแรกเพราะการมอบทุนการศึกษาให้สำหรับนักศึกษาที่ด้อยโอกาสเป็นการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมภายในการดูแลนักศึกษาของมหาวิทยาลัยความสัมพันธ์เป็นไปตาม แนวคิด Kotler & Lee (2005 p. 22) การดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงการอุทิศทรัพยากรขององค์กร

ด้วยความสมัครใจด้วยกระบวนการทางธุรกิจ และสอดคล้องกับแนวคิด Carroll (1979, pp. 39-48) ได้ศึกษาพบว่า เป็นความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจรรยาบรรณ และด้านการกุศลในรูปแบบต่างๆ เป็นการดำเนินงานกิจกรรมที่นำมาซึ่ง ผลกำไรโดยถูกต้องตามกฎหมาย ด้วยหลักจรรยาบรรณ และการช่วยเหลือสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ismail (2009) พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นกลยุทธ์ในการนำทิศทางธุรกิจด้านจริยธรรม สังคม เครือข่าย และประโยชน์ที่มีต่อชุมชนในการนำไปพัฒนามี 3 แนวทาง คือ (1) การถือประโยชน์เป็นสำคัญ (2) การบริหารจัดการ และ (3) การสร้างความสัมพันธ์ขององค์กรในความรับผิดชอบต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องถึงการพัฒนาชุมชนโดยการให้บริการวิชาการแก่สังคม ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย และปลูกจิตสำนึกให้บุคลากรทุกคนในมหาวิทยาลัยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโดยการให้บุคลากรทั้งหมดดูแลสิ่งแวดล้อมด้วยโครงการลดโลกร้อน การประหยัดพลังงาน ส่วนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายนอก มหาวิทยาลัยฯ เน้นสร้างเครือข่ายชุมชนภายนอกและมีการเข้าร่วมปฏิบัติร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านจริยธรรมของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นไปตาม กฎระเบียบ ข้อบังคับในการจัดงบประมาณ การเงิน โดยเป็นไปตามการกำกับดูแลตามหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัย

การมุ่งเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นบุคลากรสายวิชาการและบุคลากรสายสนับสนุนต้องการเห็นมหาวิทยาลัยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ปฏิบัติงานในทุกหน่วยงานและมีการส่งเสริมให้บุคลากรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาระบบงานคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับฐานข้อมูลเพื่อการบริหารงานในมหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพและสรรหาซอฟต์แวร์และอุปกรณ์เสริมที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนและงานระบบทะเบียนนักศึกษาความสัมพันธ์เป็นไปตาม

แนวคิดการรวบรวมข้อมูลของ Vijayakumar (2009) พบว่าการรวบรวมข้อมูลที่หน่วยงานนั้นผลิตขึ้นและจากแหล่งภายนอก ซึ่งจำเป็นต่อหน่วยงานนั้นๆ เพื่อนำมาทำการจัดกระทำข้อมูลนั้นๆ โดยแปลงให้สารสนเทศที่พร้อมจะใช้ประโยชน์ได้และนำมาทำการจัดให้มีระบบเก็บข้อมูลอยู่เสมอ เพื่อให้อยู่ในสภาพที่ถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ และสอดคล้องกับแนวคิดของ McLeod, Jr. and Schell (2001, p. 12) พบว่าข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์การประมวลผลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถนำมาวางแผนในการตัดสินใจเพื่อนำมาแก้ไขและเป็นทางเลือกในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cragg, Mills, and Suraweera (2010) ที่พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศใช้ในการเรียนการสอนซึ่งในขณะนี้มีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Abrego-Almazán, Sánchez-Tovar, and Medina-Quintero (2017) พบว่าเทคโนโลยีสารสนเทศ ถ้าสามารถเชื่อมโยงกันได้ก็มีความสามารถในการประมวลผลการบริหารจัดการและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงเป็นการใช้ระบบสารสนเทศมาปรับปรุงระบบฐานข้อมูลต่างๆ ของมหาวิทยาลัยฯ ให้มีระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ และการนำระบบสารสนเทศมาใช้กับระบบประกันคุณภาพที่ต้องมีการบันทึกลงในโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ

การจัดการมหาวิทยาลัย พบว่า ผลการดำเนินของมหาวิทยาลัยทุกแห่งได้ถูกระบุมาตรฐานการศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ) ด้วยมาตรฐานการศึกษาตามองค์ประกอบต่างๆ โดยวัดผลจากการดำเนินงานตามพันธกิจ 4 ข้อได้แก่ (1) การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาคนในระดับสูงให้กับสังคมประเทศชาติ (2) การวิจัยเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ (3) การบริการทางวิชาการแก่สังคมเพื่อสร้างสรรค์จรรโลงให้สังคมเจริญ

ก้าวหน้าและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมโดยใช้วิชาการขั้นสูงเป็นพื้นฐาน และ (4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์แห่งชาติไทยในการดำเนินพันธกิจหลัก สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาและการดำเนินงานของสถาบัน ซึ่งการจัดการนั้นจะเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารจัดการในทุกๆ พันธกิจ สอดคล้องกับแนวคิด Abbas, Fiaz, Batool and Fareed (2008) ที่กล่าวว่ามหาวิทยาลัยมีพันธกิจที่สำคัญคือการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพตามพันธกิจการจัดการงานกิจการนักศึกษาได้กำหนดให้นักศึกษาต้องทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญด้านที่ตนถนัด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kanthong, Tuntirojanawong and Vijitwanna (2016) ที่พบว่า องค์ประกอบด้านผลผลิตประกอบด้วยนักศึกษาเป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ในสาขาที่เรียนและนำไปประยุกต์ใช้ได้ และดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดคล้องกับคุณภาพนักศึกษา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของมหาวิทยาลัย ควรดำเนินการ ดังนี้ (1) แต่งตั้งคณะกรรมการ รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการต่อสังคมของมหาวิทยาลัย (2) ส่งเสริมการดำเนินงานการรับผิดชอบต่อสังคมสู่ คณะและสู่สาขาวิชาเพื่อให้การปฏิบัติเป็นรูปธรรมชัดเจน และมีผลต่อการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัย (CSR in process) และ (3) ควรมุ่งเน้นค่าการตลาดโดยการประชาสัมพันธ์ความรับผิดชอบต่อสังคมของมหาวิทยาลัยสู่ผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอกของมหาวิทยาลัย ส่งผลต่อการรับรู้ผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย

2. มหาวิทยาลัยควรใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมโดยคำนึงถึงคุณค่าทั้งในระยะสั้น และระยะ

ยาว เช่นการใช้ระบบ อัตโนมัติ (automatic system) บริการใหม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเป็น
 มีการส่งเสริมการให้มีการใช้โปรแกรมออนไลน์ เพื่อ ที่ยอมรับ เพื่อให้ผลการดำเนินของมหาวิทยาลัยมี
 เสริมงานด้านการเรียน การสอน การบริหาร การ ประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลอย่างสมบูรณ์

References

- Abbas, N. N., Fiaz, M., Batool, R., & Fareed, Z. (2008). *Student affairs management: Challenges for contemporary academia*. Northwestern Polytechnical University.
- Abrego-Almazán, D., Sánchez-Tovar, Y., & Medina-Quintero, J. M. (2017). Influence of information systems on organizational results. *Contaduría Y Administración*, 62(2), 321-338.
- Carroll, A. B. (1979). A Three-dimensional conceptual model of corporate social performance. *Academy of Management Review*, 4(4), 497-505.
- Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39-48.
- Chalermwongsavaj, W. (2012). The relationship of factors affecting social responsibility of Private Higher Education Institutions. *Executive Journal*, 20(1), 116-122. [In Thai]
- Cragg, P., Mills, A., & Suraweera, T. (2010). Understanding IT management in SMEs. *The Electronic Journal Information Systems Evaluation*, 13(1), 27-34.
- Fayol, H. (1949). *General and industrial management*. Pitman.
- Ismail, M. (2009). Corporate social responsibility and its role in community development: *An International Perspective*, 2(9), 199-209.
- Jaichalad, N. (2014). *Teaching document of activities management*. Pibulsongkram Rajabhat University, Faculty of Education. [In Thai]
- Junnoi, P. (2017). *Special education: Article 4.0*. Retrieved from <https://www.kroobannok.com/81497> [In Thai]
- Kanthong, S., Tuntirojanawong, S., & Vijitwanna, S. (2016). Development of administration model for Higher Education Institutions founded on the amalgamation of princess of Naradhiwas University. *Princess of Naradhiwas University Journal*, 8(1), 126-139. [In Thai]
- Kotler, P., & Lee, N. (2005). *Corporate social responsibility: Doing the most good for your company and your cause*. John Wiley & Sons.
- Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi. (2017). *Statistical data*. Retrieved from <http://www.hrd.rumtsb.ac.th> [In Thai]

- Maaun, R. (2016). Effective teaching and learning in higher education. *Southern Journal of Technology*, 9(2), 169-176. [In Thai]
- McLeod, Jr., R., & Schell, G. P. (2001). *Management information systems*. Prentice Hall.
- Prakritpisit, A. (2011). *Principles of management*. Triple Education [In Thai]
- Rueda, L., Benitez, J., & Braojos, J. (2017). From traditional education technologies to student satisfaction in Management education. *Information and Management*, 54(8), 1059-1071.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd ed.). Routledge
- Sakrungsongsakul, S., & Yuthanaviboonchai, J. (2006). *Information systems and knowledge management technologies*. Se-education. [In Thai]
- Vijayakumar, U. (2009). Top management control functions for information systems in Small and Medium Enterprises. *Informatica Economica, Academy of Economic Studies, Bucharest*, 13(4), 109-115.
- Wongsarasin, P. (2002). *Human resource management*. Supa Press. [In Thai]
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introduction analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการผลิตไฟฟ้า จากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง

กนกวรรณ สุวรรณมุข¹ วิชาชา ภูจินดา²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและเปรียบเทียบผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของ
การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง โดยทำการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการ
ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พลังงานลมในการผลิตไฟฟ้าจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 ท่าน และผู้ประกอบ
กิจการโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่งจำนวน 6 หน่วยงาน ร่วมกับการประเมินผล
ตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโดยเปรียบเทียบระหว่างต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ สังคม และ
สิ่งแวดล้อมของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง

ผลการวิจัย พบว่า การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่งมีผลตอบแทนทางสังคมจากการ
ลงทุน 4.9 และ 3.52 เมื่อเปรียบเทียบผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนระหว่างการผลิตไฟฟ้าจากพลังงาน
ลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง พบว่า ควรจะมีการดำเนินโครงการพลังงานลมชายฝั่งให้เต็มศักยภาพก่อน เนื่องจากมี
ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสูงกว่าการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง โดยสังคมจะได้รับประโยชน์
จากการใช้ไฟฟ้า การจ้างงานสามารถเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว การสร้างหรือ
ปรับปรุงถนนและสาธารณูปโภคในชุมชน และสามารถสร้างรายได้จากการซื้อขายคาร์บอนเครดิต

คำสำคัญ: การผลิตไฟฟ้า; พลังงานลมชายฝั่ง; พลังงานลมนอกชายฝั่ง; ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

กนกวรรณ สุวรรณมุข และวิชาชา ภูจินดา. (2563). ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการผลิตไฟฟ้าจาก
พลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง. *วารสารคชวภูษิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 360-370.

¹ คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
118 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: kanokwan.suwa@stu.nida.ac.th

² คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Social Return on Investment for Onshore and Offshore Wind Power

Kanokwan Suwanmok¹ Wisakha Phoochinda²

Abstract

This research article has objectives to evaluate and compare the social returns on investment of onshore and offshore wind power. The research interviewed five related government officials responsible for the promotion and support the use of wind power for electricity generation and six onshore and offshore wind power operators and then assessing the social return on investment by comparing the costs and benefits in terms of economic, social and environmental aspects surrounding the electricity generation from wind power onshore and offshore.

The research indicated that onshore and offshore wind power have social returns on investment of 4.9 and 3.52 respectively. Comparing the social returns on investments from onshore and offshore wind power, the researcher suggested that onshore wind should be implemented first to fulfill the energy need and maximum capacity. This is due to the higher return on investment than the offshore wind power. Society will receive benefit from the use of electricity, employment and increase income to the farmers, tourist attraction development, road and utility construction and improvement in the community, and from carbon credit trading.

Keywords: Power Generation; Onshore Wind; Offshore Wind; Social Return on Investment

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Suwanmok, K., & Phoochinda, W. (2020). Social return on investment for onshore and offshore wind power. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 360-370.

¹ Graduate School of Environmental Development Administration, National Institute of Development Administration 118 Moo 3, Serithai Road, Klong-Chan, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand

Email: kanokwan.suwa@stu.nida.ac.th

² Graduate School of Environmental Development Administration, National Institute of Development Administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทยอาศัยก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงหลัก โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 67.42 ถ่านหินและลิกไนต์ ร้อยละ 19.24 ชี้อไฟฟ้าจากต่างประเทศ ร้อยละ 7.24 พลังน้ำ ร้อยละ 3.12 พลังงานทดแทน ร้อยละ 1.94 และน้ำมันเตาและน้ำมันดีเซล ร้อยละ 1.04 (Electricity Generating Authority of Thailand, 2016) ซึ่งปริมาณก๊าซธรรมชาติที่นำมาใช้ในการผลิตไฟฟ้าส่วนใหญ่มาจากอ่าวไทย และปริมาณสำรองก๊าซธรรมชาติของประเทศคาดว่าจะหมดไปในอีกประมาณ 20 ปี ข้างหน้า (Photjana, 2013) ดังนั้น จึงควรมีการค้นหาแหล่งผลิตพลังงานเพิ่มเติมและการกระจายแหล่งและชนิดของเชื้อเพลิง เช่น การนำพลังงานทดแทนมาใช้ในการผลิตไฟฟ้า ได้แก่ ชีวมวล ก๊าซชีวภาพจากน้ำเสีย/ของเสีย พลังน้ำขนาดเล็ก ก๊าซชีวภาพจากพืชพลังงาน พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานความร้อนใต้พิภพ เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาเชื้อเพลิงจากแหล่งหรือชนิดเดียว

พลังงานลม เป็นแหล่งพลังงานรูปแบบหนึ่งที่สามารถทดแทนการใช้พลังงานฟอสซิลในการผลิตไฟฟ้า เนื่องจากเป็นแหล่งพลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้เรื่อยๆ โดยไม่มีค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนเชื้อเพลิง ซึ่งการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมในปัจจุบันมีการศึกษา 2 รูปแบบ คือ การติดตั้งกังหันลมผลิตไฟฟ้าบนฝั่งและการติดตั้งกังหันลมผลิตไฟฟ้าบนอกชายฝั่ง การใช้พลังงานลมชายฝั่งในการผลิตไฟฟ้ามีการพัฒนาโครงการในหลายๆ พื้นที่ของประเทศไทย และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยมีการกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมอยู่ที่ 3,002 เมกะวัตต์ ในปี 2579 ตามแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พ.ศ. 2558-2579 และกำหนดอัตราค่ารับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานลมในรูปแบบ Feed-in Tariff หรือ FiT อยู่ที่ 6.06 บาทต่อหน่วย

คงที่ตลอดอายุโครงการ (Energy Policy and Planning Office, 2015) สำหรับการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมบนอกชายฝั่งในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาแนวโน้มการพัฒนาทุ่งกังหันลมของโลกมุ่งสู่การติดตั้งกังหันลมในทะเล เนื่องจากมีแรงลมที่ดีกว่าและสม่ำเสมอมากกว่าลมบนฝั่ง รวมทั้งมีความปั่นป่วนน้อยกว่าลมบนฝั่ง นอกจากนี้ยังมักจะได้รับการยอมรับทางด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่าทุ่งกังหันลมบนฝั่ง เนื่องจากไม่มีอิทธิพลของการใช้ประโยชน์ที่ดินและผลกระทบทางสายตา (Waewsak, Landry, & Gagnon, 2015)

แม้ว่าการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่งจะเป็นพลังงานทดแทนที่สะอาดและมีการพัฒนาโครงการกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งการดำเนินโครงการการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนั้น ยังไม่สามารถวัดผลของดำเนินกิจกรรมต่างๆ ออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment--SROI) จึงเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการดำเนินกิจการให้เป็นมูลค่าทางการเงิน เนื่องจาก SROI เป็นการอธิบายว่าทุกการลงทุน 1 บาท สังคมจะได้รับผลตอบแทนเป็นจำนวนเงินเท่าใด (Achavanuntakul & Yamla-or, 2011) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการพิจารณาลงทุนกิจกรรม และปรับปรุงหรือพัฒนาการดำเนินการให้ดียิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง โดยเปรียบเทียบผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เป็นผลมาจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง เทียบกับเงินลงทุนที่ใช้ไป ซึ่งไม่ได้มุ่งไปที่ผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่รวมไปถึงผลลัพธ์จากปัจจัยพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ผลทางเศรษฐกิจ ผลทางสิ่งแวดล้อม และผลทางสังคม รวมทั้งทำการเปรียบเทียบ

เทียบผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่งเพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่งให้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินและเปรียบเทียบผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

ศึกษาผลตอบแทนจากการดำเนินโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง ซึ่งพิจารณาถึงผลลัพธ์จากปัจจัยพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ผลทางเศรษฐกิจ ผลทางสิ่งแวดล้อม และผลทางสังคม และเปรียบเทียบผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง โดยพิจารณาว่าหากมีการส่งเสริมการใช้พลังงานลมชายฝั่งหรือพลังงานลมนอกชายฝั่งในการผลิตไฟฟ้าในประเทศไทย จะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมอย่างไรบ้าง คิดเป็นความคุ้มค่าของจำนวนเงินเท่าใด

ด้านประชากร

ศึกษาจากผู้ประกอบการกิจการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลม ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลม หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ด้านเวลา

ทำการศึกษาระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2561

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและ

นอกชายฝั่ง

2. ผู้ประกอบการสามารถนำผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนมาพิจารณาการลงทุนกิจกรรมและปรับปรุงหรือพัฒนาการดำเนินการเพื่อสังคมให้ดียิ่งขึ้น

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมของประเทศไทยมักอยู่ในรูปแบบของการติดตั้งกังหันลมบนฝั่ง Weawsak (2015) ระบุว่า ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและการพัฒนากังหันลมผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งมีขั้นตอนดังนี้ การระบุตำแหน่งที่ตั้งที่เหมาะสมของกังหันลมซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นบริเวณที่มีอัตราเร็วลมสูงๆ โดยต้องมีการศึกษาคุณลักษณะและธรรมชาติของลมในบริเวณที่จะทำการติดตั้งกังหันลมเพื่อใช้ในการออกแบบทางเทคนิค นอกจากศักยภาพของพลังงานลมบริเวณที่จะทำการติดตั้งกังหันลมแล้วยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นต้องมีการศึกษา เช่น การเข้าถึงระบบกริด ถนนหลักและถนนรอง สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับระบบส่งกำลังและเงื่อนไขของสภาพดิน นอกจากนี้ควรพิจารณาต้นทุนของที่ดินสำหรับการพัฒนากังหันลมด้วยขนาดและจำนวนกังหันลมที่จะทำการติดตั้งในโครงการ และประมาณการต้นทุนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของโครงการ เช่น ต้นทุนของกังหันลม ต้นทุนดำเนินการและบำรุงรักษา นอกจากนั้นการที่จะพัฒนาให้โครงการเกิดขึ้นได้จริงนั้น จำเป็นต้องมีการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมด้วย โดยผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมหลักๆ ได้แก่ ผลกระทบทางสายตา (visual effect) อันตรกิริยากับการบิน (avian interaction) การปลดปล่อยมลพิษทางเสียง (noise emission) เงากระพริบ (shadow flicker) และปัจจัยทางด้านนิเวศวิทยา รวมถึงควรมีการจัดทำโครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน (public participation)

ในพื้นที่โดยรอบโครงการด้วย สำหรับการพัฒนาการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมบนนอกชายฝั่ง ในต่างประเทศ ได้มีตัวอย่างการศึกษาที่หลากหลาย เช่น การพัฒนาโครงการฟาร์มกังหันลมบนนอกชายฝั่งทะเลประเทศสหรัฐอเมริกาทางตอนใต้ของรัฐ New England โดยในการพัฒนาโครงการดังกล่าวมีขอบเขตของงาน 4 ด้านด้วยกันดังนี้ (1) การทบทวนข้อมูลลมบนนอกชายฝั่งทะเลที่มีอยู่ (2) การดำเนินการตรวจวัดลมบนนอกชายฝั่งทะเล (3) การศึกษาสหสัมพันธ์ (correlation) และการพยากรณ์ (prediction) กับข้อมูลลมสถิติระยะยาวที่มีการตรวจวัดบนเกาะ และ (4) การประเมินแหล่งทรัพยากรลมบริเวณชายฝั่งทะเล ซึ่งการติดตั้งกังหันลมบนนอกชายฝั่งทะเล นอกจากจะพิจารณาศักยภาพของพลังงานลมแล้วยังจะพิจารณาปัจจัยความลึกของน้ำทะเล เงื่อนไขของคลื่น คุณลักษณะของพื้นทะเล และตำแหน่งเชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายอีกด้วย

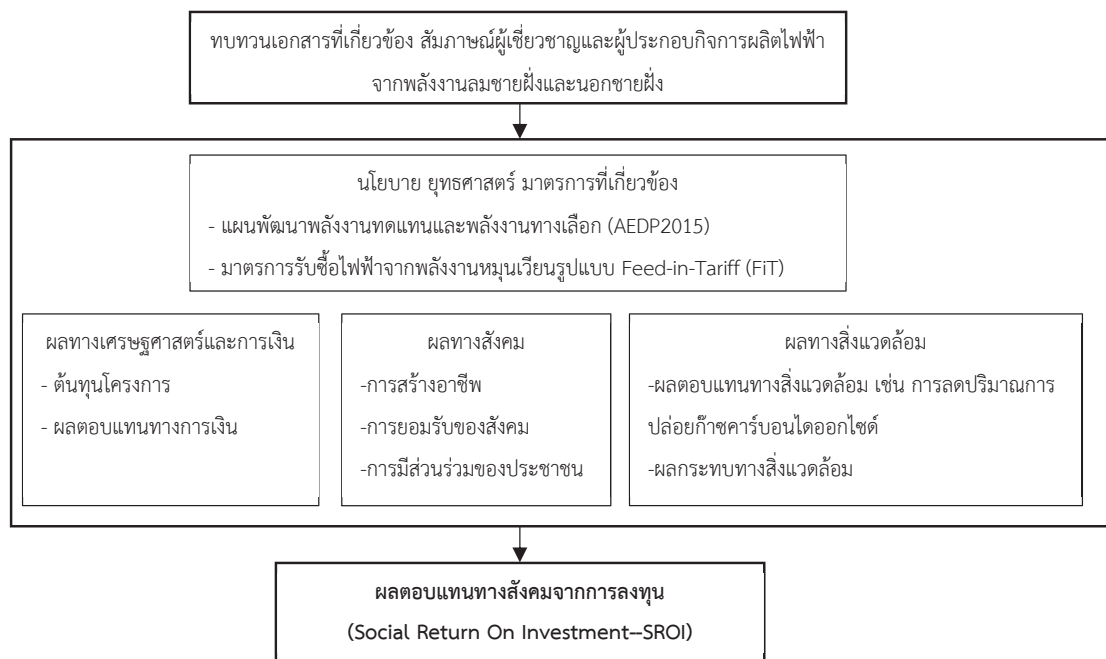
เนื่องจากการดำเนินโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่งนั้น ยังไม่สามารถวัดผลของดำเนินกิจกรรมต่างๆ ออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment--SROI) จึงเป็นเครื่องมือสำหรับกิจการที่ต้องการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมให้ถึงระดับ “มูลค่า” และแสดงมูลค่าของการลงทุนในกิจการเพื่อสร้างผลลัพธ์ทางสังคมโดยพัฒนามาจากเครื่องมือ Cost-Benefit Analysis โดยมูลนิธิ The Roberts Enterprise Development Fund--REDF ประเทศสหรัฐอเมริกา ในค.ศ. 1997 ซึ่ง SROI หมายถึง การนำผลลัพธ์ทางสังคมในด้านต่างๆ ที่กิจการสร้าง มาคำนวณหา “มูลค่าเงินเทียบเท่า” (monetized value) แล้วเปรียบเทียบกับมูลค่าทางการเงินของต้นทุนที่ใช้ไปในการดำเนินกิจการ เพื่อดูว่ากิจการสร้างผลลัพธ์ทางสังคมคิดเป็นมูลค่าประมาณเท่าไร ต่อเงิน 1 บาทที่ลงทุนไป โดยมีหลักการประเมินโดยใช้ SROI ดังนี้ (Achavanuntakul

& Yamla-or, 2011)

1. คำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียและดึงให้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด บอกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าจะประเมินอะไร ประเมินอย่างไร และให้เกียรติผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยการรวมเข้ามาในการประเมิน
2. เข้าใจสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้อย่างไร ประเมินจากหลักฐานที่รวบรวมได้ทั้ง การเปลี่ยนแปลงด้านบวกและลบ ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจให้เกิดขึ้น
3. ใช้ค่าแทนทางการเงิน (financial proxy) ที่ค่าผลลัพธ์ที่สำคัญ ผลลัพธ์หลายแบบที่ไม่มีมูลค่าตลาดในปัจจุบันทำให้คุณค่าของผลลัพธ์นั้นถูกละเลยในการพิจารณา
4. รวมเฉพาะสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ (material) พิจารณาข้อมูลและหลักฐานเฉพาะที่มีความสำคัญในการประเมินที่จะช่วยสะท้อนความเป็นจริงที่ถูกต้องและยุติธรรม ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเป็นฝ่ายที่ช่วยให้ข้อสรุป ด้านผลลัพธ์ที่เป็นเหตุเป็นผล
5. หลีกเลี่ยงการกล่าวอ้างเกินจริง อ้างอิงเฉพาะคุณค่าที่องค์กรรับผิดชอบในการสร้างขึ้น
6. เน้นความโปร่งใสทุกขั้นตอน แสดงหลักการในการวิเคราะห์ที่แม่นยำและมีความซื่อสัตย์ รายงานและอภิปรายผลกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ได้ทำการศึกษาโดยเริ่มจากการทบทวนเอกสาร รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกับผลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้ที่ดำเนินกิจการการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง จากนั้นนำมาประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment--SROI) สามารถสรุปแนวความคิดได้ ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง ได้ทำการออกแบบการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative approach) โดยมีกระบวนการศึกษา ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความวิชาการทั้งของไทยและของต่างประเทศ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งการศึกษาด้านทุนและผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง

2. ศึกษาการดำเนินโครงการการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง และทำการเก็บ

รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พลังงานลมในการผลิตไฟฟ้าจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักวิจัย ค้นคว้าพลังงาน กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ผู้แทนจากสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน นักวิชาการจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตธัญบุรี นักวิชาการ จากคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และนักวิชาการด้านกฎหมาย นอกจากนี้ ทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมอีกจำนวน 6 หน่วยงาน เพื่อสอบถามและสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางสังคมและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง

3. การประเมินและเปรียบเทียบผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง เพื่ออธิบายว่า ทุกการลงทุน 1 บาท สังคมจะได้รับผลตอบแทนจากการทำกิจกรรมเป็นจำนวนเงินเท่าใด สำหรับการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้ศึกษาได้ออกแบบเครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูลให้ครอบคลุมประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีแนวทางการคำนวณได้ ดังนี้

ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน =

$$\frac{\text{ผลตอบแทนจากการลงทุน} - \text{ต้นทุนการลงทุนจากกิจกรรม}}{\text{ต้นทุนการลงทุนจากกิจกรรม}}$$

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พลังงานลมในการผลิตไฟฟ้าจากหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการกิจการเอกชนที่ดำเนินโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง พบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่ง ปัจจุบันเป็นการสนับสนุนภาคเอกชนหรือผู้ที่มีศักยภาพในการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเนื่องจากพลังงานลมเป็นแหล่งพลังงานที่มีต้นทุนการผลิตสูง ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมโดยการกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมอยู่ที่ 3,002 เมกะวัตต์ ในปี 2579 ตามแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พ.ศ. 2558-2579 (Department of Alternative Energy Development and Efficiency, 2015) และมีมาตรการการสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมในหลายรูปแบบ อาทิเช่น มาตรการส่งเสริมการลงทุนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน จากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

(BOI) โครงการเงินหมุนเวียนเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน โครงการส่งเสริมการลงทุนด้านอนุรักษ์พลังงานและพลังงานทดแทน (ESCO Fund) มาตรการรับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนในรูปแบบ Feed-in Tariff (FiT) เป็นต้น สำหรับการส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งนั้นยังไม่มีโครงการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการในประเทศไทย แต่จากการศึกษาตัวอย่างการดำเนินโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งจากต่างประเทศพบว่า ในแต่ละประเทศมีการสนับสนุนโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งที่แตกต่างกัน เนื่องจากมีบริบทที่แตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศ เช่น ประเทศจีน ประเทศเยอรมัน ประเทศเดนมาร์ก ใช้มาตรการรับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนในรูปแบบ Feed-in Tariff (FiT) แต่การสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งของประเทศเนเธอร์แลนด์ ใช้วิธีการที่เรียกว่า Sliding Premium Tariff โดยผ่านการแข่งขันกันประมูล ซึ่งเป็นวิธีการสนับสนุนส่วนต่างราคารับซื้อไฟฟ้าสูงสุดที่รัฐบาลกำหนดกับราคาไฟฟ้า ณ ปัจจุบัน เป็นต้น (Global Wind Energy Council, 2014)

การประกอบกิจการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลม โดยผู้ลงทุนนั้นจะให้ผลตอบแทนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผลตอบแทนทางตรง คือ ผู้ประกอบการกิจการจะได้ผลประโยชน์จากการขายไฟฟ้าให้กับภาครัฐ และได้รับการสนับสนุนเพิ่มจากมาตรการสนับสนุน เช่น FiT ก่อนที่จะเริ่มโครงการจะต้องมีการเข้าไปพูดคุยทำความเข้าใจกับชุมชน และในขั้นตอนการขออนุญาต เช่น การขออนุญาตก่อสร้างหรือใช้พื้นที่จะต้องเข้าไปชี้แจงกับหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อขอการอนุมัติก่อสร้างได้ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ที่มีการพัฒนาโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ที่รัฐมอบสิทธิให้ประชาชนเพื่อทำการเกษตร สิ่งที่เอกชนปฏิบัติคือการเข้าไปพูดคุยตกลงกับชาวบ้านที่

เป็นผู้ถือครองสิทธิการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ โดยให้ค่าตอบแทนการคืนสิทธิในการไม่ใช้พื้นที่ในที่ดิน ส.ป.ก. และพื้นที่บริเวณอื่นชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์ได้ ทาง ส.ป.ก. จะนำพื้นที่ตรงนี้ไปให้เอกชนเช่าและดำเนินโครงการต่อไป การติดตั้งกังหันลมจะต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ในการสร้างงานให้กับคนในประเทศ ต้องมีการผลิตชิ้นส่วนได้เองในประเทศ และต้องสามารถซ่อมบำรุงรักษาส่วนประกอบต่างๆ ได้เอง ต้องให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการผลิต มีการจ้างงาน การถ่ายทอดเทคโนโลยี จะทำให้มีสิทธิหรืออำนาจในการต่อรองทางธุรกิจกับผู้ผลิตมากขึ้นและการซ่อมบำรุงไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับผู้ผลิตเท่านั้น เนื่องจากโดยปกติกังหันลมที่นำมาติดตั้งในประเทศไทยจะซื้อมาจากต่างประเทศเพราะฉะนั้นจะทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการผลิตแต่จะมีส่วนร่วมโดยใช้แรงงานในช่วงการติดตั้งและการเดินเครื่องซึ่งจะใช้แรงงานภายในประเทศ ภายใต้การควบคุมดูแลของช่าง หรือ supervisor จากต่างประเทศ นอกจากนั้นการประกอบกิจการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมจะก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมในบางพื้นที่ เช่น อาจเกิดความขัดแย้งในพื้นที่ ปัญหาเรื่องผลประโยชน์ ตัวอย่าง เช่น การเช่าที่ดินในการติดตั้งกังหันลม หากเช่าในพื้นที่หนึ่งแต่ไม่ได้เช่าพื้นที่ข้างๆ ร่วมด้วยก็อาจจะมีการร้องเรียนหรือกระทบต่อผลประโยชน์หรือรายได้เพิ่มขึ้น และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เช่น เสียงรบกวน แต่ในความเป็นจริงมีปัญหา น้อยมาก ซึ่งจะส่งผลกระทบประมาณ 50 เดซิเบล ในระยะ 100-200 เมตร ซึ่งส่วนใหญ่ในระยะนี้ไม่มีที่อยู่อาศัยของประชาชนตั้งอยู่ จึงทำให้ประชาชนไม่ได้รับ

ผลกระทบมากนัก ปัจจุบันคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) ได้มีระเบียบออกมากำหนดให้การติดตั้งกังหันลมจะต้องอยู่ห่างจากชุมชน ห่างจากถนน เป็นระยะทางเท่าไร เพื่อแก้ปัญหาการติดตั้งกังหันลมและความปลอดภัยในการดำเนินกิจการ สำหรับตอบแทนทางอ้อม คือ การพัฒนาถนน ระบบชลประทาน และการพัฒนาส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โครงการของเอกชนเวลาที่ขนส่งเครื่องจักรขนาดใหญ่เข้าไปในพื้นที่จะต้องมีการสร้างถนนหรือการปรับปรุงถนนซึ่งจะเป็นผลดีต่อการขนส่งสินค้าทางการเกษตรของประชาชน

ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment--SROI) ทำการประเมินผลตอบแทนดังกล่าว โดยสะท้อนต้นทุนในการลงทุนด้านการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง และครอบคลุมผลประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับรายละเอียดของการประเมินผลตอบแทนทางด้านสังคมจากการลงทุน สามารถอธิบายได้ว่า การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง ต้นทุนของลมเป็นต้นทุนฟรี ไม่มีต้นทุนเชื้อเพลิง แต่การดำเนินกิจการจำเป็นต้องมีต้นทุนสำหรับการติดตั้ง แรงงาน การปรับปรุงถนน ที่ดิน ฯลฯ นอกจากนั้นผลประโยชน์จากการดำเนินการ เช่น ผลประโยชน์จากการขายไฟฟ้า การชดเชยการใช้ประโยชน์ที่ดิน การจ้างงาน (Energy Policy and Planning Office, 2015; Kasetsart University, 2010) (ดูตาราง 1-2)

ตาราง 1

ต้นทุนการผลิตโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง

ต้นทุนการผลิต	พลังงานลมชายฝั่ง			พลังงานลมนอกชายฝั่ง		
	จำนวน (หน่วย/ปี)	ราคาต่อหน่วย (ล้านบาท)	รวมเป็นเงิน (ล้านบาท/ปี)	จำนวน (หน่วย/ปี)	ราคาต่อ หน่วย (ล้านบาท)	รวมเป็นเงิน (ล้านบาท/ปี)
1. การติดตั้งกังหันลมผลิตไฟฟ้า - ค่าจ้างผู้ดูแลระบบระหว่าง การดำเนินงาน - ค่าขนส่งอุปกรณ์	12	2.9	*34.83	12	5.8	69.66
2. ค่าเช่าที่ดิน ส.ป.ก.	100	0.035	3.5			
3. ค่าชดเชยการสูญเสียพืชผล ทางการเกษตร	100	0.01	1			
รวม (ล้านบาท/ปี)			39.33			69.66

ตาราง 2

ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง

ผลประโยชน์	พลังงานลมชายฝั่ง			พลังงานลมนอกชายฝั่ง		
	จำนวน (หน่วย/ปี)	ราคาต่อหน่วย (ล้านบาท)	รวมเป็นเงิน (ล้านบาท/ปี)	จำนวน (หน่วย/ปี)	ราคาต่อ หน่วย (ล้านบาท)	รวมเป็นเงิน (ล้านบาท/ปี)
ด้านเศรษฐกิจ						
- รายได้จากการขาย ไฟฟ้าจากพลังงานลม ชายฝั่ง	37,800,00	6.06*	229.07	51,810,000	6.06*	313.97
ด้านสังคม						
- การจ้างงานเกษตรกร ในการดูแลพื้นที่ติดตั้ง กังหันลม	20	0.11	2.19	-	-	-
ด้านสิ่งแวดล้อม						
- รายได้จากการ ลดปริมาณ การปลดปล่อย คาร์บอนไดออกไซด์	22,000	37.71	0.3	30,049	37.71	1.13
รวม (ล้านบาท/ปี)			232.09			315.1

ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) อยู่ในกลุ่มที่ 2 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สำหรับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนเพื่อการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่งกรณีสมมติโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมขนาด 24 เมกะวัตต์ พบว่า มีค่าของผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน 4.9 และ 3.52

การอภิปรายผล

จากการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่ง พบว่า การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งให้ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสูงกว่าการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง โดยมีผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนที่ระดับ 4.9 และ 3.52 ตามลำดับหมายความว่า ทุก ๆ การลงทุน 1 บาท การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งจะให้ผลตอบแทน 4.9 บาท ทั้งนี้ เนื่องจากการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งอยู่ใกล้กับแหล่งชุมชนและมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนมากกว่า ซึ่งชุมชนจะได้รับประโยชน์จากการใช้ไฟฟ้า การจ้างงานสามารถเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว การสร้างหรือปรับปรุงถนนและสาธารณูปโภคในชุมชน และสามารถสร้างรายได้จากการซื้อขายคาร์บอนเครดิต ซึ่งการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งมีต้นทุนการผลิตสูง และอยู่ห่างไกลจากชุมชนจึงทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งน้อยกว่าการดำเนินโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่ง ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนแล้วระหว่างโครงการพลังงานลมชายฝั่งและพลังงานลมนอกชายฝั่งของประเทศไทยแล้ว ควรจะมีการดำเนินโครงการพลังงานลมบนฝั่งให้เต็มศักยภาพก่อนที่จะมีการสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง สอดคล้องกับ NIDA Consulting Center (2017) ได้ทำการทบทวนนโยบายการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน

พบว่า การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ น้อยกว่าโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งโดยเปรียบเทียบ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นทางด้านกฎหมาย สายส่ง ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและด้านต้นทุน เป็นต้น อีกทั้งประเทศไทยยังมีพื้นที่ที่มีศักยภาพความเร็วลมบนฝั่งค่อนข้างสูงที่ยังไม่ได้มีการก่อสร้างโครงการ โดยเฉพาะพื้นที่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงควรจะมีการดำเนินโครงการพลังงานลมบนฝั่งให้เต็มศักยภาพก่อนที่จะมีการสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษา พบว่า การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งมีต้นทุนการผลิตสูงและให้ผลตอบแทนน้อยกว่าการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่ง แต่หากในอนาคตการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมบนฝั่งเต็มศักยภาพแล้ว ประกอบกับแนวโน้มต้นทุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งก็เป็นทางเลือกหนึ่งที่ภาครัฐจำเป็นต้องเข้ามาสนับสนุนให้มีการดำเนินการก่อสร้างโครงการในอนาคต

2. เนื่องจากการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่งนั้น เป็นการคำนวณในระดับเบื้องต้นเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับผู้ประกอบการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่งเห็นถึงวิธีการคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่งเท่านั้น ค่าดัชนีผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนจึงอาจไม่ใกล้เคียงกับผลตอบแทนทางสังคมที่ได้รับจากการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่งอย่างแท้จริง ดังนั้น ในอนาคตควรมีการศึกษาโดยเน้น

ประเมินผลประโยชน์ทางสังคมและทางสิ่งแวดล้อมให้
มีหน่วยเป็นตัวเงินหรือทำให้มีมูลค่า เช่น ปริมาณการ
ปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ลดลง รวมทั้งผลกระทบ
ทางสุขภาพจากการผลิตไฟฟ้าด้วยพลังงานพลังงานลม

ชายฝั่งและนอกชายฝั่ง เพื่อให้สะท้อนถึงผลตอบแทน
ทางสังคมจากการลงทุนในการผลิตไฟฟ้าจากพลังงาน
พลังงานลมชายฝั่งและนอกชายฝั่งที่มีความใกล้เคียง
กับความเป็นจริงมากที่สุด

References

- Achavanuntakul, S., & Yamla-or, P. (2011). *Handbook for social impact assessment and social return on Investment*. The Thailand Research Fund. [In Thai]
- Department of Alternative Energy Development and Efficiency. (2015). *Alternative Energy Development Plan (AEDP 2015)*. Author. [In Thai]
- Electricity Generating Authority of Thailand. (2016). *EGAT overview*. Author.
- Energy Policy and Planning Office. (2015). *Feed-in Tariff (FiT) policy*. Retrieved from http://www.eppo.go.th/images/Power/pdf/FT-history/FiT_2558.pdf [In Thai]
- Global Wind Energy Council. (2014). *FOWind launches global offshore wind policy assessment outlook*. Retrieved from <https://gwec.net/fowind-launches-global-offshore-wind-policy-assessment-outlook-3>.
- Kasetsart University. (2010). *Lam Ta Khong wind turbine project: Environmental impact assessment report*. Author. [In Thai]
- NIDA Consulting Center. (2017). *Review policies to promote the production of electricity from renewable energy*. National Institute of Development Administration. [In Thai]
- Photjana, P. (2013). *Electric power crisis the last solution left*. Retrieved from <https://www.egat.co.th/index.php>
- Weawsak, J. (2015). *Wind energy technology*. Chulalongkorn University Press.
- Waewsak, J., Landry, M., & Gagnon, Y. (2015). *Offshore wind power potential of the Gulf of Thailand*. *Renewable Energy*, 81, 609-626.

รูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ของสำนักศलयุตตรมประจําภค 1

ณัฐสมณ ทิตาสิริจรภส¹ วันชัย ปานจันทร²

โฆษิต อินทวงศ³ เอกสิทธิ สนมทอง⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ และประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักศलयุตตรมประจําภค 1 การวิจัยนี้ เป็นการศีกษาวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จํานวน 210 คน

ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพการจัดการความรู้ขององค์กรโดยส่วนใหญ่มีการจัดการความรู้ด้วยวิธีการอบรมรอลงมา คือ การสอนงาน และการประชุมซึ่งได้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการจัดการความรู้ โดยเฉพาะระบบโปรแกรมศล ซึ่งอยู่ระหว่างการเรียนรู้ (2) รูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักศलयุตตรมประจําภค 1 เริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้ จากนั้นวิเคราะห์สภาพการจัดการความรู้ในปัจจุบันและบูรณาการการจัดการความรู้ในการปฏิบัติงานซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ และ (3) ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักศलयุตตรมประจําภค 1 ในด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการสร้างความรู้ ด้านการจัดเก็บความรู้ ด้านการวิเคราะห์ความรู้ ด้านการถ่ายโอนความรู้ ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการปฏิบัติอยู่ระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; สื่ออิเล็กทรอนิกส์; สำนักศलयุตตรม

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ณัฐสมณ ทิตาสิริจรภส, วันชัย ปานจันทร, โฆษิต อินทวงศ และเอกสิทธิ สนมทอง. (2563). รูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักศलयุตตรมประจําภค 1. *วารสารดุขภูมิตตทงสัคมศตร*, 10(2), 371-381.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุขภูมิตตทง สขวิชขการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: hui_2506@hotmail.com

^{2,3,4} คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

A Knowledge Management Model Using Electronic Media for the Administrative Office of the Court of Justice Region I

Natsumon Thitasirichiraphas¹ Wanchai Panjan²

Khosit Intawong³ Ekkasit Sanamthong⁴

Abstract

This research article has objectives to examine the conditions of knowledge management, create model of knowledge management, and evaluate model of knowledge management using electronic media for the Administrative Office of the Court of Justice Region I. In this mixed-methods research inquiry, the researcher employed both quantitative and qualitative research methods with the sample size of 210 people.

Findings are as follows: (1) The conditions of knowledge management at the Office engages knowledge management by a training method. Next in descending order was coaching and meetings which employed information technology (IT) systems in knowledge management, especially the court program system which is during the process of having its personnel learn how to use these systems. (2) The knowledge management model based on electronic media was first instantiated by determining the knowledge management target. Then, management conditions at present were analyzed vis-à-vis integrated knowledge management in work performance consisting of six components. These were knowledge acquisition; knowledge creation; knowledge storage; knowledge analysis; knowledge transfer; and knowledge application, and (3) The organizational knowledge management model for the Office using electronic media was evaluated in respect to the aspects of knowledge acquisition, knowledge creation, knowledge storage, knowledge analysis, knowledge transfer, and knowledge application. Consequently, evaluation showed that the model was appropriate and feasible for implementation at the highest level in all aspects.

Keywords: Knowledge Management; Electronic Media; The Administrative Office of the Court

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Thitasirichiraphas, N., Panjan, W., Intawong, K., & Sanamthong, E. (2020). A knowledge management model using electronic media for the Administrative Office of the Court of Justice Region I. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 371-381.

¹ Doctor of Philosophy in Human Resource Development, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Email: hui_2506@hotmail.com

^{2,3,4} Faculty of Human Resource Development, Ramkhamhaeng University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้การใช้ข้อมูลสารสนเทศนั้น ไม่เพียงพื่อการแข่งขันที่นับวันจะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ข้อมูลและสารสนเทศมีปริมาณที่มากขึ้นทำให้ยากต่อการค้นหาและนำไปใช้ประโยชน์ บุคคลและองค์กรจึงจำเป็นต้องแปลงข้อมูลและสารสนเทศให้รู้ในรูปแบบของความรู้แทน ประโยชน์ของรู้นั้น แต่ละองค์กรได้กำหนดและให้ความหมายและความสำคัญของความรู้แตกต่างกันไป ทั้ง ความรู้คือทรัพย์สิน ความรู้ คือ อารู ความรู้คือประทีป เป็นต้น ประโยชน์ที่ได้รับจากความรู้ ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติของแต่ละบุคคล องค์กร และสังคมที่ได้จากกระบวนการสร้างการจัดการ และการประยุกต์ใช้ความรู้และยังขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการจัดการอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่า ความรู้นั้นเป็นแหล่งกำเนิดของผลประโยชน์ต่างๆ และเป็นตัวกำหนดความเป็นไปได้และอนาคตขององค์กร จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่วนราชการจึงต้องศึกษาค้นคว้าความรู้ในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้นซึ่งจะทำให้หน่วยงานต่างๆ มีข้อมูลสารสนเทศไหลผ่านเข้ามาอย่างมากมายหลากหลายเส้นทาง หากมีการจัดการของข้อมูลเหล่านั้นอย่างไม่เป็นระบบ อาจทำให้ยากต่อการเข้าถึงข้อมูลหรือเกิดความผิดพลาดในการเรียกใช้ข้อมูลทำให้เกิดผลเสียกับหน่วยงานเกิดความล่าช้าในการเข้าสู่เป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นส่วนราชการต่างๆ ต้องมีวิธีการจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งกับข้อมูลสารสนเทศเหล่านั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและการใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด (Boonwan, 2009, pp. 1-2)

งานวิจัยจำนวนมากพยายามอธิบายความสัมพันธ์และบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดการความรู้ กรณีศึกษาจำนวนหนึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการจัดการความรู้ขององค์กรผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรเพื่อให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงมีความ

จำเป็นอย่างยิ่ง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (electronics media) เป็นสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดข้อมูลเพื่อให้บุคคลได้รับข้อมูลทั้งจากการสัมผัส การมองเห็น การได้ยิน จากการสื่อสารทั้งระยะใกล้และไกล โดยไม่จำกัดจำนวนระยะทาง และเวลาในการทำงาน โดยช่วยให้บุคลากรสามารถเข้าถึงความรู้ต่างๆ ได้ง่ายขึ้นและสะดวกขึ้นสามารถจัดเก็บและค้นหาข้อมูลผ่านเครือข่าย อินทราเน็ต (intranet) เอ็กซ์ทราเน็ต (extranet) และอินเทอร์เน็ต (internet) ได้ในหลากหลายรูปแบบ

จากความสำคัญของการจัดการความรู้ในองค์กร สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 1 เป็นอีกส่วนราชการที่ต้องมีการปรับตัวให้มีความพร้อมในการก้าวเท่าทันการเปลี่ยนแปลง และรองรับวิสัยทัศน์พันธกิจของสำนักงานศาลยุติธรรม รวมทั้งนโยบายประธานศาลฎีกาที่ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการความรู้ เพื่อมุ่งพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยเริ่มพัฒนาจากศักยภาพบุคลากรของหน่วยงานในสังกัดให้มีความรู้ ความสามารถในระดับมาตรฐานใกล้เคียงกันก่อน นำเครื่องมือมาสนับสนุนการใช้งาน มีแหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าได้อย่างสะดวกรวดเร็ว นอกจากนั้นยังสามารถศึกษาหาความรู้ที่เสริมสร้างวิสัยทัศน์ด้านอื่นๆ ให้เป็นบุคคลรอบรู้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานศาลยุติธรรมรักษาผลประโยชน์ของรัฐและประชาชนให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรบุคคลทุกระดับให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีขีดสมรรถนะสูง โดยมีระบบองค์ความรู้ที่เหมาะสมสำหรับการบริหารองค์กร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 1

2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักสาลยุดิธรรมประจำภาค 1

3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักสาลยุดิธรรมประจำภาค

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตด้านเนื้อหาเพื่อใช้ในการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้สร้างขึ้นจากการศึกษาสภาพและปัญหา รวมถึงความต้องการของบุคลากรของหน่วยงานสังกัดสำนักสาลยุดิธรรมประจำภาค 1 พัฒนาร่วมกับแนวคิดการจัดการความรู้ของ Dalkir (2005) Gamble and Blackwell (2001) และ Marquardt (2002) โดยสร้างเป็นรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงาน

2. ด้านประชากรและตัวอย่าง ประกอบด้วยประชากรในการวิจัย คือ บุคลากรของสาลในสังกัดสำนักสาลยุดิธรรมภาค 1 ประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 (ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2558 ถึง 30 กันยายน 2559) จำนวน 1,696 คน โดยสำรวจ ณ วันที่ 1 เมษายน 2559 และตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 210 คน

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

ประโยชน์เชิงวิชาการ

1. เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองของบุคลากร เพื่อให้เป็นผู้ที่มีการพัฒนาทั้งในเรื่องของความรู้ ความเข้าใจ ทักษะทัศนคติ ท้นต่อความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์รวมทั้งเป็นบุคลากรที่มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและองค์กร

2. แนวทางการพัฒนาองค์กรผ่านการจัดการความรู้ยุคใหม่สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3. องค์กรอื่นๆ สามารถนำไปขยายผลสำหรับการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดการความรู้ (knowledge management)

รูปแบบการจัดการความรู้มีนักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอรูปแบบต่างๆ มีลักษณะในรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนที่แตกต่างกัน โดย Marquardt (2002) กล่าวว่า กระบวนการจัดการความรู้ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การแสวงหาความรู้ (acquisition) หมายถึง การเลือกข้อมูลและสารสนเทศจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรการเก็บภายในองค์กรจะมีลักษณะทั้งข้อมูลที่แฝงภายใน (tacit knowledge) อยู่ในประสบการณ์ความสามารถของแต่ละบุคคลทั้งในลักษณะของความทรงจำ (memories) ความเชื่อ (beliefs) และข้อสมมติฐาน (assumptions)

2. การสร้างความรู้ (creation) หมายถึง การพัฒนาความรู้ใหม่หรือนวัตกรรม ซึ่งเกิดขึ้นได้จากความสามารถในการมองเห็นถึงความสัมพันธ์ใหม่ โดยมีการเชื่อมโยงกับองค์ประกอบต่างๆ ของความรู้ และผสมผสานกันอย่างมีเหตุมีผลตามวิธีการสรุปส่วนย่อยไปหาส่วนรวมโดยเป็นการสร้างความรู้ที่เกิดจากการแก้ปัญหา (problem-solving) การสาธิต (demonstration) และการทดลอง (experimental) ทำให้การสร้างความรู้มีลักษณะก่อให้เกิด (generative) ซึ่งจะไม่ใช้ลักษณะการปรับตัว (adaptive)

3. การจัดเก็บความรู้ (storage) หมายถึง การจัดระบบข้อมูล และการนำไปจัดเก็บไว้สร้างคุณค่าของความรู้ให้ง่ายต่อการเข้าถึงของบุคลากรที่สามารถนำไปใช้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่

4. การวิเคราะห์และการทำเหมืองข้อมูล (analysis and data mining) หมายถึง เทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูล การปรับโครงสร้าง และการตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลต่างๆ โดยการทำความเข้าใจข้อมูลสามารถทำให้เกิดความเข้าใจความหมายของข้อมูล โดยมีการแบ่งหมวดหมู่ การจัดกลุ่ม การสรุปหาใจความสำคัญ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

5. การถ่ายโอนและการเผยแพร่ความรู้ (transfer and dissemination) หมายถึง เทคนิค วิธีการ สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ และภายในบุคคลที่มีการเคลื่อนย้าย ข้อมูลสารสนเทศและความรู้ทั้งที่มีเป้าหมายและไม่มีเป้าหมายทั้งหมดในองค์กร

6. การประยุกต์ใช้และการทำให้ข้อมูลถูกต้อง (application and validation) หมายถึง การใช้และการประเมินผลความรู้โดยบุคลากรในองค์กร โดยความสำเร็จสามารถพิจารณาได้จากความต่อเนื่องหมุนเวียน และการใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์สำหรับความรู้และประสบการณ์ที่มากมายขององค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ Berlo (1960) ได้อธิบายลักษณะของการสื่อสารผ่านสื่อกลาง อินเทอร์เน็ตผ่านองค์ประกอบการสื่อสารคือผู้ส่งสาร (sender) สาร (message) ช่องทาง (channel) และผู้รับสาร (receiver) มาเปรียบเทียบกับโดยมีเนื้อหา ดังนี้

1. ผู้ส่งสาร (sender) สำหรับการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์ ผู้ส่งสาร คือ ผู้ใช้งานที่สามารถเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารได้ เพราะด้วยลักษณะเฉพาะของสื่อที่สามารถมีปฏิภานในการสื่อสารได้ทันที (interactive)

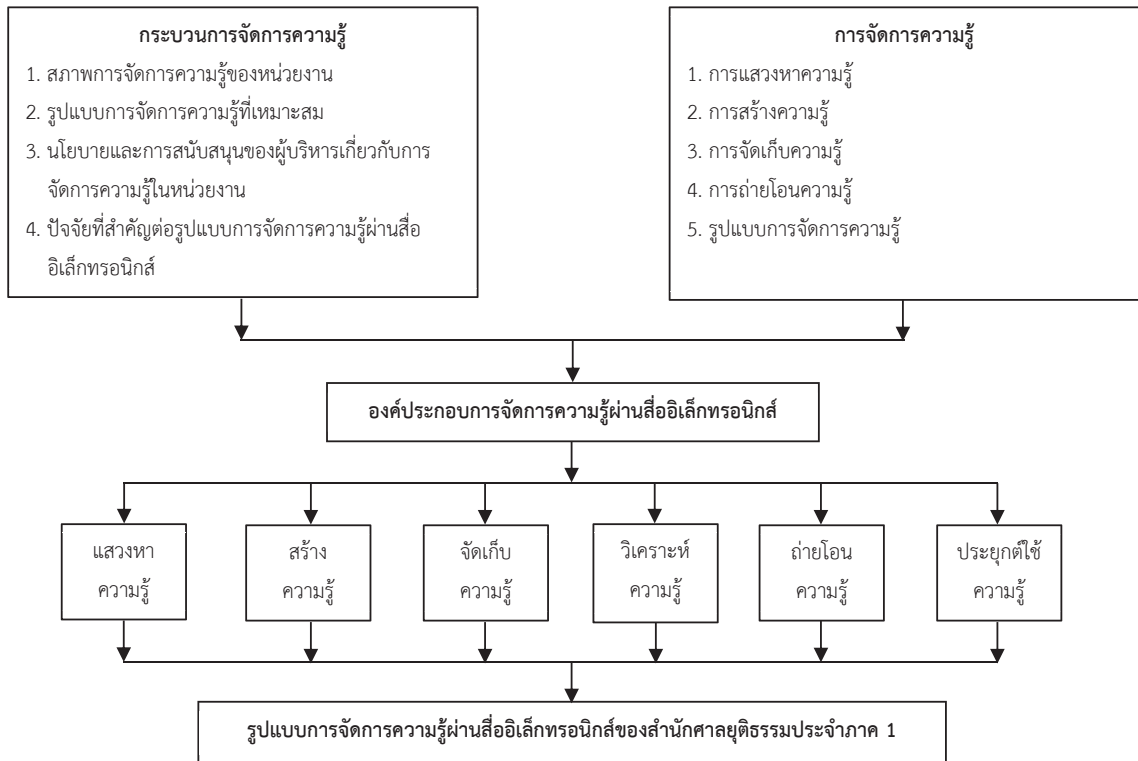
2. สาร (message) เนื้อหาที่เกิดขึ้นในการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์มีลักษณะแยกย่อยตามความสนใจของผู้ใช้งาน ไม่จำกัดแหล่งข้อมูล (hyper text) และมาจากหลายๆ ทาง สารที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องมาจากผู้มีอาชีพเป็นสื่อมวลชนอย่างเดียว เนื้อหาของสารที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นสินค้าทางเศรษฐกิจแต่เป็นสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน

3. ช่องทาง (channel) การสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์เป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับเครื่องคอมพิวเตอร์ (machine interactivity) โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องสถานที่และเวลา ผู้ใช้งานสามารถเลือกเปิดรับสารในเวลาและสถานที่ใดก็ได้

4. ผู้รับสาร (receiver) ผู้รับสารมีลักษณะเฉพาะกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกันผู้ใช้งานสามารถรวมกลุ่มกันถึงแม้ว่าจะไม่เห็นหน้าซึ่งกันและกัน แต่ก็ทำความรู้จักกันได้ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ มีเอกลักษณ์ มีจุดประสงค์ มีกิจกรรมประจำกลุ่มและเลือกที่จะกลับเข้ามาในกลุ่มหรือไม่กลับเข้ามาก็ได้ ผู้ใช้งานในการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์ยังมีลักษณะกระตือรือร้น (active) แสวงหาข่าวสารตามความสนใจ ทำให้คาดการณ์ปฏิกิริยาโต้ตอบที่แน่นอนไม่ได้และเป็นปฏิกิริยาตอบกลับที่เกิดขึ้นโดยทันที

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสังเคราะห์งานวิจัยสรุปได้ว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการในการนำเอาความรู้ที่มีอยู่ทั้งภายในและนอกองค์กรทั้งที่เป็นความรู้ฝังลึกที่มีอยู่ในตัวบุคคล และความรู้ชัดแจ้งที่อยู่ในลักษณะของเอกสาร สื่อเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร และรูปแบบในการจัดการความรู้นั้นมีหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของนักวิชาการหรือหน่วยงานที่ได้นำมาใช้แล้ว ประสบความสำเร็จ โดยรูปแบบที่นำมาใช้แต่ละรูปแบบจะมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละองค์กรซึ่งผลจากการศึกษาแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงสามารถนำเสนอกรอบแนวความคิดการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักศาสนวิทยุธรรมประจำภาค 1 โดยศึกษาข้อมูลสภาพการจัดการความรู้และการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ภายในแต่ละหน่วยงานของสำนักศาสนวิทยุธรรมประจำภาค 1 เบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบคำถามในการสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจสภาพการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้อยู่จริงในปัจจุบัน โดยใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 บุคลากรของศาลในสังกัดสำนักศาสนวิทยุธรรมภาค 1 ประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จำนวน 210 คน และกลุ่มที่ 2 ผู้บริหารของหน่วยงาน ผู้ที่มีความ

รู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ผู้ที่มีประสบการณ์ หรือ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ไม่ต่ำกว่า 3 ปีที่เลือกมาเป็นตัวอย่างในการวิจัยระดับผู้อำนวยการระดับสูง ผู้อำนวยการระดับต้น ผู้บริหารระดับกลาง และนักวิชาการคอมพิวเตอร์ จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักศาสนวิทยุธรรมประจำภาค 1 ได้แก่ แบบสอบถามเป็นเครื่องเชิงปริมาณ (quantitative research) และแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือเชิงคุณภาพ (qualitative Research)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักศาสนวิทยุธรรมประจำภาค 1 ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสภาพการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของศาลในสังกัดสำนักศาสนวิทยุธรรมประจำภาค 1 โดยนำข้อมูลที่ได้

จากการสังเคราะห์สภาพการจัดการความรู้ที่ได้จากการสอบถามและการสัมภาษณ์ ในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างรูปแบบการจัดการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักสาลยติธรรมประจำภาค 1 โดยสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบหลักตามแนวคิดการจัดการความรู้ของ Dalkir (2005) Gamble and Blackwell (2001) และ Marquardt (2002) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การวิเคราะห์ความรู้ การถ่ายโอนความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ และองค์ประกอบย่อยจำนวน 18 องค์ประกอบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ในการประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบการจัดการความรู้ และแนวทางการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในการปฏิบัติตามกระบวนการจัดการความรู้

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักสาลยติธรรมประจำภาค 1 ผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักสาลยติธรรมประจำภาค 1 ที่สร้างขึ้นจากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 ไปประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักสาลยติธรรมประจำภาค 1 โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 210 คน แยกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ ผู้บริหารของหน่วยงาน จำนวน 28 คน และกลุ่มที่ 2 คือ ตัวแทนของบุคลากรในแต่ละหน่วยงาน ประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 182 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 210 คน

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการความรู้โดยทั่วไป ส่วนใหญ่มีการจัดการความรู้ด้วยวิธีการอบรม รองลงมา คือ การ

สอนงาน และการประชุมซึ่งได้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการจัดการความรู้ โดยเฉพาะระบบโปรแกรมสไลด์มาใช้ในการเรียนรู้เพื่อปรับสภาพการจัดการความรู้ ในส่วนรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการความรู้ขององค์กร คือต้องมีการปฏิบัติที่ชัดเจน เหมาะสมกับศักยภาพของบุคลากร มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ทันสมัยตลอดเวลา โดยใช้รูปแบบการฝึกอบรม และคู่มือการปฏิบัติงานผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และนโยบายการส่งเสริมการจัดการความรู้โดยกระจายความรับผิดชอบงานให้แก่หน่วยงานจัดการความรู้ได้อย่างอิสระ

2. การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักสาลยติธรรมประจำภาค 1 ตามกระบวนการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักจำนวน 6 องค์ประกอบ 18 องค์ประกอบย่อย

3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักสาลยติธรรมประจำภาค 1 ในด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการสร้างความรู้ ด้านการจัดเก็บความรู้ ด้านการวิเคราะห์ความรู้ ด้านการถ่ายโอนความรู้ ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการปฏิบัติอยู่ระดับมากที่สุดทุกด้าน

การอภิปรายผล

1. สภาพการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักสาลยติธรรมประจำภาค 1

การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานในทุกองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการทำงานมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Polphong (2007) ที่กล่าวว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีได้พัฒนาขึ้นจนทำให้โลกยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งนวัตกรรม และ

เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ควบคุมวิถีชีวิตของมนุษย์เรามากขึ้น บุคลากรต่างให้ความสำคัญต่อการใช้อุปกรณ์การสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอินเทอร์เน็ตมากยิ่งขึ้นและยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของ Morris and Sexton (1996) ได้กล่าวไว้ว่า อินเทอร์เน็ตจึงนับได้ว่าเป็นสื่อใหม่ที่ทรงอิทธิพลอย่างสูงต่อผู้รับสารในปัจจุบัน ซึ่งบุคลากรมีเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยมากขึ้น สามารถจัดการความรู้ต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางและเป็นอิสระ ประกอบกับเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมีความทันสมัยมากกว่าอดีตมาก ดังนั้นจึงเห็นควรนำเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมาใช้ประยุกต์กับการจัดการความรู้ในการทำงาน เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในสำนักงานยุคดิจิทัลประจำปี 1

2. รูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานยุคดิจิทัลประจำปี 1

ในการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ ส่วนราชการจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ ความสามารถให้เกิดความเชี่ยวชาญ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยการปรับเปลี่ยนแผนงาน เน้นสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานโดยการปรับทัศนคติและพฤติกรรมการทำงาน เน้นการสร้างแนวคิดใหม่ตามหลักวิชาการสมัยใหม่ด้วยการจัดการความรู้ (Knowledge Management--KM) เพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานยุคดิจิทัลประจำปี 1 เริ่มจากการกำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้ขององค์กรตามนโยบายและภารกิจขององค์กร ดังที่ Douglass (1970) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กรเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบายและแผนงานร่วมกัน ทั้งนี้ รูปแบบการจัดการความรู้ยังมีองค์ประกอบของการจัดการความรู้ผ่านสื่อ

อิเล็กทรอนิกส์ โดยภาพรวมที่เป็นไปตามกระบวนการจัดการความรู้และองค์ประกอบย่อยในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบด้านการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การวิเคราะห์ความรู้ การถ่ายโอนความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ต้องการอาศัยการขับเคลื่อนของผู้บริหารองค์กร ความรู้ความสามารถของบุคลากร ตลอดจนวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Orr and Persson (2003) ได้ศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ในองค์กรต่างๆ กัน ได้แก่ ERICSON, HEWLETT PACKARD, K p M G, SIEMENS และ XEROX พบว่าการจัดการ (1) องค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ขององค์กรที่มีการกำหนดร่วมกันโดยมีการใช้ความรู้เป็นฐาน (2) องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ (3) องค์ประกอบด้านการมีผู้นำที่สามารถและเข้าใจกระบวนการจัดการความรู้ และ (4) องค์ประกอบด้านความรู้ความสามารถของบุคลากร ซึ่งจะต้องเปิดโอกาสและสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนความร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ในระยะยาวของการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานยุคดิจิทัลประจำปี 1 บนพื้นฐานแนวคิดของ Gamble and Blackwell (2001); Dalkir (2005) และ Marquardt (2002) ได้กำหนดกระบวนการจัดการความรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การแสวงหาความรู้ (2) การสร้างความรู้ (3) การจัดเก็บความรู้ (4) การวิเคราะห์ความรู้ (5) การถ่ายโอนความรู้ และ (6) การประยุกต์ใช้ความรู้ เนื่องจากการจัดการความรู้จะสนับสนุนเพื่อให้มีการสร้าง ใช้ จัดเก็บ และแบ่งปันความรู้ในการปฏิบัติงานประจำ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การจัดการเก็บความรู้ ซึ่งเป็นการจัดระบบข้อมูล ความรู้ให้เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการค้นหาและการนำไปใช้

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Phasukyud (2007) อธิบายถึงการจัดการความรู้ว่า การจัดระบบให้เป็นหมวดหมู่จะเอื้อต่อการค้นหาข้อมูล ด้านการบันทึกความรู้ด้วยเอกสารฉบับอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเอื้อต่อการเข้าถึงและจัดเก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไว้อย่างเป็นระบบในลักษณะของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

3. ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักสาลยติธรรมประจำภาค 1

รูปแบบการจัดการความรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักตามแนวคิดของการจัดการความรู้ ซึ่งบุคลากรให้ความสำคัญต่อการแสวงหาความรู้ในการค้นหาความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศภายในองค์กรที่ทันสมัย เนื่องจากเทคโนโลยีช่วยให้การค้นหาความรู้สะดวกง่ายขึ้นและกว้างขวางอย่างไร้ขีดจำกัด สอดคล้องกับแนวคิดของ Halawi, Aronson and McCarthy (2005) กล่าวไว้ว่า การนำการจัดการความรู้ไปปฏิบัติต้องมียุคประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ คน กระบวนการ และเทคโนโลยี เพราะการจัดการความรู้เปรียบเสมือนระบบเชิงเทคนิคทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ที่ฝังลึกและความรู้ที่ชัดแจ้งเพื่อบูรณาการเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการทางธุรกิจ มนุษย์และสังคมการเรียนรู้และนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

การสร้างความรู้ในการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติงานที่ดีจากงานที่ได้รับมอบหมายเป็นประจำด้วยการทำงานประจำร่วมกันเป็นทีม เพราะการทำงานเป็นทีมเปรียบเหมือนการสร้างพลังในการทำงาน ทำให้การปฏิบัติงานมีความชัดเจนขึ้น บุคลากรมีความพร้อมทั้งด้านทางด้านความคิด กำลังกายและกำลังใจ สามารถรวมกันเป็นหนึ่งเดียว และประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานร่วมกันได้และช่วยเพิ่มพูนความรู้สึกร่วมในการยอมรับนับถือในการทำงาน ซึ่งเป็นไปตามองค์ประกอบ

ขององค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ขององค์กร (Senge, 1990; Marquardt, 2002)

การจัดเก็บความรู้ด้วยการจัดหมวดหมู่ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบจัดระบบโครงสร้าง ความรู้จากการปฏิบัติงานที่สามารถค้นหาและส่งมอบความรู้ วิธีการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว เพราะการจัดหมวดหมู่ช่วยค้นหาความรู้ต่างๆ ได้อย่างสะดวกและช่วยประหยัดเวลาเป็นขั้นตอนของการพัฒนาเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonwan (2009) ที่พบว่า ขั้นตอนการจัดเก็บความรู้ เป็นการเก็บรวบรวมความรู้ที่มีการแบ่งหมวดหมู่อย่างชัดเจน บุคลากรพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการความรู้ที่ได้นำเสนอและมีผลการปฏิบัติในการจัดการความรู้เพิ่มขึ้น

การวิเคราะห์ความรู้โดยการจัดทำคู่มือและปฏิทินการปฏิบัติงานฉบับอิเล็กทรอนิกส์จากการถอดประสบการณ์การเรียนรู้จากการทำงานจากต้นแบบที่ดีในการปฏิบัติ (best practice) การเรียนรู้ข้อผิดพลาด (lesson learned) และการแก้ไขปัญหา (solution-based) เพื่อบรรจุข้อมูลเป็นคู่มือการปฏิบัติงานฉบับอิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมให้องค์กรมีทิศทางการทำงานที่ดี มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ได้เรียนรู้จากการข้อผิดพลาดในอดีต เพื่อนำมาปรับปรุงในการปฏิบัติงาน จนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญและก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นความรู้ฝังลึกต่อไป ทั้งนี้ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีลักษณะเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยปกติจะเป็นแฟ้มข้อมูลที่สามารถอ่านเอกสารผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์ทั้งในระบบออฟไลน์และออนไลน์ (Srifa, 2008)

การถ่ายโอนความรู้ในการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยการจัด “ระบบพี่เลี้ยง” (mentoring system)

หรือโครงการ “ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากพนักงานที่ใกล้จะเกษียณ” ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีความเหมาะสมของรูปแบบ เนื่องจากระบบที่เลี้ยงสร้างความสนิท ใกล้ชิดทำให้บุคลากรกล้าสอบถามข้อสงสัยต่างๆ ซึ่งเป็นการเอื้ออำนาจกัน ทั้งบทบาทของผู้นำเป็นทั้งครู โค้ช และพี่เลี้ยง เพื่อพัฒนาพนักงานให้มีขีดความสามารถโดยการถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์ที่สั่งสมมานานที่จะก่อให้เกิดองค์ความรู้แก่ผู้อื่น

ส่วนด้านการประยุกต์ใช้ความรู้โดยผู้บริหารสนับสนุนนโยบายการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานด้วยการจัดทำแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน งบประมาณ ตลอดจนวางแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลมีความเป็นไปได้ต่อการส่งเสริมให้บุคลากรประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กรที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จในการจัดการความรู้ ผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรจึงมีบทบาทเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการ ตลอดจนการนำนโยบายการใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในองค์กรซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Davenport and Prusak (1998) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารระดับสูงให้การสนับสนุนเต็มที่ที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการความรู้ โดยแสดงให้เห็นพนักงานทุกคนรู้ว่าการจัดการความรู้และการเรียนรู้ภายในองค์กร เป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จขององค์กร จัดสรรงบประมาณสำหรับพัฒนาอุปกรณ์จำเป็นพื้นฐาน และกำหนดให้ชัดเจนลงไปว่า ความรู้ประเภทไหนที่สำคัญที่สุดต่อองค์กร เนื่องจากเทคโนโลยีถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. องค์กรควรให้ความสำคัญของการจัดการความรู้และบรรจุให้อยู่ในยุทธศาสตร์ เพื่อขับเคลื่อนองค์กรและ ผู้บริหารทุกระดับควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ บุคลากรในทุกเรื่องและทุกระดับจะทำให้องค์กรพัฒนาได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน ตลอดจน มีการสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อเพื่อแผ้วถาง จะทำให้ภารกิจขององค์กรสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2. องค์กรควรส่งเสริมการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง มีเครื่องมือและอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ใน การปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ และมีโปรแกรมที่เหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ ตลอดจนเพิ่มช่องทางในการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้หลากหลาย

3. องค์กรควรเพิ่มช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ให้กับบุคลากร และผู้ที่สนใจให้เข้าถึงได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว ตลอดจนจัดกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการอบรม สัมมนาทั้งบุคลากรภายในและภายนอกเพื่อได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลายขึ้น และสามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงกระบวนการจัดการความรู้ของตนเองได้

4. องค์กรควรให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทุกระดับมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน มีการเสนอแนะแนวคิด แนวทางการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวางแผน กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินกิจกรรมขององค์กร

References

- Berlo, D. K. (1960). *The process of communication*. The Free Press.
- Boonwan, B. (2009). *A knowledge management model for the budgeting section of the Royal Thai Air Force*. Doctoral Dissertation of Philosophy, Ramkhamhaeng University. [In Thai]
- Dalkir, K. (2005). *Knowledge management in theory and practice*. Butterworth-Heinemann.
- Davenport, T. H., & Prusak, L. (1998). *Working knowledge how organizations manage what they know*. Harvard Business School Press.
- Douglass, M. (1970). Some perspectives on the phenomenon of participation. *Adult Education Quarterly*, 20(2), 88-98.
- Gamble, P. R., & Blackwell, J. (2001). *Knowledge management: A state of the art guide*. Kogan Page.
- Halawi, L. A., Aronson, J. E., & McCarthy, R. V. (2005). Resource-based view of knowledge management for competitive advantage. *The Electronic Journal of Knowledge Management*, 3(2), 75-86.
- Marquardt, M. J. (2002). *Building the learning organization: Mastering the 5 elements for corporate learning* (2nd ed.). Davies-Black.
- Morris, M. H., & Sexton, D. L. (1996). The concept of entrepreneurial intensity: Implications for company performance. *Journal of Business Research*, 36(1), 5-13.
- Orr, E., & Persson, M. (2003). *Performance indicators for measuring performance of activities in knowledge management projects*. Master's Thesis of Economics and Commercial Law, University of Gothenburg, Sweden.
- Phasukyud, P. (2007). *Knowledge Management (KM), Learning Organization (LO) powered edition* (6th ed.). Yaimai. [In Thai]
- Polphong, S. (2007). *Media and technology*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Doubleday.
- Srifa, P. (2008). *E-book: Talking books* (2nd ed.). Thanbooks. [In Thai]

การปรับตัวและคุณภาพชีวิตของชาวนาในสังคมไทยปัจจุบัน

ธีรภัทร สุตะบุตร¹ จิรโชค วีระสย²
 งามพิศ สัตย์สงวน³ นิเทศ ดินณะกุล⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวและคุณภาพชีวิตของชาวนาในหมู่บ้านเศรษฐกิจทุนนิยมและหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และผลกระทบของนโยบายข้าวของรัฐบาลต่อชาวนา เลือกสนามวิจัยเป็นหมู่บ้าน 2 แห่ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี ศึกษาด้วยวิธีวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลวิจัย พบว่า (1) การปรับตัวของชาวนาเศรษฐกิจทุนนิยม มีการปรับวงจรการทำงาน นิยมจ้างเครื่องจักรขนาดใหญ่และจ้างแรงงานเกือบทุกขั้นตอน ใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชแบบเคมีอย่างเดี่ยวและปริมาณมาก ส่วนมากจะทำข้าวปลูกเนื่องจากมีปัจจัยเอื้ออำนวยและเป็นคู่ค้ากับผู้ประกอบการ และยังปลูกพืชชนิดอื่นหลายชนิด (2) คุณภาพชีวิตของชาวนาเศรษฐกิจทุนนิยม ด้านสภาพการเงินมีรายได้สูงพอสมควร เงินหมุนเวียนระดับดี แต่มีการกู้หนี้สินหลายรอบ ใช้จ่ายเงินกู้ยืมในหลายวัตถุประสงค์ ด้านสุขภาพพบว่าชาวนามีกิจกรรมทางกายน้อย มีพฤติกรรมการกินอาหารที่เสี่ยงต่อความเจ็บป่วย และ (3) ผลกระทบจากนโยบายข้าวของรัฐบาลต่อชาวนาเศรษฐกิจทุนนิยม ชาวนามีความตั้งใจทำนามากขึ้น ใช้ทุนการทำนามากขึ้น ละเลยการควบคุมต้นทุน มีเงินสดจำนวนมาก การซื้อทรัพย์สินทำให้มีหนี้สินเพิ่ม ไม่ค่อยควบคุมค่าใช้จ่ายและไม่ได้เก็บไว้เป็นเงินออม

คำสำคัญ: การปรับตัว; คุณภาพชีวิต; ชาวนา

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

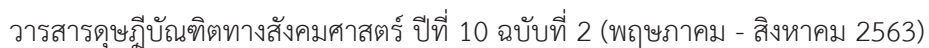
การอ้างอิง:

ธีรภัทร สุตะบุตร, จิรโชค วีระสย, งามพิศ สัตย์สงวน และนิเทศ ดินณะกุล. (2563). การปรับตัวและคุณภาพชีวิตของชาวนาในสังคมไทยปัจจุบัน. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 382-392.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
 อีเมล: juice_bye@hotmail.com

² อดีตผู้อำนวยการโครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

^{3,4} ข้าราชการบำนาญ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Teephat Sutabutr¹ Jirachoke Virasaya²
Ngampit Satsanguan³ Nithet Tinnakul⁴

This research article are objectives examines to study the adaptation and quality of life of village farmers, capitalist economy and sufficiency economy villages. And the impact of the government's rice policy on farmers. Choose a research field to be two villages in Suphanburi province. Studied with field research methods in anthropology. Observing And in-depth interviews With research tools as interviews. And analyze the data by means of content analysis

Findings are as follows: (1) Peasant adjustment to capitalist economy. The farming cycle has been adjusted. It is popular to hire large machines and hire workers at almost every step. Use only chemical fertilizers and pesticides. Most of them make rice porridge because there are supporting factors and they are partners with entrepreneurs. And also grow many other plants. (2) Quality of life of farmers, capitalist economy In terms of financial condition, there is a fairly high income. Good turnover But there are many debt borrowers Spend the loan for multiple purposes. In terms of health, farmers had little physical activity. Having dietary habits that are at risk for illness. And (3) The impact of government rice policy on farmers, capitalist economy. Farmers were more willing to farm. Use of farming capital more Neglect cost control Has a large amount of money Purchasing assets leads to additional liabilities. I rarely control expenses and are not kept as savings.

Keywords: Adaptation; Quality of Life; Farmers

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Sutabutr, T., Virasaya, J., Satsanguan, N., & Tinnakul, N. (2020). The adaptation and quality of life of farmers in contemporary Thai society. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 382-392

¹ Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Email: juice_bye@hotmail.com

² Former Director, Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Ramkhamhaeng University

^{3,4} Pensioner, Chulalongkorn University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชาวนาถือเป็นชนพื้นเมืองที่อยู่ในชนบท เป็นผู้ผลิตอาหารนำไปเลี้ยงคนในเมือง หน่วยพื้นฐานขององค์การทางสังคมคือพื้นที่ที่ครอบครัวทำการเพาะปลูก โดยใช้แรงงานคนภายในครอบครัวหรือภายนอกตามความจำเป็น (Rosen, 1962) ชาวนาจึงเป็นเกษตรกรกลุ่มสำคัญในสังคมไทยแต่ดั้งเดิมจวบจนปัจจุบัน เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาก่อน แต่เดิมประชากรส่วนใหญ่นิยมปลูกข้าวเป็นพืชหลักมาแต่โบราณ ข้าวเป็นทั้งพืชอาหารหลักและพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุด พื้นที่ทางการเกษตรประมาณเกือบครึ่งของประเทศไทยจะใช้ในการทำนา และกว่าร้อยละ 60 ของครัวเรือนเกษตรหรือประมาณ 3.7 ล้านครัวเรือน ปลูกข้าวไว้บริโภคหรือเพื่อการค้า ในแต่ละปีประเทศไทยมีรายได้จากการส่งออกข้าวและผลิตภัณฑ์เกือบแสนล้านบาท และส่งออกเป็นอันดับหนึ่งของโลกมาอย่างต่อเนื่อง

โครงการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทยศึกษาพบว่า เศรษฐกิจไทยประกอบด้วยเศรษฐกิจสองระบบ คือ ระบบเศรษฐกิจชุมชนและระบบเศรษฐกิจทุน ลักษณะของเศรษฐกิจชุมชนคือ ครอบครัวและชุมชนเป็นหน่วยการผลิต และเป้าหมายการผลิตคือการดำรงอยู่ การรักษาตัวให้รอดอยู่ของครอบครัวและชุมชนให้สามารถเลี้ยงตัวเอง ครอบครัวและชุมชนได้ การผลิตจึงมีลักษณะเพื่อบริโภคในครัวเรือน ผลิตเพื่อขายก็ได้ แต่ก็ได้เงินมาซื้อสินค้าให้ครอบครัวดำรงชีวิตอยู่ได้และเลี้ยงดูบุตรได้ มากกว่าที่คิดจะขยายการผลิตให้ใหญ่โตหรือมีกำไรสูงสุด ครัวเรือนมีลักษณะเป็นผู้ผลิตเล็กอิสระ ขายสินค้าไม่ใช่ขายแรงงาน วิธีการผลิตหลักคือผู้ผลิตขนาดเล็กอิสระใช้แรงงานสมาชิกของครอบครัว บนที่ดินเพื่อให้เกิดเป็นผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเลี้ยงครอบครัวให้รอด (Santasombat, 2003)

ในขณะที่ชาวนาแบบเศรษฐกิจทุนนิยมคือชาวนากลุ่มใหญ่ในสังคมไทยปัจจุบัน จากความพยายามของรัฐที่นำสังคมไทยสู่ความทันสมัยและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกในปี พ.ศ. 2504 รัฐได้เข้าไปมีบทบาทภายในหมู่บ้านชนบทอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้สังคมชนบทไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจไปอย่างรวดเร็ว จากเดิมที่มีการผลิตเพื่อตอบสนองการยังชีพกลายเป็นการผลิตเพื่อการค้า มีการเปลี่ยนไปของกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้นคือ เกษตรกร ชาวไร่ ชาวนาได้ถูกดึงไปสัมพันธ์กับวิถีการผลิตแบบสมัยใหม่ที่ผูกพันกับระบบตลาดโลก และต้องพึ่งพาตลาดในฐานะของผู้ผลิตที่ขาดอำนาจต่อรองในเรื่องกลไกราคาผลผลิต (Nathsupha, 2004) การที่ชาวไร่ชาวนาต้องเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อบริโภคภายในครอบครัวมาเป็นการผลิตเพื่อขาย ทำให้ชาวไร่ชาวนาต้องตกเป็นผู้เสียเปรียบหลายประการ เนื่องจากลักษณะสินค้าทางการเกษตรเองและความไม่รู้เท่าทันโลกของชาวนาด้วย (Samakarn, 1995) ดังนั้น จึงสามารถวิเคราะห์ลักษณะการเปลี่ยนแปลง ในระดับสังคมหมู่บ้านชาวนาโดยใช้เกณฑ์จำแนกตามรูปแบบเศรษฐกิจได้เป็น 2 แบบ คือ ชาวนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง กับชาวนาแบบเศรษฐกิจทุนนิยม (Phongphit, 2006)

ชาวนาในสังคมไทย ทั้งในชุมชนชาวนาแบบเศรษฐกิจทุนนิยมและแบบเศรษฐกิจพอเพียงหรือเศรษฐกิจชุมชน เป็นสังคมที่ต้องแปรเปลี่ยนเป็นพลวัต ต้องเลื่อนไหลไปตามเงื่อนไขและบริบทที่เป็นสภาพแวดล้อมภายนอก (situational constructed) สภาพการณ์ในปัจจุบันที่ส่งผลโดยตรงต่อการดำรงชีวิตทำให้ชาวนาเกิดการปรับตัวด้วยวิธีต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ เช่น การทำการเกษตรไปพร้อมกับการทำงานรับจ้าง การอพยพเคลื่อนย้าย

แรงงานของครัวเรือนชาวนา ทั้งการอพยพตามฤดูกาล และถาวร อีกทั้งการแบ่งแยกงานในสังคมชาวนาในลักษณะที่หลากหลายมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่ควรจะได้ศึกษาการปรับตัวและคุณภาพชีวิตของชาวนาในสังคมไทยปัจจุบัน เพื่อจะได้ใช้ข้อค้นพบเป็นแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวที่มีต่อคุณภาพชีวิตของชาวนาไทย และเพื่อเสริมสร้างให้ชาวนาซึ่งเป็นอาชีพพื้นฐานของสังคมไทยได้มีความมั่นคง สามารถประกอบอาชีพในการผลิตข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักของไทยได้สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปรับตัวของชาวนาแบบเศรษฐกิจทุนนิยมและชาวนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของชาวนาแบบเศรษฐกิจทุนนิยมและชาวนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อศึกษาผลกระทบจากนโยบายข้าวของรัฐบาลต่อชาวนา 2 แบบ
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของชาวนา และข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหา

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

ศึกษาการปรับตัวในด้านสถานภาพและบทบาทของชาวนา กระบวนการทำนา การปรับตัวด้านอื่น นโยบายของรัฐที่มีผลกระทบต่อชาวนาในทั้งสองหมู่บ้าน และศึกษาคุณภาพชีวิตชาวนาในด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัวและด้านการศึกษาบุตร และศึกษาปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขปัญหาในการทำงาน

ด้านพื้นที่

สถานที่หรือสนามวิจัยคือหมู่บ้าน 2 แห่ง ในจังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งอยู่ในภาคกลาง เนื่องจากเป็นภาคที่ปลูกข้าวมากที่สุด ศึกษาชาวนาในหมู่บ้านชาวนา 2 แบบคือ ชาวนาแบบเศรษฐกิจทุนนิยม เป็นหมู่บ้าน

แห่งหนึ่งของตำบลบ้านกร่าง อำเภอสรีประจันต์ ส่วนชาวนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านแห่งหนึ่งของตำบลบ้านดอน อำเภออู่ทอง

ด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลในหมู่บ้านชาวนาในแต่ละหมู่บ้านไม่น้อยกว่าหนึ่งวงจรการผลิตข้าวของหมู่บ้าน และมีระยะเวลานานพอที่จะเก็บข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นตามการวิจัยทางมานุษยวิทยา โดยศึกษาผ่านจากกิจกรรมการผลิตข้าวและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนา

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยมีประโยชน์ต่อการจัดทำนโยบายเกี่ยวกับข้าวและชาวนาไทยที่สอดคล้องกับลักษณะของระบบเศรษฐกิจของหมู่บ้านชาวนา เพื่อส่งเสริมให้ชาวนามีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง
2. ผลการวิจัยมีประโยชน์ต่อหน่วยงานที่วางแผนและจัดโครงการสำหรับชาวนา โดยจะสามารถใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทุน รายได้ ภาวะหนี้สินและปัญหาในการผลิตข้าว เพื่อแก้ไขปัญหาชาวนาได้ตรงตามสภาพความเป็นจริง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดคุณภาพชีวิต (quality of life)

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (1981) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกรวมของการอยู่อย่างพอใจ มีความสุขความพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญต่อบุคคลนั้นๆ โดยได้ชี้ให้เห็นว่ามีปัจจัยหลายประการที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ได้แก่ อาหาร สุขภาพ อนามัย โภชนา การศึกษา สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่อยู่อาศัย รายได้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization--WHO) ได้กำหนดตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิต ไว้ดังนี้

1. สุขภาพกาย (physical health) ความสามารถต่างๆ ทางร่างกาย เช่น ความเจ็บปวด การนอนหลับ ความสามารถในการเคลื่อนไหว เป็นต้น

2. สุขภาพจิตใจ (mental health) เช่น ความสำราญใจ ความคิด ความจำ และอารมณ์ เป็นต้น

3. ระดับของความเป็นอิสระ (level of independence) เช่น ความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน การพึ่งพิงวัตถุต่างๆ หรือการบำบัดรักษา ความสามารถในการทำงาน เป็นต้น

4. ความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationship) เช่น การสัมผัสทางสังคม การสนับสนุนจากครอบครัว ความสามารถในการดูแลครอบครัว ศาสนา เป็นต้น

5. สิ่งแวดล้อม (environment) ความเป็นอิสระ ความปลอดภัยทางกายภาพ และความมั่นคงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมของบ้าน สถานภาพทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

ดังนั้น องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ควรประกอบด้วย ความสุขสมบูรณ์ของร่างกายจิตใจ รวมถึงสภาพแวดล้อมสังคมและการใช้ชีวิตประจำวัน อันเป็นที่พึงพอใจของแต่ละบุคคล

แนวคิดการปรับตัว (adaptation)

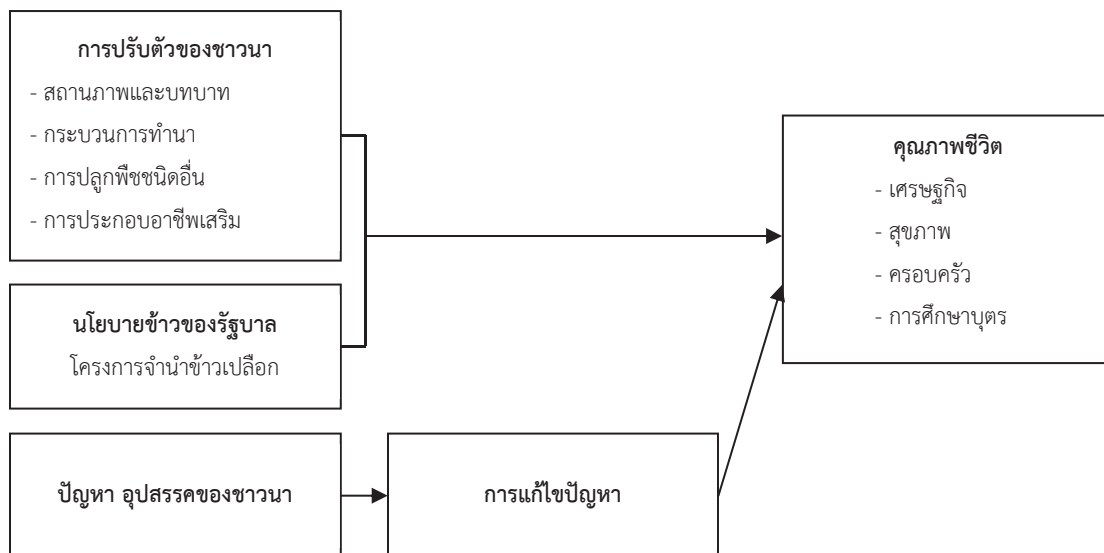
การปรับตัวนั้นกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ สังคม และมนุษย์ ทั้งนี้ เพราะโดยแท้จริงแล้ว สังคมมีลักษณะเป็นพลวัต คือ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง เปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไข ปัจจัย เรียกว่า “พลวัต” เช่น เปลี่ยนแปลงจากสังคมที่มีการดำรงอยู่แบบพึ่งพาตนเองมาสู่สังคมพึ่งพิงระบบตลาดมากขึ้น หรือจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมการค้า

และสังคมอุตสาหกรรม ดังนั้น สังคมและมนุษย์จึงต้องมีการปรับตัว กล่าวคือ มีการปรับตัวตอบสนองความต้องการ เมื่อมนุษย์มีปัญหาเกิดขึ้นก็ย่อมจะหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเต็มสติปัญญา และการคิดแก้ปัญหา คือ การปรับตัวของมนุษย์ ทำให้เกิดเป็นความคิด ปรากฏการณ์ทางสังคมใหม่ๆ ไม่เคยหยุดนิ่ง

Dulyakasem and Ngamwittayaphong (1997) ได้เสนอตัวแบบของการปรับตัวของชุมชนที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งว่ามีเงื่อนไขสำคัญ 4 ประการ คือ (1) ชุมชนต้องมีความเป็นปึกแผ่นในทางกายภาพ ภูมิธรรม สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพที่จะร่วมมือกัน แก้ไขปัญหาชุมชน รวมทั้งมีอุดมการณ์ค่านิยมร่วมกัน ทำให้สมาชิกรู้สึกตัวว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (2) ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้ในระดับสูง โดยมีทรัพยากรเพื่อยังชีพพื้นฐานของตนเอง (3) ชุมชนสามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง ส่วนใหญ่อาศัยอำนาจ ความรู้ และองค์กรทางสังคมในชุมชนเป็นกลไกแก้ไขปัญหา และ (4) ชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้และสร้างภูมิปัญญาของตนเอง

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการปรับตัวในด้านสถานภาพและบทบาทของชาวนา กระบวนการทำนา การปรับตัวด้านอื่น นโยบายของรัฐที่มีผลกระทบต่อชาวนาในทั้งสองหมู่บ้าน และคุณภาพชีวิตชาวนาในด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัวและด้านการศึกษาบุตร และศึกษาปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขปัญหาในการทำนา ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative) ในส่วนของสนามวิจัยพิจารณาโดยอาศัยข้อมูลและสถิติจึงเลือกจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะมีการผลิตข้าวมากและได้ผลผลิตมากเป็นอันดับต้นของภาคกลาง ซึ่งภาคกลางเป็นภูมิภาคที่ผลิตข้าวได้มากที่สุด และจังหวัดสุพรรณบุรีมีการปลูกข้าวปีละหลายครั้ง ซึ่งเป็นลักษณะการผลิตข้าวในปัจจุบัน มีสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ที่ตั้งของจังหวัดไม่ไกลจากเมืองหลวงมีความสะดวกในเรื่องการคมนาคมขนส่ง การรับเทคโนโลยีและการขยายการสมัยใหม่ และการเข้าถึงพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับข้าวโดยรัฐ และได้เลือกสนามวิจัยเป็นหมู่บ้าน 2 แห่งในจังหวัดสุพรรณบุรี คือ ชาวนาแบบเศรษฐกิจทุนนิยม หมู่บ้านนาทุน (นามสมมุติ) อำเภอสรีประจันต์ และชาวนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านนาไท (นามสมมุติ) อำเภออู่ทอง ศึกษาด้วยวิธีวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา หรือการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเป็นหลัก และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(key informants) จำนวนหมู่บ้านละ 15-20 คน ในการศึกษาใช้เทคนิควิธีวิจัยต่างๆ อย่างหลากหลาย ดังนี้ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) การสังเกตทั่วไป (observation) การสำรวจประชากร การสัมภาษณ์ (interview) ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) การเก็บประวัติชีวิตของผู้ให้ข่าวสำคัญ (key informant) การวิเคราะห์เนื้อหาคติชาวบ้าน (folklore) การจดบันทึกงานสนาม (field notes) และในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

1. การปรับตัวของชาวนา

1.1 สถานภาพและบทบาทของชาวนา ด้านวัยของชาวนา พบว่า ชาวนาจะประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก หลังจากแต่งงานมีคู่ครองแล้ว ชาวนาสามารถทำนาได้จนอายุมากประมาณ 60-65 ปี เนื่องจากปัจจุบันสามารถจ้างแรงงานได้เกือบทุกขั้นตอน ด้านเพศของชาวนา พบว่า ชาวนาอาจเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย

ก็ได้ ส่วนมากแล้วจะช่วยกัน โดยขั้นตอนที่ต้องอาศัยความแข็งแรงยังเป็นฝ่ายชายเป็นผู้ทำ ในปัจจุบันซึ่งมีการจ้างแรงงานมากกว่าในอดีต ชาวนาผู้หญิงมีบทบาทการทำงานในเรื่องต่างๆ มากขึ้น คือ การติดต่อการจ้างแรงงาน การจัดการทุนการทำนาและการขายผลผลิต ด้านระดับการศึกษา พบว่า ชาวนาเป็นกลุ่มบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าคนอาชีพอื่นของหมู่บ้าน การที่ชาวนามีระดับการศึกษาไม่สูงเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้เพื่อสร้างทางเลือกในการทำนา ชาวนาไม่นิยมอ่านเนื้อหาความรู้จากเอกสาร แต่จะชอบพูดคุย ดูและฟังสิ่งต่างๆ โดยไม่สามารถวิเคราะห์แยกแยะได้ถูกต้องเท่าที่ควร เกี่ยวกับบทบาทชาวนา พบว่า ชาวนามีบทบาทในการเป็นชาวนาที่คล่องตัวมากขึ้นกว่าในอดีต ทั้งนี้เพราะเป็นครอบครัวเดียว โดยรุ่นพ่อแม่ได้ให้กรรมสิทธิ์ที่นาแล้ว ชาวนาจึงมีอิสระในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ มีการทำนิติกรรมมากขึ้น บทบาทในการทำนาก็เปลี่ยนจากใช้แรงงานตนเองทำนาไปเป็นแบบผู้จัดการพื้นที่นา มีชาวนาหลายคนทำนาแบบการจัดการ โดยวิเคราะห์ต้นทุนการทำนา พิจารณาการจ้างแรงงานหาทางเลือกในการลดต้นทุน และหาวิธีในการเพิ่มผลผลิต

1.2 การปรับตัวของชาวนาเกี่ยวกับกระบวนการทำนา พบว่า กระบวนการทำนาของชาวนาทั้งสองแบบมีลำดับขั้นตอนหลักเหมือนกัน ส่วนที่แตกต่างกันคือ ชาวนาเศรษฐกิจทุนนิยมมีการปรับวงจรการทำนา เพราะต้องการทำพันธุ์ข้าวปลูกให้มีคุณภาพดี ขณะที่ชาวนาเศรษฐกิจพอเพียงมีการควบคุมต้นทุนการผลิต ทำพันธุ์ข้าวปลูกเอง จ้างแรงงานตามความจำเป็น เกี่ยวกับการพึ่งพาเทคโนโลยีพบว่า ชาวนามีการพึ่งพาเครื่องจักรในการทำนาในรูปแบบการจ้างและจ้างแรงงานมากขึ้น ชาวนาเศรษฐกิจทุนนิยมจะจ้างเครื่องจักรขนาดกลางและขนาดใหญ่ในการทำนา ขณะที่ชาวนาเศรษฐกิจพอเพียงต้องการควบคุมค่าใช้จ่ายจึงจ้างรถปั้นดินขนาดเล็กและขนาดกลาง มีชาวนาหลายรายที่มีแรงงานชายในครอบครัวทำนาเองในขั้น

ตอนต่างๆ เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช พบว่า ชาวนาเศรษฐกิจทุนนิยมใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชแบบเคมีอย่างเดียว ใช้ปริมาณมากเต็มที่ ส่วนชาวนาเศรษฐกิจพอเพียงใช้ปุ๋ยและยาอย่างสมเหตุสมผล มีการจำกัดจำนวนปริมาณที่ใช้ และหาวิธีการหาปุ๋ยอินทรีย์มาทดแทนปุ๋ยเคมี

1.3 เกี่ยวกับการปลูกพืชชนิดอื่น พบว่า ชาวนาเศรษฐกิจทุนนิยมส่วนมากจะทำพันธุ์ข้าวปลูก นอกจากนี้ ยังปลูกพืชชนิดอื่นหลายชนิด ในขณะที่ชาวนาเศรษฐกิจพอเพียงจะไม่ปลูกพืชชนิดอื่นในที่นา เพราะพื้นที่นาไม่เอื้ออำนวย มีชาวนาส่วนน้อยปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่เพื่อขายปลีก แต่จะปลูกพืชผักสวนครัวและไม่ย่นต้นไว้ในบริเวณพื้นที่หมู่บ้านเพื่อเก็บไว้กินเองภายในครอบครัว การประกอบอาชีพเสริมพบว่า ชาวนาเศรษฐกิจทุนนิยมมีอาชีพเสริมที่ต่อยอดจากการทำนา ซึ่งให้ผลตอบแทนสูง แตกต่างจากชาวนาเศรษฐกิจพอเพียงมีอาชีพเสริมทั่วไปซึ่งให้ผลตอบแทนน้อยกว่า การเปลี่ยนอาชีพ พบว่า มีเหตุผลไม่มากที่ชาวนาจะเลิกอาชีพ ได้แก่ ชาวนาชราวัยทำงานไม่ไหว และชาวนาไม่มีนาหรือมีนายน้อยเช่าทำแล้วไม่คุ้ม ในส่วนพี่น้องของชาวนาประกอบอาชีพอื่นโดยไม่ทำนามีจำนวนมากพอสมควร คนกลุ่มนี้มักมีการศึกษาสูงและมีทางเลือกในการทำอาชีพอื่นๆ

2. คุณภาพชีวิตของชาวนา

2.1 สภาพการเงินในครัวเรือน พบว่า ชาวนาทั้งสองแบบมีสภาพการเงินที่ดีพอสมควร โดยชาวนาแบบเศรษฐกิจทุนนิยมมีรายได้สูงกว่า มีการเงินหมุนเวียนระดับดี แต่พบว่า มักมีวงจรการกู้หนี้สินกับแหล่งเงินกู้ต่างๆ หลายรอบ ในขณะที่ชาวนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงมีรายได้้น้อยกว่า มีเงินในครัวเรือนพอใช้เหมาะกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย เน้นการพึ่งพาตนเอง มีการควบคุมรายจ่าย ไม่ฟุ่มเฟือย และไม่นิยมกู้เงินจำนวนมาก สุขกายและสุขภาพจิต

ของชาวนา พบว่า ชาวนาทั้งสองแบบมีกิจกรรมทางกายน้อยลง เพราะปัจจุบันชาวนาใช้การจ้างแรงงานมากกว่าทำนาเอง ในเรื่องอาหารการกินซึ่งมีผลต่อสุขภาพโดยตรงนั้น พบว่า มีความแตกต่างกันมาก ชาวนาเศรษฐกิจทุนนิยมจะมีพฤติกรรมการกินอาหารที่เสี่ยงต่อความเจ็บป่วย ได้แก่ อาหารที่มีน้ำตาลและไขมันสูง อาหารรสจัดหวานและเค็ม ซื้ออาหารและวัตถุดิบจากตลาดนัด ซึ่งเป็นของปิ้งย่าง ของทอด ขนมหวาน ชาวนาและลูกหลานชาวนามีน้ำหนักตัวเกินถึงขั้นอ้วนและเป็นโรคอ้วน แตกต่างจากชาวนาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะทำอาหารกินเอง โดยเป็นอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์และอาหารพื้นถิ่น มีข้อดีต่อสุขภาพ กินผักมากกินเนื้อสัตว์น้อย ส่วนมากกินปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ชาวนาจะปลูกผักและเก็บพืชพรรณไม้ที่ขึ้นในหมู่บ้านมาทำกิน ความสัมพันธ์ในครอบครัว พบว่า ชาวนาทั้งสองแบบมีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี ชาวนามีเกียรติและเป็นที่รักของคนในครอบครัวทั้งต่อบุตรหลานและพ่อแม่ของชาวนา พบว่า ในปัจจุบันชาวนามีสมาชิกในครอบครัวน้อย มีเพียงชาวนาและลูกๆ เท่านั้น ที่อยู่ในบ้าน จึงมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน ลูกของชาวนาจะรักและผูกพันกับชาวนามากในช่วงวัยเรียน แต่เมื่อไปเรียนระดับสูงขึ้นไป ที่แหล่งการศึกษาห่างไกล ความสัมพันธ์เริ่มเห็นห่างความสามารถในการเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตร พบว่า ชาวนาทั้งสองแบบมีความสามารถในการให้การศึกษาแก่บุตรหลาน ลูกหลานชาวนาจึงได้เรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ชาวนาจะส่งเสริมให้ลูกได้เรียนหนังสือ แต่ส่วนมากไม่สามารถให้คำแนะนำเรื่องวิชาการและแนะแนวการเรียนต่อแก่บุตรหลานได้ ชาวนาทั้งสองหมู่บ้านค่อนข้างมีปัญหาในเรื่องการดูแลบุตรหลาน ละเลยการสอนเรื่องระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ ชาวนาทั้งสองแบบไม่เข้มงวดในเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ บุตรหลานของชาวนาจึงมีปัญหาคล้ายกัน

3. ผลกระทบจากนโยบายข้าวของรัฐบาล

การเข้าร่วมโครงการจำนำข้าวเปลือก พบว่า ชาวนาทั้งสองแบบตั้งใจเข้าร่วมโครงการจำนำข้าวเปลือก เพราะราคาจำนำที่ประกาศไว้เป็นสิ่งจูงใจให้ชาวนาเข้าร่วมเกือบทั้งหมด ในส่วนของการแจ้งสิทธิ์เพื่อนำข้าวไปจำนำนั้น พบว่า ชาวนาทั้งสองแบบมีการกระทำเกี่ยวกับสิทธิ์คล้ายคลึงกัน คือ ไม่ได้ถูกต้องทั้งหมด มีการให้ญาติพี่น้องแจ้งสิทธิ์แทนเพราะทำนาเกินอัตราที่มีการกำหนดรับจำนำ มีการซื้อและขายสิทธิ์ภายในหมู่บ้าน และพบว่า มีการขายสิทธิ์ให้กับบุคคลภายนอก ผลกระทบต่อการทำนาในส่วนของการกระบวนการทำนา พบว่า ชาวนาทั้งสองแบบจะตั้งใจทำนาอย่างเข้มข้นโดยมุ่งที่การเพิ่มผลผลิต ชาวนาเศรษฐกิจทุนนิยมมีอัตราการจ้างแรงงานและใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์ขนาดใหญ่ในรูปแบบการจ้างอย่างเต็มที่ เพิ่มการใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช ชาวนาละเลยการคำนวณและควบคุมต้นทุน ชาวนาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก ชาวนาที่ทำการเกษตรแบบผสมผสานเบี่ยงเบนไปทำนาแบบมุ่งผลผลิต กลุ่มชาวนาที่ทำเกษตรอินทรีย์เริ่มสลายตัวลง และหน่วยงานเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์หยุดการดำเนินกิจกรรมในช่วงนี้ ผลกระทบต่อชาวนาในระยะสั้นและระยะยาว พบว่า โครงการจำนำข้าวเปลือกทำให้มีเงินสะพัดเข้าสู่ครอบครัวชาวนาทั้งสองแบบ จึงมีการใช้จ่ายใช้สอยอย่างสะดวกสบาย แต่ชาวนาทั้งสองแบบมีพฤติกรรมการใช้เงินแตกต่างกัน ชาวนาเศรษฐกิจทุนนิยมซื้อของตามความต้องการมากกว่าทำให้มีหนี้สินเพิ่มขึ้น ไม่ค่อยควบคุมค่าใช้จ่ายและไม่ได้เก็บไว้เป็นเงินออม ในขณะที่ชาวนาเศรษฐกิจพอเพียงวางแผนการใช้จ่ายได้เหมาะสม ใช้ในเรื่องที่จำเป็น มีเพียงส่วนน้อยที่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ในส่วนของผลกระทบระยะยาว พบว่า ชาวนาเศรษฐกิจทุนนิยมไม่เหลือเงินไว้ออมเพราะใช้จ่ายเงินโดยไม่ควบคุม และยังมีหนี้สินเพิ่มขึ้นมากจากการกู้เงินซื้อรถคันใหม่และปลูกบ้าน

ใหม่ จึงมีหนี้สินผูกพันระยะยาว ชาวนาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดผลกระทบต่อระบบการพึ่งพาตนเองและลักษณะความเป็นชุมชนพอเพียงเพราะขาดความต่อเนื่อง กลุ่มเครือข่ายสลายตัวลง

4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต พบว่า ชาวนาทั้งสองแบบมีปัญหาปัจจัยการผลิตเรื่องหลักๆ คือ ที่นา ต้นทุน และแรงงาน ชาวนาเศรษฐกิจทฤษฎีทุนนิยมส่วนหนึ่งที่มีที่ทำกินน้อย ในขณะที่ชาวนาเศรษฐกิจพอเพียงมีปัญหาเรื่องที่ทำกินอยู่ในเขตชุ่มน้ำ ทำให้เกิดผลกระทบต่อการทำนาปลูกข้าวอย่างมาก ถนนเข้าสู่ที่ทำกินไม่สะดวกไม่สามารถพัฒนาการผลิตได้ ในส่วนของปัญหาเรื่องต้นทุนที่เกิดกับชาวนาเศรษฐกิจทฤษฎีทุนนิยมถือเป็นปัญหาใหญ่ เพราะชาวนามีปัญหาเรื่องการจัดการทุนที่เป็นหนี้สินและปัญหาเรื่องการควบคุมต้นทุนในเรื่องเกี่ยวกับแรงงานนั้น พบว่า ชาวนาทั้งสองแบบมีปัญหาค้ำยคลึงกัน ชาวนามีแรงงานในครอบครัวเพียง 1-2 คน จึงต้องจ้างแรงงาน ทำให้ค่าใช้จ่ายการทำนาสูงขึ้น บุตรหลานที่ได้รับการศึกษาดีขึ้นไม่สนใจการทำนาและต่อไปอาจไม่มีผู้สืบทอดอาชีพทำนา

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการผลิตพบว่า ชาวนาเศรษฐกิจทฤษฎีทุนนิยมมีกระบวนการผลิตที่ไม่เป็นอิสระ การทำนาจะถูกยึดโยงและถูกกำหนดทางอ้อมโดยระบบพ่อค้านายทุนภายนอก การเป็นเป้าหมายในการหาประโยชน์โดยพ่อค้านายทุนทำให้ชาวนาเศรษฐกิจทฤษฎีทุนนิยมต้องจ้างทำนาเกือบทุกขั้นตอนการผลิต และไม่สามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชได้เลย ชาวนาเศรษฐกิจพอเพียงมีปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ชาวนามีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงการทำนาไปเป็นตามแบบการปลูกข้าวในเขตชลประทาน มีการจ้างทำนาในขั้นตอนต่างๆ มากขึ้น และมีการใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชอัตราสูงขึ้น กระบวนการทำนาใช้วิธีการทางธรรมชาติน้อยลง

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการขายผลผลิตพบว่า ชาวนาทั้งสองแบบมีปัญหาการขายผลผลิตในเรื่องราคาข้าวตกต่ำเหมือนกัน ชาวนาเศรษฐกิจพอเพียงมีปัญหาการขายผลผลิตค่อนข้างรุนแรง เนื่องจากลักษณะพื้นที่นาไม่เอื้ออำนวยทำให้ราคาผลผลิตได้รับการประเมินรับซื้อในราคาต่ำ เหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ ผลผลิตต่อไร่ค่อยๆ ลดลง ยิ่งภายหลังมีการใช้ต้นทุนการปลูกข้าวมากขึ้น ยิ่งทำให้กำไรจากการขายข้าวค่อยๆ ลดลง

4.4 ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตมีดังนี้ ชาวนาควรหาข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่นาและบริบทด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการทำนาในภาพรวมเพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มประสิทธิภาพ ควรเข้าร่วมโครงการของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรเอกชนที่เข้ามาให้ความรู้ในเชิงวิชาการเกษตร ชาวนาควรมีการคำนวณต้นทุนการทำนาในมิติต่างๆ เพื่อให้มีความเข้าใจการวางแผนการทำนาปลูกข้าวในเชิงเศรษฐศาสตร์ รวมถึงสามารถพิจารณาคุณภาพในการใช้ปัจจัยการผลิต การแก้ไขปัญหากับกระบวนการผลิตนั้น ชาวนาควรหาทางเลือกในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่นา เพื่อแก้ปัญหากลุ่มเกษตรกรรายย่อยระบบเศรษฐกิจทฤษฎีทุนนิยมที่ชาวนาต้องเสียค่าใช้จ่ายมากแต่ได้ผลตอบแทนน้อย ควรหาความรู้ในการทำเกษตรอย่างอื่น รวมถึงการทำเกษตรแบบผสมผสานหรือการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ในเรื่องการแก้ไขปัญหากับการขายผลผลิต ชาวนาอาจแก้ปัญหากลุ่มเกษตรกรรายย่อยโดยตรงไม่ได้ ชาวนาจึงควรหาช่องทางอื่นๆ ในการขายข้าวและหาพืชปลูกทดแทนที่สามารถค้าเชิงพาณิชย์ได้ และควรเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โดยเฉพาะการแปรรูปข้าวและการหาช่องทางการจำหน่าย ชาวนาควรมีการรวมกลุ่มวิเคราะห์และวางแผนพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพตามแนวทางของอาชีพ โดยใช้สภาพท้องถิ่นเป็นฐานในการสรรหาทางเลือก และควรดำเนินการภายใต้การให้ความสนับสนุนขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวกับชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน

การอภิปรายผล

1. การปรับตัวของชาวนาเกี่ยวกับสภาพและบทบาทของชาวนา พบว่า สภาพภาพด้านวัยหรืออายุของชาวนาจะเริ่มในช่วงวัยหนุ่มสาว หรือหลังจากแต่งงานมีคู่ครอง โดยการที่พ่อแม่จะยกที่นาให้ทำกิน สอดคล้องกับ Satsanguan (2002) ที่ศึกษาพบว่า ชาวนาหญิงจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องต่างๆ ได้แก่ การติดต่อการจ้างแรงงาน การจัดการทุนทำนา และการขายผลผลิต เป็นไปได้ว่ารูปแบบความสัมพันธ์ในครอบครัวชาวนาเปลี่ยนไป และไม่ตรงกับที่ Phillips (1965) ศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวยึดถือว่าจะต้องมีผู้เหนือกว่าและผู้ต่ำกว่า ซึ่งในปัจจุบันชาวนาอยู่กันสองคนและชาวนาหญิงมีบทบาทที่สำคัญกว่า ความสัมพันธ์จึงเป็นแบบประนีประนอมหรือพึ่งพาซึ่งกันและกันมากกว่า

2. การปรับตัวของชาวนาเกี่ยวกับกระบวนการทำนา การพึ่งพาเทคโนโลยีในการทำนา ใช้ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช และการจ้างแรงงานทำนา พบว่า มีการพึ่งพาเครื่องจักรขนาดกลางและขนาดใหญ่ พร้อมกับการจ้างแรงงานมากขึ้นมาก และเกือบทุกขั้นตอนการปลูกข้าว

3. ปัญหา อุปสรรคของชาวนา และข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหา พบว่า เกี่ยวกับกระบวนการผลิตนั้นชาวนาไม่มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง การทำนาปลูกข้าว ถูกยึดโยงและกำหนดทางอ้อมโดยระบบตลาดแบบทุนนิยม ซึ่งมีพ่อค้านายทุนเป็นผู้ดำเนินการ ชาวนากลายเป็นคู่ค้าที่ไม่มีอำนาจต่อรองไปโดยปริยาย สอดคล้องกับ Nathsupha (2004) ที่ศึกษาพบว่า โดยการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐได้เข้าไปมีบทบาทภายในหมู่บ้านชนบทอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้สังคมชนบทไทย มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง

ทางสังคมและเศรษฐกิจไปอย่างรวดเร็ว จากเดิมที่มีการผลิตเพื่อตอบสนองการยังชีพ กลายเป็นการผลิตเพื่อการค้า มีการเปลี่ยนไปของกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้นคือ เกษตรกร ชาวไร่ ชาวนา ได้ถูกดึงไปสัมพันธ์กับวิถีการผลิตแบบสมัยใหม่ที่ผูกพันกับระบบตลาดโลก และต้องพึ่งพาตลาดในฐานะของผู้ผลิตที่ขาดอำนาจต่อรองในเรื่องกลไกราคาผลผลิต และสอดคล้องกับ Fromm (1978) ที่สรุปว่า สังคมของโลกทุนนิยมมีหลักการที่ให้เสรีภาพ โดยที่กลไกตลาดจะเป็นตัวกำหนดความเป็นไปของทุกสิ่งทุกอย่าง สินค้าในตลาดจะถูกกำหนดว่าภายใต้เงื่อนไขสินค้าใดจะถูกแลกเปลี่ยน ตลาดแรงงานจะเป็นตัวกำหนดคุณสมบัติและค่าแรงงาน ทั้งสินค้า แรงงานและทักษะของมนุษย์ที่เป็นประโยชน์จะถูกนำมาแลกเปลี่ยนอย่างเสรีภายใต้เงื่อนไขของตลาด สินค้าใดก็ตามจะไม่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจเลยหากไม่มีความต้องการสินค้านั้นในตลาด แรงงานและทักษะของมนุษย์ก็เช่นกันจะไม่มีคุณค่าอันใดเลยหากไม่มีความต้องการของแรงงานและทักษะนั้นในตลาด ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการผลิตข้างต้นนั้นพบว่า ระดับความรุนแรงของปัญหามีผลน้อยต่อชาวนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ เพราะชุมชนชาวนาไม่ได้เป็นเป้าการหาผลประโยชน์จากนายทุนผู้ประกอบการ อาจเป็นเพราะลักษณะพื้นที่อยู่ในเขตชุ่มน้ำ ไม่เอื้ออำนวยให้สามารถเพิ่มศักยภาพในการผลิตได้มาก แต่เหตุผลที่ไม่ควรมองข้ามคือชาวนามีความแข่งขันต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งสังเกตได้จาก ความสามารถในการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนตนเอง การควบคุมต้นทุนทำนาอย่างรัดกุม การดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายและมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบหมู่บ้านชาวนาแบบเศรษฐกิจทุนนิยมกับหมู่บ้านชาวนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงในภาคอื่นๆ เพื่อทำความเข้าใจความเหมือนความ

แตกต่างกันและแนวโน้มการปรับตัวในภูมิภาคนั้นๆ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่มีประโยชน์ต่อการจัดทำนโยบายหรือโครงการสนับสนุนจากภาครัฐที่มีความเหมาะสมกับลักษณะความต้องการ

2. ควรศึกษาวิจัยประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของชาวนา เช่น การสืบทอดอาชีพชาวนาในครอบครัวเชิงเดี่ยวปัจจุบัน ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างทางเลือกของชาวนาไทยในปัจจุบัน การปรับตัว

ในด้านค่านิยม ความเชื่อและการพัฒนาความรู้ของชาวนาในชนบท

3. ควรใช้เทคนิคการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในการวิจัยชุมชนชาวนา ทั้งนี้ เพื่อจะได้ข้อมูลเชิงสถิติและเชิงสาระเนื้อหาที่ประกอบกันอย่างสมบูรณ์ หรืออาจใช้กรอบความคิดทางเศรษฐศาสตร์ร่วมด้วย

References

- Dulyakasem, U., & Ngamwittayaphong, O. (1997). *Education system with community conceptual frameworks and proposals for research studies*. The Thailand Research Fund. [In Thai]
- Fromm, E. (1978). *The art of love*. Unwin Books.
- Nathsupha, C. (2004). *Thai culture and social change movements*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Phillips, H. P. (1965). *Thai peasant personality*. University of California Press.
- PhongPhit, S. (2006). *Sufficiency economy and sustainable development*. Palang Punya. [In Thai]
- Rosen, G. (1962). *Some aspects of industrial finance in India*. The Free Press
- Samakarn, S. (1995). *Cultural change and societal development*. National Institute of Development Administration. [In Thai]
- Santasombat, Y. (2003). *The dynamics and resilience of peasant society: The northern community economy and the third world community paradigm shift*. Within Design. [In Thai]
- Satsanguan, N. (2002). *Rice culture in Thai society: Persistence and change*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (1981). *Quality of life: An orientation of population education*. Author

การศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน ของนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์

ศกลวรรณ พาเรือง¹ วิจิต สุรัตน์เรืองชัย² พงศ์เทพ จิระโร³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ พัฒนาคำประกอบสมรรถนะและตัวบ่งชี้ด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา สร้างแบบวัดสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา และประเมินสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ (1) ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์จำนวน 17 ท่าน และ (2) นักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ 3 ประเภทสถาบัน จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบบวัดสมรรถนะตามการรับรู้ของตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (IQR) ค่า t-test One-way ANOVA และ Scheffe's test และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า (1) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ มีจำนวน 12 ด้าน (2) ตัวบ่งชี้ด้านการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ที่พัฒนาโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ Bloom Taxonomy สามารถจำแนกสมรรถนะได้ 3 กลุ่ม 83 ตัวบ่งชี้ (3) แบบวัดสมรรถนะตามการรับรู้ของตนเอง (Self-Report) ด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ สามารถจำแนกเป็นรายชื่อ ตามรายสมรรถนะจำนวน 12 ด้าน รวม 83 ตัวบ่งชี้ และ (4) ผลการวัดสมรรถนะนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ทั้ง 12 ด้าน พบว่า จำแนกได้ในระดับสมรรถนะสูง และระดับสมรรถนะปานกลาง

คำสำคัญ: สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน; นักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์; การศึกษาสมรรถนะ

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ศกลวรรณ พาเรือง, วิจิต สุรัตน์เรืองชัย และพงศ์เทพ จิระโร. (2563). การศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์. *วารสารดุชนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 393-405.

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จ.ชลบุรี 20131, ประเทศไทย

อีเมล: skonwan@yahoo.com

^{2,3} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

A Study of the Pedagogy Competency of Student Teachers

Skonwan Paruang¹ Vichit Suratreungchai² Pongthep Jiraro³

Abstract

This research article are objectives examines to analyze the basic information on pedagogical competencies of the students in the faculties of education, to develop the component and measurement the pedagogy competency of the students, to construct a tool for pedagogical competence assessment, and to evaluate the students' pedagogical competencies. The sample groups are consisted of (1) The 17 experts who provided the information on the components and indicators of the pedagogy competency of the students from the faculty of education. (2) 400 students from the faculties of education of 3 university. Instruments used in the research are consisted of Expert Interviewing form, Self-evaluate competency measurement form. Data of the study were analyzed by means of content analysis, frequency counts, percentages, means, median, standard deviations, inter-quartile range (IQR), t-tests, one-way ANOVA, Scheffe' tests and Pearson correlation coefficients.

The result findings can be categorized into 4 parts. Firstly, it was found that there were 12 aspects of pedagogical competencies of the students in the faculties of education. Secondly, based on Bloom's Taxonomy of Learning Theory, it revealed that the pedagogical competencies of the students from the faculties of education could be divided into 3 main groups with 83 indicators. Thirdly, based on the data from the self-report form on perceptive competencies for the students, it was found that their competencies could be divided into 12 aspects with 83 indicators. Fourthly, it revealed that the pedagogical competencies of the students in the 12 aspects as the aforementioned could be divided into 2 levels: high and moderate.

Keywords: Pedagogy Competency; Pedagogical Competencies; Pedagogical Competence; Student Teachers; Competency-Based Education

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Paruang, S., Suratreungchai, V., & Jiraro, P. (2020). A study of the pedagogy competency of student teachers. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 393-405.

¹ Faculty of Education, Burapha University

169 Long-Hard Bangsaen Road, Saensook, Muang, Chonburi 20131, Thailand

E-mail: skonwan@yahoo.com

^{2,3} Faculty of Education, Burapha University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในศตวรรษที่ 21 มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ส่งผลให้ทุกประเทศทั่วโลกเตรียมการ และกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อันเป็นเป้าหมายที่นำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะของคนในประเทศ เนื่องจาก “คน” ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มุ่งสู่ความก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมการเมือง และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จากข้อมูลการศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะด้านการศึกษาของประเทศไทยกับนานาชาติ อาทิเช่น ดัชนีของสถาบันเพื่อพัฒนาการจัดการ (International Institute for Management Development-IMD) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย และวางแผน เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานระดับสากล ในปี พ.ศ. 2559 ผลการจัดอันดับประเทศต่างๆ ทั่วโลก 61 ประเทศ ภาพรวม 255 ตัวชี้วัด จากข้อมูล 2 ทาง คือ ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลจากการสำรวจ และนำเสนอ เปรียบเทียบองค์ประกอบ 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ สมรรถนะทางเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพของภาครัฐ ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ และโครงสร้างพื้นฐาน โดยมีด้านการศึกษา เป็นหนึ่งในปัจจัยย่อยของปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน ผลการจัดอันดับ พบว่า ประเทศที่มีสมรรถนะดีขึ้นมาจากปี พ.ศ. 2558 ได้แก่ ไอร์แลนด์ (ดีขึ้น 9 อันดับ) เนเธอร์แลนด์ (ดีขึ้น 7 อันดับ) ลัตเวีย สาธารณรัฐสโลวัก และสโลวีเนีย (ดีขึ้น 6 อันดับเท่ากัน) บัลแกเรีย (ดีขึ้น 5 อันดับ) สวีเดนและอาร์เจนตินา (ดีขึ้น 4 อันดับเท่ากัน) ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วยังคงรักษาสมรรถนะดีเด่นไว้ 5 อันดับแรก ได้แก่ ฮังการี สวิตเซอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และสวีเดน โดยเฉพาะประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียที่มีสมรรถนะดีขึ้นหรือสามารถรักษาระดับเดิมไว้ได้

ส่วนด้านความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของไทย พบว่า ภาพรวมของสมรรถนะด้านการศึกษาในภาพรวม ปี 2559 ประเทศไทยอยู่ที่อันดับที่ 52 จากทั้งหมด 61 ประเทศลดลง 4 อันดับ จากปี 2558 ด้านการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา พิจารณาจากอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยอยู่ในอันดับ 53 (ร้อยละ 79.6) เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2558 ประเทศไทยมีอันดับลดลง 1 อันดับ อยู่อันดับ 52 (ร้อยละ 79.5) ซึ่งต่ำกว่าประเทศส่วนใหญ่ในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ในปี 2559 ด้านคุณภาพการศึกษาโดย IMD พิจารณาจากตัวชี้วัดต่างๆ ได้แก่ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับมัธยมศึกษา เท่ากับ 19.91 : 1 (อันดับ 54) ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา พบว่า มีผู้จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพียงร้อยละ 18 (อันดับ 52) ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่มีอายุ 15 ปี (ผลการทดสอบ PISA) (อันดับ 44) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) (อันดับ 57) การสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนได้คะแนน 4.09 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน สมรรถนะการศึกษาไทย ในเวทีสากล ปี 2559 (IMD 2016) (อันดับ 49) และอัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปี (อันดับ 45) ด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา พิจารณาจากงบประมาณ ด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ในปี 2559 ประเทศไทยมีการลงทุนทางการศึกษาร้อยละ 3.9 ของ GDP (อันดับ 43) งบประมาณรายจ่าย ด้านการศึกษาต่อประชากร จำนวน 246 เหรียญสหรัฐ (อันดับ 53) ซึ่งน้อยกว่าประเทศส่วนใหญ่ในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก และงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา ต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 19.7 (อันดับ 33) จำนวนนักศึกษาต่างชาติ ที่เข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทยต่อประชากร 1,000 คน คิดเป็น ร้อยละ 0.32 (อันดับ 51) ขณะที่จำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อ

ต่างประเทศต่อประชากร 1,000 คน คิดเป็น ร้อยละ 0.39 (อันดับ 51) และด้านระบบการศึกษาของไทยที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีคะแนนการประเมิน 4.30 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน (อันดับ 44) ด้านการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง ประเมินสมรรถนะด้านการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง ได้แก่ การศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยที่สามารถตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขัน มีคะแนนผลการประเมินเท่ากับ 4.62 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน (อันดับ 47) การบริหาร จัดการศึกษา ที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจได้คะแนน 5.26 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน (อันดับ 45) และทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ ได้ 3.86 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน (อันดับ 52) กล่าวโดยสรุป สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากลยังอยู่ในระดับที่ไม่ดีมากนัก และยิ่งถ้าหลังจากหลายประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ทั้งด้านการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ด้านคุณภาพการศึกษาด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา และด้านการศึกษาที่สามารถตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง (Office of the Education Council, 2018)

ซึ่งสาเหตุดังกล่าว มีการวิเคราะห์อุปสรรคส่วนหนึ่งว่า เนื่องจากในสถานศึกษามีการขาดแคลนบุคลากรผู้สอนที่มีมาตรฐาน และขาดประสบการณ์การสอน ทำให้การพัฒนาทักษะผู้เรียนยังไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ระบบการศึกษาสามัญในระบบไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีงบประมาณที่เพียงพอสำหรับด้านการจัดการเรียนรู้นอกระบบการศึกษา รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในอนาคต ดังนั้น เราควรต้องกำหนดในเรื่องของสมรรถนะ และรับรองสมรรถนะของวิชาชีพต่างๆ ด้านความรู้ ทักษะ

เพื่อวัดผู้ที่ผ่านระบบการศึกษาจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีว หรือปริญญาเมื่อก้าวไปสู่วิชาชีพต่างๆ แล้ว มีคุณวุฒิ หรือทักษะตามแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการจริงในสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาวิชาชีพครูสู่ยุคปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองโดย Paje (2010) กล่าวโดยสรุปว่า “การศึกษาและพัฒนาครูเพื่อเพิ่มสมรรถนะทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างครูให้บังเกิดศักยภาพทางสมรรถนะที่สูงก้าวสู่ความเป็น “ครูมืออาชีพ” (professional teacher) ที่แท้จริง”

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งหวังให้เป็นประโยชน์ส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการจัดการศึกษา และพัฒนาสมรรถนะและตัวบ่งชี้ด้านการจัดการเรียนการสอนให้ตรงวัตถุประสงค์ และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และประเมินผลในสาขาวิชาชีพด้านครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ เนื่องจากในปัจจุบันในประเทศไทยยังไม่มีมีการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสำหรับวิชาชีพครู

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์
2. พัฒนาองค์ประกอบของสมรรถนะและตัวบ่งชี้ด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์
3. สร้างแบบวัดสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์
4. ประเมินสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา ศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอน (pedagogy competency)

1.1 การศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน (pedagogy competency) ของประเทศไทย และต่างประเทศ ซึ่งเป็นตัวแทนของประเทศที่มีสมรรถนะด้านการศึกษาดีเด่น เช่น ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เป็นต้น

1.2 การจัดทำกรอบสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน (pedagogy competency) ภายใต้อาณัติการเรียนรู้ของ Bloom (1959)

2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1. ประชากร เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์และบัณฑิตครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ในประเทศไทย จำแนกตามกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ที่เปิดสอนวิชาด้านครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ 3 ประเภท ได้แก่ (1) มหาวิทยาลัยของรัฐ (2) มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ และ (3) มหาวิทยาลัยราชภัฏ

2.2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ และบัณฑิตครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ในประเทศไทย จำนวน 400 คน จากวิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling)

3. ด้านตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน และตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยค้นพบสมรรถนะ 12 ด้าน และตัวบ่งชี้ 83 ข้อ ด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ผู้วิจัยทราบสถานะของนักศึกษาครูด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) จิตพิสัย (affective domain) และทักษะ

พิสัย (psychomotor domain) ในปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ และจัดกลุ่มผู้เรียนให้เหมาะสมตามระดับสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งในระดับปฏิบัติการ ระดับบริหาร และเตรียมความพร้อมการวางแผนนโยบายระดับชาติ เพื่อแก้ปัญหาหลักสูตร และการวัดผลไม่สอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษา เพื่อแก้ไข พัฒนา ปรับปรุงข้อสอบมาตรฐานระดับชาติ เพื่อเป็นแนวทางแก้ปัญหา และพัฒนาการบริหารบุคลากรครูขาดประสิทธิภาพในทุกช่วงวิชาชีพ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน (competency)

ความหมายของสมรรถนะ

National Institute for Development of Teachers, Faculty Staff and Educational Personnel (NIDTEP) (2012) กล่าวถึงคำจำกัดความของสมรรถนะ โดยสรุป หมายถึง ความสามารถของแต่ละบุคคลทางด้านความรู้ ด้านความคิด ด้านทักษะ และคุณลักษณะ คุณธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการประเมินสมรรถนะเป็นกระบวนการประเมินค่าเพื่อหาคุณภาพของความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และบุคลิกลักษณะของบุคคลที่แสดงออกทางพฤติกรรม การปฏิบัติสำหรับเป็นข้อมูลนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนด เพื่อดำเนินการพัฒนาบุคคลให้สอดคล้องกับความต้องการ และเป้าหมายขององค์กร

Silpakorn University (2012) กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะ โดยสรุปว่า เป็นการสร้าง หรือการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติโดยผ่านประสบการณ์ การรับรู้ ปรับปรุง เพิ่มพูนความชำนาญ และเจตคติที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า ความหมายของสมรรถนะ (competency) หมายถึง องค์ประกอบด้านความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และเจตคติ (attitude)

สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน (definition of pedagogical competence)

Sivapalan (2017) ให้ความหมายโดยสรุปของ Pedagogical Competence ว่าเป็นความรับผิดชอบของครูที่ต้องสนับสนุนผู้เรียน มีการสื่อสารที่ดีกับผู้เรียน สามารถสื่อสารวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้ ตระหนักถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอน หรือกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องได้ เลือกใช้วิธีการสอนจากการวิจัย เน้นการเรียนรู้ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม เปิดโอกาสการสื่อสาร 2 ทางกับผู้เรียนทั้งในระหว่างเรียน และหลังเรียน

Society of Certified Adjunct Faculty Educator (2011) ได้นำเสนอ 10 สมรรถนะหลักที่สำคัญ และมีผลต่อวิชาชีพของนักการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งได้จากการวิจัยโดยวิธีการสังเกตการณ์ ปฏิบัติการในชั้นเรียนมากกว่า 300 หลักสูตร ดำเนินการโดย Santopoalo ร่วมกับการอภิปรายเชิงลึก (in-depth discussions) กับคณาจารย์และผู้บริหาร ในระดับอุดมศึกษาที่ร่วมเป็นคณะทำงาน จนสามารถกำหนด SoCAFE 10 สมรรถนะหลักเพื่อเป็นแบบในการยึดถือในการปฏิบัติในวิชาชีพครูสำหรับบริบทในห้องเรียน (classroom) หรือการศึกษาทางไกล (distance learning) ประกอบด้วย (1) การศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาการสอนที่จำเป็น (2) การจัดหลักสูตรที่เน้นวัตถุประสงค์ วิธีการ และการประเมินผลที่สนับสนุนวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในระดับเทียบเท่าอุดมศึกษา (3) จัดสภาพการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (4) ใช้กลยุทธ์การสอนที่เหมาะสมในการดึงดูดผู้เรียน และบรรลุผลตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่ต้องการ (5) ปรับรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อรองรับผู้เรียนที่แตกต่างกัน

(6) มีการสื่อสารปฏิสัมพันธ์หรือโต้ตอบอย่างมีประสิทธิภาพกับกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลายหรือแตกต่างกัน (7) การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ (8) เปิดโอกาสผู้เรียนเสนอแนะเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ (9) เลือกใช้วิธีการประเมินการเรียนรู้ที่เหมาะสมของผู้เรียน และ (10) นำผลจากการประเมินเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสอน

สรุปความหมายและแนวคิดของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน (pedagogy competency) ทั้งของไทยและต่างประเทศต่างมีความสอดคล้องในประเด็นสำคัญของครูที่ต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามบริบทที่ผู้เรียนมีความหลากหลาย การใช้กลยุทธ์การสอน เทคโนโลยีที่เหมาะสม ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การค้นคว้าหาคำตอบ แก้ไขปัญหา สร้างสมมติฐานด้วยตนเอง ร่วมกับกลุ่ม ร่วมกับครูในเชิงสร้างสรรค์ ความเป็นประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ โดยได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากครูที่เน้นผลการเรียนรู้ตามศักยภาพผู้เรียนแต่ละคน

การประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนในประเทศไทย

Jiravarapong (2010) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน (pedagogy competency) โดยเน้นเฉพาะระดับความรู้ (knowledge) ดังนี้ โดยมีองค์ประกอบของ TPACK ที่นำมาบูรณาการ 3 ส่วน คือ (1) ความรู้ด้านเนื้อหา (content knowledge) (2) ความรู้ด้านศิลปะการสอน (pedagogical knowledge) และ (3) ความรู้ด้านเทคโนโลยี (technological knowledge)

จากความสำคัญของสมรรถนะวิชาชีพครูที่ต้องการให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้อย่าง

สอดคล้องและเป็นระบบ จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี และการวัดประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด และตัวบ่งชี้ที่สำคัญอีกตัวก็คือ การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทางของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21

หลักสูตรด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

หลักสูตรที่สอนด้านการจัดการเรียนการสอนซึ่งส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนการสอน หรือ Pedagogy Competency ของคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ของไทยในปัจจุบันเน้นสมรรถนะครูที่ตอบสนองการจัดการเรียนรู้และปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่

Dejaupt and Yindeesuk (2016) นำเสนอกรณีตัวอย่างในการจัดการเรียนรู้รายวิชาด้านโครงงานและสืบสอบความรู้ ซึ่งสาระของรายวิชาจะเน้นกระบวนการทำโครงงานหรือทำการวิจัยและการสืบสอบหาความรู้ ชื่อ รายวิชาเพิ่มเติมการสื่อสารและการนำเสนอโครงการ โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนสร้างความรู้เองโดยกระบวนการเรียนรู้ เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้กระบวนการสืบสอบและกระบวนการทำโครงการ กระบวนการวิเคราะห์กระบวนการสื่อความหมาย กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการสร้างสิ่งประดิษฐ์

แนวความคิดเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Joyce, Weil, & Calhoun, 2015)) อันสอดคล้องกับหลักการของ Group Investigation จากแนวคิดพื้นฐานของ Dewey (1916) ซึ่งผู้เรียนจะถูกจัดการให้เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ของการจัดการเรียนการสอนไปสู่ Problem solving group ที่จะช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษา และการสอนผู้เรียนตามขั้นตอน

ของประชาธิปไตย (democratic procedure) และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ผ่านกระบวนการเรียนรู้สืบเสาะแสวงหาคำตอบของผู้เรียน (inquiry) สิ่งสำคัญที่ต้องมี คือ การพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจมุมมองของผู้อื่น ร่วมกับการแบ่งปันในกลุ่ม

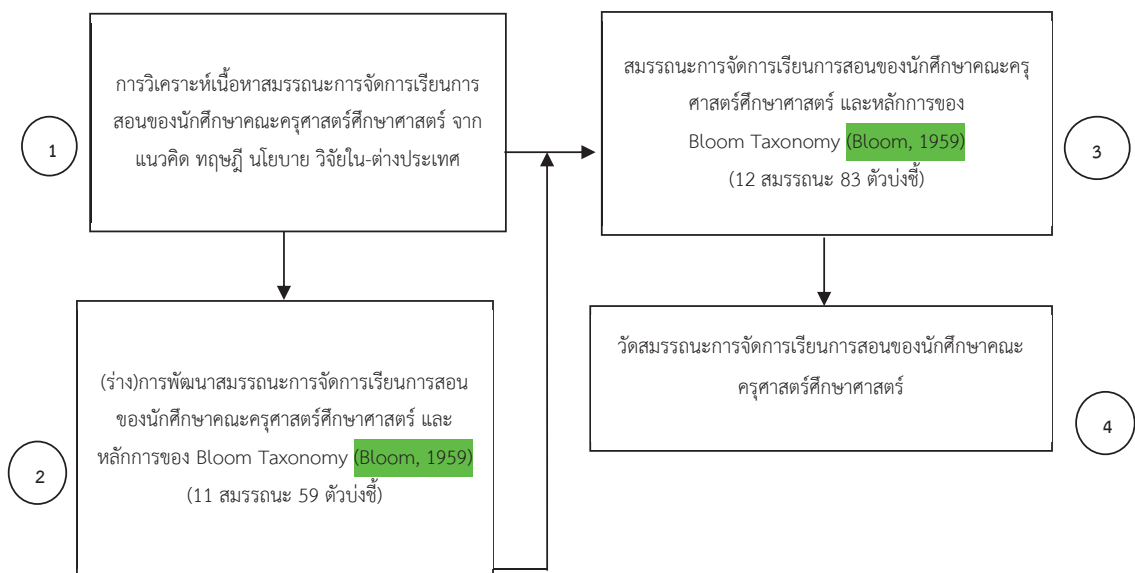
ทฤษฎีด้านการเรียนรู้

ทฤษฎีด้านการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งที่เชื่อมโยงด้านการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งในงานวิจัยนี้ ในวัตถุประสงค์ต้องการพัฒนาสมรรถนะ และตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ซึ่งผ่านการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และผ่านการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านต่างๆ โดยงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการวัดสมรรถนะ ที่ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ ที่ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาได้ผ่านการศึกษาและรับการบ่มเพาะในคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ซึ่งสมรรถนะดังกล่าวมีความจำเป็นส่วนหนึ่งสำหรับการประกอบวิชาชีพในสายงานครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ดังนั้น เพื่อความชัดเจนในการวิเคราะห์พฤติกรรมหลังการเรียนรู้ในระบบการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยจึงได้นำหลักการของ Bloom (1959) เพื่อวัดพฤติกรรมหลังการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายจากการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดที่สำคัญโดยสรุปว่า เมื่อมนุษย์ได้รับการศึกษา หรือรับการอบรมแล้ว จะมีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม หลังจากเกิดการเรียนรู้แล้ว ซึ่งจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของนักการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนใน 3 ด้าน ซึ่งแนวคิดนี้ยังนำไปสู่การวัดและประเมินผลตามคู่มือ Taxonomy of Educational Objectives ของ Bloom (1959) ที่มุ่งเน้นการประเมิน 3 ด้าน ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาแบบวัดที่เน้นการวัดเพื่อประเมิน

สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนตามการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายในรูปแบบมาตรวัดประเมินค่า (rating scale)

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษา รวบรวม แนวคิด นิยามสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน (pedagogy competency) โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์สมรรถนะร่วมกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และทฤษฎีการเรียนรู้ รวมทั้งงานวิจัยต่างๆ ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ประเภทสถาบันที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับสมรรถนะของนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ทั้ง 12 ด้าน และระดับกลุ่มสมรรถนะ 3 กลุ่ม สมรรถนะของนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ทั้ง 12 ด้านมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ระดับสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนทั้ง 3 กลุ่ม มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยเลือกใช้ขนาดของประชากร (N) เท่ากับ α ณ ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 พบว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม (Yamane, 1967) เป็นจำนวน 400 คน ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยแบ่ง

นักศึกษาชั้นปีที่ 5 และบัณฑิตครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ เป็น 3 กลุ่มตามประเภทสถาบันการศึกษา ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยรัฐ 80 คน มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ 80 คน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ 240 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบ วัดสมรรถนะตามการรับรู้ของตนเองด้านการจัดการ เรียนการสอนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ประเภทสเกลแบบช่วง 5 ระดับ มีค่าความ เชื่อมั่นเท่ากับ 0.987

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและพัฒนาสมรรถนะด้านการ จัดการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ประกอบด้วยกรอบสมรรถนะรวม 12 ด้าน และตัวบ่งชี้ ที่พัฒนาโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ Bloom Taxonomy (Bloom, 1959) สามารถจำแนกระดับ สมรรถนะได้ 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 83 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย กลุ่มสมรรถนะด้านความรู้ หรือพุทธิพิสัย (cognitive domain) กลุ่มสมรรถนะด้านเจตคติ หรือ จิตพิสัย (affective domain) และกลุ่มสมรรถนะด้าน ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ซึ่งประกอบด้วย ด้านที่ 1 สมรรถนะด้านการวิเคราะห์และพัฒนา หลักสูตร/รายวิชา จำนวน 6 ข้อ ด้านที่ 2 สมรรถนะด้าน การวิเคราะห์ผู้เรียน จำนวน 6 ข้อ ด้านที่ 3 สมรรถนะ ด้านการจัดการเนื้อหา/สาระ จำนวน 3 ข้อ ด้านที่ 4 สมรรถนะด้านการจัดสภาพการเรียนรู้ จำนวน 13 ข้อ ด้านที่ 5 สมรรถนะด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ จำนวน 5 ข้อ ด้านที่ 6 สมรรถนะด้านการเลือกใช้วิธี สอน จำนวน 6 ข้อ ด้านที่ 7 สมรรถนะด้านการบริหาร จัดการชั้นเรียน จำนวน 8 ข้อ ด้านที่ 8 สมรรถนะด้าน การจัดกิจกรรม จำนวน 6 ข้อ ด้านที่ 9 มโนทัศน์การ เรียนรู้และพัฒนาตนเองของครู จำนวน 10 ข้อ ด้านที่

10 สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียน จำนวน 8 ข้อ ด้านที่ 11 สมรรถนะด้านการสื่อสารกับผู้ปกครอง และชุมชน จำนวน 3 ข้อ และ ด้านที่ 12 สมรรถนะ ด้านภาษาและวัฒนธรรม จำนวน 3 ข้อ

2. ผลการวัดสมรรถนะ 12 ด้าน พบว่า กลุ่ม ตัวอย่างมีสมรรถนะด้านภาษาและวัฒนธรรมมาก ที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 รองลงมาเป็นด้าน การสื่อสารกับผู้ปกครองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ซึ่งปัจจัยทั้ง 2 ด้านนี้กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะอยู่ ในระดับสูง และด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะอยู่ใน ระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมาก ไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 รองลงมา เป็นด้านการการวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตร/รายวิชา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะใน ด้านนี้น้อยที่สุด

3. ผลการวัดระดับสมรรถนะตามหลัก Boom Taxonomy 3 ระดับ ดังนี้ (1)ระดับพุทธิพิสัย พบว่า ระดับสมรรถนะพุทธิพิสัยของนักศึกษาครุศาสตร์/ ศึกษาศาสตร์ ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.34 จัดอยู่ใน ระดับสูง โดยมีสมรรถนะระดับพุทธิพิสัยสูงสุดเรียง ตามลำดับด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียน ค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 3.39 รองลงมาเป็นสมรรถนะด้านการเลือกใช้วิธี สอน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.36 สมรรถนะด้านมโนทัศน์การ เรียนรู้และการพัฒนาตนเอง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.36 และ สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.36 เท่ากัน และด้านการเลือกใช้วิธีสอน ค่าเฉลี่ย 3.36 ส่วนสมรรถนะด้านการวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตร/ รายวิชา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในระดับพุทธิพิสัย คือ 3.26 (2)ระดับจิตพิสัย พบว่า ระดับสมรรถนะจิตพิสัยของ นักศึกษาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.45 จัดอยู่ในระดับสูง โดยมีสมรรถนะระดับจิตพิสัย สูงสุดเรียงตามลำดับคือ ด้านการสื่อสารกับผู้ปกครอง และชุมชน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.58 รองลงมาเป็นสมรรถนะ

ด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.56 และสมรรถนะด้านมโนทัศน์การเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองของครู ค่าเฉลี่ย 3.50 ส่วนสมรรถนะด้านการจัดสภาพการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในระดับจิตพิสัย คือ 3.45 และ (3) ระดับทักษะพิสัย พบว่า ระดับสมรรถนะทักษะพิสัยของนักศึกษาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ภาควิชา ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.38 จัดอยู่ในระดับสูง โดยมีสมรรถนะระดับทักษะพิสัยสูงสุดเรียงตามลำดับ คือ ด้านภาษาและวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.67 รองลงมาเป็นสมรรถนะด้านการสื่อสารกับผู้ปกครองและชุมชน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.58 และสมรรถนะด้านมโนทัศน์การเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองของครู ค่าเฉลี่ย 3.53 ส่วนสมรรถนะด้านการวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตร/รายวิชา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในระดับทักษะพิสัย คือ 3.20

4. ผลการเปรียบเทียบสถิติเชิงอนุมาน พบว่า นักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ที่ศึกษาในประเภทสถาบันที่แตกต่างกันมีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันแตกต่างกันทั้ง 12 ด้าน และทั้ง 3 ระดับ โดยนักศึกษาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐมีสมรรถนะโดยรวมน้อยกว่ามหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ส่วนนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ที่ศึกษาในประเภทสถาบันที่แตกต่างกันมีระดับสมรรถนะแตกต่างกันทั้งที่ค่านัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนทั้ง 12 ด้าน พบว่า สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนทั้ง 12 ด้านมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสมรรถนะที่ 4 ด้านการจัดสภาพการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะที่ 6 ด้านการเลือกใช้วิธีสอนมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ .828 มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง และสมรรถนะด้านที่ 3 การจัดการเนื้อหา/สาระ มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะ

ด้านที่ 12 น้อยที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ .434 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนทั้ง 3 ระดับ พบว่า สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนทั้ง 3 ระดับ มีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสมรรถนะระดับพุทธิพิสัยมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะระดับทักษะพิสัยมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ .966 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง รองลงมาคือ สมรรถนะระดับจิตพิสัยมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะระดับทักษะพิสัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ .945 และสมรรถนะระดับพุทธิพิสัยมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะระดับจิตพิสัยน้อยที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ .937 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงเช่นกัน

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ พบว่า สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ จำนวน 12 ด้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sivapalan (2017) ที่ศึกษาสมรรถนะด้าน Pedagogical Competence โดยสรุป ดังนี้ (1) ครูที่ต้องสนับสนุนผู้เรียน (2) สามารถสื่อสารวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้ (3) เลือกใช้วิธีการสอนตามแนวทางที่พิสูจน์ได้จากการวิจัย และ (4) สร้างประสบการณ์เรียนรู้ให้ผู้เรียน ให้เวลาหรือโอกาสผู้เรียน มีข้อเสนอแนะย้อนกลับ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Society of Certified Adjunct Faculty Educator (2011) ศึกษาหาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนในบริบทห้องเรียน และการศึกษาทางไกล จำนวน 300 หลักสูตร จนสามารถสรุปผลการทำวิจัยจากการอภิปรายเชิงลึก (in-depth discussions)

ร่วมกับการสังเกตห้องเรียนและทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย ด้านที่ 1 การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่จำเป็นในการสอน ด้านที่ 2 การจัดหลักสูตรที่เน้นวัตถุประสงค์ วิธีการ และการประเมินผล ด้านที่ 3 จัดสภาพการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านที่ 4 ใช้กลยุทธ์การสอนที่เหมาะสมเน้นเป้าหมาย ด้านที่ 5 ปรับรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อรองรับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ด้านที่ 6 มีการสื่อสารปฏิสัมพันธ์หรือโต้ตอบอย่างมีประสิทธิภาพกับกลุ่มผู้เรียนที่แตกต่างกัน ด้านที่ 7 การนำเทคโนโลยีมาร่วมสนับสนุนกับการจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 8 ให้ออกาสผู้เรียนเสนอแนะเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านที่ 9 เลือกใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสมกับผู้เรียน ด้านที่ 10 นำผลจากการประเมินเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสอน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของอีกหลายท่าน เช่น Yulianti (2012) สรุปว่า สมรรถนะด้านการสอน (pedagogical) มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน เพราะมีส่วนสนับสนุนผู้เรียนด้านศักยภาพในการเรียนรู้ (academic potential) ได้ เช่น ครุมีบุคลิกภาพ (personality) และมีความคิดสร้างสรรค์ (creativity) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และครุมีความสามารถพัฒนาและใช้วัสดุการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายตามลักษณะของผู้เรียน

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงการพัฒนาแบบวัดสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ Bloom Taxonomy (Bloom, 1959) โดยสามารถจำแนกสมรรถนะได้ 3 กลุ่ม 83 ตัวบ่งชี้ อันประกอบด้วยกลุ่มสมรรถนะด้านความรู้ หรือ พุทธิพิสัย (cognitive domain) จำนวน 19 ตัวบ่งชี้ กลุ่มสมรรถนะด้านเจตคติ หรือจิตพิสัย (affective domain) จำนวน 28 ตัวบ่งชี้ และกลุ่มสมรรถนะด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) จำนวน 36 ตัวบ่งชี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสำหรับ Group Investigation (GI) (Joyce et al., 2015) ร่วมกับแนวคิดพื้นฐานของ Dewey (1916) ด้านการจัดการเรียนการสอนไปสู่ Problem solving group ที่จะช่วยแก้ปัญหาด้านการศึกษา และการสอนผู้เรียนตามขั้นตอนของประชาธิปไตย (Democratic Procedure) และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (scientific method) ผ่านกระบวนการเรียนรู้สืบเสาะแสวงหาคำตอบของผู้เรียน (inquiry) ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเผชิญหน้ากับปัญหา และแสวงหาคำตอบผ่านกระบวนการกลุ่ม ความสำคัญของกลุ่ม (group investigation) โดยผู้เรียนต้องมี 2 บทบาท คือ ผู้เข้าร่วม และผู้สังเกตการณ์ หรือเป็นกระบวนการทางสังคม และกระบวนการส่วนบุคคล เพราะระบบสังคม (social system) คือรากฐานของกระบวนการประชาธิปไตย (democratic process) และการตัดสินใจของกลุ่ม (group decision) ดังนั้น ครุจึงมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวก (facilitative role) ของกระบวนการกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยนี้

ข้อเสนอแนะ

1. เป็นกรอบการกำหนดเกณฑ์ในการวัด หรือ เกณฑ์การทดสอบ รวมทั้งศึกษาหามาตรฐานกลางด้านสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของวิชาชีพครู
2. โครงการจัดทำแบบทดสอบมาตรฐานระดับชาติ หรือการวัดผลส่วนกลาง ด้านสมรรถนะการจัดการเรียนการสอน ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยเนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีเกณฑ์วัดผลเฉพาะที่สอดคล้องกับวิชาชีพครู
3. นำผลจากสภาพปัจจุบันเป็นแนวทางพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน และพัฒนานักศึกษาศาสตรศึกษาศาสตร์ รวมถึงคณะวิชาอื่นๆ ที่ประสงค์ต่อยอดและปฏิบัติงานในสายวิชาชีพครู ทั้งภาพรวม

และรายโมดูล ที่สามารถนำเข้าไปสู่กระบวนการพัฒนา ต่อเนื่อง

4. วิชาชีพครูควรมีทักษะด้านภาษา เช่น ภาษา อังกฤษ คอมพิวเตอร์ ภาษาไทย รวมทั้งทักษะการ สื่อสาร ทักษะการสืบค้น การใช้งาน และจรรยาบรรณ การใช้สารสนเทศ เสริมผลสัมฤทธิ์ของสมรรถนะการ จัดการเรียนการสอนในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและ

การสื่อสาร ซึ่งเป็น 1 ใน 12 ด้านของสมรรถนะการ จัดการเรียนการสอนสำหรับงานวิจัยนี้

5. รูปแบบการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ไม่จำเป็นต้อง เรียงลำดับสมรรถนะด้านที่ 1-12 เนื่องจากข้อค้น พบจากงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นชัดเจนว่าสมรรถนะทุกๆ ด้าน ต่างมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

References

- Bloom, B. (1959). Bloom's taxonomy: *Learning domains*. Retrieved from <https://www.businessballs.com/self-awareness/blooms-taxonomy>
- Dejakupt, P., & Yindeesuk, P. (2016). *Learning management in the 21st Century*. Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Dewey, J. (1916). *Democracy and Education: An introduction to the philosophy of education*. The Free Press.
- Gedsero, S. (2009). *A Study of Problem and Requirement on Traniner's Competency of Department of Skill Development, Minister of labor*. Thesis Master of Science in Industrial Education, King Mongkut's University of Technology Thonburi. [In Thai]
- Jiravarapong, P. (2010). ICT integration for teachers. *Journal of Education Naresuan University*, 12(2), 157-167. [In Thai]
- Joyce, B. R., Weil, M., & Calhoun, E. (2015). *Models of teaching* (9th ed.). Pearson Education.
- National Institute for Development of Teachers, Faculty Staff and Educational Personnel (NIDTEP). (2012). *Development of teachers and educational personnel*. Retrieved from <http://www.nidtep.go.th/2019/index.php> [In Thai]
- Office of the Education Council. (2018). *IMD world competitiveness yearbook 2018*. Retrieved from <http://backoffice.onec.go.th/uploaded2/Outstand/201806/IMD2018.pdf> [In Thai]
- Paje, S. (2010). *Teachers development under the Educational Reformation Performance in the Second Decade (2009-2018)*. Retrieved from http://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2012/7/1860_5273.pdf [In Thai]
- Silpakorn University. (2012). *Bureau of academic service*. Silpakorn University, Faculty of Management Science. [In Thai]
- Sivapalan. (2017). *Ethics for university teachers*. Retrieved from <http://slideplayer.com/slide/1493183>
- Society of Certified Adjunct Faculty Educator. (2011). *Core competencies*. Retrieved from <https://www.eclearningil.org/hero/resources/society-certified-adjunct-faculty-educators-core-competencies>
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. Harper and Row.
- Yulianti, F. (2012). Teaching english vocabulary to elementary school-aged children through a modified hop-scotch game named portek (portable engklek). *English Education Journal*, 2(2), 195-205.

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

อรัชมน รัตนวราหะ¹ พิชญ์สินี ตัณฑเสน²

บุรพร กำบุญ³ ศิริชญาณันท์ การะเวก⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโมเดลการจัดการทรัพยากรมนุษย์ กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย รูปแบบการวิจัยนี้เป็นเชิงผสมผสานระหว่างเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ คือ ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาประกอบด้วยมาตรวัดของตัวแปรที่อยู่ในกรอบแนวความคิด ตัวอย่างเป็นพนักงานในโรงแรมขนาดเล็ก (ขนาดห้องพักไม่เกิน 60 ห้อง) จำแนกตามขนาดของกิจการและภูมิภาค พ.ศ. 2557 จำนวน 400 ราย ใช้วิธีวิเคราะห์ทางสถิติได้แก่ Structural Equation Modeling (SEM)

ผลการวิจัย พบว่า (1) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวคิดสำนักมิชชัน มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย (2) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย และ (3) กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย ดังนั้น ผู้ประกอบการสามารถนำโมเดลดังกล่าวต่อยอดธุรกิจให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันได้

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์; การบริหารทรัพยากรมนุษย์; ความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

อรัชมน รัตนวราหะ, พิชญ์สินี ตัณฑเสน, บุรพร กำบุญ และศิริชญาณันท์ การะเวก. (2563). การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย. *วารสารดุซงกีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 406-415.

¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจดุซงกีบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

16/10 ถนนเลียบคลองทวีวัฒนา แขวงทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170, ประเทศไทย

อีเมล: chalotpudding@gmail.com

^{2,3,4} คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Strategic Human Resource Management and Advantage the Competition of Small Hotel Business in Thailand

Aratchamon Ratanawaraha¹ Pitsinee Tantasean²
Buraporn Kumboon³ Sirichaya Karawek⁴

Abstract

This research article are objectives aim of this report is to study the model of the strategic human resource management and strategic management influences the competitive advantage of small hotel operators in Thailand. The integrative method of qualitative and quantitative were used. The questionnaire and interview were used to collect data. The questionnaire was created and developed by the researcher under conceptual framework. According from the data that were gained from 400 samples of the worker in small hotel and guest house (maximum 60 rooms) classified by size of business and region (2014) region and 169 The Southern region using Structural Equation Modeling (SEM).

The results were summarized as follows: (1) Human resource management in pattern of the Michigan Department had a positive influence on the competitive advantage of small hotels. (2) Human resource management in pattern of the Harvard University model had a positive influence on the competitive advantage of small hotels. And (3) The strategic management processes had a positive influence on the competitive advantage of small hotels. All factors could increase business profits of small hotels and guest houses business in Thailand therefore entrepreneur could use this model for further development.

Keywords: Strategic Management; Human Resource Management; Competitive Advantage

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Ratanawaraha, A., Tantasean, P., Kumboon, B., & Karawek, S. (2020). Strategic human resource management and advantage the competition of small hotel business in Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 406-415.

¹ Doctor of Business Administration Program, Bangkok Thonburi University
16/10 Khlong Thawi Watthana Road, Thawi Watthana, Bangkok 10170, Thailand
Email: chalotpudding@gmail.com

^{2,3,4} Faculty of Business Administration, Bangkok Thonburi University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งที่ต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในการประกอบธุรกิจก็คือการแข่งขัน เมื่อมีการแข่งขัน การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง แต่ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันนั้น มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ดังนั้นการพัฒนาองค์กรต้องควบคู่กับการพัฒนาคน เนื่องจากหาทดแทนได้ยาก ลอกเลียนแบบไม่ได้ การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์โดยมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจ (Wongtarawat, 2011)

ผู้วิจัยจึงสนใจการทำวิจัยของการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ ของอุตสาหกรรมโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มแข่งขันเพิ่มขึ้นชัดเจน จากการขยายตัวเพิ่มขึ้นตามทิศทางของการท่องเที่ยว ตามที่องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) พยากรณ์ว่าเมื่อถึงปี ค.ศ. 2020 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวน 1,600 ล้านคน สอดคล้องกับข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ในปี พ.ศ. 2559 พบว่า จำนวนนิติบุคคล ประเภทนิติ: บริษัทจำกัด, ห้างหุ้นส่วนจำกัด, ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล และบริษัทมหาชนจำกัด หมวด 55101 ประเภทโรงแรม รีสอร์ท และห้องชุด มีการจัดตั้งใหม่ 842 แห่ง และเป็นกิจการประเภทคงอยู่ถึง 7,476 ราย แสดงให้เห็นถึงการแข่งขันของตลาดธุรกิจโรงแรมที่จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ทั้งยังได้มีกฎหมายบังคับใช้เรื่อง กฎกระทรวง กำหนดลักษณะอาคารประเภทอื่นที่ใช้ประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2559 ซึ่งกฎหมายดังกล่าว คาดว่าจะช่วยผลักดันให้มีผู้ประกอบการรายใหม่สนใจเข้ามาทำธุรกิจนี้มากขึ้น หรือเพิ่มขึ้นกว่า 30% จากปกติที่มีโรงแรมขนาดเล็กเปิดใหม่ราว 1,000 แห่งต่อปี รูปแบบโรงแรมมีแนวโน้มจะมีการย่อส่วนขนาดลงมาเป็นโรงแรมขนาด

กลางและเล็กเกิดขึ้นจำนวนมาก กลุ่มโรงแรมจะหันมาให้ความสนใจในการลงทุนกับโรงแรมขนาดเล็กมากขึ้น จะมีผลทำให้ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กเกิดการแข่งขันเพิ่มขึ้นเป็นอย่างสูง (National Statistical Office, 2017)

จากสถานการณ์ปัจจุบันของอุตสาหกรรมโรงแรมขนาดเล็กที่ได้มีการกล่าวมาเบื้องต้น ยังพบปัญหาขาดแคลนแรงงานด้านบริการจากข้อมูลสถิติการสำรวจความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ พ.ศ. 2556 พบว่าจำนวนแรงงานที่ต้องการทั้งสิ้นของพนักงานบริการอยู่ที่ 56,874 คน คิดเป็นประมาณร้อยละ 19 และในจำนวนนี้เป็นแรงงานที่ขาดแคลนทั้งสิ้น 32,824 คิดเป็นประมาณร้อยละ 18 ของทั้งหมด นับเป็นแรงงานกลุ่มขาดแคลนมากที่สุดเป็นอันดับที่ 3 และพบว่า ภาคกลางและกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นภาคที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุด กลับเป็นภาคที่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคบริการสูงที่สุด 2 อันดับแรก (National Statistical Office, 2017)

ดังนั้น เนื่องจากแนวโน้มภาวะการแข่งขันรุนแรงของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กที่มากขึ้นจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวและกฎหมายที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ อีกทั้งยังมีปัญหาแรงงานของภาคบริการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดแคลนแรงงานหรือปัญหาการขาดศักยภาพของแรงงานภาคบริการ และตามที่มีงานวิจัยและทฤษฎีต่างๆ สนับสนุนว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์มีความสำคัญต่อการได้เปรียบทางการแข่งขัน ผลการศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการแสวงหาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการนำมาพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ของอุตสาหกรรมโรงแรมขนาดเล็ก และสามารถนำรูปแบบที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดกลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมโรงแรมขนาดเล็กให้สามารถแข่งขันได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ สำนักมิชชัน ที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรมนุษย์มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ ที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาเฉพาะปัจจัยด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ที่มีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กตามที่ผู้วิจัยศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ด้านประชากร

ประกอบด้วย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ จำนวนคนทำงานในโรงแรมขนาดเล็ก (ขนาดห้องพักไม่เกิน 60 ห้อง) จำแนกตามขนาดของกิจการ และภูมิภาค พ.ศ. 2557, จำนวน 70,174 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) ขนาดตัวอย่าง ใช้สูตรหาขนาดตัวอย่างของ Yamane (1973) และตามกฎแห่งความชัดเจน (rule of thumb) ตามข้อเสนอของ Schumacker and Lomax (2010) โดยได้ขนาดตัวอย่างที่ต้องเก็บ 398 ตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบหลายขั้นตอน(multi-stage random sampling)

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน
2. ใช้เป็นคู่มือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันทางธุรกิจ
3. สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดความสามารถทางการแข่งขันกับผู้ประกอบธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์

วิวัฒนาการของแนวคิดด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องเริ่มจากแนวคิดการบริหารบุคคล (Personnel Administration--PA) ต่อมาถูกแทนที่ด้วยการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management--HRM) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 โดยในอดีตมุมมองของการบริหารบุคคล (PA) มองว่า “คน” ในองค์การเป็นเพียงปัจจัยการผลิตเท่านั้น เน้นการเจรจาต่อรอง และข้อตกลงในการจ้างงาน ต่อมาเปลี่ยนเป็นการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) “คน” ถูกมองว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าไม่ใช่ปัจจัยการผลิตที่จะลดต้นทุนได้ การบริหารจัดการคนมุ่งเน้นระบบการจัดการคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management--TQM) เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของตน มุ่งเน้นบูรณาการนโยบายและวิธีปฏิบัติที่เชื่อมโยงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ระดับองค์การอย่างชัดเจน สร้างศรัทธาให้พนักงานเชื่อมั่นในบทบาทและหน้าที่ของตนที่ต้องรับผิดชอบด้วยความเต็มใจมากกว่าทำงานตามข้อบังคับที่กำหนดโดยผู้บริหารสายงานหลักหรือหัวหน้างานต้องรับผิดชอบการจัดการคนภายใต้การบริหารงานของตน โดยมีนักวิชาการหลายท่าน ได้นิยามความหมายของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ที่สอดคล้องกันว่า การจัดการพนักงานให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานที่จะ

ทำให้องค์การประสบผลสำเร็จ และเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กรเหนือกว่าคู่แข่ง ด้วยการกำหนดกลยุทธ์ที่จะดึงดูด (attract) พัฒนา (develop) และธำรงรักษา (maintain) กำลังคนให้ปฏิบัติงานเพื่อผลงานในระดับสูง (high performing workforce) รวมถึงการมุ่งสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ (corporate excellence) ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อมโยงคนกับองค์การในมิติของกลยุทธ์ (Allen & Wright, 2006)

Armstrong and Kotler (2006) ได้แสดงทัศนะเพิ่มเติมว่า แนวคิดหลักของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่นักวิชาการนำเสนอมีความหลากหลายมิติ แต่แนวคิดหลักส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากตัวแบบของ 2 สำนัก คือ สำนักมิชิแกน (The Michigan group) และมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard school) ดังนี้

ตัวแบบสำนักมิชิแกน (Michigan model) แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์เกิดขึ้นที่ Michigan School เสนอว่าระบบทรัพยากรมนุษย์และโครงสร้างองค์การควรถูกจัดการในแนวทางที่สอดคล้องกับกลยุทธ์องค์กร จึงเป็นที่มาของ Matching Model โดยวงจรทรัพยากรมนุษย์ (human resource cycle) ประกอบด้วย 4 กระบวนการในการปฏิบัติงานของทุกๆ องค์การ ดังต่อไปนี้ (Fombrun, Tichy, & Devanna, as cited in Armstrong & Kotler, 2006)

1. กระบวนการคัดเลือก (selection) คือการจัดหาและเลือกสรรทรัพยากรมนุษย์ให้เข้าทำงาน
2. กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงาน (appraisal) คือการบริหารผลการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ
3. กระบวนการให้รางวัล (rewards) ระบบการให้รางวัลคือเครื่องมือในการขับเคลื่อนผลการปฏิบัติงานขององค์การ
4. กระบวนการพัฒนา (development) คือการพัฒนาคุณภาพของพนักงานให้สูงขึ้น

ตัวแบบมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard school) เป็นกรอบแนวคิดที่ Beer, Spector, Lawrence, Mills, and Walton (as cited in Armstrong & Kotler (2006) ได้พัฒนาขึ้น โดยเสนอว่า การจัดการคนต้องเป็นระบบและให้ความสำคัญกับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ (1) อิทธิพลของพนักงาน (2) กระบวนการปฏิบัติงาน (3) รางวัลและค่าตอบแทนและ (4) ระบบงาน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์สุดท้าย คือ คนที่มีคุณภาพทำงานเพื่อประสิทธิผลขององค์การ

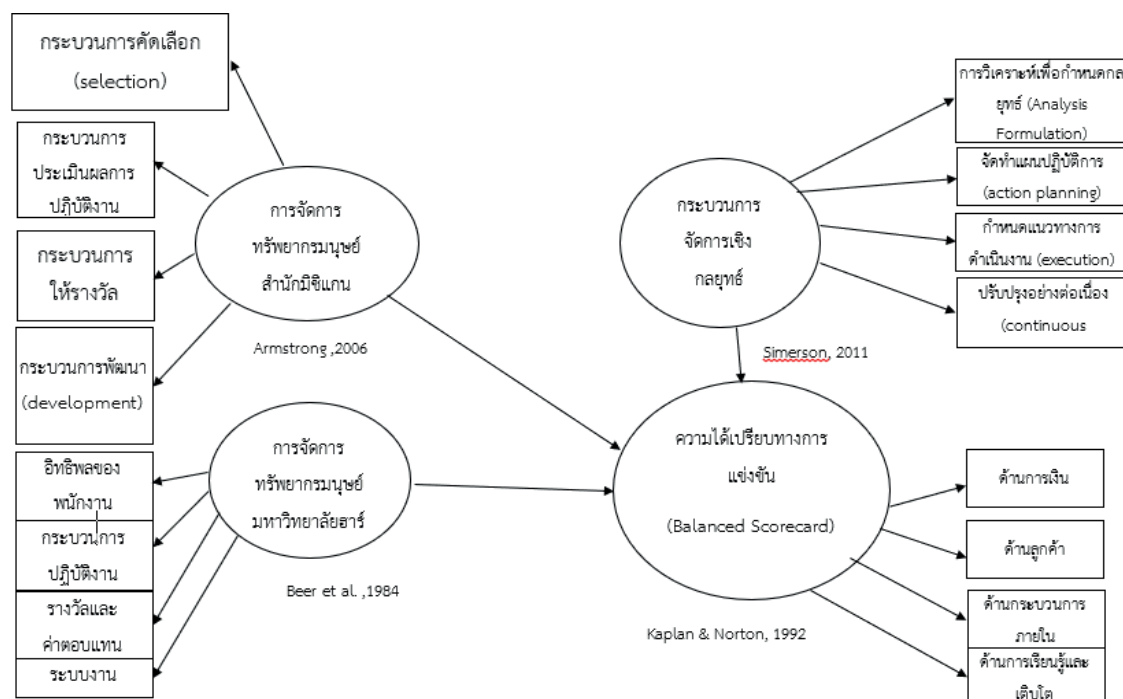
ความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ผู้วิจัยใช้การวัดผลการดำเนินงานเป็นตัววัดความได้เปรียบทางการแข่งขันว่าเป็นอย่างไร ในยุคปัจจุบันเน้นความสมดุลหรือ Balance ระหว่างระยะสั้นกับระยะยาว ปัจจัยภายในองค์กรและภายนอกองค์กร และความสมดุลระหว่างตัวบ่งชี้ด้านการเงิน และตัวบ่งชี้ปัจจัยที่ไม่ใช่การเงิน ซึ่งโมเดลที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากนักวิชาการโดยทั่วไปคือ โมเดลการวัดผลการดำเนินงานแบบสมดุล (Balanced Scorecard–BSC) (Kaplan and Norton, 1996) อธิบายได้ว่า การวัดผลการดำเนินงานแบบสมดุล (Balanced Scorecard–BSC) จะประกอบไปด้วย 4 มุมมองดังนี้ (1) มุมมองด้านการเงิน (financial perspective) (2) มุมมองด้านลูกค้า (customer perspective) (3) มุมมองด้านกระบวนการภายใน (internal business process) และ (4) มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (learning and growth perspective) จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การวัดผลการดำเนินงานแบบสมดุล (Balanced Scorecard–BSC) หมายถึง แนวคิดที่นำมาช่วยกำหนดกรอบการวัดผลการดำเนินงานขององค์การ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยอาศัยการผสมผสานระหว่างการพัฒนาข้อมูลภายนอกองค์กร ซึ่งได้มาจากลูกค้าและผู้ถือหุ้นกับข้อมูลภายในองค์กร

นอกจากนั้น ยังเป็นการผสมผสานระหว่างการวัดผล
ความสำเร็จของการปฏิบัติงานในอดีตกับปัจจัยที่ส่ง

ผลกระทบต่อความสำเร็จในอนาคต (Porter, Schwab,
Sala-i-Martin, & López-Claros, 2004)

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

1. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวคิดสำนักมิชิแกน มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย
2. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวคิดมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย
3. กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) โดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามตามจำนวนตัวอย่างและทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป จากนั้นจึงนำผลสรุปที่ได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกและมีความน่าเชื่อถือ หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้ว จึงนำข้อมูลจัดหมวดหมู่เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และทำการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูลเป็นการบรรยายเชิงพรรณนา (descriptive analysis) ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

การคำนวณขนาดตัวอย่าง ประชากร (population) ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ จำนวนคนทำงานในโรงแรมขนาดเล็ก (ขนาดห้องพักไม่เกิน 60 ห้อง) จำแนกตามขนาดของกิจการ และภูมิภาค พ.ศ. 2557 ตัวอย่าง (sample sSize) ที่เหมาะสมจะเป็นตัวแทนของจำนวนคนทำงานธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย ผู้วิจัยหาขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรหาขนาดตัวอย่างของ Yamane (1973) ใช้สัดส่วนตามสูตร Determination a Sample Size โดยคิดที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ได้คำตอบที่ 398 คน ผู้วิจัยเพิ่มจำนวนของตัวอย่างเพื่อป้องกันการตอบแบบสอบถามไม่ครบตามจำนวนได้ขนาดตัวอย่างที่ต้องเก็บทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling)

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) โดยอาศัยรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นหรือโมเดลลิสเรล (Linear Structural Relationship Model--LISREL Model) โดยใช้หลักการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง (SEM) ด้วยโปรแกรม LISREL หาค่าอิทธิพลทางตรง (direct effect) ค่าอิทธิพลทางอ้อม (indirect effect) และค่าอิทธิพลรวม (total effect) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การแปลความและการตีความหมายใช้ผลสรุปโดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิเคราะห์ที่ชัดเจนเพื่อให้เข้าใจถึงเหตุผลในความเชื่อมโยงของโครงสร้างที่สอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ช่วยเพิ่มผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรม

ผลการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามหัวข้อสมมติฐานที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ (ดูตาราง 1)

ตาราง 1

ผลการทดสอบสมมติฐาน

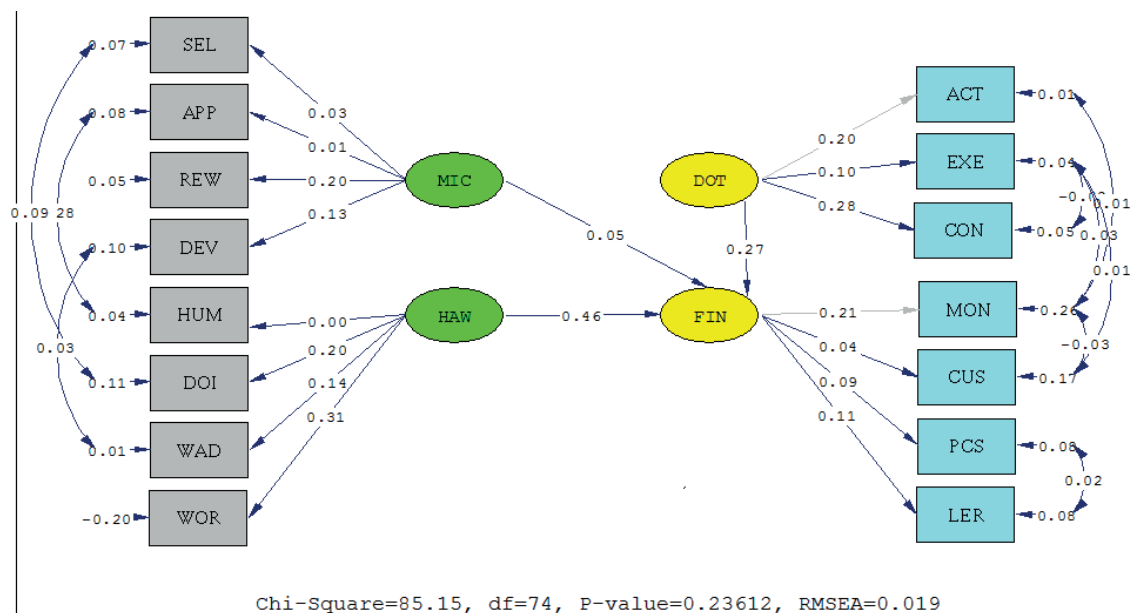
สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
สมมติฐานที่ 1 (H1) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ สำนักมิชิแกน มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน	ยอมรับ
สมมติฐานที่ 2 (H2) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน	ยอมรับ
สมมติฐานที่ 3 (H3) กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน	ยอมรับ

จากตาราง 1 สรุปได้ว่า ทั้งการจัดการทรัพยากรมนุษย์ สำนักมิชิแกน, การจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย กล่าวคือ ทั้งปัจจัย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม

ต่อการเพิ่มความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ตัวสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผู้ประกอบการสามารถนำโมเดลดังกล่าวต่อยอดธุรกิจให้เกิดความสามารถทางการแข่งขันได้

ภาพ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยกับโมเดลดังกล่าวเป็นส่วนใหญ่ จึงสรุปได้ว่า สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณและเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. สมมติฐานที่ 1 การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดสำนักมิชชัน มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ยอมรับสมมติฐาน กล่าวคือ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดสำนักมิชชัน มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบ

ทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย พร้อมกันนี้ยังตรงกับข้อมูลสนับสนุนจากบทสัมภาษณ์ในงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วย กล่าวคือ กระบวนการคัดเลือก (selection) เช่น การได้ทำงานในตำแหน่งที่ตรงกับความสามารถที่มี ถูกคัดเลือกงานที่เหมาะสมกับความสามารถ หรือต้องทำแบบประเมินความถนัดหรือถูกสัมภาษณ์ถึงความถนัดก่อนเข้าทำงานจริง กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงาน (appraisal) เช่น มีการติดตามดูผลการทำงานของท่านจากผู้ที่ตำแหน่งสูงกว่าท่านถูกประเมินการทำงาน/ตัดเกรด เป็นประจำทุกปีทราบผล/เกรด การทำงานของตนเองว่าอยู่ระดับใด มีเกณฑ์การประเมินผลการทำงานที่ชัดเจน กระบวนการให้รางวัล (rewards) เช่น บริษัทมีสวัสดิการที่ดีเพียงพอบริษัทมีการให้โบนัสหรือ

รางวัลพิเศษ บริษัทมีการปรับขึ้นตำแหน่งอย่างเหมาะสมกระบวนการพัฒนา (development) เช่น บริษัทมีนโยบายส่งฝึกอบรมนอกสถานที่ บริษัทมีนโยบายจัดฝึกอบรมแก่พนักงานเป็นประจำบริษัทสนับสนุนหรือเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะไม่ใช่งานในตำแหน่ง ปัจจุบันเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลหรือส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

2. สมมุติฐานที่ 2 การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ยอมรับสมมุติฐาน กล่าวคือ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย พร้อมกันนี้ยังตรงกับข้อมูลสนับสนุนจากบทสัมภาษณ์ในงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วย กล่าวคือ อิทธิพลของพนักงาน เช่น การมีสิทธิ์ตัดสินใจในหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง การได้รับมอบหมายงานที่สำคัญ ได้รับอำนาจในการตัดสินใจ กระบวนการปฏิบัติงาน เช่น การทำงานได้ง่ายขึ้น เนื่องจากบริษัทมีการประสานงานที่ดี มีความคล่องตัวในการทำงาน รางวัลและค่าตอบแทน เช่น ได้รับเงินเดือนที่เหมาะสมพอใจกับเงินเดือน พอใจกับโบนัส หรือรางวัลต่างๆ ที่นอกจากเงินเดือนระบบงาน มีการกระจายงานที่ดีในหน่วยงานมีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานอย่างชัดเจน ปัจจุบันเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลหรือส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

3. สมมุติฐานที่ 3 การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์กับความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ยอมรับสมมุติฐาน กล่าวคือ กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย พร้อมกันนี้ยังตรงกับข้อมูลสนับสนุนจากบทสัมภาษณ์ในงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วย กล่าวคือ การวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ (analysis formulation) เช่น บริษัทมีการประชุมร่วมกันเป็นประจำ บริษัทมีการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของกิจการตนเอง บริษัทมีการวิเคราะห์อุปสรรคและโอกาสในการดำเนินกิจการ จัดทำแผนปฏิบัติการ (action planning) เช่น บริษัทมีการวางแผนการทำงานที่ชัดเจน บริษัทมีการกำหนดแผนการทำงานที่ชัดเจน บริษัทมีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า กำหนดแนวทางการดำเนินงาน (execution) เช่น บริษัทมีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน บริษัทมีการกำหนดระยะเวลาในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (continuous improvement) เช่น มีการเฝ้าติดตามการดำเนินงานให้ตรงตามแผนที่วางไว้ มีการปรับปรุงแผนทุกครั้งที่พบปัญหา มีการประชุมเพื่อรายงานความคืบหน้าของงานที่ทำอย่างสม่ำเสมอ ปัจจุบันเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลหรือส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ให้บริการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย ดังนั้น ผู้วิจัย สรุปได้ว่า

สมมุติฐานที่ 1 (H1) การจัดการทรัพยากรมนุษย์สำนักมิชแกน มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน จากผลการวิเคราะห์ พบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ สำนักมิชแกน มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สมมุติฐานที่ 2 (H2) การจัดการทรัพยากรมนุษย์มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน จากผลการวิเคราะห์ พบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มี

อิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สมมุติฐานที่ 3 (H3) กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันจากผลการวิเคราะห์ พบว่า กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.27 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารจะต้องมีการศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการบริหารทรัพยากร

มนุษย์เชิงกลยุทธ์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการธุรกิจให้สามารถแข่งขันกับโรงแรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ หรือรูปแบบโรงแรมใหม่ๆ ได้มากขึ้น

2. แนวทางการปรับใช้ทฤษฎีการจัดการต่างๆ ขึ้นอยู่กับประเภทกิจการ ไม่มีการระบุที่แน่ชัดว่าควรใช้ทฤษฎีใด ดังนั้น ท่านจำเป็นต้องสามารถวิเคราะห์ได้ว่าโรงแรมของท่าน มีจุดแข็ง จุดอ่อนอย่างไร ก่อนนำผลวิจัยในครั้งนี้หรืองานวิจัยอื่นๆ ไปปรับใช้

3. สิ่งที่ยากที่สุดในการจัดการ คือ มนุษย์ เพราะไม่มีรูปแบบที่ตายตัวไม่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องของจิตใจที่ผู้บริหารจำเป็นต้องเข้าใจด้วยตนเอง ดังนั้นข้อดีของโรงแรมขนาดเล็กคือการมีขนาดเล็ก ทำให้การจัดการหรือความผูกพันกับพนักงาน ทำได้ง่ายกว่า

References

- Allen, M. R., & Wright, P. M. (2006). *Strategic management and HRM*. Cornell University, School of Industrial and Labor Relations, Center for Advanced Human Resource Studies.
- Armstrong, G., & Kotler, P. (2006). *Marketing: An introduction* (2nd ed.). Pearson Education.
- Porter, M., Schwab, K., Sala-i-Martin, X., & López-Claros, A. (2004). *The global competitiveness report 2004-2005*. Palgrave Macmillan.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *Balanced scorecard: Translating strategy into action*. Harvard Business School Press.
- National Statistical Office. (2017). *Social and labor field survey*. Retrieved from <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สำรวจด้านสังคม/สาขาแรงงาน.aspx> [In Thai]
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginners guide to structural equation modeling* (3rd ed.). Routledge.
- Wongtarawat, M. (2011). *Guidelines for enhancing service quality of service personnel of the front line in 5-star hotel in Bangkok*. Master' Thesis of Business Administration, Suan Dusit Rajabhat University. [In Thai]
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper and Row.

ศักยภาพการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า

อัญชา ส่วนมนทิตระ¹ พิชญ์สินี ตันทแสน²
บุรพร กำบุญ³ ศิริชญาณ์ การะเวก⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค ปัจจัยทางอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อ การปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า และเพื่อศึกษาศักยภาพการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า ใช้กระบวนการศึกษาแบบผสมวิธี โดยใช้การศึกษาเชิงปริมาณเพื่อทราบถึงข้อมูลพื้นฐานรวมถึงระดับศักยภาพในการปรับตัวและการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อทราบข้อมูลเชิงลึกจากผู้ประกอบการด้วยการอธิบายและการพรรณนาถึงศักยภาพในการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจ สถานการณ์จริงและอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลใช้ข้อมูลตัวอย่างของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย จำนวน 400 ราย ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ลำดับที่ 1 จำนวน 76 รายและผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ลำดับที่ 2 และลำดับที่ 3 จำนวน 324 ราย โดยใช้วิธีวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ เครื่องมือทางเทคนิคสถิติ Structural Equation Modeling (SEM)

ผลการวิจัย พบว่า ทั้งปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค และปัจจัยที่เฉพาะเจาะจงและกระทบต่อธุรกิจของเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยโดยองค์ประกอบปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค ตัวแปรที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุดคือปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม/สังคม และน้อยที่สุดคือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจองค์ประกอบปัจจัยด้านอุตสาหกรรม ตัวแปรที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุดคือปัจจัยทางด้านอำนาจต่อรองของลูกค้าและน้อยที่สุดคือปัจจัยความเสี่ยงจากสินค้าทดแทน

คำสำคัญ: เทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า; ศักยภาพการปรับตัว; ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

อัญชา ส่วนมนทิตระ, พิชญ์สินี ตันทแสน, บุรพร กำบุญ และศิริชญาณ์ การะเวก. (2563). ศักยภาพการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 416-427.

¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

16/10 ถนนเลียบคลองทวีวัฒนา แขวงทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170, ประเทศไทย

อีเมล: anchana.tapma@gmail.com

^{2,3,4} คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

The Potential of Adaptation of Thai Automotive Parts Manufacture in the Era of Electric Vehicle Technology Transition

Anchana Suanmontira¹ Pichsinee Thuntasen²
Buraporn Kumbun³ Sirichaya Karawek⁴

Abstract

This research article are objectives aim of this that; the macro environment factor, The specific factors for adaptation of Thai automotive parts manufacturer in the era of electric vehicle technology transition and a direct affect to the business of Thai automotive parts manufacturer in the era of electric vehicle technology transition and for study The potential of adaptation of automotive parts manufacturer. The mixed method was used for perceiving a quantitative basic data and the potential of adaptation including qualitative data to apperceive the insight information from entrepreneurs through description the adaptation of business entrepreneur in a realistic situation and factors. From the study of 400 representative samples in Thai automotive parts entrepreneurs consist of 76 of the first auto parts manufacturers (First tier, Tier I), 324 of the second and third auto parts manufacturers (Second tier, Tier II) (Third tier, Tier III) using Structural Equation Modeling (SEM).

The results were summarized as both macro environment and specific factor affect the electric vehicle technology business and had a positive influence on the potential of adaptation of Thai automotive parts manufacturer. The main macro factor were cultural and social factors while economic factors was the least. For Industrial Factors (IND), the most importance factor was the bargaining power of the customer when the risk of substitute products were the least.

Keywords: Electric Vehicle Technology; Adaptability Potential; Thai Auto Parts Manufacture

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Suanmontira, A., Thuntasen, P., Kumbun, B., & Karawek, S. (2020). The potential of adaptation of Thai automotive parts manufacture in the era of electric vehicle technology Transition. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 416-427.

¹ Doctor of Business Administration Program, Bangkok Thonburi University
16/10 Khlong Thawi Watthana Road, Thawi Watthana, Bangkok 10170, Thailand
Email: anchana.tapma@gmail.com

^{2,3,4} Faculty of Business Administration, Bangkok Thonburi University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเมื่อเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศแล้ว ถือได้ว่าประเทศไทยประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจค่อนข้างมาก โดยประเทศไทยสามารถดำเนินการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจจากเดิมที่พึ่งพาภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก มาสู่การใช้ภาคอุตสาหกรรมการผลิตที่เน้นการส่งออกเป็นพลังขับเคลื่อนแทน (Tangkitvanich, Rattanakhamfu & Akrasanee, 2013) ซึ่งอุตสาหกรรมการผลิตและส่งออกของไทยที่สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับหนึ่ง ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ โดยในปี พ.ศ. 2559 มีมูลค่าการส่งออกสูงถึง 920,871.3 ล้านบาท และปี พ.ศ. 2560 (เดือนมกราคม-พฤษภาคม) มีมูลค่า 360,582 ล้านบาท (Department of Trade Negotiations, Information and Communication Technology Center, 2017)

อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนฯ เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีการลงทุนแล้วทั่วโลก ก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างงาน สร้างรายได้ และการพัฒนาต่อยอดในด้านต่างๆ อันเป็นประโยชน์มาเป็นระยะเวลานาน โดยอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนฯ ของประเทศไทยได้มีการพัฒนามายาวนานกว่า 50 ปี และนับเป็นประเทศที่มีความสามารถด้านการผลิตสูงที่สุดเป็นอันดับ 1 ในอาเซียน มีกำลังผลิตรถยนต์ ได้ถึง 2.5 ล้านคันต่อปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 มีโรงงานประกอบรถยนต์จากต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยถึง 18 บริษัท (Thailand Automotive Institute, 2015)

อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ไทย นับเป็นอุตสาหกรรมสนับสนุนหลักที่มีการเติบโตเคียงคู่ไปกับทิศทางเดียวกับอุตสาหกรรมผลิตรถยนต์ไทยมาอย่างต่อเนื่อง เป็นจักรกลสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม ทั้งยังเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างงานสร้าง

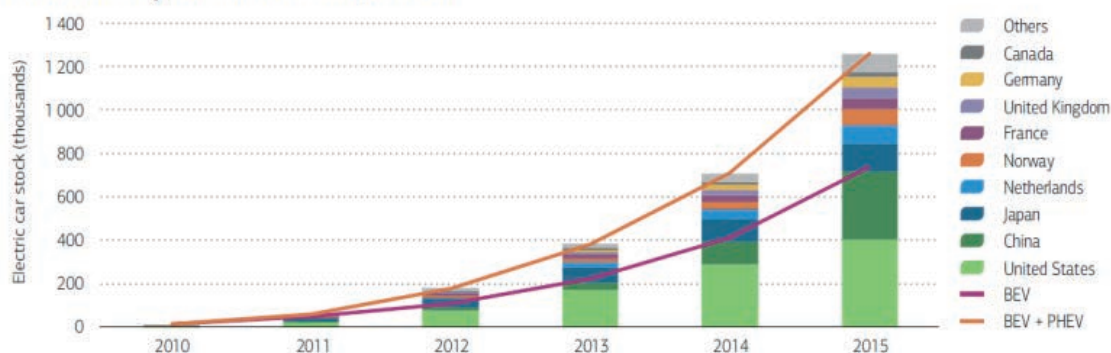
รายได้ให้กับคนไทยถึง 5.5 แสนคน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2559 ปริมาณการนำเข้า-ส่งออกชิ้นส่วนยานยนต์ มีมูลค่าเกินดุล 1832.25 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Department of Trade Negotiations, Information and Communication Technology Center, 2017) มีผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศไทย 1,657 ราย และมีจำนวนโรงงานรวมถึง 2,237 แห่ง แบ่งเป็นระดับ Tier 1 มีจำนวนเกือบ 400 บริษัท ที่เป็น Tier 2 และ 3 ประมาณมากกว่า 1,700 บริษัท (Thailand Automotive Institute, 2015) มีการพัฒนาของช่างฝีมือแรงงานจนมีมาตรฐานและสร้างรายได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน จนถือเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้หลักของประเทศ (The Federation of Thai Industries, 2014) นับเป็นอุตสาหกรรมหลักที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ สามารถนำเข้าเงินตราต่างประเทศได้เป็นจำนวนมาก และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้อย่างมหาศาล (National Science and Technology Development Agency, 2016)

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ได้รับมอบหมายจากภาครัฐให้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับยานพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่มีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และลดมลพิษ โดย สวทช. ได้มีการจัดประชุมกับผู้เกี่ยวข้องเรื่อยมาอย่างต่อเนื่อง จนมีการจัดทำ Roadmap นโยบายการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย และเกิดเป็นโครงการนำร่องในที่สุด (National Science and Technology Development Agency, 2016) โดยเริ่มเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบเมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2559 ในงานนิทรรศการแสดงนวัตกรรมยานยนต์ไฟฟ้าที่ผลิตในประเทศไทย ณ ลานหน้าตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล

นโยบายการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทยเป็นไปในทิศทางเดียวกับหลายประเทศทั่วโลก ที่ให้ความสนใจในการแก้ปัญหาสภาวะโลกร้อน หันมาใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น ประเทศญี่ปุ่นมีการสนับสนุนด้านการเงินแก่ผู้ที่ซื้อยานยนต์ไฟฟ้า, ประเทศจีนโดยรัฐบาลกลาง มีการให้เงินสนับสนุนสำหรับผู้ซื้อยานยนต์ไฟฟ้าประเภท PHEV นอกจากนี้ ผู้ใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในเมืองใหญ่บางเมืองจะได้รับการอุดหนุนเงินเพิ่มเติมจากรัฐบาลท้องถิ่น, ประเทศฟิลิปปินส์ รัฐสนับสนุนให้มีการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าสำหรับโดยสารสาธารณะขนาดเล็กชนิดสามล้อ, ประเทศมาเลเซีย มีการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าภายใต้หลักการ Green Automotive Lifecycle Concept ประเทศกัมพูชา ได้มีการเปิดตัวรถยนต์ไฟฟ้า อังคอร์ อีวี 2013 เมื่อปี พ.ศ. 2556 (Laonual, 2015) ซึ่งจะเห็นได้ว่านโยบายสนับสนุนจากภาครัฐเป็นตัวผลักดันสำคัญในการทำให้เกิดการใช้งานยาน

ยนต์ไฟฟ้าในประเทศนั้นๆ สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ Global EV Outlook 2015 (International Energy Agency (IEA), 2015) ระบุว่า ปัจจุบันทั่วโลกมีการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าประมาณร้อยละ 0.1 ของจำนวนยานยนต์ทั้งโลก โดยคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 1 ของมูลค่าตลาดทั้งหมด และคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2020 ทั่วโลกจะมียานยนต์ไฟฟ้าประมาณ 20 ล้านคัน โดยจีน และญี่ปุ่น จะเป็นประเทศที่มีการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าสูงที่สุดในโลก ในปี ค.ศ. 2014 ยานยนต์ไฟฟ้ามีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 53 จากปี ค.ศ. 2013 ในจำนวนนี้ เป็นยานยนต์ไฟฟ้าที่ขับเคลื่อนด้วยแบตเตอรี่ (Battery Electric Vehicle--BEV) ร้อยละ 57 และยานยนต์ไฟฟ้าไฮบริดปลั๊กอิน (Plug-in Hybrid Electric Vehicle--PHEV) ร้อยละ 43 และยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี ค.ศ. 2015 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มความต้องการใช้งานที่เพิ่มขึ้น (International Energy Agency (IEA), 2015)

Evolution of the global electric car stock, 2010-15

ภาพ 1 แนวโน้มความต้องการใช้งานที่เพิ่มขึ้นของยานยนต์ไฟฟ้า

ที่มา: จาก Report: What is a Cooperative?, by International Energy Agency (IEA), (2015), Author.

เห็นได้ว่า การกำหนดนโยบายจากภาครัฐบาล มีผลอย่างมากต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ และจากประเด็นการแถลงจุดยืนในการประกาศลดก๊าซเรือนกระจกร้อยละ 20-25 ภายในปี ค.ศ.2030 ของไทย จนมีการจัดทำ Roadmap การส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย และเกิดโครงการนำร่องในที่สุด อีกทั้งแนวโน้มสัดส่วนยอดขายยานยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่และความต้องการใช้งานเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วโลก รวมถึงผลการศึกษาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า นโยบายของรัฐบาลส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค ดังนั้นทำให้ประเทศไทยกำลังจะเปลี่ยนผ่านจากเทคโนโลยีปัจจุบัน คือเครื่องยนต์สันดาปภายใน (Internal Combustion Engine--ICE) เข้าสู่ยุคของเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า แต่ยานยนต์ไฟฟ้าโดยเฉพาะยานยนต์ไฟฟ้าที่ขับเคลื่อนด้วยแบตเตอรี่ (Battery Electric Vehicle--BEV) ที่มีการใช้ชิ้นส่วนยานยนต์เพียงประมาณ 1,500 ชิ้น/คัน จากระบบเดิมที่มีชิ้นส่วนฯ 20,000-30,000 ชิ้น/คัน นับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่จะส่งผลโดยตรงต่อผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย จึงเป็นที่มาของงานวิจัยฉบับนี้ โดยจะทำการศึกษาวงอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ในฐานะผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้านั้น มีศักยภาพความพร้อมเพียงใดต่อการเข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่านนี้ ปัจจัยใดบ้างที่เป็นตัวแปรสำคัญในการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย เพื่อให้เกิดโอกาสและประโยชน์ในธุรกิจหรือได้รับผลกระทบอย่างน้อยที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค (macro environment analysis) ที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยทางอุตสาหกรรมที่มีผล

กระทบต่อการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า

3. เพื่อศึกษาศักยภาพการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า ประกอบด้วย ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค ปัจจัยอุตสาหกรรม ศักยภาพการปรับตัว ข้อมูลทั่วไปของบริษัท ศักยภาพการปรับตัว และข้อมูลทั่วไปของบริษัทที่เป็นตัวอย่าง

ด้านประชากรและตัวอย่าง

ประกอบด้วย กลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยทั้งสิ้น 2,086 บริษัท (Thai Auto-Parts Manufacturers Association, 2017) ตัวอย่าง คำนวณขนาดของตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้สูตรตามสูตร Determination a Sample Size (Yamane, 1973) ได้ตัวอย่างทั้งสิ้น 339 บริษัท แต่ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการทดสอบที่น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ตัวอย่าง จำนวน 400 บริษัท วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม LISREL ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์จากคณะกรรมการสมาคมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย/คณะกรรมการกลุ่มชิ้นส่วนและอะไหล่ยานยนต์ สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ได้ตำแหน่งมาจากการเลือกตั้ง ถือว่าเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้บริหารระดับสูงของวงการอุตสาหกรรมชิ้นส่วนฯ/ผู้แทนจากคลัสเตอร์ยานยนต์และชิ้นส่วนฯ สมาอุตสาหกรรม ซึ่งมาจากการแต่งตั้งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ และผู้แทนจากสถาบัน

ยานยนต์ ในฐานะหน่วยงานภาครัฐฯ ที่ได้รับผิดชอบให้ดูแลนโยบายยานยนต์สมัยใหม่จากกระทรวงอุตสาหกรรม รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบปัจจัยแวดล้อมทางมหภาคที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า
2. ทราบปัจจัยทางอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า
3. ทราบศักยภาพการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า
4. ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจสำหรับผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ค่ายรถยนต์ รวมถึงภาครัฐ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้น โดยการศึกษาวิจัย Porter (1979) ซึ่งได้เคยกล่าวไว้ว่า สถานะการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจจะขึ้นอยู่กับสถานะการแข่งขันในอุตสาหกรรมที่องค์กรธุรกิจนั้นอยู่ ซึ่งขึ้นกับปัจจัยที่สำคัญ 5 ประการ หรือที่เรียกว่า Five-Forces Model ประกอบด้วย (1) ข้อจำกัดในการเข้าสู่อุตสาหกรรมของคู่แข่งใหม่ (2) ความรุนแรงของการแข่งขันภายในอุตสาหกรรม (3) ความเสี่ยงจากสินค้าทดแทน (4) อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ และ (5) อำนาจต่อรองของผู้ขายวัตถุดิบหรือซัพพลายเออร์

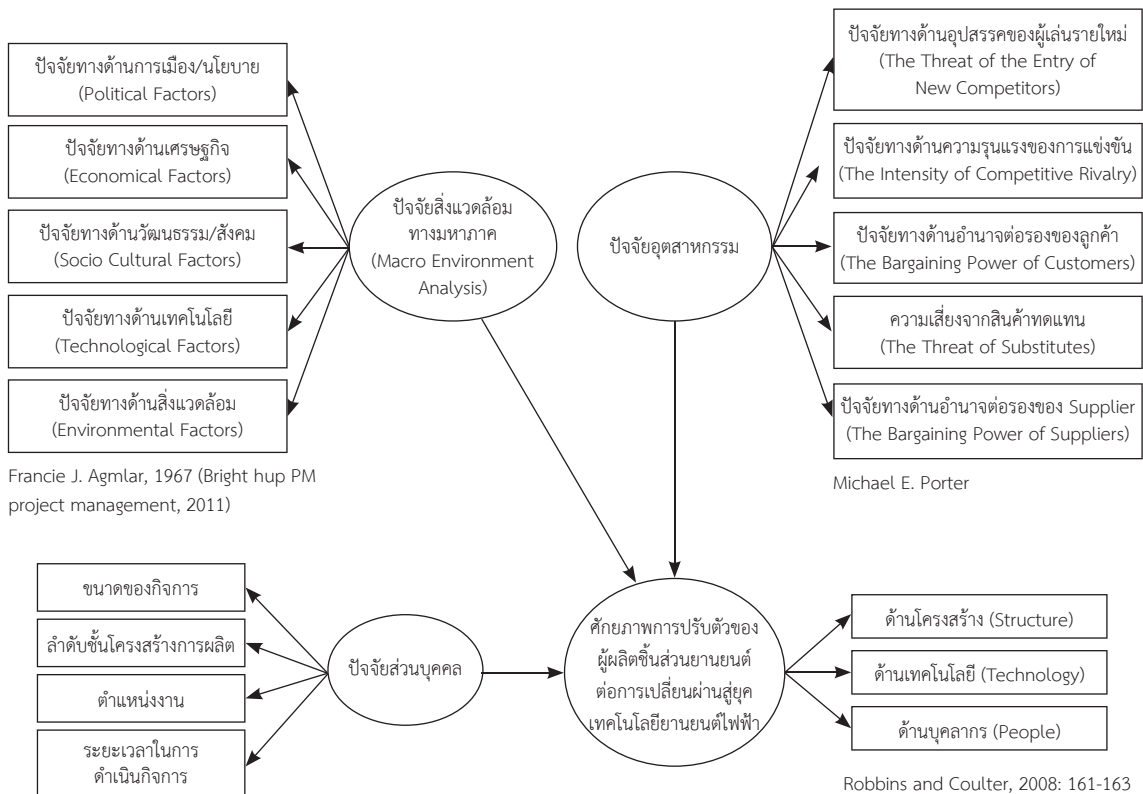
Aguilar (1967) ได้เสนอทฤษฎี PESTLE Analysis คือเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์แนวโน้ม

ของตลาด และวิเคราะห์ภาพรวมของธุรกิจในอนาคต โดยอาศัยข้อมูลของการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ประกอบไปด้วย P (Politic) ปัจจัยทางนโยบายและการเมือง E (Economic) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ S (Social) ปัจจัยทางสภาพสังคม และ T (Technology) ปัจจัยทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ

ดังนั้น ธุรกิจที่รู้แนวโน้มของตลาดจากปัจจัยภายนอกก่อนย่อมได้เปรียบในการทำธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการได้เตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ รอบตัวที่กำหนดไม่ได้ แต่สามารถปรับตัวตามได้ ซึ่ง PEST Analysis ถือเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพอย่างมากในการแก้ปัญหาในส่วนนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการไปลงทุนกับธุรกิจในประเทศที่ยังไม่รู้จกทั้งในด้านวัฒนธรรมและการลงทุน เครื่องมือชิ้นนี้จะช่วยให้ตัดปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เพื่อให้สามารถลงทุนเดินหน้าทำการตลาดหรือพัฒนาธุรกิจให้ไปข้างหน้าอย่างมั่นคง ซึ่งในงานวิจัยเล่มนี้ นับว่าการเข้าสู่เทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้าเป็นเทคโนโลยีใหม่ ที่ผู้ผลิตชิ้นส่วนไม่มีข้อมูลมาก่อน จึงเลือกใช้ในการวิเคราะห์

Robbins and Coulter (2007) ได้เสนอแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง และทฤษฎีศักยภาพ ซึ่งสำหรับการวิจัยครั้งนี้สรุปความหมายได้ว่าการปรับตัว หมายถึง การกระทำและการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินธุรกิจที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงองค์กร ทั้งในด้านโครงสร้าง (structure) เทคโนโลยี (technology) และด้านบุคลากร (people)

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 2 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อข้อมูลทั่วไปของบริษัท

สมมุติฐานที่ 2 ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปัจจัยอุตสาหกรรม

สมมุติฐานที่ 3 ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัว

สมมุติฐานที่ 4 ปัจจัยอุตสาหกรรม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อข้อมูลทั่วไปของบริษัท

สมมุติฐานที่ 5 ปัจจัยอุตสาหกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัว

สมมุติฐานที่ 6 ข้อมูลทั่วไปของบริษัท มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัว

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาใช้กระบวนการศึกษาแบบผสมผสานวิธี (mixed method) กล่าวคือ ใช้การศึกษาเชิงปริมาณเพื่อทราบถึงข้อมูลพื้นฐาน รวมถึงระดับศักยภาพในการปรับตัว และการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อทราบข้อมูลเชิงลึกจากผู้ประกอบการ ด้วยการอธิบาย และการพรรณนา ถึงศักยภาพในการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจในการดำเนินงานจริงและอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผล

กระบวนการวิจัย ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารนั้น ทำการศึกษาเอกสารเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามตามจำนวนตัวอย่างและทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม จากนั้นจึงนำผลสรุปที่ได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกและมีความน่าเชื่อถือของงานวิจัยต่อไป หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้ว จึงนำข้อมูลจัดหมวดหมู่เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และทำการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูลเป็นการบรรยายเชิงพรรณนา (descriptive analysis) ผ่านการวิเคราะห์

เนื้อหา (content analysis) ในมิติของความเหมือนและความแตกต่างในข้อมูลที่ค้นพบจากทั้งเอกสารและจากภาคสนาม โดยมีเครื่องมือของการศึกษาหลักเพื่อตอบคำถามการวิจัย ได้แก่ กระบวนการเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ด้วยคำถามปลายปิด และกระบวนการเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยแบบสัมภาษณ์

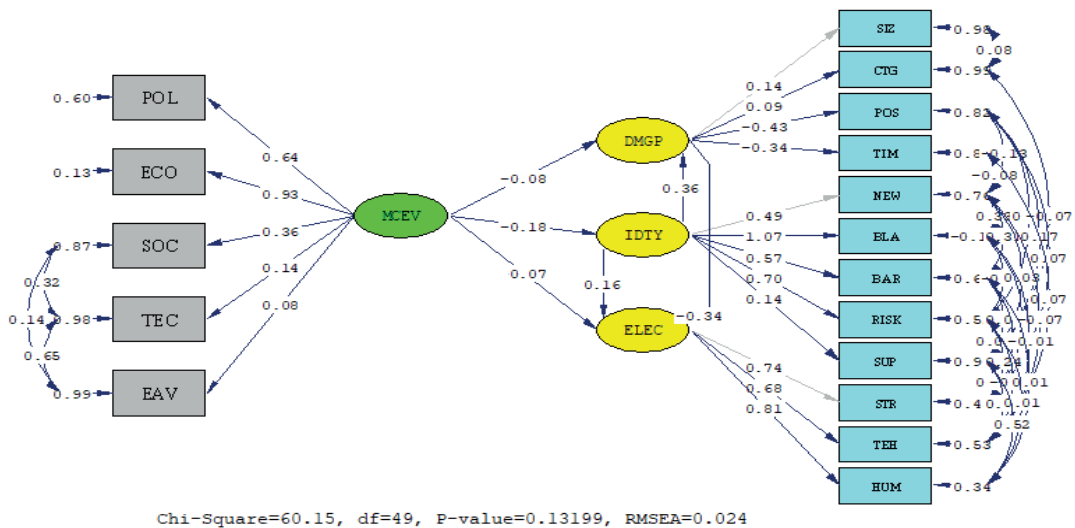
ผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง ศักยภาพการปรับตัวของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้าโดยในขั้นตอนสรุปนี้ ผู้วิจัยจะทำการสรุปตามสมมุติฐานการศึกษาที่ตั้งไว้ (ดูตาราง 1)

ตาราง 1

ผลการทดสอบสมมุติฐาน

สมมุติฐาน	ผลการทดสอบ
สมมุติฐานที่ 1 ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อข้อมูลทั่วไปของบริษัท	ปฏิเสธ
สมมุติฐานที่ 2 ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปัจจัยอุตสาหกรรม	ยอมรับ
สมมุติฐานที่ 3 ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัว	ยอมรับ
สมมุติฐานที่ 4 ปัจจัยอุตสาหกรรม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อข้อมูลทั่วไปของบริษัท	ยอมรับ
สมมุติฐานที่ 5 ปัจจัยอุตสาหกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัว	ยอมรับ
สมมุติฐานที่ 6 ข้อมูลทั่วไปของบริษัท มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัว	ปฏิเสธ

ภาพ 3 สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. สมมุติฐานที่ 1 ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อข้อมูลทั่วไปของบริษัท

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค ไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อข้อมูลทั่วไปของบริษัท โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ -0.08 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. สมมุติฐานที่ 2 ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปัจจัยอุตสาหกรรม

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อปัจจัยอุตสาหกรรม โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ -0.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. สมมุติฐานที่ 3 ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัว

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัว โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.07 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. สมมุติฐานที่ 4 ปัจจัยอุตสาหกรรม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อข้อมูลทั่วไปของบริษัท

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยอุตสาหกรรม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อข้อมูลทั่วไปของบริษัท โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.36 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. สมมุติฐานที่ 5 ปัจจัยอุตสาหกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัว

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยอุตสาหกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัว โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. สมมุติฐานที่ 6 ข้อมูลทั่วไปของบริษัท มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัว

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของบริษัท ไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อศักยภาพการปรับตัว โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ -0.34 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ ยอมรับสมมุติฐาน ที่ 2, 3, 4 และ 5 ปฏิเสธสมมุติฐานที่ 1 และ 6 หมายความว่า

ว่าปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก ต่อปัจจัยอุตสาหกรรมและต่อศักยภาพการปรับตัวและ ปัจจัยอุตสาหกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อข้อมูล ทั่วไปของบริษัทและต่อศักยภาพการปรับตัว ในขณะที่ ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาคไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิง บวกต่อข้อมูลทั่วไปของบริษัท และข้อมูลทั่วไปของ บริษัท ไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อศักยภาพการ ปรับตัว และเมื่อดูอิทธิพลทางอ้อมพบว่า (1) ปัจจัย แวดล้อมทางมหภาค (MCEV) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิง ลบต่อข้อมูลทั่วไปของบริษัท (DMGP) โดยผ่านปัจจัย อุตสาหกรรม (IDTY) โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ -0.07 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่ไม่มีความสำคัญทาง สถิติ (2) ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาคมีอิทธิพลทางอ้อม เชิงบวกต่อศักยภาพการปรับตัว (ELEC) โดยผ่านปัจจัย อุตสาหกรรม โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.02 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่ไม่มีความสำคัญทางสถิติ (3) ปัจจัย แวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงลบต่อ ศักยภาพการปรับตัว โดยผ่านปัจจัยอุตสาหกรรม และ ข้อมูลทั่วไปของบริษัท โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ -0.12 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีความสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า

ปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค มีอิทธิพลทางอ้อมเชิง ลบต่อศักยภาพการปรับตัว โดยผ่านปัจจัยอุตสาหกรรม และข้อมูลทั่วไปของบริษัท ในขณะที่ปัจจัยอื่นๆ ไม่มี อิทธิพลทางอ้อมต่อกัน โดยปัจจัยแวดล้อมทางมหภาค ที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจ (ECO) รองลงมา คือ ด้านการเมือง/นโยบาย (POL) ด้าน วัฒนธรรม/สังคม (SOC) ด้านเทคโนโลยี (TEC) และ ด้านสิ่งแวดล้อม (EAV)

ปัจจัยอุตสาหกรรม ที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ ด้านความรุนแรงของการแข่งขัน (BLA) รองลงมา คือ ความเสี่ยงจากสินค้าทดแทน (RISK) ด้านอำนาจต่อ รองของลูกค้า (BAR) ด้านอุปสรรคของผู้เล่นรายใหม่ (NEW) และด้านอำนาจต่อรองของ Supplier (SUP)

ศักยภาพการปรับตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักสำคัญ มากที่สุด คือ ด้านบุคลากร (HUM) รองลงมา คือ ด้าน โครงสร้าง (STR) และด้านเทคโนโลยี (TEH)

สอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้ให้ข้อมูลเห็น ว่า ปัจจัยการเมืองและนโยบายของรัฐบาล เป็นปัจจัย สำคัญที่ส่งผลกระทบอย่างมาก ทั้งต่อผู้ประกอบการ ยานยนต์ไฟฟ้า และผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไฟฟ้า ผู้ให้ ข้อมูลท่านหนึ่งกล่าวว่า “อุตสาหกรรมทุกอุตสาหกรรม กำลังปั่นป่วนจากเทคโนโลยีใหม่ๆ ทั้งสิ้น แต่สิ่งที่จะ กำหนดว่าเทคโนโลยีใดจะมาหรือจะไปนั้นใช้เวลา มากน้อยเพียงใด คือนโยบายจากทางภาครัฐ หากรัฐมี นโยบายที่จะส่งเสริมสนับสนุนอย่างชัดเจน เทคโนโลยี นั้นก็จะเกิดขึ้นเร็วตามไปด้วย”

ปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง และนับเป็นปัญหา หลักของไทย คือ การที่ประเทศไทยเดินหน้านับสนุน นโยบายยานยนต์ไฟฟ้า แต่ยังไม่มีความเป็นของ ตนเอง โดยเฉพาะเทคโนโลยีและวัตถุดิบที่ใช้ในการ ประกอบแบตเตอรี่ ซึ่งนับเป็นหัวใจสำคัญของยานยนต์ ไฟฟ้า”

ปัจจัยมหภาค ซึ่งนับเป็นปัจจัยภายนอก อุตสาหกรรม มีอิทธิพลต่อศักยภาพการปรับตัวของ ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย สอดคล้องกับงานวิจัย เชิงปริมาณก่อนหน้านี้ กล่าวคือ สัญญาณจากภายนอก อุตสาหกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการปรับตัวของผู้ผลิต ชิ้นส่วนฯ ดังนั้น ทั้งด้านการเมือง/นโยบาย ด้าน เศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม/สังคม ด้านเทคโนโลยี และ ด้านสิ่งแวดล้อม ล้วนแต่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ผลิต ชิ้นส่วนยานยนต์

ปัจจัยอุตสาหกรรม ซึ่งนับเป็นปัจจัยภายใน อุตสาหกรรม มีอิทธิพลต่อศักยภาพการปรับตัวของ ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย สอดคล้องกับงานวิจัยเชิง ปริมาณก่อนหน้านี้ กล่าวคือ ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ส่วนใหญ่รับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคยานยนต์ ไฟฟ้านั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย มีอุปสรรคและความเสี่ยงต่างๆ

อยู่ แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการไม่ได้มีใจในการปรับตัว

โดยส่วนมาก ความเห็นเกี่ยวกับภาพรวมศักยภาพการปรับตัวจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีความสอดคล้องกัน คือ เชื่อว่าหากยานยนต์ไฟฟ้าค่อยๆ พัฒนาขึ้นตามกลไกการตลาดหรือกลไกของโลก โดยยังคงมีรถยนต์ระบบปัจจุบันควบคู่ไปก่อน จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตชิ้นส่วนมากนัก เพราะจะมีระยะเวลาในการปรับตัว อีกทั้งศักยภาพด้านบุคลากรและด้านโครงสร้าง ของผู้ผลิตชิ้นส่วนนั้น มีพื้นฐานที่เข้มแข็งอยู่แล้ว จึงเชื่อว่ามีศักยภาพในการปรับตัว สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือในแง่ของเทคโนโลยีมากกว่า และที่น่าเป็นห่วงอีกอย่าง คือ ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยส่วนใหญ่ เป็น SMEs รายย่อย ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่ง กล่าวว่า “เข้าใจว่าผู้ผลิตชิ้นส่วนไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย อาจจะไม่ทราบถึงนโยบายยานยนต์ไฟฟ้า หรือไม่ทราบว่าเกิดผลกระทบอย่างไรกับตนเอง” ดังนั้นการเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างของผู้ผลิตรายใหญ่ทำนั้นเป็นไปได้ค่อนข้างยาก ทั้งข้อจำกัดด้านการลงทุน ด้านเทคโนโลยี ด้านความเชื่อมโยงกับลูกค้าโดยตรง แต่ที่อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนฯ มี Supply Chain ที่แข็งแรง ดังนั้นถึงแม้รายย่อยจะไม่สามารถเข้าถึงลูกค้าอย่างค่ายรถยนต์ได้โดยตรง ก็ให้เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตชิ้นส่วนรายใหญ่ หรือลำดับขั้นสูงกว่าเอาไว้ ดังนั้น สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพมีผลการวิจัยสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณ

ข้อเสนอแนะ

1. ต้องศึกษาและติดตามข่าวสารอย่างใกล้ชิด ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มและทิศทางของอุตสาหกรรม เพื่อการตัดสินใจดำเนินกิจการได้อย่างถูกต้อง ได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนสู่ยุคยานยนต์ไฟฟ้าอย่างแท้จริง หรือหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

2. ควรมีการรวมกลุ่มของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยอย่างเข้มแข็ง ลดการแข่งขันกันเองภายใน เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง ทั้งจากภาครัฐในแง่ของกฎหมายหรือการออกนโยบาย และจากลูกค้าภาคเอกชน ซึ่งปัจจุบันมีหน่วยงานกลางอยู่มาก เช่น สมาคมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย กลุ่มอะไหล่และชิ้นส่วนยานยนต์ไทยของสภาอุตสาหกรรมฯ กลุ่มชิ้นส่วนยานยนต์ของสภาหอการค้าไทย ฯลฯ โดยการรวมกลุ่มนอกจากจะเป็นการเพิ่มอำนาจในการต่อรองแล้ว ยังเป็นการใกล้ชิดกับข้อมูลสำคัญที่จะมีส่วนช่วยในการตัดสินใจดำเนินกิจการอีกด้วย

3. ต้องมีการเชื่อมความสัมพันธ์กับลูกค้าความผูกพันที่ดีกับค่ายรถยนต์จะทำให้การปรับตัวขึ้น เพราะค่ายรถเป็นผู้ตัดสินใจเด็ดขาดในการส่งมอบงานให้กับผู้ผลิตชิ้นส่วนฯ แม้ว่าการติดต่อกับค่ายรถโดยตรงนั้นส่วนใหญ่จะเป็นเพียง Tier 1 เท่านั้น แต่ Tier 2 และ Tier 3 ก็จำเป็นที่จะต้องรักษาความสัมพันธ์กับ Tier 1 เพื่อให้ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามลำดับขั้นเหมือนที่ปัจจุบันเป็นอยู่ คือเป็น Supply Chain ที่แข็งแรง

4. ควรให้ความสำคัญและร่วมมือสนับสนุนงานวิจัย R & D ไม่ว่าจะเป็นกับสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สวทช./มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าฯ ทั้ง 3 สถาบัน/เทคโนโลยีสุรนารีฯ โดยการร่วมมือมีได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของบริษัทนั้นๆ เนื่องจากการใช้สถาบันกลางเช่นนี้ในการวิจัยสิ่งใหม่ๆ เป็นการลดต้นทุน ลดระยะเวลาในการคิดเพราะมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษาและยังสามารถลดปัจจัยเสี่ยงในหลายๆ ด้าน

5. การร่วมทุนกับต่างชาติหรือจับคู่ธุรกิจ ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการปรับตัว เพราะนอกจากจะทำให้มีการลงทุนเพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้ได้เรียนรู้เทคโนโลยีจากต่างชาติด้วย ทั้งนี้ มีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ที่สามารถให้คำปรึกษาในเรื่องนี้ได้

References

- Aguilar, J. F. (1967). *Scanning the business environment*. Macmillan.
- Department of Trade Negotiations, Information and Communication Technology Center. (2017). *Service information about international trade statistics of Thailand*. Author. [In Thai]
- The Federation of Thai Industries. (2014). *Industry focus auto part*. Author. [In Thai]
- International Energy Agency (IEA). (2015). *Report: What is a cooperative?*. Author.
- Laoonual, Y. (2015). *Assessment of electric vehicle technology development and its implication in Thailand*. National Science and Technology Development Agency. [In Thai]
- National Science and Technology Development Agency. (2016). *Ministry of Science, NSTDA, joins hands with partners to organize "Auto Parts Tech Day 2016" event, showing the potential of production technology and innovation of Thai auto parts*. Retrieved from [https:// www.nstda.or.th/th/news/368-auto-parts-tech-day-2016](https://www.nstda.or.th/th/news/368-auto-parts-tech-day-2016)
- Porter, M. E. (1979). How competitive forces shape strategy. *Harvard Business Review*, 57(2), 137–145.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. K. (2007). *Fundamentals of management* (9th ed.). Prentice Hall.
- Tangkitvanich, S., Rattanakhomfu, S., & Akrasanee, N. (2013). *10 years, a decade of increasing productivity-selling intelligence*. Retrieved from <https://tdri.or.th/2013/11/year-end-2> [In Thai]
- Thai Auto-Parts Manufacturers Association. (2017). *Report of small group meetings*. Author. [In Thai]
- Thailand Automotive Institute. (2015). *Report of auto parts cluster*. Author. [In Thai]
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper and Row.

หลักการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐาน คดียาเสพติดด้วยวิธีการอำพรางตัว

กุลทิศา ยุวะหงษ์¹ จรัล เล็งวิทยา²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานคดียาเสพติดด้วยวิธีการอำพรางตัว ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า การนำเทคนิคการสืบสวนพิเศษด้วยวิธีการอำพรางมาใช้ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการอำพรางและการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม ไว้ในมาตรา 7 และมาตรา 8 และมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 บัญญัติเรื่องการดักฟังไว้ในมาตรา 14 จากการวิเคราะห์ผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด จะพบว่าอำนาจของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นอำนาจที่เป็นข้อยกเว้นหรือเป็นข้อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อให้องค์กรภาครัฐและเจ้าพนักงานสามารถที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ควบคุมอาชญากรรมได้ และป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ ซึ่งภาครัฐจะใช้อำนาจที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้เมื่อปรากฏว่ามีเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้นกับผู้ที่กระทำความผิดตามกฎหมายยาเสพติด หากประชาชนคนทั่วไปที่เป็นผู้บริสุทธิ์มาตรการต่างๆ ตามกฎหมายยาเสพติดก็ไม่อาจนำมาใช้ได้ เพราะจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ การล่วงละเมิดกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เจ้าพนักงานหรือองค์กรรัฐต้องรับผิดชอบและต้องรับโทษ

คำสำคัญ: การแสวงหาพยานหลักฐาน; การอำพรางตัว; คดียาเสพติด

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

กุลทิศา ยุวะหงษ์ และจรัล เล็งวิทยา. (2563). หลักการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานคดียาเสพติดด้วยวิธีการอำพรางตัว. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 428-438.

¹ หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

อีเมล: tikuntita@yahoo.com

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Legal Principles for Seeking Evidences on Drugs-Related Crime by Undercover Method

Kuntita Yuvahongs¹ Jarun Lengwittaya²

Abstract

This research article has the objectives to study concept and theory of legal principles for seeking evidences on drugs-related crime by undercover which is a qualitative research conducting on documents and analyzing the data by content analysis technic.

The result found that the techniques of special investigation by undercover to suppress the wrongdoers on drugs-related are governed by the Drug Case Procedure Act, B.E. 2550 specifying the procedures for the undercover and drugs possession under the control in section 7 and section 8. The Narcotics Control Act, B.E. 2519, (Amendment No.4) B.E.2545 provides the wiretapping action in section 14. An analysis of effects of power exercised by the officers on drugs-related cases found that the power of the officers performing their duties on drug-related cases affecting the rights and freedom of citizen is an exception or a restriction of citizen's rights and freedom under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 in order for the public sector and the officers to be able to maintain the public good order, to control crimes and to prevent and suppress drugs. Thus, the public sector can exercise their powers which effect on rights and freedom of citizen only when situations or facts as provided by laws to the wrongdoers on drugs-related happened. In the other hand, for those other general people, the measures on drugs-related are ineffective since they will be protected by the constitutional law. Violation of law for the protection of human rights and freedom could lead to legal action and punishment.

Keywords: Legal Principles; Seeking Evidences; Undercover

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Yuvahongs, K., & Lengwittay, J. (2020). Legal principles in seeking evidences on drugs-related crime by undercover. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 428-438.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Huamak, Bangkok, 10240, Thailand
E-mail: tikuntita@yahoo.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสำคัญในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประเภทยาเสพติดอันเป็นภัยร้ายแรงในปัจจุบัน ที่ปรากฏขึ้นทั้งในระดับครอบครัว ระดับชาติ และระดับโลกก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรมนุษย์ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงของประเทศชาติ เศรษฐกิจและสังคม จะเห็นได้ว่าสังคมไทยมิได้เผชิญเฉพาะปัญหาอาชญากรรมพื้นฐานเท่านั้น แต่กำลังเผชิญกับปัญหาอาชญากรรมพิเศษที่มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการนำเทคโนโลยีเทคนิควิธีการสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบมีแบบแผน และเป็นเครือข่ายผู้กระทำผิดเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ก่อให้เกิดความเสียหายและผลกระทบรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคงของประเทศ

การแสวงหาพยานหลักฐานในระหว่างการสืบสวนเพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ของบุคคลในองค์กรการดำเนินการเกี่ยวกับยาเสพติด จะใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานโดยวิธีสืบสวนธรรมดาอาจไม่ได้ผล การใช้วิธีสืบสวนสอบสวนพิเศษ เช่น การดักฟัง (wiretapping) การใช้เจ้าหน้าที่อำพราง (undercover) การจัดส่งภายใต้ควบคุม (controlled delivery) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพิสูจน์การกระทำความผิด การใช้มาตรการบังคับต่างๆ ก่อนฟ้องคดี การแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิด เช่น การให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจในการค้น จับกุม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่เอื้ออำนวยต่อการสืบหาพยานหลักฐานในคดีได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่อยู่ภายในกรอบของกฎหมายและบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ผู้กระทำความผิดจึงรอดพ้นจากการถูกจับมาดำเนินคดี บทบัญญัติของกฎหมายไม่เอื้ออำนวยต่อการปราบปราม

ผู้กระทำความผิด ทำให้เกิดอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่ก็ประสบปัญหาในการแสวงหาพยานหลักฐานในการปราบปรามคดียาเสพติดหลายประการ เช่น ปัญหาประสิทธิภาพขององค์กรและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม และปัญหากฎหมายและระเบียบวิธีการปฏิบัติที่ไม่เอื้ออำนวย

ในทางกฎหมายอาญาพบว่า ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีผลกระทบต่อคุณธรรมทางกฎหมาย (rechtsgut) ที่เป็นคุณธรรมทางกฎหมายทั้งในส่วนบุคคล (individualrechtsgut) และส่วนรวม (universalrechtsgut) มีระดับความชั่ว (schuld) อันเป็นการกระทำที่สามารถดำเนินได้อย่างมาก ทั้งนี้ เพราะผู้กระทำผิดรู้ตัวว่ายาเสพติดนั้นมีผลกระทบอันเป็นความเสียหายต่อตัวเองและผู้อื่น เมื่อพิจารณาถึงผลที่เกิดจากการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าพนักงานตำรวจ มีความยากลำบากในการแสวงหาพยานหลักฐานมาดำเนินคดีกับบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในขบวนการค้ายาเสพติด โดยเฉพาะผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ หรือผู้ผลิตยาเสพติด การใช้มาตรการต่างๆ ก่อนฟ้องคดี การแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่เอื้ออำนวยต่อการสืบหาพยานหลักฐานในคดียาเสพติด ดังนั้น ผู้ผลิตหรือผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่หลายรายจึงหลุดรอดจากการถูกจับกุมมาดำเนินคดีเพราะโดยสภาพในการดำเนินการบุคคลเหล่านี้ไม่ได้เป็นผู้ลงมือกระทำความผิดด้วยตนเองโดยตรง แต่จะมอบหมายหรือสั่งการเป็นทอดๆ ด้วยวิธีที่สลับซับซ้อน ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้มีการตรากฎหมายยาเสพติดออกมาใช้บังคับหลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 มีการกำหนดเรื่องการดักฟัง พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มีการกำหนด

เรื่องการส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมและการ
อำพราง โดยกฎหมายดังกล่าวได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ
ในการช่วยให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้อยู่
ทั่วไปมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันและ
ปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงควรมีการศึกษาถึงหลัก
การทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานคดียา
เสพติดด้วยวิธีการอำพรางตัว เพื่อให้ได้หลักการทาง
กฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานคดียาเสพติด
ด้วยวิธีการอำพรางตัว และสามารถนำไปใช้ประโยชน์
ในเชิงวิชาการต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงหลักการทางกฎหมายในการแสวงหา
พยานหลักฐานคดียาเสพติดด้วยวิธีการอำพรางตัว

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช 2560 (2560) พระราชบัญญัติ
มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ
ยาเสพติด พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติด ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2545
พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545
พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550
และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

ทำให้ได้หลักการทางกฎหมายในการแสวงหา
พยานหลักฐานคดียาเสพติดด้วยวิธีการอำพรางตัว

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาญา

กระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานในขั้นตอน

ก่อนการพิจารณา อันได้แก่ การสืบสวนสอบสวนจึงมี
ความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมากใน
ฐานะที่ขั้นตอนดังกล่าวเป็นขั้นตอนแห่งต้นสายของ
กระบวนการยุติธรรมและเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด
โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจในการรวบรวม
พยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวาง ดังบัญญัติไว้ใน
มาตรา 131 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญาของไทย “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยาน
หลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์
จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับ
ความผิดที่ถูกกล่าวหา...” อันมีสาระสำคัญในเนื้อหา
2 ประการด้วยกัน คือ เนื้อหาในเรื่องของการรวบรวม
พยานหลักฐาน และเนื้อหาว่าด้วยการใช้มาตรการ
บังคับ (Nanakorn, 1985, p. 11) และเมื่อกล่าวถึง
การแสวงหาพยานหลักฐานในปัจจุบันเจ้าพนักงานของ
รัฐอาจทำได้ด้วยวิธี ดังนี้

1. การใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธี
การ เข้าค้น เพื่อยึดพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ จาก
เคหสถานของบุคคล
 2. การใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธี
การจับ การค้นเพื่อยึดพยานเอกสารหรือพยานวัตถุจาก
ตัวบุคคล
 3. การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายมนุษย์
 4. การใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธี
การใช้เทคโนโลยีทำอิมัลชันในการดักฟัง การ
ติดต่อสื่อสารของบุคคลหรือการใช้อุปกรณ์ดังกล่าว
บันทึกเสียงของบุคคล หรือการบันทึกเสียงการสนทนา
กันระหว่างบุคคล
 5. การแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการใช้
เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ได้แก่ การดักฟังทาง
โทรศัพท์ การส่งมอบภายใต้การควบคุม การอำพราง
การสะกดรอยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ การล่อ
ซื้อ ล่อจับ โดยเจ้าพนักงาน เป็นต้น
- การแสวงหาพยานหลักฐานกับหลักการคำนึง

ถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) เป็นมูลฐานหนึ่งของสิทธิมนุษยชนที่มีความหมายถึง คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะและเป็นคุณค่าที่มีความผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์ซึ่งบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ทุกคน ย่อมได้รับคุณค่าดังกล่าวโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัย หรือคุณสมบัติอื่นๆ ของบุคคลในความหมายนี้ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” จึงหมายถึงลักษณะบางประการที่สร้างออกมาเป็นคุณค่าเฉพาะตัวของมนุษย์อันเป็นสารัตถในการกำหนดความรับผิดชอบของตนเองและเป็นสารัตถที่มนุษย์แต่ละคนได้รับเพื่อเห็นแก่ความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้น (Singkaneti, 2000, p. 85) นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความเห็นอีกว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หมายถึงสิ่งที่เป็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวของบุคคลทุกคน (Jumpa, 2004, p. 57) และในทางทฤษฎีกฎหมายของประเทศหรือรัฐเสรีประชาธิปไตย (liberal and democratic state) เช่น ประเทศเยอรมนีหรือฝรั่งเศส ต่างก็ได้ถือว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นรากฐานอันเป็นที่มาของสิทธิและเป็นแดนแห่งสิทธิที่รัฐไม่อาจใช้อำนาจล่วงละเมิดเข้าไปในขอบเขตดังกล่าวได้ ดังเช่นที่รัฐธรรมนูญเยอรมันได้บัญญัติหลักในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา 1 (1) ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่อาจถูกล่วงละเมิดได้ อำนาจอธิปไตยทั้งหลายผูกพันที่จะให้ความเคารพและให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” โดยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมนีได้วินิจฉัยยอมรับว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งถึงแม้ว่าจะมีได้บัญญัติเนื้อหาไว้อย่างชัดเจนเหมือนสิทธิขั้นพื้นฐานอื่น แต่อำนาจอธิปไตยทั้งหมดก็ต้องผูกพันในฐานะที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และจากการยอมรับสถานะดังกล่าวนี้เอง จึงกล่าวได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิโดยตัวของมันเอง

จึงอยู่ในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งที่ใช้อำนาจจะล่วงละเมิดมิได้ และประการที่สอง คือ มาตรการในการวินิจฉัยเชิงคุณค่าอันแสดงถึงการกระทำอื่นๆ เพื่อให้สิทธิขั้นพื้นฐานที่มีการบัญญัติรับรองไว้แล้วนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้อันเป็นการเพิ่ม หลักประกันที่จะมิให้มีการล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวนี้เอง (Rathamarit, Suriya & Singkaneti, 2001, pp. 11-12) ดังจะเห็นได้จากหลักสากลในเรื่องของมาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ได้ถือเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งสำคัญสูงสุดที่รัฐจะต้องคำนึงถึงก่อนเสมอ ในการแสวงหาพยานหลักฐาน

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะสืบเนื่องจากความเป็นมนุษย์และเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคนโดยไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขใดๆ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนาใดๆ ก็ตาม โดยถือว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้ ดังจะเห็นได้จากกฎหมายภายในของประเทศไทยที่ได้วางหลักการดังกล่าวนี้ ใน “Constitution of The Kingdom of Thailand, A.D. 2017” ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ก็ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนใน

มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

มาตรา 25 “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของ

บุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายนั้น ขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

นอกจากนั้น เมื่อกล่าวถึงสิทธิมนุษยชน (human rights) อันเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งจะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทุกคนโดยมิได้แบ่งแยกว่า บุคคลนั้นจะเป็นผู้ใด ชาตินี้ใด ศาสนาใด หากบุคคลดังกล่าวได้อยู่ในอำนาจแห่งพื้นที่ที่มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญนั้น บุคคลทุกคนก็ย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญด้วยเสมอ

หลักการใช้อำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐาน “Constitution of The Kingdom of Thailand, A. D. 2017” ได้ถือหลักนิติธรรม (rule of law) ดังนี้

ถ้าไม่มีกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองไม่มีอำนาจกระทำการใดๆ ทั้งสิ้น เพราะถ้าดำเนินการไปแล้วอาจกระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เมื่อกฎหมายกำหนดขอบเขตเช่นใด ฝ่ายปกครองก็ใช้กฎหมายไปตามขอบเขตนั้น จะใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้

อำนาจตามกฎหมายในการที่ภาครัฐจะเข้าไปดำเนินการใดๆ ที่จะมีผลกระทบกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

รัฐธรรมนูญ อำนาจรัฐดังกล่าวจะใช้กับบุคคลใดได้ ก็ต่อเมื่อบุคคลคนนั้นได้มีการกระทำการอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลใดก็ตามที่กระทำความผิดกฎหมายนั้นเอง บทบัญญัติของกฎหมายที่รัฐได้ออกมาโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญก็จะมีผลให้เจ้าพนักงานสามารถนำกฎหมายเรื่องต่างๆ ที่จัดไว้โดยเฉพาะมาดำเนินการกับบุคคลนั้นๆ ได้ทันที ทั้งนี้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และเป็นการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมมิให้เกิดมีขึ้นในสังคม อันจะทำให้สังคมอยู่ได้อย่างปกติสุข ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่อาจกระทบกระทั่งต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย

ในการใช้อำนาจรัฐตามกฎหมายเป็นเรื่องของเจ้าพนักงานของรัฐ การบัญญัติกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐที่จะใช้อำนาจได้นั้น เป็นไปทั้งเพื่อประโยชน์ของรัฐและเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล มีกรณีหลายกรณีและเป็นกรณีเป็นการเฉพาะเรื่องที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจ เจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐในอันที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งการกระทำนั้นเป็นมาตรการสุดท้ายเพื่อให้ภารกิจของรัฐมีความสมบูรณ์ การใช้อำนาจรัฐของเจ้าพนักงานของรัฐหรือของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีต่างๆ ที่เป็นการเฉพาะเรื่อง แม้จะเป็น “การกระทำที่ครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ” (Tatbestandmassigkeit) เช่น การประหารชีวิต การจับ การประทุษร้ายบุคคลซึ่งจะถูกจับที่ขัดขวางการจับ การค้น การปฏิบัติการในการบังคับคดีแพ่ง เป็นต้น แต่โดยที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้การกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงไม่เป็นการกระทำที่ “ผิดกฎหมาย” (Rechtswidrig) เหตุต่างๆ ในกฎหมายที่ให้อำนาจนั้น จึงต่างเป็น “เหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้” (Rechtfertigungsgrund/Justification) ตาม

ความหมายของกฎหมายอาญา

ในการใช้อำนาจรัฐของเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีต่างๆ ที่เป็นการเฉพาะเรื่องนั้น กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขรายละเอียดเป็นการเฉพาะไว้ในแต่ละกฎหมาย ซึ่งแน่นอนว่าเงื่อนไขรายละเอียดของแต่ละกฎหมายมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ในความแตกต่างกันนั้นก็มีหลักทั่วไปที่เป็นเงื่อนไขของความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เหมือนกันอยู่บางประการ หลักทั่วไปที่เหมือนกันมีอยู่ในเรื่อง ดังต่อไปนี้

1. อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ในการที่จะใช้อำนาจรัฐได้นั้น ในเบื้องต้นเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ที่จะกระทำการนั้นเงื่อนไขประการแรกนี้เป็นเงื่อนไขที่เป็นที่เข้าใจกันทั่วไป

2. เขตอำนาจของเจ้าพนักงาน ในการที่จะใช้อำนาจรัฐนั้น เจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้อำนาจรัฐภายในเขตอำนาจของตน

คำว่า “เขตอำนาจ” ในที่นี้หมายถึงท้องที่ที่เจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใดผู้หนึ่งมีอำนาจใช้อำนาจรัฐที่ตนมีอยู่ตามกฎหมายได้

โดยทั่วไปกฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะใช้อำนาจรัฐอย่างใดอย่างหนึ่งได้ จะกำหนดเขตอำนาจของเจ้าพนักงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ด้วยอย่างไรก็ตาม ก็มีเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐบางประเภทหรือบางตำแหน่งที่ตามกฎหมายสามารถใช้อำนาจรัฐได้ทั่วราชอาณาจักร เป็นต้นว่า เจ้าพนักงานตำรวจ

3. เงื่อนไขของการใช้อำนาจรัฐ เนื่องจากการใช้อำนาจรัฐกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐในทุกเรื่องจะกำหนดเงื่อนไขสำคัญในทางรูปแบบไว้ในกฎหมาย

ซึ่งเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในทางรูปแบบนั้น ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองบุคคลผู้ถูกกระทบกระเทือนจากการใช้อำนาจรัฐ บทบัญญัติในทางรูปธรรม เช่น จะจับบุคคลได้จะต้องมีหมายจับของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 หรือจะบังคับคดีได้จะต้องมีคำพิพากษาของศาล เป็นต้น ในเรื่องเงื่อนไขนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างหนึ่งที่ยกเว้นในเรื่องเงื่อนไขถ้าหากจะมีก็ต้องบัญญัติไว้โดยชัดเจนในกฎหมาย

4. หลักความละมุนละม่อมและหลักความพอสมควรแก่เหตุ ในการใช้อำนาจรัฐอันเป็นมาตรการเพื่อให้ภารกิจของรัฐมีความสมบูรณ์นั้น จำต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “หลักความละมุนละม่อม” (Grundsatz des schonendsten Eingriffs) กล่าวคือ ในการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจรัฐกับบุคคลใด เจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำต้องกระทำให้กระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นน้อยที่สุด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 99 ทั้งนี้ เพื่อความเสรีนิยมในการใช้อำนาจรัฐ

นอกจากนี้ เพื่อความเป็นเสรีนิยมที่สมบูรณ์ในรัฐประชาธิปไตย การใช้อำนาจรัฐของเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “หลักความพอสมควรแก่เหตุ” (Verhältnismäßigkeitsgrundsatz) อีกด้วย กล่าวคือ การใช้อำนาจรัฐต้องเป็นการกระทำที่ไม่เกินความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งเรื่อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 86 และมาตรา 87

อำนาจเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามกฎหมายยาเสพติดเป็นอำนาจที่มาจากรัฐธรรมนูญ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันเป็นไปตาม “หลักนิติธรรม” ซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิพื้นฐานที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สิทธิเสรีภาพ ในชีวิต

ร่างกาย ในสถานความเป็นส่วนตัว ในทรัพย์สิน ในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นความจำเป็นที่ภาครัฐต้องกระทำการอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อให้เกิดการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่เป็นปัญหาสำคัญและมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยในรายละเอียดจะมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดหลายฉบับ เพื่อเป็นข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญ อันเป็น “เหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำ” รัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักการและข้อยกเว้นไว้ใน มาตรา 25

ฉะนั้น โดยนัยนี้หากเจ้าพนักงานของรัฐได้แสวงหาพยานหลักฐานโดยใช้วิธีการ อันมิชอบอันเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนแล้ว ศาลซึ่งเป็นผู้ใช้กฎหมายและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอาญา ก็ไม่อาจที่จะยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบนั้นได้ ซึ่งจะมีผลเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย

การรับฟังพยานหลักฐาน (admissibility of evidence)

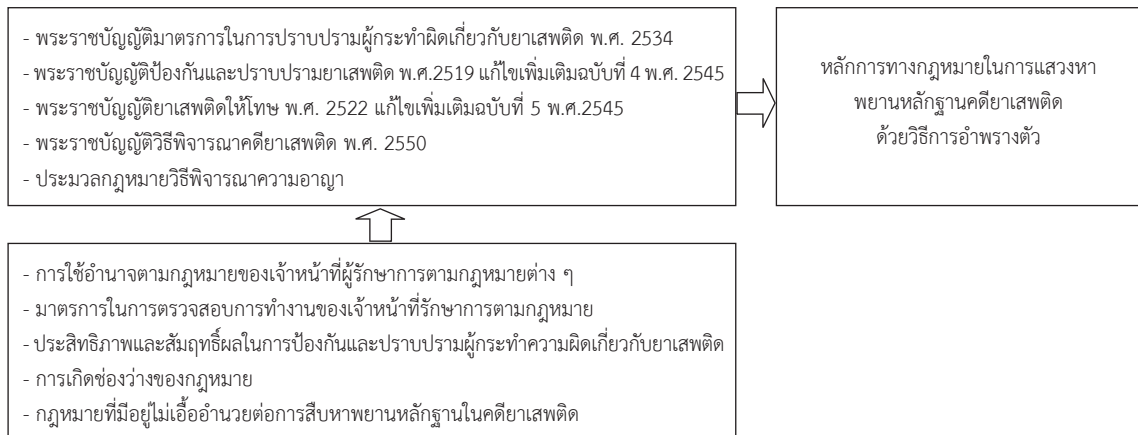
ในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลนั้นมิได้หมายความว่า หากพยานหลักฐานชิ้นใดได้ถูกเสนอต่อศาลแล้ว ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานชิ้นนั้นๆ ได้เสมอไป เพราะพยานหลักฐานที่ศาลจะรับฟังได้นั้นมีหลักเกณฑ์อันเป็นข้อจำกัดกล่าวคือ ในเบื้องต้น พยานหลักฐานนั้นต้องเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นแห่งคดีเสียก่อน (Luechai, 1980, p. 47) กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ หรือเป็นพยานหลักฐานอันเกี่ยวกับเหตุลดโทษ หรือเหตุบรรเทาโทษหรือเหตุอันควรรอกการลงโทษก็ได้ หากพยานหลักฐานชิ้นใดไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นหรือไม่ตรงประเด็นดังกล่าวแล้วย่อม

เป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้เอง ซึ่งในการพิจารณาว่าพยานหลักฐานชิ้นใดเกี่ยวข้องกับประเด็นหรือไม่นั้น เป็นเรื่องของการใช้เหตุผลทางตรรกวิทยา แต่ถ้าพิจารณาได้ในเบื้องต้นว่า พยานหลักฐานนั้นเกี่ยวกับประเด็นแล้ว กรณีก็ยังคงอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานด้วย หากมิได้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการนี้แล้ว พยานหลักฐานนั้นแม้จะเกี่ยวกับประเด็นก็รับฟังไม่ได้ กล่าวโดยสรุปก็คือ พยานหลักฐานที่รับฟังได้หมายถึงพยานหลักฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีและไม่ถูกห้ามรับฟังโดยกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ใดๆ กฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐาน คือบัญญัติว่าพยานหลักฐานอย่างใด รับฟังได้หรือไม่ได้ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการกำหนดว่าพยานหลักฐานใดนั้นสืบได้พยานหลักฐานใดนั้นสืบไม่ได้ หลักกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานอาจพิจารณาได้ทั้งทางด้านปฏิธานอันเป็นทางรับหรืออาจพิจารณาทางด้านปฏิเสธก็ได้ เช่น หลักที่ว่าพยานหลักฐานต้องเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี อาจกล่าวในทางรับว่าพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในประเด็นรับฟังได้ หรืออาจกล่าวในทางปฏิเสธว่าพยานหลักฐานนอกประเด็นหรือไม่เกี่ยวกับประเด็นรับฟังไม่ได้ เป็นต้น (Rattanakorn, 2002, p. 53)

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการอ้างพยานและการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม ไว้ในมาตรา 7 และมาตรา 8 และมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 บัญญัติเรื่อง การดักฟังไว้ในมาตรา 14

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในงานวิจัย

ในการศึกษาหลักการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานคดีอาญา มีกรอบแนวความคิดที่นำมาใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในงานวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้เอกสาร (documentary research) ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาพยานหลักฐาน ทฤษฎีกฎหมาย โดยการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ ภายในประเทศและต่างประเทศ การศึกษาหลักการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานคดียาเสพติดด้วยวิธีการอำพรางตัว วิเคราะห์ประเด็นปัญหาการแสวงหาพยานหลักฐานในทางกฎหมายเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า หลักการทางกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานคดียาเสพติดด้วยวิธีการอำพรางตัวนั้น เป็นวิธีการที่ผู้ปฏิบัติการอำพรางจะเข้าไปแฝงตัวอยู่ในกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมซึ่งเป็นการเข้าไปเป็นสมาชิก โดยการยอมรับของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมจะทำให้ผู้ปฏิบัติการอำพรางเป็นผู้ที่มีสิทธิในการเข้าออกเคหสถานได้ สำหรับการล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารในองค์กรอาชญากรรมหรือเครือข่าย มีดังนี้

1. การล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารในหน้าที่ การที่ผู้ปฏิบัติการอำพรางได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ใดขององค์กรอาชญากรรมหรือเครือข่ายเป็นการมอบหมายงานเฉพาะส่วนที่ต้องกระทำ เพราะมีการแบ่งแยกหน้าที่ของแต่ละคนเด็ดขาดจากกัน บุคคลหนึ่งจะไม่ทราบหน้าที่ของอีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นการล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารตามที่ตนรู้มาตามหน้าที่เท่านั้น

2. การล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารจากการสืบสวน การล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารจากการสืบสวน โดยอาศัยโอกาสที่ผู้ปฏิบัติการอำพรางเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมหรือเครือข่าย ดำเนินการใช้เครื่องมืออุปกรณ์พิเศษเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีการปกปิดเป็นความลับตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลในองค์กรหรือเครือข่ายตามระดับชั้นไม่ว่าจะมีการล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างไรก็ตามข้อ 1) และ 2) ก็ตาม การเข้าไปอยู่เป็นสมาชิกย่อมถือว่าเป็นการเข้าไปโดยชอบ (มีสิทธิ) แล้ว ในกรณีนี้ก็เช่นเดียวกับสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิในเคหสถานกับสิทธิของประชาชนโดยการปฏิบัติการอำพรางย่อมไม่อาจเทียบกันได้ การปฏิบัติการอำพราง จึงไม่ถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ

3. การสั่งการของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมให้ผู้ปฏิบัติการอำพรางปฏิบัติการนั้นอาจ

แยกพิจารณาได้เป็น 2 ประการ คือ

3.1 การสั่งการให้เป็นผู้นำที่ต่าง ๆ ของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม ซึ่งต้องเข้าร่วมในการประชุมหรือช่วยเหลือ เป็นความผิดฐานซ่อนใจ อย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติการ อำพรานั้น ไม่ได้มีเจตนาที่จะกระทำความผิด เพราะเจตนาตั้งแต่แรกมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสวนให้ได้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมเท่านั้น การมีส่วนร่วมในกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมเป็นผลของการกระทำตั้งแต่เริ่มแรก ซึ่งการได้รับมอบหมายเช่นนี้ถือว่า ได้รับความไว้วางใจในการปฏิบัติการอำพรเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเชิงลึกย่อม สมประโยชน์ของการปฏิบัติการอำพร

3.2 การสั่งการให้ผู้ปฏิบัติการอำพรปฏิบัติการผิดกฎหมายนอกจากกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม เช่น สั่งการให้เป็นผู้ล่าเหยื่อหรืออื่น 10 กิโลกรัม ไปส่งให้กับลูกค้าหรือการสั่งให้ไปฆ่า นาย ก เพื่อพิสูจน์ว่าไม่ได้เป็นสายลับของเจ้าหน้าที่ หรือสั่งให้นาหญิงและเด็กเดินทางไปส่งที่ในต่างประเทศก่อนที่จะรับเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม เป็นต้น

ในกรณีนี้ ผู้ปฏิบัติการอำพรดำเนินการลงมือกระทำความผิดตามที่ได้กล่าวมาแล้ว คงต้องพิจารณาว่า ผู้ปฏิบัติการอำพรมีเจตนาหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ยาก แต่หากมีการกระทำที่บรรลุผลแล้วจะอ้างว่าไม่มีเจตนา ก็ไม่มีเหตุผลที่จะรับฟังได้ ซึ่งการปฏิบัติการอำพรมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มเครือข่ายและองค์กรอาชญากรรม การปฏิบัติการจึงมีขอบเขตตามที่ถูกกำหนดไว้ การปฏิบัติการนอกจากขอบข่ายจึงถือว่าเป็นการปฏิบัติการนอกเหนือคำสั่ง ซึ่งผู้ปฏิบัติการอำพรต้องรับผิดชอบส่วนตัว คือ รับผิดชอบในผลของการกระทำที่กระทำไปในอดีตที่ผ่านมา การปฏิบัติการอำพร หากมีการจับกุมกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม ผู้ปฏิบัติ

การอำพรอาจไม่สามารถต่อสู้เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบทางอาญาได้ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครอง เหตุการณ์ลักษณะทำนองนี้จะเกิดขึ้นจากการที่หน่วยงานอื่นมาจับกุม และไม่ทราบว่ามีบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติการอำพรอยู่ หากผู้จับกุม ไม่ดำเนินคดีย่อมผิดฐานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้ สำหรับในการจับกุมโดยหน่วยที่ควบคุมการปฏิบัติการอำพรก็มักจะปล่อยผู้ปฏิบัติการอำพรให้หลบหนีไป หรือแจ้งว่าไม่อยู่ในสถานที่ที่มีการจับกุม ซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการดำเนินการปฏิบัติการอำพรจึงนับว่ามีความเสี่ยงมากอยู่พอสมควร ซึ่งการจะเข้าไปล่วงรู้ความลับของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมก็ไม่สามารถกระทำได้อย่างง่าย ถ้าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครองการปราบปรามจะให้ผลสัมฤทธิ์ผลย่อมเป็นอุปสรรคตามมา จึงมีความจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้ปฏิบัติการอำพร

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่า การดำเนินคดียาเสพติดในประเทศไทยนั้น หน่วยงานที่สำคัญในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดคือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กองทัพบกเรือในกรณีที่มีการลักลอบค้ายาเสพติดทางทะเลหรือลำน้ำซึ่งออกไปสู่ทะเลได้

ในปัจจุบันประเทศไทยได้นำเทคนิคการสืบสวนพิเศษด้วยวิธีการอำพรมาใช้ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการอำพรและการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมไว้ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519

แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 บัญญัติเรื่อง การดักฟังไว้ จากการวิเคราะห์ผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดจะพบว่า อำนาจของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นอำนาจที่เป็นข้อยกเว้นหรือเป็นข้อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

นอกจากนี้ เพื่อให้องค์กรภาครัฐและเจ้าพนักงานสามารถที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ควบคุมอาชญากรรมได้ และป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ ซึ่งภาครัฐจะใช้อำนาจที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้เมื่อปรากฏว่ามีเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้นกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายยาเสพติด หากประชาชนคนทั่วไปเป็นผู้บริสุทธิ์มาตรการต่าง ๆ ตามกฎหมายยาเสพติดก็ไม่อาจนำมาใช้ได้ เพราะจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ข้อเสนอแนะ

การใช้วิธีการอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2550 มาตรา 7 นั้น อาจมีปัญหา คือ กรณีที่เจ้าพนักงานยังไม่ได้รับอนุมัติหรืออนุญาตจากผู้บังคับบัญชา เนื่องจากเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา 7 วรรคสาม มิได้บัญญัติว่า กรณีใดบ้างเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร จึงควรบัญญัติไว้ให้ชัดเจนลงไปว่ากรณีใดบ้างที่เป็นกรณีเร่งด่วนและมีเหตุอันควรจะใช้วิธีการอำพรางได้โดยไม่ต้องได้รับอนุมัติจากผู้บังคับบัญชา เพื่อเป็นบรรทัดฐานและทำให้เกิดความมั่นใจในเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติ ทั้งนี้ให้เกิดข้อครหาว่าเจ้าพนักงานกลั่นแกล้งประชาชน ซึ่งหลักเกณฑ์ที่อาจกำหนดไว้ในกฎกระทรวง ได้แก่ ผู้ต้องสงสัยได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือกรณีเมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าผู้ต้องสงสัยว่ากำลังจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งนี้เหตุอันควรเชื่อว่าหากต้องขออนุมัติหรืออนุญาตก่อนยาเสพติดอาจจะถูกขนย้ายได้ เป็นต้น

References

- Constitution of The Kingdom of Thailand, A.D. (2017). *Gazette*, 134(40 A), 1-90. [In Thai]
- Jumpa, M. (2004). *Explanation of the Constitution of the Kingdom of Thailand (1997)*. Nititham. [In Thai]
- Luechai, K. (1980). *Witness*. Ruenkaew Printing. [In Thai]
- Nanakorn, K. (1985). Thai criminal procedure: Mismatched law principles and practices. *Thammasat Law Journal*, 15(3), 1-17. [In Thai]
- Rathamarit, U., Suriya, N., & Singkaneti, B. (2001). *The claim of human dignity or the exercise of personal rights and liberties in accordance with Article 28 of the Constitution of the Kingdom of Thailand A.D. 1997*. Nana Printing. [In Thai]
- Rattanakorn, S. (2002). *Explanation of laws of witness characteristics*. Niti Bannakan [In Thai]
- Singkaneti, B. (2000). *Fundamental principles of rights, freedoms and human dignity according to the new Constitution*. Winyuchon. [In Thai]

หลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่
ของสำนักงานอัยการสูงสุด

จิตติมา ราชรักษ์¹ สุขสมัย สุขธิบัติ²

อุทัย อาทิวา³ ศุภกิตต์ จรุงโรจน์⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) หลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด (2) สภาพปัญหาหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด และ (3) หาแนวทางแก้ไขปัญหาลหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดที่เหมาะสม ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 20 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 และการดำเนินคดีของสำนักงานอัยการสูงสุดไม่เป็นไปตามหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด ดังนั้น จึงต้องแก้ไขให้สำนักงานอัยการสูงสุดมีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการที่มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน ให้คณะกรรมการข้าราชการตุลาการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตุลาการ และให้แยกการปฏิบัติงานนิติกรออกจากฝ่ายบริหารงานธุรการเป็นฝ่ายงานนิติกรในแต่ละสำนักงานคดี

คำสำคัญ: หลักประกันความเป็นอิสระ; หลักประกันการปฏิบัติหน้าที่; สำนักงานอัยการสูงสุด

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

จิตติมา ราชรักษ์, สุขสมัย สุทธิบัติ, อุทัย อาทิวา และศุภกิตต์ จรุงโรจน์. (2563). หลักประกันความเป็นอิสระ และหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 439-450.

¹ หลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: chittik224@gmail.com

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

^{3,4} สำนักงานอัยการสูงสุด

Independence Security and Performance Security of the Office of the Attorney General

Jittima Ratcharak¹ Suksami Sotthibodee²

Uthai Arhivech³ Supakit Charoonrojn⁴

Abstract

This research paper aims to study (1) the of independence and the performance security of the of the Office of the Attorney General (2) the condition of the security of independence and the performance of the Office of the Attorney General and (3) to seek appropriate solutions to the problems of security of independence and the performance of the Office of the Attorney General. The researchers used the qualitative research methodology by using 3 methods of data collection, namely document research, in-depth interviews of 20 people and focus group discussion of 10 people, and analyzed the data by using content analysis techniques.

The research results found that the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 Section 248, the Public Prosecutors Act B.E. 2553 and the prosecution of the Office of the Attorney General are not in accordance with the security of independence and the performance of duties of the Office of the Attorney General. Therefore, it must be rectified for the Office of the Attorney General to have an agency responsible for the administrative work with autonomy in administration. The Committee of Administrative Officers shall have powers and duties in relation to the personnel administration of administrative officials. And the Legal Operation shall be separated from the administrative administration to be Legal Work department in each Case Office.

Keywords: Independence Security; Performance Security; Office of the Attorney General

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Ratcharak, J., Sotthibodee, S., Arhivech, U., & Charoonrojn, S. (2020). Guarantee of the independence and guarantee of the performance of the Office of the Attorney General. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 439-450.

¹ Doctor of Laws, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Huamak, Bangkok, 10240, Thailand
Email: chittik224@gmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

^{3,4} Office of The Attorney General

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อัยการมีประวัติความเป็นมาโดยการแยกตัวออกมาจากอำนาจตุลาการและอยู่ในฝ่ายบริหารที่ใช้อำนาจตุลาการ โดยมีการพัฒนารูปแบบองค์กรและการจัดองค์กรตามกฎหมายเรียกว่า กรมอัยการ มีอธิบดีกรมอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการในกรมอัยการ โดยมีพนักงานอัยการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐในฐานะเป็นทนายแผ่นดินตามพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2478 มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญาโดยรัฐตามระบบไต่สวนในชั้นสอบสวนหรือชั้นก่อนฟ้องคดีและระบบกล่าวหาในชั้นศาลหรือชั้นพิจารณาคดี และตามที่กฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการจึงต้องมีอิสระ ปราศจากอิทธิพลทั้งภายในและภายนอกทางการเมืองและภายในจากการใช้อำนาจไม่เป็นธรรมของผู้บังคับบัญชา อันเป็นการปกป้องคุ้มครองข้าราชการอัยการให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยอิสระ ปราศจากอิทธิพลครอบงำใดๆ และเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนให้เป็นไปด้วยความเที่ยงธรรมและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1745/2540) ซึ่งต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2503 บัญญัติให้มีคณะกรรมการอัยการเพื่อบริหารงานบุคคลของข้าราชการอัยการให้แตกต่างกับข้าราชการอื่นและมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวเรื่อยมา

เมื่อมีการปรับปรุงระบบการบริหารงานยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับงานของอัยการให้มีความเป็นอิสระเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งขึ้นและมีให้อิทธิพลทางการเมืองก้าวผ่านการดำเนินคดี จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากกรมอัยการเป็นสำนักงานอัยการสูงสุด มีฐานะเป็นส่วนราชการอิสระเทียบเท่ากรม มีภารกิจหลักในการอำนวยความสะดวก การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่

ประชาชน การรักษาผลประโยชน์ของรัฐ และหน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ (Office of the Attorney General, 2016) โดยมีอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการฝ่ายอัยการ ได้แก่ ข้าราชการอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีตามกฎหมายในฐานะทนายแผ่นดิน และข้าราชการตุลาการเป็นผู้มีหน้าที่ทางตุลาการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความเป็นอิสระและการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอัยการไว้ในหมวด 11 องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ 2 องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ องค์กรอัยการ มาตรา 25 ด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า องค์กรอัยการเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจทางตุลาการที่ต้องคุ้มครองและให้หลักประกันความเป็นอิสระในการสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการไว้ (Ponlawan, 2016) และมีพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 บังคับใช้แทนพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 ตามลำดับ โดยมีรูปแบบการจัดองค์กรประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ (1) คณะกรรมการอัยการ (2) อัยการสูงสุด (3) พนักงานอัยการอื่น และ (4) สำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งองค์กรอัยการมีการบริหารงานบุคคลโดยคณะกรรมการอัยการ มีอำนาจบริหารงานบุคคลของข้าราชการฝ่ายอัยการ (ข้าราชการอัยการและข้าราชการตุลาการ) และโดยอัยการสูงสุดมีอำนาจบริหารงานบุคคลของสำนักงานอัยการสูงสุด (ข้าราชการอัยการและข้าราชการตุลาการ) และโดยสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด)

ปัจจุบันแม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ถูกยกเลิกไปแล้วก็ตาม ความเป็นอิสระและการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอัยการยังได้รับการบัญญัติรับรองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 13 องค์กรอัยการ

มาตรา 248 ซึ่งความเป็นอิสระและการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอัยการตลอดจนรูปแบบการจัดองค์กรถือเป็นหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอัยการ และมีพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 อนุวัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญว่า สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นส่วนราชการที่มีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น

อย่างไรก็ตาม หลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ตลอดจนรูปแบบการจัดองค์กรขององค์กรอัยการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอัยการในส่วนของสำนักงานอัยการสูงสุดยังมีสภาพปัญหากฎหมายในการคุ้มครองหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ตลอดจนรูปแบบการจัดองค์กรขององค์กรอัยการในส่วนของสำนักงานอัยการสูงสุดบางประการ ดังนี้ ปัญหาประการที่หนึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248 ไม่มีบทบัญญัติให้องค์กรอัยการมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระไว้ในรัฐธรรมนูญ ปัญหาประการที่สอง พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับตัวแทนของข้าราชการธุรการหรือไม่มีคณะกรรมการของข้าราชการธุรการในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการธุรการให้มีความเป็นอิสระ และปัญหาประการที่สาม การดำเนินคดีของสำนักงานอัยการสูงสุดและงานดำเนินคดีของพนักงานอัยการไม่มีผู้ช่วยเหลือดำเนินคดีตามกฎหมาย ดังนั้น หากองค์กรอัยการมีหลักประกันความเป็นอิสระ และหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ตลอดจนรูปแบบการจัดองค์กรที่เหมาะสม จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติ

หน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดและศึกษาสภาพปัญหาดังกล่าวเพื่อให้ได้แนวทางแก้ไขปัญหาหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด
3. เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดที่เหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หลักนิติธรรม หลักธรรมาภิบาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 และประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงาน และการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ด้านประชากรและตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการบุคคลในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอัยการ และข้าราชการฝ่ายอัยการซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและภูมิภาค ส่วนตัวอย่างที่ใช้ใน

การสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 20 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด
2. ทำให้ทราบสภาพปัญหาหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด
3. ทำให้ได้แนวทางแก้ไขปัญหาหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดที่เหมาะสม

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ เป็นผลของรัฐธรรมนุญในระบอบประชาธิปไตยอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ และรัฐธรรมนุญลายลักษณ์อักษรเป็นกฎหมายที่มีที่มาจากอำนาจสูงสุดในการก่อตั้งองค์กรทางการเมือง และเป็นกฎหมายที่ก่อตั้งระบบกฎหมายขึ้นทั้งระบบ โดยรัฐธรรมนุญได้กำหนดถึงองค์กรที่ใช้อำนาจทางการเมืองในการปกครองรัฐและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่างๆ ตลอดจนกำหนดรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Kemthong, 2017)

หลักนิติธรรม เป็นหลักนิติปรัชญาทางกฎหมายที่สำคัญยิ่งของรัฐธรรมนูญสำหรับการปกครองและการบังคับใช้กฎหมายภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อประกันให้เกิดความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนผู้อยู่ภายใต้การปกครอง (Yaisawang, 2016)

หลักธรรมาภิบาล เกี่ยวข้องกับการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสู่ประชาชนโดยมุ่งให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงาน การลดการควบคุมให้ผู้บริหาร

สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมาย ดังนั้นสถาบันที่ทำหน้าที่บริหารงานภาครัฐนอกจากจะต้องกำหนดบทบาทของตนอย่างชัดเจนแล้ว จะต้องมีความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบต่อแนวทางการใช้อำนาจในการดำเนินงานด้วย ซึ่งวิธีการและเป้าหมายของการปฏิรูประบบการบริหารของส่วนราชการจะใช้ธรรมาภิบาลเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาขีดความสามารถโดยมีการส่งเสริมบทบาทให้เกิดการทำงานที่ปราศจากการคอร์รัปชันหรือการไม่นำผลประโยชน์ของสาธารณะมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว มีการใช้หลักนิติธรรมในการดำเนินงาน หรือสร้างกรอบในการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับหลักนิติธรรม ลดกฎระเบียบที่มากเกินไปที่เป็นต้นเหตุของการทำงานที่ล่าช้า มีการจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินงานให้ชัดเจน

เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม มีกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส มีกฎ กติกา มารยาทในการบริหารงาน (Good Governance, 2012)

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 และประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่องการแบ่งหน่วยงานและการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Thongsomboon (2010) ศึกษาเรื่อง *Public Prosecutor's Organ as the Constitutional Organs* พบว่า องค์กรอัยการมิใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยแท้และเมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่ขององค์กร

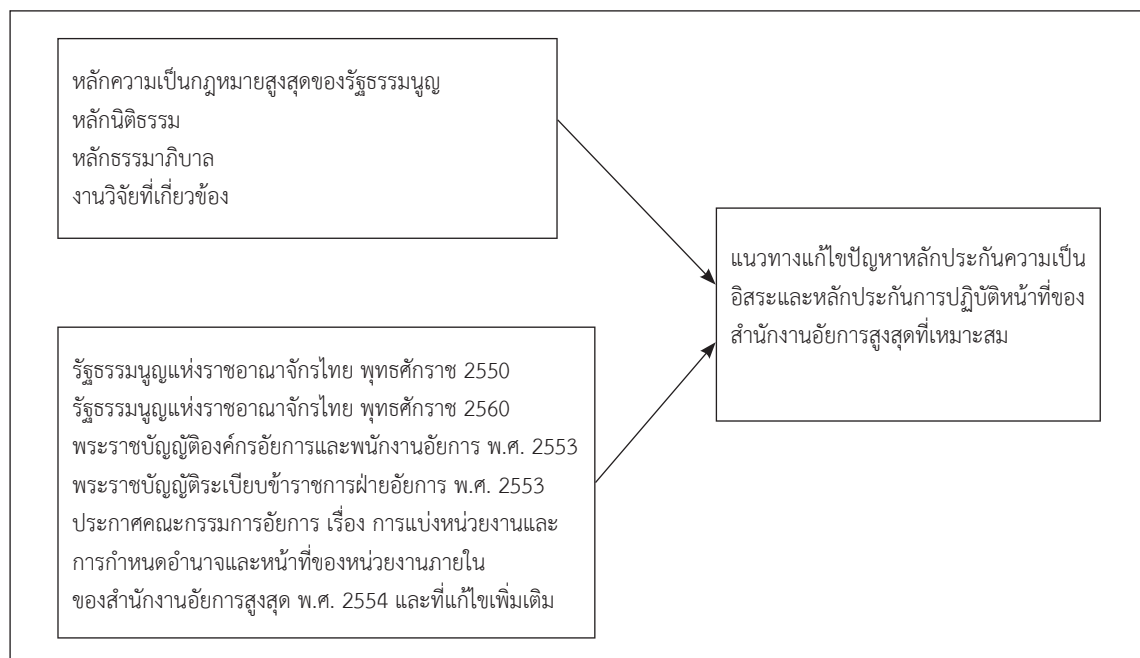
อัยการเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาทั้งปวง ดำเนินคดีแพ่ง และให้คำปรึกษาด้านกฎหมายแก่รัฐบาล และหน่วยงานของรัฐ องค์การอัยการไม่ได้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ไม่มีอำนาจวินิจฉัยคดีเหมือนอำนาจตุลาการ แต่ถือว่าเป็นการใช้อำนาจในทางบริหารซึ่งเป็นการใช้อำนาจทางปกครองเป็นส่วนใหญ่

Phungsuwandamrong (2011) ศึกษาเรื่อง *Independence of Public Prosecutor Organization* พบว่า การแยกองค์กรอัยการเป็นอิสระมีผลเสียต่อการบริหารงานยุติธรรม เนื่องจากมีหน่วยงานที่มีหน้าที่อำนาจความยุติธรรมทางอาญาต่างๆ มากมาย แต่กลับไปอยู่ในสังกัดและไม่ปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาลเดียวกัน จึงไม่มีการให้ร่วมมือประสานงาน โดยต่างฝ่ายต่างทำงานในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบ อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ

Khumpharat (1991) ศึกษาเรื่อง *Structural Reform in Criminal Justice System: A Case Study of the Public Prosecution Department* พบว่า เมื่อปรับปรุงเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของอัยการแล้วจะต้องทำการปรับปรุงโครงสร้างโดยการจัดองค์กรอัยการให้เหมาะสม ให้มีประสิทธิภาพ ให้ก้าวหน้า และทันกับภาวะเหตุการณ์ของสังคม

Wongyai (2008) ศึกษาเรื่อง *The Independence of Public Prosecutor's Organization Follows Provisions of the Constitution 2550 B.E.* พบว่า องค์การอัยการมีลักษณะเป็นสถาบันทางการบริหารของฝ่ายบริหารที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารที่มีประสิทธิภาพกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยใช้การวิจัยเอกสารเพื่อศึกษาหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด และศึกษาสภาพปัญหาหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด โดยศึกษาหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หลักนิติธรรม หลักธรรมาภิบาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 ประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงานและการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาลหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดที่เหมาะสม

3. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ผู้วิจัยนำแนวทางแก้ไขปัญหามาจากการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เจาะลึกมายืนยันผลจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ บุคคลในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอัยการ และข้าราชการฝ่ายอัยการซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและภูมิภาค จำนวน 10 คน

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาโดยองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามระบบการยุติธรรมทางอาญา โดยมีภารกิจหลักในการอำนวยความยุติธรรม การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน การรักษาผลประโยชน์ของรัฐ และหน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งจำต้องมีการคุ้มครองความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดอันเป็นองค์ประกอบหนึ่งขององค์กรอัยการ จึงทำให้ต้องมีหลักประกันความเป็นอิสระและหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด คือ การที่องค์กรอัยการได้รับการบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 11 องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ 2 องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญองค์กรอัยการ มาตรา 255 เป็นครั้งแรก และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 13 องค์กรอัยการ มาตรา 248 ฉบับปัจจุบัน ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดรับรองตามหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญด้วยการบัญญัติรับรองสถานะองค์กรอัยการไว้ในรัฐธรรมนูญว่า การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นขององค์กรอัยการให้มีความเป็นอิสระ การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอัยการตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยมีพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 อนุวัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญว่า สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นส่วนราชการที่มีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่น การปฏิบัติหน้าที่ของ

องค์กรอัยการต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นไปตามหลักนิติธรรมที่เป็น กระบวนการอันชอบธรรมที่ส่วนราชการและข้าราชการ ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพปัญหาหลักประกันความเป็นอิสระและหลัก ประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด มีสามประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248 ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระไว้ในรัฐธรรมนูญ ทำให้ ไม่ทราบว่าองค์กรอัยการมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระใน การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ซึ่งแตกต่างกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 255 ที่บัญญัติให้องค์กร อัยการมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระ ในการบริหารงาน บุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ประการที่สอง การที่พระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 ไม่มีบทบัญญัติ เกี่ยวกับตัวแทนของข้าราชการธุรการหรือไม่มีคณะ กรรมการของข้าราชการธุรการในการบริหารงานบุคคล ของข้าราชการธุรการให้มีความเป็นอิสระ สำนักงาน อัยการสูงสุดซึ่งเป็นหน่วยธุรการที่มีการบริหารงาน บุคคลโดยคณะกรรมการอัยการ เพียงคณะกรรมการ เดียว ซึ่งไม่มีตัวแทนของข้าราชการธุรการหรือไม่มี คณะกรรมการของข้าราชการธุรการทำหน้าที่เป็น ศูนย์กลาง การบริหารงานบุคคลด้วย ทำให้การดูแล สร้างความเป็นธรรม ตลอดจนพิทักษ์รักษาสิทธิและ ข้อกำหนดต่างๆ ให้แก่ข้าราชการธุรการยังไม่เป็นไป ตามธรรมาภิบาล

ประการที่สาม การดำเนินคดีของสำนักงาน อัยการสูงสุดและงานดำเนินคดีของพนักงานอัยการไม่มี ผู้ช่วยเหลือตามกฎหมายเป็นเหตุให้การดำเนินคดีของ

สำนักงานอัยการสูงสุดและงานดำเนินคดีของพนักงาน อัยการยังไม่เป็นไปโดยรวดเร็ว

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาลหลักประกันความเป็นอิสระและ หลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานอัยการ สูงสุดที่เหมาะสม มีดังนี้

3.1 แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248 โดยให้องค์กรอัยการมี หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการ ที่มีความเป็นอิสระ ในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการ ดำเนินการอื่นโดยมีหัวหน้าคนหนึ่งเป็นผู้บังคับขึ้นตรง ต่ออัยการสูงสุด

3.2 แก้ไขพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ ฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 ดังนี้ (1) ให้มีคณะกรรมการใน การบริหารงานบุคคลเฉพาะข้าราชการธุรการ เรียกว่า คณะกรรมการข้าราชการธุรการ (ก.ขธ.) มีอำนาจหน้าที่ เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการธุรการ และ (2) ให้นิติกรปฏิบัติงานเป็นผู้ช่วยเหลือตามกฎหมายใน การสนับสนุนงานการดำเนินคดีของสำนักงานอัยการ สูงสุดและงานดำเนินคดีของพนักงานอัยการ

3.3 แก้ไขประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงานและการกำหนดอำนาจและหน้าที่ ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยให้แยกการปฏิบัติงาน นิติกรออกจากฝ่ายบริหารงานธุรการเป็นฝ่ายงานนิติกร ในแต่ละสำนักงานคดี และให้งานนิติกรของสำนักงาน อัยการสูงสุดเป็นสายงานหลัก อีกทั้งเปลี่ยนให้สายงาน ตำแหน่งนิติกรเป็นสายงานตำแหน่งเจ้าพนักงานคดี

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยที่ได้มาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ปัญหาประการแรก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248 ไม่มีบทบัญญัติ

ให้องค์กรอัยการมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระไว้ในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 255 บัญญัติให้องค์กรอัยการมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระ ซึ่งมีนัยว่าเป็นอิสระของหน่วยงานองค์กรอัยการ ได้แก่ สำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งขององค์กรอัยการใช้อำนาจในทางบริหารซึ่งเป็นการใช้อำนาจทางปกครองสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongyai (2008) ที่พบว่าองค์กรอัยการมีลักษณะเป็นสถาบันทางการบริหารของฝ่ายบริหารที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารที่มีประสิทธิภาพกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248 ไม่ได้บัญญัติให้องค์กรอัยการมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ แต่มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 7 วรรคสอง ว่าสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นส่วนราชการที่มีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่น และเป็นนิติบุคคล โดยมีอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชาและเป็นผู้แทนนิติบุคคล ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรมที่เป็นกระบวนการอันชอบธรรมที่ส่วนราชการและข้าราชการต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการวิจัยนี้ได้แก่หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นหลักการเพื่อมิให้อำนาจรวมอยู่ในบุคคลเดียวกันจนเกิดการใช้อำนาจโดยไม่มีการคานและดุลกัน อันจะเป็นการเปิดช่องทางให้การใช้อำนาจโดยมิชอบได้ง่าย ซึ่งไม่เหมือนกับระบบของศาลยุติธรรมและศาลปกครองที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 10 ศาล ส่วนที่ 1 บททั่วไป มาตรา 193 วรรคหนึ่ง กำหนดให้แต่ละศาลมีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการที่มีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ

และการดำเนินการอื่น โดยให้มีหัวหน้าหน่วยงานคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานของแต่ละศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongsomboon (2010) ที่พบว่า องค์กรอัยการไม่ได้ใช้อำนาจนิติบัญญัติไม่มีอำนาจวินิจฉัยคดีเหมือนอำนาจตุลาการ แต่ถือว่าเป็นการใช้อำนาจในทางบริหารซึ่งเป็นการใช้อำนาจทางปกครองเป็นส่วนใหญ่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khumpharat (1991) ที่พบว่า เมื่อปรับปรุงเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของอัยการแล้วจะต้อง ทำการปรับปรุงโครงสร้างโดยการจัดองค์กรอัยการให้เหมาะสม ให้มีประสิทธิภาพ ให้ก้าวหน้าและทันกับภาวะเหตุการณ์ของสังคม แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phungsuwandamrong (2011) ที่พบว่า การแยกองค์กรอัยการเป็นอิสระมีผลเสียต่อการบริหารงานยุติธรรม ดังนั้น สำนักงานอัยการสูงสุดจำเป็นต้องปฏิรูปราชการ หรือปฏิรูปสำนักงานอัยการสูงสุดให้เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258 ด้านกระบวนการยุติธรรม

ปัญหาประการที่สอง การที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับตัวแทนของข้าราชการธุรการหรือไม่คณะกรรมการของข้าราชการธุรการในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการธุรการให้มีความเป็นอิสระ กล่าวคือ องค์กรอัยการมีคณะกรรมการอัยการเพียงคณะกรรมการเดียวในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการฝ่ายอัยการ (ข้าราชการอัยการและข้าราชการธุรการ) ซึ่งตั้งแต่เริ่มก่อตั้งคณะกรรมการอัยการมีอำนาจบริหารงานบุคคลเฉพาะข้าราชการอัยการเท่านั้น และต่อมามีอำนาจบริหารงานบุคคลของข้าราชการธุรการด้วย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดองค์กรกลางของการบริหารงานบุคคลเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบริหารงานบุคคลขององค์กร ดูแล

และสร้างความเป็นธรรม ตลอดจนพิทักษ์รักษาสิทธิ และข้อกำหนดต่างๆ ให้แก่สมาชิกขององค์กร แต่ การที่สำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งเป็นหน่วยธุรการโดยมี ข้าราชการธุรการปฏิบัติหน้าที่ทางธุรการและสนับสนุน การอำนวยความสะดวก จำนวน 3,845 คน แต่กลับ ไม่มีคณะกรรมการข้าราชการธุรการ หรือมีข้าราชการ ธุรการเข้ามีส่วนร่วม หรือมีส่วนตัวแทนของข้าราชการ ธุรการในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการธุรการใน รูปแบบคณะกรรมการเพื่อให้หลักประกันในการบริหาร งานบุคคลของข้าราชการธุรการให้เป็นอิสระตาม แนวคิดองค์กรกลางของการบริหารงานบุคคล คณะ กรรมการอัยการซึ่งมีตัวแทนของพนักงานอัยการและ บุคคลภายนอกองค์กรอัยการในการบริหารงานบุคคล ของข้าราชการอัยการและข้าราชการธุรการ ซึ่งคณะ กรรมการอัยการอันประกอบด้วยตัวแทนดังกล่าว อาจ ไม่เข้าใจสภาพการทำงานทางธุรการ การบริหารงาน บุคคลทางธุรการ ความรวดเร็วในการบริหารงานบุคคล ทางธุรการ ความต้องการสวัสดิการ ขวัญและกำลังใจ ในการทำงาน ตลอดจนสิทธิประโยชน์ของข้าราชการ ธุรการให้ทัดเทียมข้าราชการทางธุรการของหน่วยงาน อื่นในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งถือเป็นหลักประกันอย่าง อื่นที่สำคัญ และอาจไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248 วรรค สาม ว่าการบริหารงานบุคคลให้มีความเป็นอิสระ และ ไม่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลในการมีประชาชนซึ่ง เป็นตัวแทนของข้าราชการธุรการในการเข้ามีส่วนร่วม ในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการธุรการ

ปัญหาประการที่สาม การดำเนินคดีของสำนักงาน อัยการสูงสุดและงานดำเนินคดีของพนักงานอัยการไม่มี ผู้ช่วยเหลือตามกฎหมาย กล่าวคือ การที่สำนักงาน อัยการสูงสุดซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม มีภารกิจหลักในการอำนวยความสะดวก การคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน การรักษาผลประโยชน์ของรัฐ และหน้าที่อื่นๆ ตาม

ที่กฎหมายบัญญัติ โดยมีข้าราชการอัยการมีอำนาจ หน้าที่หลักในงานดำเนินคดีและข้าราชการธุรการ ปฏิบัติหน้าที่ทางธุรการ ซึ่งทั้งข้าราชการอัยการและ ข้าราชการธุรการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามภารกิจ ของสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งตามภารกิจหลักดังกล่าว ของสำนักงานอัยการสูงสุดเกี่ยวข้องกับกระบวนการ ยุติธรรมตามหลักการดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นการรักษา ความสงบเรียบร้อยของสังคม และระบบการยุติธรรม ทางอาญาซึ่งมีการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาโดย องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดย มีข้าราชการธุรการสนับสนุนอำนวยความสะดวกให้ กับพนักงานอัยการซึ่งสำนักงานอัยการสูงสุดในฐานะ หน่วยธุรการมีข้าราชการธุรการหลายตำแหน่ง แต่ ตำแหน่งที่มีความรู้วิชาการกฎหมายตามหลักวิชาชีพ และสนับสนุนช่วยเหลืองานดำเนินคดีของพนักงาน อัยการและการดำเนินคดีของสำนักงานอัยการสูงสุด ได้แก่ ข้าราชการธุรการ ตำแหน่ง นิติกร ซึ่งปฏิบัติงาน อยู่ในฝ่ายบริหารงานธุรการของแต่ละสำนักงานคดี มีหน้าที่ความรับผิดชอบในมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง นิติกรที่กำหนดไว้เป็นการทั่วไปสำหรับในส่วนราชการ (Office of the Civil Service Commission, 2008) และตามแนวทางในการปฏิบัติราชการของนิติกรที่ สำนักงานอัยการสูงสุดได้แจ้งแนวทางในการปฏิบัติ ราชการของนิติกรในฐานะผู้ช่วยเหลืองานของพนักงาน อัยการให้ทราบและถือปฏิบัติทั่วกัน (Office of the Attorney General, 2016)

สำนักงานอัยการสูงสุดไม่มีบทบัญญัติของ กฎหมายองค์กรอัยการหรือระเบียบของสำนักงาน อัยการสูงสุดกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบงาน นิติกรในงานการดำเนินคดีของสำนักงานอัยการสูงสุด ให้ชัดเจนและเพียงพอในการช่วยเหลือสนับสนุนใน การเป็นผู้ช่วยเหลือตามกฎหมายในงานดำเนินคดีของ พนักงานอัยการตามกฎหมาย โดยลักษณะงานส่วน ใหญ่ของงานนิติกรของสำนักงานอัยการสูงสุดปฏิบัติ

เป็นงานดำเนินคดี ซึ่งแตกต่างกับส่วนราชการอื่น และมีลักษณะงานส่วนน้อยที่เหมือนกับส่วนราชการอื่น จึงอาจทำให้ผู้บังคับบัญชาในฝ่ายบริหารงานธุรการไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่งานนิติกร ซึ่งผู้บังคับบัญชามีหรืออาจมีคำสั่งให้นิติกรปฏิบัติงานธุรการที่ไม่ใช่งานกฎหมาย หรืองานนิติกร หรือไม่ได้มอบหมายให้ช่วยเหลืองานดำเนินคดีของพนักงานอัยการ หรืองานการดำเนินคดีของสำนักงานอัยการสูงสุด

แม้ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 101 กำหนดให้มีตำแหน่งเจ้าพนักงานคดีในการช่วยเหลือพนักงานอัยการในด้านการดำเนินคดี ตามระเบียบที่ ก.อ. กำหนด แต่ตั้งแต่กฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2561) ก็ยังไม่มีตำแหน่งเจ้าพนักงานคดีในสำนักงานอัยการสูงสุด จึงทำให้มีความจำเป็นต้องศึกษาเฉพาะข้าราชการธุรการตำแหน่งนิติกร เพื่อเป็นการพัฒนาตำแหน่งนิติกรสู่การเป็นตำแหน่งเจ้าพนักงานคดี ผู้มีประสิทธิภาพและมีศักยภาพสูงในการพัฒนาคุณภาพในการดำเนินคดีของสำนักงานอัยการสูงสุด ตลอดจนช่วยเหลือสนับสนุนงานการดำเนินคดีของพนักงานอัยการให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เทียบธรรม เพื่อมิให้เกิดการแทรกแซง การปฏิบัติงานอันไม่สมควรจากฝ่ายบริหารงานธุรการ ตลอดจนการมีสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับเงินเดือนและค่าตอบแทนแก่นิติกรอย่างเหมาะสมควบคู่กับการเติบโตในสายงานวิชาการและวิชาชีพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้องค์กรอัยการมีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการที่มีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยให้มีหัวหน้าหน่วยงานคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่ออัยการสูงสุด ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

2. ควรแก้ไขพระราชบัญญัติองค์อัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 กำหนดให้สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการที่มีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นโดยให้มีหัวหน้าหน่วยงานคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่ออัยการสูงสุด

3. ควรแก้ไขพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 ให้มีคณะกรรมการในการบริหารงานบุคคลเฉพาะข้าราชการธุรการ เรียกว่าคณะกรรมการข้าราชการธุรการ (ก.ชธ)

4. ควรแก้ไขพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 ให้คณะกรรมการข้าราชการธุรการ เรียกโดยย่อว่า ก.ชธ. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการธุรการ

5. ควรแก้ไขพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2553 ให้นิติกรปฏิบัติงานนิติกรโดยเป็นผู้ช่วยเหลือตามกฎหมายในการสนับสนุนงานการดำเนินคดีของสำนักงานอัยการสูงสุดและงานดำเนินคดีของพนักงานอัยการ ตลอดจนการมีสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับเงินเดือนและค่าตอบแทนแก่นิติกรอย่างเหมาะสมควบคู่กับการเติบโตในสายงานวิชาการและวิชาชีพต่อไป

6. ควรแก้ไขประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่องการแบ่งหน่วยงาน และการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยแยกการปฏิบัติงานนิติกรออกจากฝ่ายบริหารงานธุรการเป็นฝ่ายงานนิติกรในแต่ละสำนักงานคดี

7. ควรให้งานนิติกรของสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นสายงานหลักเหมือนดังเช่นสายงานพนักงานคดีปกครองของสำนักงานศาลปกครองที่เป็นสายงานหลัก

8. สำนักงานอัยการสูงสุดควรเปลี่ยนให้สายงานตำแหน่ง นิติกร เป็นสายงานตำแหน่ง เจ้าพนักงานคดี

References

- Good Governance. (2012). *Governance for Executives*. Retrieved from <http://www.chumphon.doe.go.th/goodgovern.pdf> [In Thai]
- Kemthong, B. (2017). *Basic concepts and theories in the Constitution*. Retrieved from <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2558/hi2558-065.pdf> [In Thai]
- Khumpharat, P. (1991). *Structural reform in criminal justice System: A case study of the public prosecution department*. Master's Thesis of Law, Chulalongkorn University. [In Thai]
- Naikowit, P. (1996). *Administration of criminal justice by prosecutors*. Thailand National Defence College. [In Thai]
- Office of the Attorney General. (2016). *Rules of the Office of the Attorney General on the Criminal Proceedings of the Prosecutors, B. E. 2547*. Retrieved from <http://www.stat.go.th/ระเบียบการดำเนินคดีอาญา.pdf> [In Thai]
- Office of the Civil Service Commission. (2008). *Announcement of the Civil Service Commission on preparation of standards, determination of positions and placement of civil servants of all government agencies line of work and position level according to the positioning standards*. Retrieved from https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/page/standard_newpos.pdf [In Thai]
- Phungsuwandamrong, P. (2011). *Independence of public prosecutor organization*. Master's Thesis of Law, Thammasat University. [In Thai]
- Ponlawan, K. (2016). *Constitutional Prosecutor's Independence Protection*. Retrieved from <http://www.stat.go.th/บทความลงเว็บ/บทที่%205.htm> [In Thai]
- Thongsomboon, N. (2010). *Public prosecutor's organ as the Constitutional Organs*. Master's Thesis of Law, Thammasat University. [In Thai]
- Wongyai, W. (2008). *The Independence of public prosecutor's organization follows provisions of the Constitution 2550 B.E.*. Master's Thesis of Law, Mae Fah Luang University. [In Thai]
- Yaisawang, A. (2016). *Prosecutors and the protection of people's rights and freedoms under the rule of law and the Legal State*. Retrieved from http://www.constitutional.court.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1251 [In Thai]

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์ กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก

ทิวา เทียนเบญจะ¹ วันชัย ปานจันทร์²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและติดตามผลการใช้หลักสูตร ซึ่งประชากรที่ใช้คือ กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก และตัวอย่างที่ใช้คือ กลุ่มชุมชน A เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบบสำรวจ (ความเชื่อมั่น.962) แบบทดสอบก่อน-หลัง และแบบสอบถามผลการฝึกอบรม สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของตัวอย่าง 2 กลุ่มไม่อิสระต่อกัน และทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนาจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า (1) ตัวอย่างมีความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะอยู่ในระดับน้อย และมีเจตคติที่ต้องการการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด (2) ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์เพื่อเลือกเนื้อหาสร้างและและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ซึ่งผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และ (3) ผลการใช้หลักสูตรด้วยการเปรียบเทียบคะแนนการทดสอบ พบว่า ตัวอย่างมีคะแนนการทดสอบหลังการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญที่ .05

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม; การเพิ่มสมรรถนะ; การยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชน

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ทิวา เทียนเบญจะ และวันชัย ปานจันทร์. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 451-463.

¹ คณะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

อีเมล: tiwa.vayu@gmail.com

² คณะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Development of a Training Program for Competency Enhancement for Raising the Level of Nong Chok District Community Products

Tiwa Thienbenja¹ Wanchai Panjan²

Abstract

This research article aims to study the capacity needed to be developed and checked in the curriculum quality; and to follow up the curriculum utilization for which the sample group used were people in Nongjok, sample group A. The tools used in the research were questionnaire, survey (Confidence level at .962), pre- and post-examination, and after training questionnaire. The Statistics used in the research were frequency, percentage, average, standard deviation, statistics of the differences of the 2 dependent groups, and descriptive analysis from quality data collection.

The research results found that (1) Samples possessed knowledge, skills on capacity development at a low level, and possessed an attitude in development at a highest level; (2) The results of the curriculum development and quality examination, produced by the analysis in the selection of contents to build and examine the curriculum quality, was evaluated at a high level; and (3) The results of the utilization of the curriculum by comparison examination scores found that samples possessed scores obtained after the training were higher the the scores obtained before the training at significant level of .05.

Keywords: Development of Training; Enhancement of Competencies;
Upgrading of Community Products

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Thienbenja, T., & Panjan, W. (2020). The Development of a Training Program for Competency Enhancement for Raising the Level of Nong Chok District Community Products. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 451-463.

¹ Faculty of Human Resource Development, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Email: tiwa.vayu@gmail.com

² Faculty of Human Resource Development, Ramkhamhaeng University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพการณ์ของประเทศไทยที่ผ่านมา ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งเกิดจากปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการปรับตัวและการขับเคลื่อนสังคมไทยให้สอดคล้องกับความผันผวนอยู่ตลอดเวลา ประกอบกับในปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งนำไปสู่โอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ จึงนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่มาสร้างประเทศให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ประชาชน (Office of the National Economic and Social Development Board, 2011, p. 2) สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ที่เสนอแนวทางการปรับโครงสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เติบโต โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการในภาคการผลิตและบริการ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ด้วยการใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Office of the National Economic and Social Development Board, 2011)

การส่งเสริมเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น ถือเป็นเป้าหมายสำคัญของนโยบายแห่งรัฐ ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ โดยการจัดสรรงบประมาณ หรือการระดมเงินทุนในท้องถิ่น รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่า กลายเป็นสินค้าและบริการผ่านการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเอง และสร้างรายได้ในครัวเรือน ซึ่งแนวคิดในการสร้างอาชีพแก่ชุมชนทั่วประเทศ โดยนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาพัฒนา หรือแปรรูปเป็นสินค้าและบริการอย่างเป็นรูปธรรม เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2544 โดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.

2545-2549) ในการสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้ประสบความสำเร็จเพื่อมุ่งสู่รายได้ เป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายในการผลิต (Office of Small and Medium Enterprises Promotion (2014, pp. 174-176) ดังนั้น การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นที่ยอมรับต่อผู้บริโภค ต้องอาศัยการส่งเสริมและการพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดแก่ผู้ผลิต ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะ ถือเป็นการส่งเสริมและพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคุณลักษณะภายในเชิงพฤติกรรมของบุคคลให้สามารถปฏิบัติงานหรือสร้างผลงานให้มีคุณค่าอย่างสูงสุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) โดยผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ถือเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานราก ที่แสดงถึงศักยภาพในการบริหารจัดการและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรในท้องถิ่น

เขตหนองจอกนั้น ถือว่ามีการจัดประชาชนชาวหนองจอกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำสวน ผลไม้ เลี้ยงสัตว์ อาชีพของประชาชนแยกได้ ดังนี้ (1) เกษตรกรรม ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ (2) รับราชการ ประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ (3) รับจ้างค้าขายประมาณ 6 เปอร์เซ็นต์ และ (4) อื่นๆ ประมาณ 4 เปอร์เซ็นต์ (Nongchok District Office, 2016) อาชีพเกษตรกรรมถือว่าเป็นช่องทางการสร้างรายได้หลัก แต่ในระยะต่อมาพื้นที่การทำมาหากินของคนในชุมชนลดน้อยลงและประสบปัญหาภัยทางธรรมชาติ และปัญหาอื่นๆ ทำให้การประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมของคนในพื้นที่ขาดความต่อเนื่อง จึงทำให้คนในชุมชนต้องใช้วิธีการหารายได้จากช่องทางต่างๆ ในระยะที่ผ่านมา ชุมชนได้เกิดการรวมกลุ่มกันสร้างผลิตภัณฑ์และจำหน่ายภายในชุมชน โดยเฉพาะชุมชนสุกกาทอง ชุมชนกระทุ่มราย ชุมชนฉลองกรุง ชุมชนแผ่นดินทองวัดลำพะอง ชุมชนนุรุลยากรีน ที่มีการรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนได้อย่างเข้มแข็งและมีความพร้อมในการสร้างผลิตภัณฑ์เป็นอย่างมาก จากการลงพื้นที่สอบถาม

และเก็บข้อมูลพบว่าการสร้าง ผลิตภัณฑ์ของชุมชนยังประสบปัญหาองค์ความรู้หลายด้าน เช่น การตลาด การบริหาร ปัญหาการจดทะเบียนการค้า เป็นต้น ทำให้การสร้างผลิตภัณฑ์ ไม่มีความต่อเนื่องและผนวกกับขาดประสิทธิภาพของการผลิต ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ไม่ได้รับการยอมรับ จึงไม่สามารถกระจายพื้นที่การจัดจำหน่ายไปยังพื้นที่อื่นๆ ได้ดีเท่าที่ควร จากความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก โดยเล็งเห็นว่าหลักสูตรการฝึกอบรมที่จะพัฒนาขึ้นมาครั้งนี้มีการออกแบบจากองค์ความรู้ของผู้เชี่ยวชาญที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งมีกิจกรรมฝึกทักษะเพื่อเพิ่มการเรียนรู้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการดังกล่าวจะสามารถพัฒนาสมรรถนะของกลุ่มชุมชนเพื่อการยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีความพร้อมสำหรับการแข่งขันและเป็นอาชีพของครัวเรือนและชุมชนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนาในการยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก
3. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร คือ กลุ่มชุมชน ในเขตหนองจอก
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ พัฒนาสมรรถนะของกลุ่มชุมชนเพื่อการยกระดับผลิตภัณฑ์

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา คือ ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2562

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. กลุ่มชุมชนได้รับการพัฒนาสมรรถนะ โดยมีความรู้ใหม่ในการต่อยอดความรู้เพื่อนำไปสู่การสร้างขีดความสามารถเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และคุณภาพมากยิ่งขึ้น
2. การพัฒนาสมรรถนะของกลุ่มชุมชน นำไปสู่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ที่ส่งต่อการพัฒนาด้านรายได้ หรือกระตุ้นยอดการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน
3. เกิดกระบวนการวิเคราะห์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ทำให้กลุ่มชุมชนมีการบริหารจัดการทรัพยากรและผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ
4. การส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะของกลุ่มผู้ผลิต นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับให้มีการปรับปรุงการผลิตให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจชุมชน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

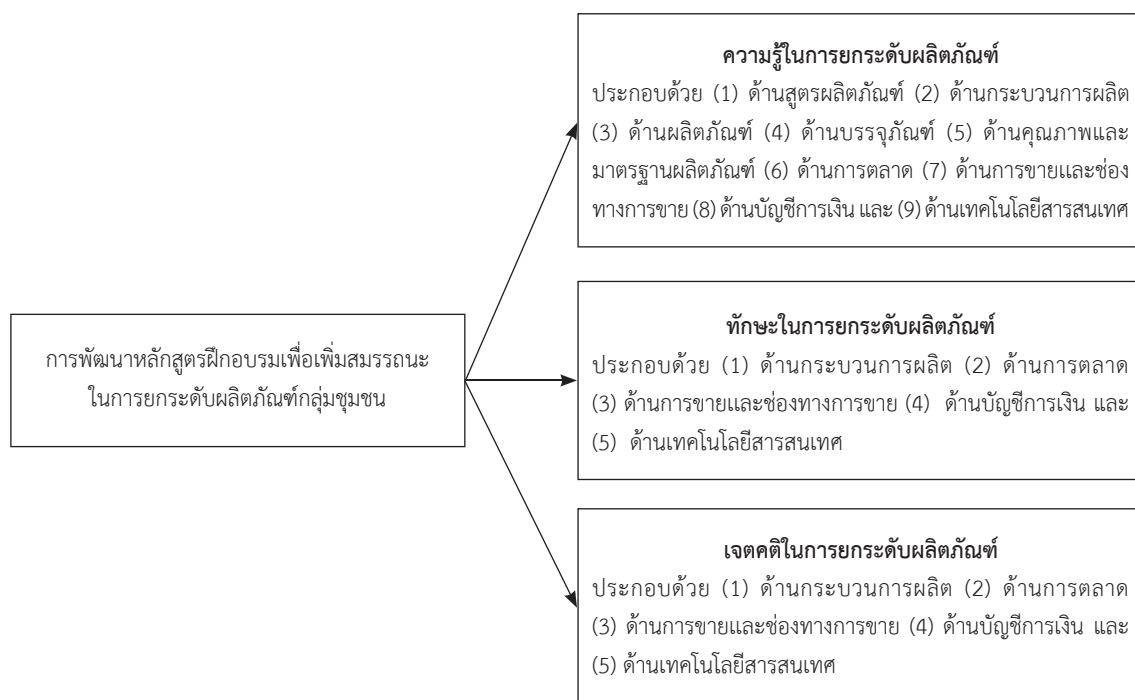
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ Wongyai, 2011 (pp., 57-58) เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโดยมีขั้นตอนของการพัฒนาหลัก (1) ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร (2) ยกร่างเนื้อหาสาระ (3) นำหลักสูตรที่พัฒนาได้แล้วไปทดลองใช้ (4) อบรมบุคลากร (5) นำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติการสอน และ (6) การประเมินผล

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ Spencer, L. M. and Spencer, S. M., (1993) ได้จำแนกสมรรถนะเป็น 2 รูปแบบของ คือ (1) รูปแบบสมรรถนะที่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น ความรู้ ทักษะ ความสามารถที่สามารถวัดได้ ที่แสดงถึงขีดความสามารถเฉพาะบุคคล และมีโอกาสในการพัฒนา และ (2) รูปแบบสมรรถนะซ่อนเร้นไม่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น สมรรถนะด้านแรงจูงใจ และลักษณะนิสัยของบุคคลที่ยากต่อการพัฒนา

แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและพัฒนาชุมชน Narayan and Pritchett (1999) กล่าวว่า การรวมกลุ่ม เป็นการระดมทุนทางสังคม ที่สามารถเพิ่มระดับรายได้ของครัวเรือน โดยทุนทางสังคม หรือมีคนใน

ครัวเรือนเป็นสมาชิก ระดับการร่วมมือกันในกลุ่มนั้น มีความหลากหลายของลักษณะสมาชิกในกลุ่ม ขึ้นอยู่กับศักยภาพทางความคิดและทรัพยากร รวมถึงปัจจัยสนับสนุนต่างๆ (Department of Local Administration, 2012)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง Anunvrapong (2014) ศึกษากระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบางหัวเสือ จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ชุมชนความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนบางหัวเสือมี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบรรจุภัณฑ์ กลุ่มผลิตภัณฑ์ และกลุ่มการผลิตเพื่อประชาสัมพันธ์

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนาในการยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนเขตหนองจอก ตัวอย่างการวิจัยใช้วิธีการเลือกแบบสุ่มอย่างง่าย ที่เป็น

ตัวแทนจากประชากร (กลุ่มชุมชน) ซึ่งมีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือชมรมสำหรับการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค ประกอบไปด้วยคนในกลุ่มชุมชนของ 5 กลุ่มชุมชน คือ (1) กลุ่มชุมชนสุกกาทอง (2) กลุ่มชุมชน

กระท่อมราย (3) กลุ่มชุมชนคลองกรัง (4) กลุ่มชุมชนแผ่นดินทองวัดลำพะอง และ (5) กลุ่มชุมชนนุรุลยากรีน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

1. แบบสอบถามเรื่องการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนาในการยกระดับผลิตภัณฑ์
2. แบบสำรวจสภาพของผลิตภัณฑ์และข้อมูลของกลุ่มชุมชน

โดยขึ้นพัฒนาและทดสอบคุณภาพ นำแบบสอบถาม เรื่อง การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนาของกลุ่มชุมชนเพื่อการยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์, ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิต, ผู้เชี่ยวชาญด้านการขายผลิตภัณฑ์, ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร เพื่อประเมินความสอดคล้องของรูปแบบและแนวคำถามของแบบสอบถาม กับประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้วิธีการทดสอบคุณภาพ ด้วยการหาค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence--IOC) จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบสอบถามตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แบบสอบถาม มีค่าความสอดคล้องรายข้อระหว่าง 0.60-1.00 และนำแบบสอบถาม ไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน โดยเป็นกลุ่มชุมชนในเขตมินบุรี เพื่อทดสอบคุณภาพเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยวิธีของครอนบาค (cronbach) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) จากผลการทดสอบคุณภาพด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นพบว่า มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมอยู่ที่ระดับ .962

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้ค่าความถี่ (frequency) และ ค่าร้อยละ (percentage) กับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และ วิเคราะห์ ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation--SD) กับแบบสอบถามความรู้ทักษะ เจตคติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์และกำหนด

คะแนน 5 ระดับ และ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสำรวจสภาพของผลิตภัณฑ์และข้อมูลของกลุ่มชุมชน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็น

การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม ความเหมาะสมของหลักสูตร โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีจำนวน 4 ด้าน คือ (1) ด้านวัตถุประสงค์ (2) ด้านเนื้อหา (3) ด้านสื่อและการส่งเสริมการเรียนรู้ และ (4) ด้านการวัดและประเมินผล ก่อนนำไปใช้จริงกับตัวอย่าง จากผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก จากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ประเด็นการพิจารณาในแต่ละรายด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation--SD)

การศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวแทนกลุ่มชุมชนสุกกาทอง โดยใช้การเลือกแบบวิธีเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในขั้นการประเมินผล คือ แบบทดสอบเกี่ยวกับความรู้ทักษะ เจตคติในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมและ แบบสอบถามความพึงพอใจการฝึกอบรม นำแบบทดสอบความรู้

ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินรูปแบบและข้อคำถาม โดยใช้วิธีการทดสอบคุณภาพ ด้วยการหาความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence--IOC) ผู้วิจัยจึงนำแบบทดสอบความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ไปทำการทดสอบกับตัวอย่างใกล้เคียงโดยเป็นกลุ่มชุมชนในเขตมินบุรี เพื่อหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบรายข้อ เพื่อคัดเลือกข้อที่มีคุณภาพมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม เกี่ยวกับความรู้ ทักษะ เจตคติการพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ (pre-post test) หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการใช้หลักสูตร ด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการประเมินก่อนและหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าร้อยละ (percentage) และ ใช้สถิติค่าที่แบบไม่อิสระต่อกัน (t-test dependent) ในการทดสอบสมมติฐานด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความพึงพอใจการฝึกอบรมวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation--SD) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ตาราง 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการวิจัย	ระยะเวลา	วิธีดำเนินการ
1. การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็น ต้องพัฒนาในการยกระดับ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชน เขต หนองจอก	เดือนพฤษภาคม- สิงหาคม พ.ศ. 2559	1. การติดต่อประสานงานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดทำเอกสารต่างๆ 2. ลงพื้นที่กลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล 3. นำแบบเครื่องมือที่เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมด ทำการตรวจสอบความถูกต้อง 4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงคุณภาพและ วิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยวิธีทางสถิติโดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
2. การพัฒนาและตรวจสอบ คุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อ เพิ่มสมรรถนะในการยกระดับ ผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขต หนองจอก	เดือนธันวาคม พ.ศ. 2559-ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2560	1. วิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ศึกษา ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการออกแบบหลักสูตร 2. การติดต่อประสานงานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดทำเอกสารต่างๆ 3. สร้างเครื่องมือในการวัดผล 4. นำแบบเครื่องมือที่สร้างมาได้ทั้งหมด ทำการ ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม 5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์วิธีทางสถิติโดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ตาราง 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	ระยะเวลา	วิธีดำเนินการ
3. การศึกษาผลการใช้หลักสูตร ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะใน การยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่ม ชุมชนในเขตหนองจอก	เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2560 ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. 2561	1. วิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลจากขั้นตอนที่ 2 ศึกษา ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการทดลองใช้หลักสูตร จริงกับกลุ่มเป้าหมาย 2. การติดต่อประสานงานและจัดทำเอกสารต่างๆ รวมทั้งจัดหาวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญมา บรรยายและฝึกปฏิบัติ 3. นำแบบเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบแล้วมาใช้ ในการการอบรม 4. จัดการฝึกอบรมจำนวน 3 วัน 5. นำผลข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงคุณภาพและ วิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยวิธีทางสถิติโดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความรู้ ทักษะและ เจตคติ ของ
สมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนาในการยกระดับผลิตภัณฑ์
ของกลุ่มชุมชนโดยรวม ผลการวิเคราะห์ความรู้ที่จำเป็น
ต้องพัฒนาในการยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชน
พบว่า มีความรู้ที่จำเป็นต้องพัฒนาในการยกระดับ
ผลิตภัณฑ์โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.53$,
 $SD = 0.49$) เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
ด้านผลิตภัณฑ์มีความรู้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$,
 $SD = 0.88$) รองลงมา คือ ด้านบรรจุภัณฑ์ มีความรู้
อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.78$, $SD = 0.85$) และด้านที่
มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านสูตรผลิตภัณฑ์
มีความรู้ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.19$, $SD = 0.68$)

ในส่วนของทักษะที่จำเป็นต้องพัฒนาในการยก
ระดับผลิตภัณฑ์โดยรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.36$,
 $SD = 0.46$) เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
ด้านกระบวนการผลิต มีทักษะอยู่ในระดับปานกลาง

($\bar{X} = 2.61$, $SD = 0.67$) รองลงมา คือ ด้านการขาย
และช่องทางการขาย มีทักษะอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X} = 2.51$, $SD = 0.74$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ
น้อยที่สุด คือ ด้านบัญชีการเงินโดยรวม มีทักษะอยู่ใน
ระดับน้อย ($\bar{X} = 2.04$, $SD = 0.55$)

เจตคติที่จำเป็นต้องพัฒนาในการยกระดับ
ผลิตภัณฑ์โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$,
 $SD = 0.27$) เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
ด้านการขายและช่องทางการขาย มีเจตคติอยู่ในระดับ
มากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, $SD = 0.42$) รองลงมา คือ ด้าน
บัญชีการเงิน มีเจตคติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$,
 $SD = 0.46$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด
คือ ด้านกระบวนการผลิต มีเจตคติอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 4.49$, $SD = 0.55$)

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะ
ในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก
ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสามารถ

สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนาในกรยกระดบผลิตภณัฑ พบว่ กลุ่ มชุ มชน A จิง เป นตัวอย่ างที่ตองการเพิมสมรรถนะในกรยกระดบผลิตภณัฑมากที่สดุ เนื่องจกมีระดับควมรู้และทักษะซึ่งมีค่านลยน้อยที่สดุ และมีเจตคติเกยกับสมรรถนะที่ตองการในกรยกระดบผลิตภณัฑอยูในระดับมากที่สุด ซึ่งขาดควมรู้และทักษะในด้านสูตรผลิตภณัฑ กระบวนกรผลิต กรวิเคราะห์ผลิตภณัฑ บรรจุภณัฑ คุณภพและมาตรฐานผลิตภณัฑ กรตลาด กรขายและช่องทงกรขาย บัญชีและกรเงิน เทคโนโลยีสารสนเทศรวมถึงสภพของผลิตภณัฑยงไม่ได้คุณภาพ

2. กรพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพหลั กสูตรฝีกอบร ม พบว่ กรพัฒนาหลั กสูตรเริ่มจกกรศึกษาสมรรถนะที่ตองการของกลุ่ มชุ มชนเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมยของหลั กสูตรในกรพัฒนาสมรรถนะด้าน

ควมรู้ ทักษะและเจตคติ มีขั้นตอนกรพัฒนาหลั กสูตรคือ ขั้นตอนที่ 1 กรวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกเลือกเนื่อหาและประสบกการณั ขั้นตอนที่ 2 กรออกแบบและกรสร้งหลั กสูตรได้หลั กสูตรฝีกอบร ม มีโครงสร้งของหลั กสูตรสอดคล้องกับควมตองการเพื่อกพัฒนาสมรรถนะของกลุ่ มชุ มชนและกรตรวจสอบคุณภาพหลั กสูตร พบว่ มีผลการประเมินควมเหมาะสมจกผู้ เชี่ยวชาญของหลั กสูตรโดยรวมอยูในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ หลั กสูตรมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในกรจัดการฝีกอบร มกับตัวอย่ างที่ใช้ในกรวิจัยได้

3. ผลกรใช้หลั กสูตรฝีกอบร มเพื่อกเพิ่มสมรรถนะในกรยกระดบผลิตภณัฑที่กลุ่ มชุ มชนในเขตหนองจอกพบว่

3.1 ผลกรเปรียบเทียบคะแนนกรทดสอบก่อนและหลังกรฝีกอบร ม (ดูตาราง 2, 3 และ 4)

ตาราง 2

ผลกรเปรียบเทียบผลกรทดสอบควมรู้ในกรพัฒนาผลิตภณัฑ

กรทดสอบควมรู้	N	$\bar{X}$	SD	t	Sig.
ก่อนฝีกอบร ม	12	6.41	1.08		
หลังฝีกอบร ม	12	23.67	0.89	-46.392*	.000

*ระดับนัยสำคัญ .05

ผลกรเปรียบเทียบผลกรทดสอบควมรู้ในกรพัฒนาผลิตภณัฑ พบว่ คะแนนหลังกรฝีกอบร ม ($\bar{X} = 23.67$, $SD = 0.89$) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ ก่อนกร

ฝีกอบร ม ($\bar{X} = 6.41$, $SD = 1.08$) โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ.05

ตาราง 3

ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

การทดสอบทักษะ	N	$\bar{X}$	SD	t	Sig.
ก่อนฝึกอบรม	12	3.92	1.24	-47.871*	.000
หลังฝึกอบรม	12	22.67	1.61		

*ระดับนัยสำคัญ .05

ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่า คะแนนหลังการฝึกอบรม ($\bar{X} = 22.67$, $SD = 1.61$) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 1.24$) โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ.05

ตาราง 4

ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบเจตคติในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

การทดสอบเจตคติ	N	$\bar{X}$	SD	t	Sig.
ก่อนฝึกอบรม	12	12.50	1.24	-25.656*	.000
หลังฝึกอบรม	12	24.92	1.00		

*ระดับนัยสำคัญ .05

ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบเจตคติในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่า คะแนนหลังการฝึกอบรม ($\bar{X} = 24.92$, $SD = 1.00$) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ($\bar{X} = 12.50$, $SD = 1.24$) โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ.05

ตาราง 5

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เข้าฝึกอบรม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
กลยุทธ์การสร้างแบรนด์สินค้า	4.58	.51	มากที่สุด
ประโยชน์ สรรพคุณความรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบและสารต่างๆ	4.75	.45	มากที่สุด
วิธีการ ขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์	4.83	.39	มากที่สุด

ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) อยู่ในกลุ่มที่ 2 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ตาราง 5

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เข้าฝึกอบรม (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การควบคุมคุณภาพ	4.92	.29	มากที่สุด
ความรู้วิธีการบริหารงบประมาณชุมชน	4.75	.45	มากที่สุด
การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างโอกาสการขาย	4.83	.39	มากที่สุด
การวิเคราะห์ธุรกิจ/โอกาสของธุรกิจผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน	4.83	.39	มากที่สุด
หลักการบริหารตลาดและการจัดการทั่วไป	4.58	.51	มากที่สุด
สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้	4.92	.29	มากที่สุด
สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดแก่ชุมชนได้	4.58	.51	มากที่สุด
สามารถให้คำปรึกษาแก่เพื่อนในชุมชน/ร่วมงานได้	4.75	.45	มากที่สุด
รวม	4.76	.18	มากที่สุด

3.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังจากการได้รับการฝึกอบรม 3 เดือน โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก ทำให้ตัวอย่างได้รับการพัฒนาสมรรถนะทางความรู้ ทักษะ และเจตคติ ในด้านต่างๆ ซึ่งส่งผลให้ตัวอย่างได้นำสมรรถนะที่ได้จากการพัฒนา ไปต่อยอดองค์ความรู้และสามารถพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์รวมถึงการจัดการในด้านต่างๆ ของกลุ่มชุมชนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

1. การศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนาโดยกลุ่มชุมชนมีความรู้และทักษะอยู่ในระดับน้อย และมีเจตคติต่อการพัฒนาสมรรถนะของกลุ่มชุมชนเพื่อการยกระดับผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากกลุ่มชุมชนไม่ได้รับการพัฒนาในด้านวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง และสร้างรายได้

ให้แก่กลุ่มชุมชนได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Spencer, L. M., and Spencer, S. M. (1993, p. 40) ที่กล่าวว่า สมรรถนะที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลที่วัดจากพฤติกรรมอันเป็นบุคลิกภาพที่อยู่ในส่วนลึกของบุคคล รวมถึงแรงจูงใจ เป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้ความคิด ซึ่งนำไปสู่แรงขับภายในจิตใจ หรือมุ่งหวังสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ และสอดคล้อง Anunvrpong (2014) ศึกษาแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบางหัวเสือ จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าชุมชนความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนบางหัวเสือใน 3 ด้านคือ ด้านบรรจุภัณฑ์ กลุ่มผลิตภัณฑ์ และกลุ่มการผลิตเพื่อประชาสัมพันธ์

2. การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร แนวคิดการ

ฝึกอบรม แนวคิดการเรียนรู้ เพื่อออกแบบโครงสร้าง และกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม โดย นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสมรรถนะที่ต้องการของ ตัวอย่างในการวิจัย ผสมกับผลการศึกษาสภาพกับ ปัญหาของผลิตภัณฑ์ และข้อมูลเชิงบริบทของตัวอย่าง นำมากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหา และ สารสำคัญต่างๆ โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเลือกเนื้อหาและประสบการณ์ การออกแบบและการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับ สภาพและความต้องการของกลุ่มชุมชนอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม ซึ่ง อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Rundquist (2014) ศึกษาการบูรณาการความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (knowledge integration in distributed product development) พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ต้องมีการตรวจสอบข้อมูลและความรู้ในการพัฒนา ผลิตภัณฑ์จากปัจจัยแวดล้อมของผู้ผลิต เพื่อให้ได้ ข้อสรุปหรือวิธีการอื่นๆ เพื่อสร้างข้อมูลหรือความรู้ แก่บุคลากร เพื่อกำหนดทิศทางในการแก้ปัญหา และพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตาม เป้าหมายของการดำเนินธุรกิจ จากการวิจัยเป็นไปตาม แนวคิดของ Wongyai (2011) กล่าวว่า การวัดและ ประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินความเหมาะสม ของจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของหลักสูตร เพื่อให้ ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้กับผู้ฝึกอบรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะ ในการยกระดับผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนในเขตหนองจอก สามารถอธิบายผลการวิจัย ได้ว่าจากการทดสอบ ระหว่างการฝึกอบรม ตัวอย่างผ่านเกณฑ์การประเมิน ที่กำหนดไว้ และจากการทดสอบหลังการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 เนื่องจากในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมผู้วิจัย ได้กำหนดเนื้อหาและสาระสำคัญให้เกิดการพัฒนา

ความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างเป็นระบบ ตามศักยภาพ และขีดความสามารถ และสอดคล้องกับสมรรถนะที่ ต้องการ จึงทำให้ตัวอย่างสามารถเรียนรู้และเข้าใจ ในเนื้อหาและทำการทดสอบภายใต้การอธิบาย การ ปฏิบัติ รวมถึงการแสดงเจตคติระหว่างการฝึกอบรมได้ อย่างถูกต้อง จนสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินการ ฝึกอบรม จึงเป็นไปตามแนวคิดของ Intarak (2008) กล่าวว่า สาระสำคัญและกิจกรรมการเรียนรู้ที่รวบรวม เนื้อหาเพื่อใช้สำหรับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไป ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตร ผลการฝึก อบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรม ตัวอย่างมีความคิดเห็น ต่อการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด และ มีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมอยู่ใน ระดับมากที่สุด เนื่องจาก การฝึกอบรมโดยใช้หลักสูตร ที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นภายใต้การศึกษาความ ต้องการและข้อมูลเชิงบริบทของชุมชนและผลิตภัณฑ์ เพื่อพัฒนาสมรรถนะในด้านต่างๆ ให้แก่ตัวอย่าง เป็นการศึกษ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อ ให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของ ตัวอย่างอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ผู้ใช้ควรศึกษาบริบท และสภาพพื้นฐานของผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่มีความ คล้ายคลึงหรือมีสภาพผลิตภัณฑ์ใกล้เคียงกับกลุ่มชุมชน ที่เป็นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้
2. ผู้ใช้ควรศึกษาส่วนต่างๆ และหลักสูตร พร้อมทั้ง ศึกษาเนื้อหาทุกหน่วยการฝึก อบรมอย่างละเอียด เพื่อ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถใช้หลักสูตรได้ อย่างถูกต้อง
3. ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ผู้ใช้ควรดำเนินการตามลำดับขั้นตอนที่ระบุไว้

References

- Anunvrapong, A. (2014). The product development approach of Banghuosueo Community, Samut Prakan Province following the Sufficiency Economy Philosophy. *Journal of Fine Arts Research and Applied Arts*, 1(2), 126-151. [In Thai].
- Department of Local Administration. (2012). *Guidelines for increasing the efficiency of manufacturers entrepreneurs OTOP business plan preparation*. Author. [In Thai].
- Intarak, C. (2008). *Academic administration and internal supervision in educational institutions* (5th ed.). Prince of Songkla University, Pattani Campus. [In Thai]
- Narayan, D., & Pritchett, L. (1999). Cents and sociability: Household income and social capital in rural Tanzania. *Economic Development and Cultural Change*, 47(4), 871-97.
- Nongchok District Office. (2016). *General information of the district*. Retrieved from <http://www.bangkok.go.th/upload/user/00000066/about/Data0162.pdf> [In Thai]
- Office of Small and Medium Enterprises Promotion (2014). *Creating knowledge content for SMEs under the fair Development of SMEs Knowledge Center year 2013*. Author. [In Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2011). *Economic and social development plan national issue 11 (2011-2016)*. Author. [In Thai]
- Rundquist, J. (2014). Knowledge integration in distributed product development. *International Journal of Innovation Science*, 6(1), 19-28.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work: Models for superior performance*. John Wiley and Sons.
- Wongyai, W. (2011). *Tertiary curriculum development*. R. & Print. [In Thai]

ผลกระทบของคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหาร ต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมในพื้นที่เขตชะอำและหัวหิน

จิรัชญา ศีลสัตยวงศ์¹ ชฎาพร ฑีฆาอุตมากร² ประยงค์ มีใจชื้อ³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานขององค์กร โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ จำนวน 55 คน และแบบสอบถามพนักงานบัญชี จำนวน 275 คน การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การแจกแจงความถี่และร้อยละ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ขึ้นไป มีความเห็นว่า คุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหาร มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร และพนักงานบัญชีมีความเห็นว่า ข้อมูลบัญชีบริหารทุกด้าน มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก และสารสนเทศทางการบัญชีบริหารสามารถนำไปใช้ได้ค่อนข้างมาก โดยมีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: ข้อมูลบัญชีบริหาร; สารสนเทศทางการบัญชีบริหาร; ผลการดำเนินงานของโรงแรม

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

จิรัชญา ศีลสัตยวงศ์, ชฎาพร ฑีฆาอุตมากร และประยงค์ มีใจชื้อ. (2563). ผลกระทบของคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมในพื้นที่เขตชะอำและหัวหิน. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 464-474.

¹ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: galin19920226@gmail.com

^{2,3} คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Effects of Managerial Accounting Data Quality and Managerial Accounting Information on Hotel Performance in the Cha-Am and Hua Hin Area

Jirachaya Seensattayawong¹ Chadaporn Theekaautamakorn² Prayong Meejaiseu³

Abstract

The purpose of this study is to explore the effect of managerial accounting data quality and managerial accounting information to the organization. This research uses both qualitative and quantitative methods. Data were collected by using an interview form to 55 accounting managers and administrators and questionnaire to 275 accounting employees of from 55 hotels. Qualitative data were analyzed using descriptive statistics and percentage techniques, and were explained in tables. Quantitative data were analyzed in terms of arithmetic mean and standard deviation. Hypothesis testing was conducted using Pearson's correlation coefficient.

Finding are follows: Most of managers (≥ 70 percent) viewed that all of managerial accounting data quality and managerial accounting information had effect on the performance of organization. And accounting employees viewed that all aspects of managerial accounting quality data and managerial accounting information namely; data quality, usefulness, accuracy, accessibility, high quality information and managerial accounting information were vastly usable and had effect on work performance of organization at the statistically significant level of .05

Keywords: Managerial Accounting Data; Managerial Accounting Information; Hotel Performance

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Seensattayawong, J., Theekaautamakorn, C., & Meejaiseu, P. (2020). The effects of managerial accounting data quality and managerial accounting information on hotel performance in the Cha-Am and Hua Hin area *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 464-474.

¹ Master of Business Administration in Social Sciences, Ramkhamhaeng University.
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkok 10240, Thailand
Email: galin19920226@gmail.com

^{2,3} Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันผลการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมของประเทศไทยจำเป็นต้องใช้ข้อมูลทางบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหาร มาดำเนินธุรกิจเพื่อให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งข้อมูลบัญชีบริหารที่นำมาใช้นั้น ต้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะในการใช้ข้อมูลบัญชีบริหารที่ดีควรต้องคำนึงถึง ด้านคุณภาพของข้อมูล ด้านประโยชน์การใช้งานของข้อมูล ด้านความถูกต้องของข้อมูล และด้านคุณภาพของข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่าย (Huang, Lee & Wang, 1999; Strong, Lee & Wang, 1997; Tombros, Ruthven & Jose, 2005; Wang & Strong, 1996; Yang, Cai, Zhou & Zhou, 2005; Zaveri, Rula, Maurino, Pietrobon, Lehmann, & Other 2013) อีกทั้งสารสนเทศทางการบัญชีบริหารนั้น เป็นการประมวลผลข้อมูลบัญชีบริหารมาผ่านกระบวนการเทคโนโลยีและฝ่ายการดำเนินงานต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับผลดำเนินงาน ซึ่งสารสนเทศทางการบัญชีบริหารในการวางแผนและควบคุม สารสนเทศทางการบัญชีบริหารที่วัดผลการดำเนินงานดังกล่าว ยังมีปริมาณสารสนเทศและคุณภาพสารสนเทศที่ไม่ค่อยสมเหตุสมผล อีกทั้งจากการศึกษาค้นคว้า พบว่า มีการใช้สารสนเทศทางการบัญชีบริหารโดยวัดผลการดำเนินงานที่เป็นตัวเงินเป็นส่วนใหญ่ แต่การใช้สารสนเทศทางการบัญชีบริหารที่วัดผลการดำเนินงานที่ไม่เป็นตัวเงินในธุรกิจโรงแรมยังมีไม่มากนัก (Flamholtz & Das, 1985) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษา ผลกระทบของคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมในพื้นที่เขตชะอำและหัวหิน เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการจัดทำข้อมูลบัญชีบริหารที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ โดยสามารถใช้ข้อมูลเหล่านั้นเพื่อเป็นแนวทางในการ

วางแผน ควบคุม ประสานงาน และตัดสินใจของฝ่ายบริหารขององค์การ ซึ่งจะส่งผลทำให้ผลการดำเนินงานขององค์การมีการปรับปรุง พัฒนาให้มากขึ้น และนำไปสู่ผลความสำเร็จที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานขององค์การ
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของสารสนเทศทางการบัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานขององค์การ

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาเรื่องคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหาร ประกอบด้วย คุณภาพของข้อมูล ประโยชน์การใช้งานของข้อมูล ความถูกต้องของข้อมูล และคุณภาพของข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งศึกษาสารสนเทศทางการบัญชีบริหาร ประกอบด้วย สารสนเทศในการวางแผนและควบคุม สารสนเทศที่วัดผลการดำเนินงานขององค์การ

ด้านประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ บุคลากรในโรงแรมพื้นที่เขตชะอำและหัวหิน ประกอบด้วย ผู้จัดการทั่วไปหรือผู้จัดการฝ่ายการเงินและบัญชี จำนวน 223 คน และพนักงานบัญชี จำนวน 1,115 คน

ตัวอย่าง คือ ผู้จัดการทั่วไปหรือผู้จัดการฝ่ายการเงินและบัญชี (ผู้บริหาร) จำนวน 55 คน และพนักงานบัญชี จำนวน 275 คน

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. ผู้จัดการทั่วไป ผู้จัดการฝ่ายบัญชี และพนักงานบัญชีขององค์การ ทำงานในด้านบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้น
2. ผู้จัดการทั่วไปและผู้จัดการฝ่ายบัญชี มีข้อมูลใน

ปริมาณที่เพียงพอต่อการใช้สารสนเทศ เพื่อการบริหาร

3. มีการพัฒนาผลการดำเนินงานเชิงคุณภาพของผู้จัดการทั่วไปและผู้จัดการฝ่ายบัญชีให้ดียิ่งขึ้น

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพข้อมูลบัญชีบริหาร (managerial accounting data quality) ข้อมูลทางบัญชีที่มีคุณค่าในตัวข้อมูลเรื่องความเกี่ยวข้องกับปัญหาและความทันต่อเหตุการณ์ เป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพกับผู้บริหาร เป็นข้อมูลที่มีรูปแบบการนำเสนอที่ถูกต้อง กระชับ รัดกุม ครบถ้วน และเป็นข้อมูลที่สามารถเข้าใจได้ง่าย มีความชัดเจนในตัวข้อมูลอย่างตรงประเด็น เพื่อใช้สำหรับการวางแผน การควบคุม การประสานงานและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานขององค์การให้ไปในทางที่ดีขึ้น (Marius, Denisa, & Florina, 2012; Wang & Strong, 1996) โดยจัดประเภทได้ 4 ประเภท คือ

1. คุณภาพของข้อมูล (Data Quality--DQ) หมายถึง ข้อมูลที่ได้มาจากการปรับเปลี่ยนวิกฤตหรือคำวิพากษ์วิจารณ์ ให้กลายเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการจัดการ โดยข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่สำคัญทำให้ผู้ใช้ข้อมูลได้มีการพัฒนาด้านการบริหาร การผลิตและการบริการลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น สามารถจัดประเภทกลุ่มคุณภาพของข้อมูลได้ 4 กลุ่มคือ (1) เนื้อหาคุณภาพของข้อมูล (2) บริบทคุณภาพของข้อมูล (3) สิ่งทดแทนคุณภาพของข้อมูล และ (4) การเข้าถึงคุณภาพของข้อมูล (Huang et al., 1999; Strong, Lee & Wang, 1997; Wang & Strong, 1996)

2. ประโยชน์การใช้งานของข้อมูล (usefulness) หมายถึง ข้อมูลที่เนื้อหา มีความถูกต้อง มีความชัดเจน มีสาระสำคัญ ข้อมูลเนื้อหาเป็นปัจจุบัน สามารถใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ใช้มีความสะดวกสบายในการใช้ข้อมูล และมีความน่าเชื่อถือทั้งการนำเสนอ

ภาษาที่ใช้ได้อย่างชัดเจนเป็นที่น่าสนใจของผู้ใช้ข้อมูลด้วย (Adams, Nelson & Todd, 1992; Gonçalves, Moreira, Fox, & Watson, 2007; Tombros et al., 2005; Wathen & Burkell, 2002; Yang et al., 2005) ซึ่งประโยชน์การใช้งานของข้อมูลที่มีคุณภาพนั้นประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ มีความสัมพันธ์กับปัญหา (relevance) ต้องทันเวลากับความต้องการ (timeliness) และมีความน่าเชื่อถือได้ (reliability) สามารถตรวจสอบได้ มีความถูกต้องชัดเจน ครบถ้วน ความเป็นกลางปราศจากอคติ (Wang & Strong, 1996) ประโยชน์การใช้งานของข้อมูลที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้เป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหาร สามารถจำแนกได้ 4 ส่วน คือ (1) การวางแผน (planning) (2) การประสานงาน (coordinating) (3) การควบคุม (controlling) และ (4) การตัดสินใจ (decision making)

3. ความถูกต้องของรูปแบบที่นำเสนอ (information accuracy) หมายถึง ข้อมูลที่สามารถทำให้เกิดขึ้นจริงได้ด้วยการปฏิบัติ การนำไปประยุกต์ ซึ่งข้อมูลนั้นหากยังมีการบิดเบือนความจริงต้องมีการแก้ไขให้ถูกต้อง เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถรองรับข้อผิดพลาดได้อย่างอิสระ (Funder & West, 1993; Wang & strong, 1996) โดยพบว่า กระบวนการความถูกต้องของข้อมูลนั้นต้องมีการวินิจฉัยความถูกต้อง (diagnostic accuracy) และการให้ข้อมูลเกินจริง (exaggerate) (Bossuyt, Reitsma, Bruns, Gatsonis, Glasziou & Other, 2003; Jelley & Goffin, 2001) โดยมีหลักความถูกต้องของข้อมูลบัญชีบริหาร (Jonas, Schulz-Hardt & Frey, 2005; Lennox, 1999)

4. คุณภาพของข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่าย (information quality of accessibility) หมายถึง ข้อมูลที่ใช้งานได้ง่ายและรวดเร็ว ทันต่อเวลาของผู้ใช้ข้อมูลได้ทันที และได้รับความปลอดภัยจากการได้มาของข้อมูลด้วย (Huang et al., 1999; Nooghabi &

Dastagerdi, 2016; Zaveri et al., 2013) โดยมีประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น คือ (1) การใช้ข้อมูล (2) การเข้าถึงข้อมูล และ (3) การตอบสนองของข้อมูล (Bizer, 2007; Mendes, Bizer, Miklos, Calbimonte, Moraru, & Other, 2012; Zaveri et al., 2013)

สารสนเทศทางการบัญชีบริหาร (managerial accounting information) สารสนเทศที่เป็นทางเลือกจากการตัดสินใจของฝ่ายบริหารและการมุ่งใจพฤติกรรมของคนในองค์กรให้ดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในเรื่องต้นทุนและกิจกรรมการผลิตขององค์กรประกอบด้วย 2 ประเภท คือ

1. สารสนเทศในการวางแผนและควบคุม (Planning and Control Information--PCI) หมายถึง สารสนเทศที่เป็นทางเลือกจากการตัดสินใจของฝ่ายบริหารและการมุ่งใจพฤติกรรมของคนในองค์กร ให้ดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในเรื่องต้นทุนและกิจกรรมการผลิตขององค์กร (Bruggeman & Slagmulder, 1995; Flamholtz & Das, 1985; Guide Jr., 2000)

2. สารสนเทศที่วัดผลการดำเนินงาน (performance evaluation information) หมายถึง

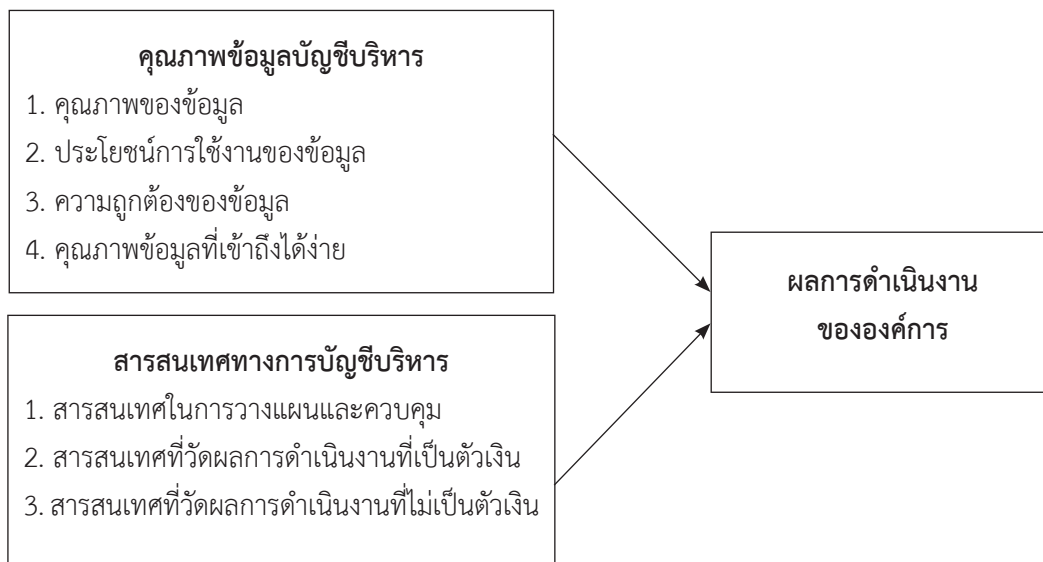
2.1 สารสนเทศที่วัดผลทางการเงิน (วัดข้อมูลเชิงปริมาณ) ซึ่งให้เห็นถึงการดำเนินงานในอดีต) ประกอบด้วย (1) อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง (2) อัตราส่วนวัดการบริหารสินทรัพย์ (3) อัตราส่วนวัดสภาพหนี้ที่ใช้วัดความเสี่ยงของกิจการในการระดมทุน (4) อัตราส่วนวัดความสามารถในการทำกำไร และ (5) อัตราส่วนมูลค่าทางการตลาด

2.2. สารสนเทศที่ไม่ใช่ทางการเงิน (วัดข้อมูลเชิงคุณภาพ) ซึ่งให้เห็นถึงการดำเนินงานในปัจจุบันและในอนาคต) (Bledsoe & Ingram, 1997; Flamholtz & Das, 1985; Nanni, Dixon, & Vollmann, 1992)

ประกอบด้วย (1) การขนส่งที่ตรงเวลา (on-time delivery) (2) คำร้องขอ/บ่นว่าของลูกค้า (customer complaint) (3) ความพึงพอใจของลูกค้า (customer satisfaction) (4) คุณภาพของสินค้า (product quality) และ (5) การกำหนดและเปลี่ยนแปลงเวลาการทำงาน (Baines & Langfield-Smith, 2003; Choe, 2004)

ผลการดำเนินงานขององค์กร (Organization Performance) ผลของการดำเนินงานขององค์กรควรสัมพันธ์กับพฤติกรรมของคนในองค์กรที่มีความพึงพอใจในงาน (job satisfaction) และความมุ่งมั่นของพนักงานที่มีต่อองค์กรเพราะเป็นนัยสำคัญทำให้ผลการดำเนินงานบรรลุตรงตามเป้าหมายสัมพันธ์กับวัฒนธรรมขององค์กรด้วยการวัดการใช้ระบบบริหารงานและประเมินผลทั่วทั้งองค์กร (Balance Scorecard--BSC) (Awadh & Alyahya, 2013; Sawitri, Suswati & Huda, 2016) และผลการดำเนินงานของโรงแรม ต้องคำนึงถึงข้อมูลบัญชีบริหาร สารสนเทศทางการบัญชีบริหารของธุรกิจจำพวกข้อมูลและสารสนเทศในงานบริหารส่วนหน้า ข้อมูลและสารสนเทศจากงานต้อนรับและงานบริหารห้องพัก ข้อมูลและสารสนเทศจากงานระบบควบคุมบัญชีส่วนหน้า ข้อมูลและสารสนเทศในงานด้านตลาดงานขายและงานจัดเลี้ยง การจัดทำงานประมาณและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานด้านการตลาด เพื่อเป็นแนวทางในทางการตั้งอัตราค่าห้องพักและบริการหรือส่วนลดต่างๆ และข้อมูลและสารสนเทศในงานสำนักงานส่วนหลังที่เน้นงานด้านบัญชี ประกอบด้วย บัญชีลูกหนี้ บัญชีเจ้าหนี้ บัญชีเงินเดือน บัญชีคงคลัง และบัญชีสำหรับการจัดซื้อเพื่อทำรายงานทางการเงิน ข้อมูลและสารสนเทศดังกล่าวทำให้ฝ่ายบริหารสามารถนำไปใช้ในการวางแผน วิเคราะห์ ควบคุม และตัดสินใจในปัจจุบันและอนาคต

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในงานวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในงานวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. คุณภาพของข้อมูลบริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์กร
2. สารสนเทศทางการบัญชีบริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์กร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้จัดการทั่วไปหรือผู้จัดการฝ่ายบัญชีโรงแรมละ 1 คน รวม 55 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ ส่วนการวิเคราะห์

ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ โดยจัดทำเป็นตารางและอธิบายความเรียง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ พนักงานบัญชี จำนวน 1,115 คน จากโรงแรมจำนวน 223 แห่ง ขนาดตัวอย่าง (sample size) ใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้จำนวน 330 คน ผู้วิจัยเลือก 55 คน เพื่อนำไปเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และ 275 คน นำไปเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean-- $\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation-- SD) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 55 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่มีอายุ 41-50 ปี ระดับการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาตรี ตำแหน่งงานบริหารเป็นผู้บริหารฝ่ายบัญชีอายุการทำงานในโรงแรมปัจจุบัน มีอายุมากกว่า 10 ปี แสดงว่า การวิจัยเรื่อง ผลกระทบของคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมในพื้นที่เขตชะอำและหัวหิน ส่วนใหญ่มาจากผู้บริหารเพศหญิง ที่มีอายุ 41-50 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดเป็นระดับปริญญาตรี และเป็นผู้บริหารฝ่ายบัญชี ที่มีอายุการทำงานมากกว่า 10 ปี ในโรงแรมที่ทำงานอยู่ในปัจจุบัน และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารเกี่ยวกับผลกระทบของคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมในพื้นที่ชะอำและหัวหิน พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่สามารถนำข้อมูลไปวางแผนการบริหารได้นำไปใช้ประโยชน์ได้ดี นำเสนอได้ตรงตามกลยุทธ์ที่วางไว้ มีการตั้งรหัสลับให้พนักงานแต่ละคนสำหรับการเข้าถึงข้อมูล มีความปลอดภัยในข้อมูลบัญชี ข้อมูลมีความเพียงพอต่อการวางแผนในอนาคตได้ดี ถูกต้องตรงตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ เป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ล่วงหน้าได้ โดยมีการตรวจสอบความถูกต้องอย่างชัดเจนทุกขั้นตอนและเคร่งครัดโดย

ผู้ตรวจสอบภายในและผู้ตรวจสอบภายนอก สามารถเรียกดูข้อมูลได้อย่างรวดเร็วเพื่อใช้ในการตัดสินใจของการบริหาร ในการควบคุมต้นทุนการดำเนินงาน สามารถควบคุมการทำงานของพนักงานได้ นำผลมาปรับปรุงการทำงานและพฤติกรรมของพนักงานได้ทันเวลา และผู้บริหารสามารถใช้สารสนเทศเชื่อมโยงกันได้ในการทำงาน

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 275 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 30-40 ปี ระดับการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาตรี มีตำแหน่งงานเป็นพนักงานฝ่ายบัญชีแยกประเภท (บัญชี GL) พนักงานฝ่ายบัญชีรายได้ ฝ่ายบัญชีจัดซื้อ สมุห์บัญชี และฝ่ายการเงิน อายุการทำงานในโรงแรมที่ทำงานอยู่ในปัจจุบัน อยู่ในช่วง 3-5 ปี แสดงว่า การวิจัยเรื่อง ผลกระทบของคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมในพื้นที่เขตชะอำและหัวหิน ส่วนใหญ่มาจากพนักงานฝ่ายบัญชีที่เป็นเพศหญิง อายุ 30-40 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดเป็นระดับปริญญาตรี เป็นพนักงานฝ่ายอื่น ๆ ในฝ่ายบัญชี ได้แก่ ฝ่ายบัญชีแยกประเภท (บัญชี GL) ฝ่ายบัญชีรายได้ ฝ่ายบัญชีจัดซื้อ สมุห์บัญชี และฝ่ายการเงิน มีอายุการทำงาน 3-5 ปี ในโรงแรมที่ทำงานอยู่ในปัจจุบัน และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสำรวจจากแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมในพื้นที่เขตชะอำและหัวหิน เป็นดังตาราง 1

ตาราง 1

คุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารสารสนเทศทางการบัญชีบริหารและผลการดำเนินงานด้านบัญชีของโรงแรม

คุณภาพข้อมูลบัญชีบริหาร สารสนเทศทางการบัญชีบริหาร และผลการดำเนินงานด้านบัญชีของโรงแรม	M	SD	ระดับคุณภาพ/ ระดับการนำไปใช้
คุณภาพข้อมูลบัญชีบริหาร	3.96	0.71	มีระดับคุณภาพมาก
สารสนเทศทางการบัญชีบริหาร	3.86	0.77	สามารถนำไปใช้ได้ค่อนข้างมาก
ผลการดำเนินงานด้านบัญชีของโรงแรม	4.04	0.79	มีระดับความสำคัญมาก

นอกจากนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสำรวจจากแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบของคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานของ โรงแรมในพื้นที่เขตชะอำและหัวหินและการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหาร ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.860 และสามารถร่วมอธิบายความแปรผันของผลกระทบของคุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมในเขตพื้นที่ชะอำและหัวหินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t \geq 1.96$) ได้ร้อยละ 73.9 (Adjust $R^2 = 0.739$) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณภาพข้อมูล

บัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมในเขตพื้นที่ชะอำและหัวหิน มีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.793 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรผลกระทบของสารสนเทศทางการบัญชีบริหารต่อผลการดำเนินงานของโรงแรมในเขตพื้นที่ชะอำและหัวหิน มีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.832 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการทดสอบสมมติฐานทั้ง 2 สมมติฐาน พบว่า คุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหาร มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 2

คุณภาพข้อมูลบัญชีบริหารและสารสนเทศทางการบัญชีบริหาร

คุณภาพข้อมูลบัญชีบริหาร และสารสนเทศทางการบัญชีบริหาร	B	Beta	t	Sig
คุณภาพข้อมูลบัญชีบริหาร (X 1)	0.405	0.359	7.063	.000*
สารสนเทศทางการบัญชีบริหาร (X 2)	0.563	0.547	10.776	.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

$R = 0.860$, Adjust $R^2 = 0.739$, SEE = 0.408, $F = 386.041$, Sig = 0.000

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า คุณภาพข้อมูลบัญชีบริหาร และสารสนเทศทางการบัญชีบริหารมีผลกระทบต่อ การดำเนินงานขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Marius et al. (2012) ที่ว่า คุณภาพข้อมูลบัญชี บริหารเป็นข้อมูลที่ใช่วางแผน ควบคุมและตัดสินใจทั้ง ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Choe (2004) ที่ว่า สารสนเทศทางการ บัญชีบริหารสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงบริหารต่อไป ได้ดีที่สุด สอดคล้องงานวิจัยของ Wang and strong (1996) ที่ว่า การเข้าถึงข้อมูลนั้น จะให้ความสำคัญใน เรื่องความปลอดภัย ความทันต่อเวลา มีความชัดเจนใน เนื้อหา และสะดวกสบายในการเข้าถึง และสอดคล้อง กับงานวิจัยของ Yang et al. (2002) ที่ว่า AIMQ ระเบียบวิธีสำหรับการประเมินผลคุณภาพข้อมูลด้วย การวัดข้อมูลให้มีปริมาณที่เพียงพอ สอดคล้องกับงาน วิจัยของ Mendes et al. (2012) ที่ว่า คุณภาพข้อมูล ทางบัญชีบริหารโดยรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับ มาก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการ ตัดสินใจ อีกทั้งยังมีข้อมูลและสารสนเทศอื่นที่เชื่อมต่อกับการบริหารโรงแรม ประกอบด้วย ข้อมูลรายได้ใน ห้องอาคารที่บันทึกจากเครื่องบันทึกเงินสด สารสนเทศ ที่ควบคุมค่าบริการโทรศัพท์ ข้อมูลเกี่ยวกับบุญแฉ ห้างพัก ข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการชำระเงิน ด้วยบัตรเครดิต และข้อมูลการวัดค่าชมภาพยนตร์ ในห้องพักด้วยข้อมูลและสารสนเทศดังกล่าวทำให้

ฝ่ายบริหารสามารถนำไปใช้ในการวางแผน วิเคราะห์ ควบคุม และตัดสินใจในปัจจุบันและอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านคุณภาพของข้อมูลบัญชีบริหาร ข้อมูลและ สารสนเทศที่ใช้ในการดำเนินงาน ควรมีการแก้ไขให้ เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น ความเป็นกลางเพียงพอ ต่อการนำไปใช่วางแผน ควบคุม และตัดสินใจให้มากขึ้น ในทุกฝ่ายของโรงแรม โรงแรมควรนำข้อมูลบัญชีและ สารสนเทศทางการบัญชีไปใช้เพิ่มในด้านการจัดสรร ทรัพยากรในโรงแรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า ที่สุด เช่น การจัดสรรสินทรัพย์และสินค้าจำพวกของใช้ ในห้องพักได้เหมาะสม โรงแรมควรปรับปรุงให้ข้อมูล ถูกต้องมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อส่งให้ผู้บริหารสามารถ นำไปวางแผน ควบคุม และตัดสินใจได้ตรงความจริง มากที่สุด และโรงแรมควรมีรหัสให้พนักงานบัญชี โดย พนักงานบัญชีสามารถแก้ไขข้อมูลได้ด้วยตนเอง อย่างน้อย 3 ครั้งต่อรอบระยะบัญชี

2. ด้านสารสนเทศทางการบัญชีบริหาร โรงแรม ควรมีการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีและระบบการใช้ งานแก่พนักงานทุกแผนกอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โรงแรมควรมีข้อมูลบัญชีที่มากเพียงพอเพื่อสามารถ พยากรณ์และประมาณการล่วงหน้าได้ดี โรงแรมควร นำสารสนเทศทางการบัญชีไปใช่วางแผน ควบคุม และ ตัดสินใจให้กับงานทุกฝ่ายของโรงแรม

References

- Adams, D. A., Nelson, R. R., & Todd, P. A. (1992). Perceived usefulness, ease of use, and usage of information technology: A replication. *Management Information Systems Quarterly*, 16(2), 227-247.
- Awadh, A. M., & Alyahya, M. S. (2013). Impact of organizational culture on employee performance. *International Review of Management and Business Research*, 2(1), 168-175.
- Baines, A., & Langfield-Smith, K. (2003). Antecedents to management accounting change: A structural equation approach. *Accounting, Organizations and Society*, 28(7-8), 675-698.
- Bizer, C. (2007). *Quality-driven information filtering in the context of web-based information systems*. Doctoral Dissertation of Philosophy, Freie Universität, Berlin, Germany.
- Bledsoe, N. L., & Ingram, R. W. (1997). Customer satisfaction through performance evaluation. *Journal of Cost Management, Winter*, 43-50.
- Bossuyt, P. M., Reitsma, J. B., Bruns, D. E., Gatsonis, C. A., Glasziou, P. P., & Other. (2003). Toward complete and accurate reporting of studies of diagnostic accuracy: the STARD initiative. *American Journal of Clinical Pathology*, 119(1), 18-22.
- Bruggeman, W., & Slagmulder, R. (1995). The impact of technological change on management accounting. *Management Accounting Research*, 6(3), 241-252.
- Choe, J. M. (2004). The relationships among management accounting information, organizational learning and production performance. *The Journal of Strategic Information Systems*, 13(1), 61-85.
- Flamholtz, E. G., Das, T. K., & Tsui, A. S. (1985). Toward an integrative framework of organizational control. *Accounting, Organizations and Society*, 10(1), 35-50.
- Funder, D. C., & West, S. G. (1993). Consensus, self-other agreement, and accuracy in personality judgment: An introduction. *Journal of Personality*, 61(4), 457-476.
- Gonçalves, M. A., Moreira, B. L., Fox, E. A., & Watson, L. T. (2007). What is a good digital library?: A quality model for digital libraries. *Information Processing & Management*, 43(5), 1416-1437.
- Guide, Jr. V. D. R. (2000). Production planning and control for remanufacturing: Industry practice and research needs. *Journal of operations Management*, 18(4), 467-483.
- Huang, K.; Lee, Y. W., & Wang, R. Y. (1999). *Quality information and knowledge*. Prentice Hall.
- Jelley, R. B., & Goffin, R. D. (2001). Can performance-feedback accuracy be improved effects of rater priming and rating-scale format on rating accuracy. *Journal of Applied Psychology*, 86(1), 134-144.

- Jonas, E., Schulz-Hardt, S., & Frey, D. (2005). Giving advice or making decisions in someone else's place: The influence of impression, defense, and accuracy motivation on the search for new information. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(7), 977-990.
- Lennox, C. S. (1999). The accuracy and incremental information content of audit reports in predicting bankruptcy. *Journal of Business Finance & Accounting*, 26(56), 757-778.
- Marius, C. D., Denisa, C. M., & Florina, B. R. I. (2012). Managerial accounting—a source of information for an efficient management in SME. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 62(1), 521-525.
- Mendes, P., Bizer, C., Miklos, Z., Calbimonte, J. P., Moraru, A., & Other. (2012). *D2 1: Conceptual model and best practices for high. Quality metadata publishing*. Technical Report.
- Nanni, A. J., Dixon, J. R., & Vollmann, T. E. (1992). Integrated performance measurement: Management accounting to support the new manufacturing realities. *Journal of Management Accounting Research*, 4(1), 1-19.
- Nooghabi, M. Z., & Dastgerdi, A. F. (2016). Proposed metrics for data accessibility in the context of linked open data. *Program*, 50(2), 184-194.
- Sawitri, D., Suswati, E., & Huda, K. (2016). The impact of job satisfaction, organization commitment, organization citizenship behavior (OCB) on employees' performance. *International Journal of Organizational Innovation*, 9(2), 24-45.
- Strong, D. M., Lee, Y. W., & Wang, R. Y. (1997). Data quality in context. *Communications of the ACM*, 40(5), 103-110.
- Tombros, A., Ruthven, I., & Jose, J. M. (2005). How users assess web pages for information seeking. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 56(4), 327-344.
- Wang, R. Y., & Strong, D. M. (1996). Beyond accuracy: What data quality means to data consumers. *Journal of Management Information Systems*, 12(4), 5-33.
- Wathen, C. N., & Burkell, J. (2002). Believe it or not: Factors influencing credibility on the Web. *Journal of the American society for information science and technology*, 53(2), 134-144.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper and Row.
- Yang, Z., Cai, S., Zhou, Z., & Zhou, N. (2005). Development and validation of an instrument to measure user perceived service quality of information presenting web portals. *Information & Management*, 42(4), 575-589.
- Zaveri, A., Rula, A., Maurino, A., Pietrobon, R., Lehmann, J., & Other. (2013). Quality assessment methodologies for linked open data. *Submitted to Semantic Web Journal*, 1, 1-5.

มาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ในเขต ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ธรรมณู หินคำ¹ พัฒนะ เรือนใจดี²อาบ นคะจัด³ งามพิศ สัตย์สงวน⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการและความจำเป็น ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ด้วยวิธีการวิจัยเอกสารและสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เชิงเนื้อหา และเสริมผลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวน 93 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนมากมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์เป็นเรื่องที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อชุมชนเป็นอย่างยิ่ง และใน ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสม ที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดการจัดตั้งสหกรณ์ที่เป็นรูปธรรมและมีกองทุนระดับชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นไปตามหลักปรัชญาของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ: สหกรณ์ออมทรัพย์; มูลค่าทางเศรษฐกิจ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ธรรมณู หินคำ, พัฒนะ เรือนใจดี, อาบ นคะจัด และงามพิศ สัตย์สงวน. (2563). มาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 475-488.

¹ หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

อีเมล: thammanoon_20@hotmail.com

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำกัด

⁴ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Legal Measures for the Provision and Subsidization of Cooperatives in Local Administrative Organizations

Thammanun Hinkham¹ Pattana Reonchaidee²

Arb Nakajad³ Ngampit Satsanguan⁴

Abstract

The objective of this research paper is to study the needs and necessities, problems, obstacles and appropriate legal measures to draft and assess the draft legal measures for establishing cooperatives and supporting existing cooperatives in the jurisdictions of the local administration organizations. Using the qualitative research model in principle, the researchers performed the document research and focus group discussions, consisting of 6 people. The data analysis was conducted by using content analysis techniques. As additional means, the qualitative research results was supplemented by the quantitative research by means of data collection using a questionnaire of 93 people. Data analysis was performed by using descriptive statistics namely, percentage and standard deviation.

The results of the research showed that representatives from most local government administrative organizations viewed in the same direction that cooperative provision and subsidies are highly important for and necessary to the community. And at present, Thailand does not have legal measures to provide and subsidize cooperatives in the scope of local administrative organizations which could lead to concrete and appropriate practices. Therefore, from the drafting and evaluation of the drafted law, which would cause local administrative organizations being concretely established and a community funds for community development would be raised in accordance with the local administration philosophy.

Keywords: Credit Union; Economic Value; Local Government Organizations

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Hinkham, T., Reonchaidee, P., Nakajad, A., & Satsanguan, N. (2020). Legal Measures for the Provision and Subsidization of Cooperatives in Local Administrative Organizations. *Ph. D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 475-488.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Email: thammanoon_20@hotmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

³ Kasetsart University Savings and Credit Cooperative Limited

⁴ Faculty of Political Sciences, Chulalongkorn University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาล ถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการบริหารการปกครองของรัฐบาลได้พบปัญหาของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย มีภาระหน้าที่อย่างมากมาในการบริหารประเทศเพื่อให้ประชาชนได้รับความสุข ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต รวมถึงความมั่นคงของชาติทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การลดภาระของรัฐบาลโดยการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเพื่อสนองต่อความต้องการของชุมชน (Puang-ngam, 2009, p. 33) จึงส่งผลให้การปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและความสำคัญเกิดขึ้น เห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับต่างๆ ที่ผ่านมาและฉบับพุทธศักราช 2560 มาตรา 42 กำหนดให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์การชุมชนหรือหมู่คณะอื่น การจำกัดเสรีภาพในเรื่องดังกล่าวนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อการป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด ประกอบกับมาตรา 43, 75, 250, 258 ฉ (4) ในฉบับเดียวกันนี้ ได้กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชนอันหมายรวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย นอกจากนี้รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสดำเนินการตามนโยบายจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ ทั้งยังกำหนดให้รัฐพึงส่งเสริมสนับสนุน คุ้มครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ประเภทต่างๆ (Constitution of the Kingdom of Thailand A. D., 2017)

แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะให้เสรีภาพแก่บุคคลในการรวมกันเป็นสหกรณ์และไม่ให้จำกัดเสรีภาพในส่วนนี้ รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระและให้มีการสนับสนุนส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถกำหนดความเป็นไปได้ของท้องถิ่นตนเองประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ยังเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ ให้แก่ปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศ โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยความเสมอภาค เป็นธรรมและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และนโยบายรัฐบาลยังให้ความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีระบบที่มีประสิทธิภาพโปร่งใส และให้บริการสาธารณะ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตามความคาดหวัง ตลอดจนเสนอกฎหมายเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีกรอบอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสนับสนุนส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สอดคล้องกับหลักการของสหกรณ์สากล ซึ่งเป็นหลักการตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรวมกลุ่มที่มีความต้องการเหมือนกัน วัตถุประสงค์เดียวกัน เป็นประชาธิปไตยเอื้ออาทรซึ่งกันและกันตามหลักคุณค่าของสหกรณ์ หลักการของสหกรณ์ และอุดมการณ์ของสหกรณ์ เพื่อนำไปสู่วิธีการหรือขบวนการสหกรณ์ โดยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ แต่ก็ยังขาดมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดแนวทางอันจะนำไปสู่การปฏิบัติได้ (Nakajad, 2012, pp. 30-36)

เมื่อพิจารณาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ พระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยทุกรูปแบบ คือ พระราชบัญญัติ

เทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 รวมถึงพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และนโยบายการถ่ายโอนภารกิจของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบัญญัติอำนาจหน้าที่และภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้หลายด้านตามหลักการกระจายอำนาจการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหลักความเป็นอัตภาพของท้องถิ่นเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและช่วยแก้ปัญหาเรื่องการให้บริการของรัฐที่ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนและชุมชน ซึ่งทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหลักในการจัดทำบริการสาธารณะแทนองค์กรราชการส่วนกลางและองค์กรราชการส่วนภูมิภาค รัฐบาลได้มอบอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเองซึ่งเป็นการวิธีของการกระจายอำนาจทางการปกครอง แต่ที่ยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดที่จะสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจให้มีความชัดเจนได้ แม้รัฐบาลทุกรัฐบาลจะกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นโดยการส่งเสริมระบบสหกรณ์ แต่ก็เพียงบัญญัติไว้เพียงกว้างๆ มิได้จำเพาะเจาะจงลงไปในรายละเอียด เช่น ในมาตรา 68 (5) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ที่กำหนดให้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์ได้ ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้อง มีบทบัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่จัดให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นและหรือให้อุดหนุนแก่สหกรณ์ที่มีอยู่แล้วให้เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น สามารถนำไปเป็นแนวทางให้รัฐบาลกำหนดหลักเกณฑ์ที่ดีและเหมาะสมในการจัดการสหกรณ์ได้ต่อไป การศึกษาแนวทางการวางมาตรการจัดตั้งสหกรณ์ภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในครั้งนี้ จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของคนในชุมชนท้องถิ่นได้ทางหนึ่ง และทำให้ท้องถิ่นยืนหยัดพึ่งพิงตนเองได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อค้นหาแนวทางที่จะนำไปสู่การสร้างมาตรการทางกฎหมาย เป็นการแก้ไขปัญหาอุปสรรคทางกฎหมาย และเพื่อให้การบริหารจัดการด้านการสหกรณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์และเป็นไปตามหลักการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีต่อไปนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการและความจำเป็นในการจัดตั้งสหกรณ์และการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการจัดตั้งสหกรณ์และการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อยกร่างมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีการจัดตั้งและการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. เพื่อประเมินร่างมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีการจัดตั้งและการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 แนวคิดและหลักการของสหกรณ์ แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง แนวคิดนิเทศรัฐศาสตร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านประชากรและตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสนทนากลุ่มผู้วิจัยกำหนดประชากรประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสหกรณ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสหกรณ์ในประเทศไทย ส่วนตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ประธานศาลปกครองสูงสุด ปลัดเทศบาลเมืองนครนายก รองอัยการจังหวัดสมุทรปราการ และปลัดเมืองพัทยาผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสหกรณ์ และอาจารย์มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสหกรณ์ในประเทศไทย จำนวน 6 คน

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกจำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด จังหวัดสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดนครนายก รวมทั้งหมดจำนวน 368 แห่ง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสหกรณ์ในเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 7 ประเภท ส่วนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วย 2 กลุ่ม จำนวน 93 คน ได้แก่ (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 จังหวัดๆ ละ 3 คน จำนวน 72 คน และ (2) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสหกรณ์ในเขตการปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 7 ประเภทๆ ละ 3 คน ได้แก่

ประธานสหกรณ์หรือผู้จัดการหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมาชิกสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ที่รับผิดชอบงานจัดตั้งหรือส่งเสริมสหกรณ์ จำนวน 21 คน

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงความต้องการและความจำเป็นในการจัดตั้งสหกรณ์และการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการจัดตั้งสหกรณ์และการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. สามารถปรับปรุงหรือกร่างมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีการจัดตั้งและการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้
4. สามารถนาร่างมาตรการทางกฎหมายในการจัดตั้งและการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสนอความเห็นดังกล่าวให้แก่รัฐบาลในการพัฒนากิจการสหกรณ์สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนและพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นหรือเป็นสถาบันทางการเงินหรือธนาคารของชุมชนในรูปสหกรณ์ประเภทต่างๆ ได้ต่อไป

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและหลักการของสหกรณ์

สหกรณ์เป็นองค์การอิสระของบุคคลซึ่งรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อสนองความต้องการอันจำเป็นและมีจุดมุ่งหมายร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และความต้องการทางวัฒนธรรม และแรงบันดาลใจ ผ่านกิจกรรมที่ควบคุมร่วมกันและเป็นประชาธิปไตย International Co-operative Alliance. (2018) โดยมีหลักการที่เป็นแนวทางสำหรับสหกรณ์ที่ยึดหลักในการปฏิบัติเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยผ่านการรวม

กันเป็นคณะบุคคล ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด 11 ประการ ซึ่งต้องใช้และปฏิบัติ ได้แก่ (1) การช่วยตนเองโดยรวมกันเป็นคณะบุคคล (2) การส่งเสริมผลประโยชน์ของสมาชิก (3) การเป็นเจ้าของและลูกค้าของสหกรณ์มาจากบุคคลเดียวกัน (4) การมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (5) การรวมกันเป็นคณะบุคคลโดยสมัครใจ (6) การเปิดรับสมาชิกไม่จำกัด (7) การจัดการและการควบคุม โดยหลักประชาธิปไตย (8) การมีอำนาจดำเนินกิจการได้ด้วยตนเอง คือ เป็นนิติบุคคลต่างหากจากสมาชิก (9) การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินกิจการสหกรณ์โดยเหมาะสมและเป็นธรรม (10) การกำหนดไม่ให้นำเงินสำรองมาแบ่งปันกัน และ (11) การให้การศึกษาแก่สมาชิกให้มากยิ่งขึ้น (Nakajad, 2003, p. 3)

แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

นักวิชาการในประเทศไทยและนักวิชาการในต่างประเทศต่างก็ให้ความหมายที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดของสถาบันพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งและบุคคลอื่นๆ โดยนักวิชาการทั้งหมดดังกล่าว ต่างเห็นตรงกันว่า องค์กรชุมชนจำเป็นต้องมีการดำเนินงานของตนเอง มีอิสระและปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรอื่นๆ โดยเฉพาะรัฐบาล เนื่องจากชุมชนมีสภาพแวดล้อมหรืออัตลักษณ์ของตนเองอันเป็นลักษณะสำคัญที่มารากรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรม และมีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับฐานคติ Teklehaimanot and Teklehaimanot (2013) และ Sandoval, Flanders, and Kozak (2010) ที่เชื่อว่า องค์กรชุมชนสามารถดำเนินงานด้วยความเป็นอิสระภายใต้เงื่อนไขแวดล้อมข้างต้น ทั้งนี้ Janda (2014) ให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมนอกเหนือจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีซึ่งมีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรชุมชน ขณะที่ Tseng and Kuo

(2014) มีความเห็นเช่นเดียวกับบุคคลต่างๆ ข้างต้นเช่นกัน แม้ว่างานศึกษาของพวกเขาจะเป็นงานศึกษาการดำเนินงานขององค์กรชุมชนภายใต้สภาพแวดล้อมของเทคโนโลยีสมัยใหม่ก็ตาม แต่ในท้ายที่สุด งานศึกษาดังกล่าว ได้เน้นลักษณะของค่านิยมทางสังคมมากกว่าการดำเนินงานภายใต้สภาพแวดล้อมของเทคโนโลยี กล่าวคือ เน้นลักษณะของทุนทางสังคมที่ให้ความสำคัญต่อการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์กรชุมชน ซึ่งมีลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสร้างความรู้ และการสร้างเครือข่าย

แนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์

นิติเศรษฐศาสตร์เป็นสหวิทยาการที่ผสมผสานหลักเศรษฐศาสตร์และหลักนิติศาสตร์เข้าด้วยกัน นิติเศรษฐศาสตร์พยายามตอบคำถามใน 3 ระดับ ได้แก่ (1) เหตุผลเบื้องหลังของกฎหมายเป็นการพยายามอธิบายระบบเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังของกฎหมายฉบับนั้นๆ (2) ผลกระทบของกฎหมายต่อพฤติกรรมที่เป็นการอธิบายผลพวงของกฎหมายต่อประสิทธิภาพของเศรษฐกิจทั้งระบบ และ (3) การออกแบบกฎหมายที่พึงปรารถนาให้สามารถใช้กำกับ ควบคุม และป้องปรามพฤติกรรมของผู้คนในโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับสวัสดิการของสังคมให้สูงขึ้น กล่าวได้ว่า กฎหมายและระบบกฎหมายที่ไร้ประสิทธิภาพจักลดทอนระดับสวัสดิการสังคมลง ในแง่นี้หากกฎหมายและหรือระบบกฎหมายเกี่ยวกับการสหกรณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีประสิทธิภาพแล้วนั้น การใช้ทรัพยากรของสังคมให้เป็นไปอย่างคุ้มค่าก็คงเป็นไปได้ ดังนั้น หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกฎหมายและระบบกฎหมายที่ไร้ประสิทธิภาพก็จักเป็นการลดทอนระดับสวัสดิการของสหกรณ์ลงไปได้เช่นกัน และการสหกรณ์จะบรรลุความยุติธรรมตามมาตรฐานที่พึงปรารถนาโดยสร้างต้นทุนต่อสังคมต่ำที่สุด หรือให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มากที่สุดก็คงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากอีกเช่นกัน (Junvith, 2014)

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

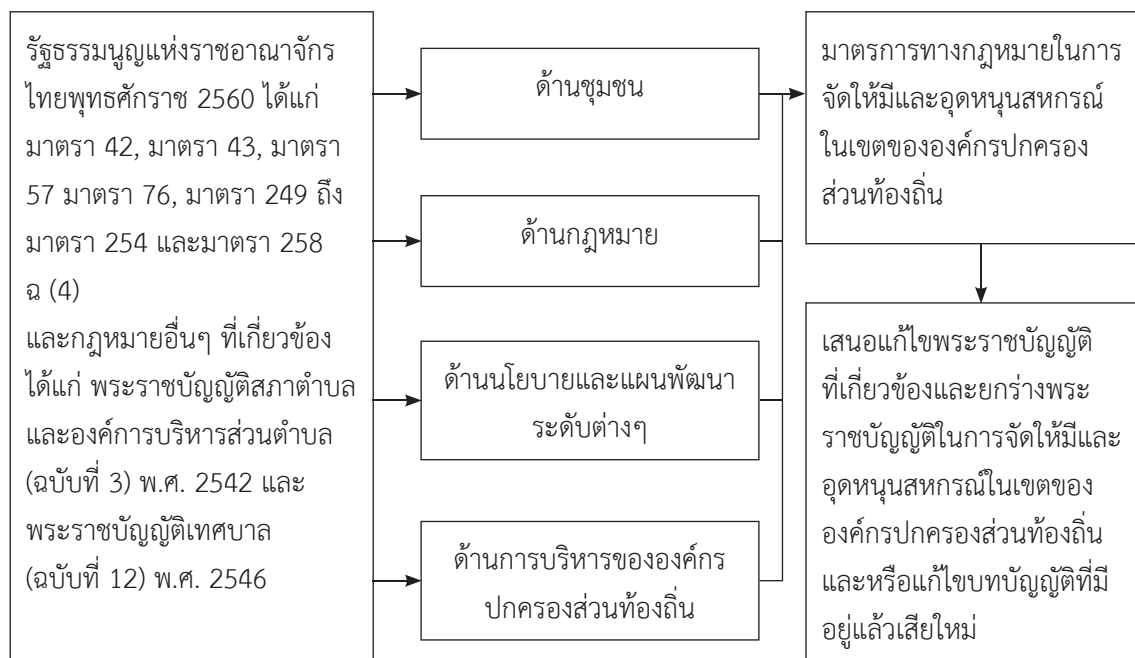
กฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้แก่ มาตรา 42, มาตรา 43, มาตรา 57 มาตรา 76, มาตรา 249 ถึงมาตรา 254 และ มาตรา 258 ฉ (4) และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Lortrakul (2011) ศึกษาเรื่อง *Problems in and Obstacles to the Collection of Income by Local*

Administration Organizations: A Case Study of the Upper Northeastern Area พบว่า การจัดเก็บรายได้ของท้องถิ่นเป็นหัวใจที่สำคัญต่อการพัฒนาในท้องถิ่น เพราะถ้าท้องถิ่นไม่สามารถจัดเก็บรายได้เพียงพอจะทำให้ท้องถิ่นขาดสภาพคล่องและขาดปัจจัยที่จะนำมาพัฒนาท้องถิ่นได้ ดังนั้น การจะพัฒนาท้องถิ่นให้บรรลุผลตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มากน้อยเพียงใดนั้น ส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับความร่วมมือ และรายได้ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ถ้าประชาชนในท้องถิ่นได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มตามหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการของสหกรณ์ แล้ว จะส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีแหล่งเงินทุนที่เป็นระบบ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดเก็บรายได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเพียงพอต่อการนำไปพัฒนาท้องถิ่นได้

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในงานวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในงานวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

หากการยกร่างมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำสู่การตราเป็นพระราชบัญญัติได้แล้วก็จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยเกิดการจัดตั้งสหกรณ์ประเภทใดก็ได้และ จะสามารถแก้ไข้ปัญหาของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจได้อีกเช่นกัน แต่ถ้ายังคงใช้มาตรการทางกฎหมายเดิมก็จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยไม่สามารถจัดตั้งสหกรณ์ประเภทต่างๆ ตามสภาพภูมิศาสตร์ได้ จนทำให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเกิดขึ้นตามมาได้เช่นกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักและใช้การวิจัยเชิงปริมาณในการเสริมผลการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อมาอธิบายองค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความสมบูรณ์ได้มากยิ่งขึ้น โดยแสดงรายละเอียด ดังนี้

การวิจัยคุณภาพ

1. การวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับต่างๆ จนถึงฉบับ พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 แนวคิดและหลักการของสหกรณ์ แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง แนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้ในการรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในครั้งนี้

2. การสนทนากลุ่ม หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ทำการยกร่างมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีการจัดตั้งและการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันประกอบด้วย (1) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับ...) พ.ศ. และ (2) ร่างพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับ...) พ.ศ. เสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้วนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อทำการประเมินร่างมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีการจัดตั้งและการอุดหนุนสหกรณ์ในเขตอำนาจของการปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ โดยใช้ดุลพินิจของผู้วิจัยในการกำหนดสมาชิกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักว่า มีลักษณะที่สอดคล้องหรือเป็นตัวแทนที่จะศึกษาหรือไม่ อันประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสหกรณ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องข้อกับสหกรณ์ในประเทศไทย โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบวิธีตามสะดวก (convenience sampling) ซึ่งเป็นวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลเชิงทฤษฎี (theoretical sampling) ทั้งนี้ ผู้วิจัยก็จะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ต่อไป

การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยนี้มุ่งประสงค์เพื่อหามาตรการทางกฎหมาย ตลอดจนหาแนวทางพัฒนาร่างบทบัญญัติและแก้ไข้บทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่แล้วด้วยวิธีการบูรณาการระหว่างการศึกษาค้นคว้าในทางสังคมวิทยาทางกฎหมาย โดยกำหนดประชากรเป้าหมาย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออก จำนวน 8 จังหวัด ทั้งหมด 368 แห่ง โดยกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างประชากรที่มีหลายลักษณะรวมกันเป็นวิธีที่เหมาะสมกับประชากรที่มีขอบข่ายกว้าง ไม่สามารถหากรอบบัญชีรายชื่อที่

ประกอบด้วยทุกหน่วยประชากรได้โดยตรง

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและสร้างเครื่องมือด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารมาสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้เนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยนำมาเรียบเรียงสรุปเป็นกรอบในการจัดทำแบบสอบถามและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และความถูกต้องของภาษา โดยนำแบบสอบถามที่จัดทำเสนอที่ปรึกษาการวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ด้านเนื้อหาในแต่ละข้อ ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของที่ปรึกษางานวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (try-out) กับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการสหกรณ์ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (1990, pp. 202-204) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา = 0.978 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างที่กำหนดไว้ต่อไป ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความต้องการและความจำเป็นในการจัดตั้งสหกรณ์และการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญสูงสุด 3 อันดับแรก คือ (1) ประเด็นความสำคัญของสหกรณ์ (2) ประเด็นความจำเป็นในการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ และ (3) ประเด็นด้านความต้องการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ กล่าวได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นว่า การสหกรณ์มีความสำคัญและมีความ

จำเป็นต่อชุมชนและสังคมในบริบทของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากแนวทางของสหกรณ์เป็นการรวมกลุ่มกันของบุคคลด้วยความสมัครใจ เพื่อการระดมทุนและจัดให้มีการบริการแก่สมาชิกด้วยกันเอง ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสหกรณ์นั้นๆ และที่สำคัญชุมชนต้องการได้รับการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตน แต่ประเด็นด้านกฎหมายในการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าวอยู่ในลำดับสุดท้าย แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดกับพบว่า มีหัวข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดอยู่หนึ่งข้อและเป็นข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเพียงข้อเดียว จากจำนวนข้อของแบบสอบถามทั้งหมด กล่าวคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสหกรณ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในครั้งนี้ส่วนมากต้องการให้มีกฎหมายที่สามารถรองรับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศสามารถจัดตั้งและจัดให้มีการอุดหนุนสหกรณ์ได้ทุกรูปแบบ

2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการจัดตั้งสหกรณ์และการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า นับตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ ยังไม่สามารถพัฒนาสหกรณ์ให้เป็นไปตามหลักการและปรัชญาของสหกรณ์ได้อย่างสมบูรณ์แบบ และพบว่าพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจหน้าที่จัดให้มีการจัดตั้งสหกรณ์และหรืออุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วให้เป็นสถาบันทางการเงินหรือธนาคารของชุมชนในรูปสหกรณ์ประเภทต่างๆ ได้ แต่ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 กลับมีมาตรา 66 มาตรา 68 (5) มาตรา 69 ได้วางกรอบหลักกฎหมายเพื่อให้้องค์การบริหารส่วนตำบล

อาจจัดทำกิจการสหกรณ์ได้ ซึ่งในลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายขึ้น เนื่องจากรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศได้กำหนดให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสหกรณ์ ซึ่งการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะมีผลกระทบทำได้นั้น เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อการป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาดเท่านั้น ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ได้ตราพระราชบัญญัตินี้ไว้ทั้งหมด 49 มาตรา แต่กลับพบว่าไม่มีมาตราใดที่จะกล่าวถึงการจัดให้มีสหกรณ์หรือการอุดหนุนสหกรณ์ จึงกล่าวได้ว่า องค์การปกครองส่วนจังหวัดทั้ง 76 แห่ง และเทศบาลจำนวน 2,441 แห่ง ทั่วประเทศ ไม่มีกฎหมายรองรับให้มีการจัดตั้งสหกรณ์หรืออุดหนุนสหกรณ์เช่นเดียวกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่กำหนดให้อาจจัดทำสหกรณ์ได้ แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีกฎหมายให้จัดตั้งและอุดหนุนสหกรณ์ได้ แต่ก็ใช่ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งจะมีกิจการสหกรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เนื่องจากการจัดตั้งสหกรณ์ต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชน หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ และการจัดตั้งสหกรณ์ต้องอยู่บนพื้นฐานของการรวมกลุ่มกัน ซึ่งการรวมกลุ่มกันเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อชุมชน ทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพทำให้มีการดูแลกันภายในชุมชน ช่วยทำให้ชุมชนมีงานทำ และมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์กับคนในชุมชนและผู้สูงอายุภายในชุมชนอีกด้วย แต่ก็พบปัญหาและอุปสรรคของการรวมกลุ่มอยู่เช่นกัน เช่น ความช่วยเหลือของภาครัฐยังไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน การขาดเงินทุนหมุนเวียน มีคู่แข่งชั้นมาก และขาดความรู้วิธีการที่ทันสมัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม รวมถึงความไม่แน่นอนของ

นักการเมืองท้องถิ่นด้วย สุดท้าย แม้ว่าการขับเคลื่อนวิธีการของสหกรณ์ลงสู่ระดับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจะมีอยู่หลายรูปแบบและหลายวิธีการ หากสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบริบทของสังคมไทยได้ ก็จะเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนการสหกรณ์ของท้องถิ่นในประเทศไทยให้ก้าวหน้าเป็นไปตามหลักการของสหกรณ์ได้ แต่ถึงอย่างไรหากกฎหมายไม่เอื้ออำนวยหรือไม่สามารถผลักดันการใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ได้ แม้จะมีรูปแบบหรือวิธีการในการขับเคลื่อนที่ดีเพียงใด ก็เป็นเรื่องยากที่จะประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากกฎหมายเปรียบเสมือนประตูที่จะต้องเปิดให้ทุกคนเข้าไปในระบบของสหกรณ์ให้ได้เสียก่อน แต่ถ้าประตูนั้นปิดอยู่ทุกคนก็มีอาจจะเข้าไปกระทำการใดๆ ด้านการสหกรณ์ให้ประสบความสำเร็จได้เช่นกัน

3. เพื่อยกร่างมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีการจัดตั้งและการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า เห็นสมควรให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติ ดังนี้

3.1 ร่างพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล

เพิ่มเติม มาตรา 67 (10) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์

ยกเลิก มาตรา 68 (5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์

3.2 ร่างพระราชบัญญัติเทศบาล

เพิ่มเติม มาตรา 50 (10) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์

3.3 ร่างข้อบังคับสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับตำบล ... จำกัด พ.ศ. พบว่า ควรยกตัวอย่างร่างข้อบังคับสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับตำบล ... จำกัด พ.ศ. เพื่อใช้เป็นแนวทางและมาตรการทางกฎหมายบังคับใช้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งจากการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่า องค์การ

ปกครองส่วนท้องถิ่นมีความต้องการในการจัดให้มีสหกรณ์หากแต่มีปัญหาด้านบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมายและองค์ความรู้ในการยกย่องข้อบังคับสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับตำบล อันจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การสหกรณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสหกรณ์ทั่วไปได้รับประโยชน์ อันเป็นคุณค่าต่อการสหกรณ์ของประเทศไทยที่จะขับเคลื่อนต่อไปอย่างมั่นคงในอนาคต โดยยกเลิกข้อบังคับสหกรณ์เสียทั้งหมด และให้ใช้ข้อบังคับฉบับนี้แทน ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์ได้รับจดทะเบียนแล้ว ข้อบังคับนี้ เรียกว่า “ข้อบังคับสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับตำบล ... จำกัด พ.ศ.” ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันที่ยกเลิกข้อบังคับสหกรณ์ที่มีอยู่ก่อนข้อบังคับสหกรณ์ฉบับนี้ใช้บังคับ นับแต่วันที่ข้อบังคับสหกรณ์ฉบับนี้มีผลบังคับใช้

4. เพื่อประเมินร่างมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีการจัดตั้งและการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าร่างพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ...) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสหกรณ์และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนิติศาสตร์ จำนวน 8 คน ในภาพรวมแล้วเห็นด้วยกับร่างกฎหมายดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 100 ทุกมาตราที่มีการแก้ไข ส่วนมาตราเดิมก็ให้คงไว้ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 และตามพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546

การอภิปรายผล

จากการศึกษาความต้องการและความจำเป็นในการจัดตั้งสหกรณ์และการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า การสหกรณ์มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อชุมชนและสังคมในบริบทของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง

ทั้งนี้ เนื่องจากแนวทางของสหกรณ์เป็นการรวมกลุ่มกันของบุคคลด้วยความสมัครใจ เพื่อการระดมทุนและจัดให้มีการบริการแก่สมาชิกด้วยกันเอง ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสหกรณ์นั้นๆ และที่สำคัญชุมชนต้องการได้รับการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดและหลักการของสหกรณ์ของ International Co-operative Alliance (2018) ที่กล่าวว่า สหกรณ์ คือ องค์กรอิสระของบุคคลซึ่งรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อสนองความต้องการอันจำเป็น และมีจุดมุ่งหมายร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และความต้องการทางวัฒนธรรมและแรงบันดาลใจ ผ่านกิจการที่ควบคุมร่วมกันและเป็นประชาธิปไตย และสอดคล้องกับหลักการที่เป็นแนวทางสำหรับสหกรณ์ที่ยึดหลักในการปฏิบัติเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยผ่านการรวมกันเป็นคณะบุคคลที่ประกอบด้วยแนวคิด 11 ประการของ Nakajad (2003) ได้แก่ (1) การช่วยตนเองโดยรวมกันเป็นคณะบุคคล (2) การส่งเสริมผลประโยชน์ของสมาชิก (3) การเป็นเจ้าของและลูกค้าของสหกรณ์มาจากบุคคลเดียวกัน (4) การมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (5) การรวมกันเป็นคณะบุคคลโดยสมัครใจ (6) การเปิดรับสมาชิกไม่จำกัด (7) การจัดการและการควบคุม โดยหลักประชาธิปไตย (8) การมีอำนาจดำเนินกิจการได้ด้วยตนเอง คือ เป็นนิติบุคคลต่างหากจากสมาชิก (9) การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินกิจการสหกรณ์โดยเหมาะสมและเป็นธรรม (10) การกำหนดไม่ให้นำเงินสำรองมาแบ่งปันกัน และ (11) การให้การศึกษาแก่สมาชิกให้มากยิ่งขึ้น และผลจากการวิจัยยังพบว่า ส่วนมากต้องการให้มีกฎหมายที่สามารถรองรับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศสามารถจัดตั้งและจัดให้มีการอุดหนุนสหกรณ์ได้ทุกรูปแบบ แต่จากการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ ยังไม่สามารถพัฒนา

สหกรณ์ให้เป็นไปตามหลักการและปรัชญาของสหกรณ์ ได้อย่างสมบูรณ์แบบ และพบว่าพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจหน้าที่จัดให้มีการจัดตั้งสหกรณ์และหรืออุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วให้เป็นสถาบันทางการเงินหรือธนาคารของชุมชนในรูปสหกรณ์ประเภทต่างๆ ได้ แต่ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 กลับมีมาตรา 66 มาตรา 68 (5) และมาตรา 69 ได้วางกรอบหลักกฎหมายเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการสหกรณ์ได้ แต่ก็ใช่ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งจะมีกิจการสหกรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เนื่องจากการจัดตั้งสหกรณ์ต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชนหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ และการจัดตั้งสหกรณ์ต้องอยู่บนพื้นฐานของการรวมกลุ่มกัน ซึ่งการรวมกลุ่มกันเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อชุมชน ทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ทำให้มีการดูแลกันภายในชุมชน ช่วยทำให้ชุมชนมีงานทำ และมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์กับคนในชุมชนและผู้สูงอายุภายในชุมชนอีกด้วย แต่ผลจากการวิจัยก็ยังพบปัญหาและอุปสรรคของการรวมกลุ่มอยู่เช่นกัน เช่น ความช่วยเหลือของภาครัฐยังไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน การขาดเงินทุนหมุนเวียน มีคู่แข่งมาก และขาดความรู้วิธีการที่ทันสมัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม รวมถึงความไม่แน่นอนของนักการเมืองท้องถิ่นด้วย

ในท้ายที่สุด แม้ว่าการขับเคลื่อนวิธีการของสหกรณ์ลงสู่ระดับขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมีอยู่หลายรูปแบบและหลายวิธีการ หากสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบริบทของสังคมไทยได้ก็จะเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนการสหกรณ์ของท้องถิ่นในประเทศไทยให้ก้าวหน้าเป็นไปตามหลักการของสหกรณ์ได้ และถ้าให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับการ

ส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มตามหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการของสหกรณ์แล้ว จะส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีแหล่งเงินทุนที่เป็นระบบ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดเก็บรายได้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเพียงพอต่อการนำไปพัฒนาท้องถิ่นได้ ตามที่ Lortrakul (2011) ได้ศึกษาไว้ และถ้าให้องค์กรชุมชนสามารถดำเนินงานของตนเองได้อย่างอิสระและปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรอื่นๆ โดยเฉพาะรัฐบาลแล้ว ก็จะทำให้ชุมชนนั้นมีความเข้มแข็ง ซึ่งก็จะเป็นไปตามแนวคิดชุมชนเข้มแข็งของ Teklehaimanot & Teklehaimanot (2013); Sandoval, Flanders and Kozak (2010); Janda (2014) และ Tseng and Kuo (2014) ที่ได้อธิบายและศึกษาไว้ เนื่องจากชุมชนมีสภาพแวดล้อมหรืออัตลักษณ์ของตนเองอันเป็นลักษณะสำคัญที่มาจากรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรม และมีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรชุมชนนั่นเอง

นอกจากนี้ จากการยกย่องและประเมินร่างมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีการจัดตั้งและการอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตอำนาจขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า เห็นสมควรให้มีการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเพิ่มเติม มาตรา 67 (10) และยกเลิก มาตรา 68 (5) (2) และร่างพระราชบัญญัติเทศบาล โดยเพิ่มเติม มาตรา 50 (10) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรและกิจการสหกรณ์ รวมทั้งร่างข้อบังคับสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับตำบล ...จำกัด พ.ศ. ที่ใช้เป็นแนวทางและมาตรการทางกฎหมายบังคับใช้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เนื่องจากร่างกฎหมายดังกล่าว สามารถนำไปสู่การตราเป็นพระราชบัญญัติได้ ก็จะทำให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยเกิดการการจัดตั้งสหกรณ์ประเภทใดก็ได้ที่เป็นรูปธรรม และทำให้องค์การปกครองส่วน

ท้องถิ่นมีกองทุนระดับชุมชน สำหรับพัฒนาชุมชนในระดับพื้นฐานให้เป็นไปตามหลักปรัชญาของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และที่สำคัญจะทำให้เกิดการดำเนินงานด้านสหกรณ์ขึ้นอย่างเป็นระบบและจะเป็นกลไกที่ดีในทางเศรษฐกิจต่อการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐและมีส่วนช่วยให้บรรลุเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่รัฐได้กำหนดไว้ เพราะการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาโดยเป็นไปตามแนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์ของ Junvith (2014) ที่เป็นการพยายามออกแบบกฎหมายให้สามารถใช้กำกับควบคุม และป้องปรามพฤติกรรมผู้คนในโลกแห่งการสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการยกระดับสวัสดิการของสังคมไทยให้สูงขึ้นต่อไป ซึ่งผลจากการวิจัยนี้ สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ว่า หากการยกเว้นมาตรการทางกฎหมายในการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำสู่การตราเป็นพระราชบัญญัติได้แล้ว ก็จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยเกิดการจัดตั้งสหกรณ์ประเภทใดก็ได้ และจะสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจได้อีกเช่นกัน แต่ถ้ายังคงใช้มาตรการทางกฎหมายเดิมก็จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยไม่สามารถจัดตั้งสหกรณ์ประเภทต่างๆ ตามสภาพภูมิศาสตร์ได้จนทำให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเกิดขึ้นตามมาได้เช่นกันนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐควรจะนำร่างพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ...) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ไปประกอบการพิจารณาและแก้ไขพระราชบัญญัติ

ดังกล่าว เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถมีมาตรการทางกฎหมายรองรับหน้าที่ในการจัดให้มีและอุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเองได้

2. ภาครัฐควรผลักดันแนวทางหรือมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินกิจการสหกรณ์ในระดับชุมชนหรือในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมาใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ภาครัฐควรที่จะชักนำหรือกำกับทิศทางของการสหกรณ์ โดยเข้ามามีส่วนในการจัดให้มีกลไกของระบบสหกรณ์ทั้งหมด เพราะถ้ารัฐบาลสามารถผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งหรืออุดหนุนสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วทั่วประเทศได้อย่างสมเหตุสมผลแล้ว รัฐก็จะสามารถกำกับทิศทางของการสหกรณ์ในภาพรวมของประเทศได้อย่างยั่งยืนต่อไป

4. ภาครัฐควรจะมีการกำหนดกฎหมายและกฎกติกาที่เกี่ยวข้องกับการกำกับทิศทางของระบบสหกรณ์ กลไกด้านงบประมาณ การควบคุมสหกรณ์ และสมาชิกของสหกรณ์ที่เหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลจริงในทางปฏิบัติและส่งผลกระทบต่อประชาชนและชุมชนได้อย่างแท้จริง

5. มาตรการทางกฎหมายสหกรณ์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกลไกในการพัฒนาสหกรณ์เท่านั้น มิใช่คำตอบสุดท้ายในการแก้ปัญหาและพัฒนาสหกรณ์ในประเทศไทย ดังนั้น กลไกที่สำคัญนอกเหนือจากการตรากฎหมายสหกรณ์แล้วนั้น ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถของสหกรณ์และสมาชิกของสหกรณ์ในเขตปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ โดยการมุ่งยกระดับคน องค์กร และเครือข่ายในมิติอื่นๆ นอกเหนือจากการตรากฎหมายเพียงเท่านั้น อาทิ การกำหนดกลยุทธ์ของสหกรณ์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

References

- Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560. (2017). *Gazette*, 134(40 A), 1-190. [In Thai]
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (3rd ed.). Harper & Row.
- International Co-operative Alliance. (2018). *Cooperative Identity, value and principle*. Retrieved from <https://www.ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity>
- Janda, K. B. (2014). Building communities and social potential: Between and beyond organizations and individuals in commercial properties. *Energy Policy*, 67(C), 48-55.
- Lortrakul, S. (2011). *Problems in and obstacles to the collection of income by Local Administration Organizations: A case study of the upper northeastern area*. Doctoral Dissertation of Laws, Ramkhamhaeng University. [In Thai]
- Junvith, P. (2014). *The concept of efficiency and justice in law and economics*. Retrieved from <http://pokpong.org/academic-work/efficiency-v-justice> [In Thai]
- Nakajad, A. (2003). *Description of cooperative law as a law related to agriculture and farmer institutions, brief*. Krirk University, Institute of Social Technology (Krirk). [In Thai]
- Nakajad, A. (2012). *Explanation of cooperative laws with applied jurisprudence and applied economics analysis*. Ramkhamhaeng University Press. [In Thai]
- Puang-ngam, K. (2009). *Thai local government: Principles and new dimensions in the future*. Winyuchon. [In Thai]
- Teklehaimanot, H. D., & Teklehaimanot, A. (2013). Human resource development for a community-based health extension program: A case study from Ethiopia. *Human Resources for Health*, 11(39), 11-39.
- Tseng, F. C., & Kuo, F. Y. (2014). A study of social participation and knowledge sharing in the teachers' online professional community of practice. *Computers & Education*, 72(C), 37-47.
- Valencia-Sandoval, C., Flanders, D. N., & Kozak, R. A. (2010). Participatory landscape planning and sustainable community development: Methodological observations from a case study in rural Mexico. *Landscape and Urban Planning*, 94(1), 63-70.

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

บุญเลิศ พริ้งเจริญ¹ กวี บุญเลิศวนิชย์²
ณัชชา กรัณใจ³ เบญจจรรยา วัฒนกุล⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ มุ่งเน้นวิเคราะห์รูปแบบความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการการผลิตชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยจำนวน 385 ราย และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (Structure Equation Model: SEM)

ผลการวิจัยพบว่าตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างปรากฏว่าดัชนีทุกตัวผ่านเกณฑ์มาตรฐานผลการวิเคราะห์ที่ได้ครั้งนี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ธุรกิจสามารถนำโมเดลที่ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการยกระดับผลการดำเนินงานของธุรกิจ เพื่อให้ธุรกิจมีผลการดำเนินงานที่ดีซึ่งเป็นพื้นฐานของความยั่งยืนในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอันนำไปสู่ความสำเร็จทางธุรกิจนอกจากนี้ยังพบว่าผลการวิเคราะห์ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดปัจจัยความสามารถเชิงพลวัตปัจจัยการจัดการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีปัจจัยความสามารถทางการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: กลยุทธ์ทางการตลาด; ความสามารถเชิงพลวัต; การจัดการนวัตกรรมทางเทคโนโลยี;
ความสามารถทางการแข่งขัน; ความสำเร็จทางธุรกิจ

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

บุญเลิศ พริ้งเจริญ, กวี บุญเลิศวนิชย์, ณัชชา กรัณใจ และเบญจจรรยา วัฒนกุล (2020). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. *วารสารดุขภูภัณทิตทงสัณคคาสตร*, 10(2), 489-503

¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจดุขภูภัณทิต, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
16/10 ถนนเลียบคลองทวีวัฒนา แขวงทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170, ประเทศไทย
อีเมล: pke_2012@hotmail.com

^{2,3,4} คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

A Causal Model of Factors Influencing Business Success of Electrical and Electronic Part Industries in Thailand

Boonlert Pringcharoen¹ Kawee Boonlertvanich²
Natcha krimjai³ Benjatha Wattanakul⁴

Abstract

This research aimed on analyzing the business success model of the electrical and electronic part industries in Thailand. Data were collected from 385 electrical and electronic part industry entrepreneurs. The statistics used to analyze the data was Structural Equation Model (SEM).

Research results were as follows: the analysis received was consistent with the empirical data, with the accepted homogeneity index. Therefore, it can be concluded that the results of this analysis are consistent with the empirical data. Therefore, the business can follow the model used as a tool to enhance the business performance in order for the business to have good performance which is the basis of sustainability in creating a competitive advantage leading to business success. Also found that the results of path analysis found that the factors of marketing strategy, dynamic competencies, technological innovation management and competitive advantage perform as the direct influential factors to the business success for electrical and electronic part industries in Thailand at statistical significantly.

Keywords: Marketing Strategy; Dynamic Competencies; Technological Innovation Management; Competitive Advantage; Business Success

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Pringcharoen, B., Boonlertvanich, K., Krimjai, N., & Wattanakul, B. (2020). A Causal Model of Factors Influencing Business Success of Electrical and Electronic Part Industries in Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 489-503.

¹ Doctor of Business Administration, Faculty of Business Bangkokthonburi University
16/10 Khlong Thawi Watthana Road, Thawi Watthana, Bangkok 10170, Thailand
Email: pke_2012@hotmail.com

^{2,3,4} Faculty of Business Bangkokthonburi University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยสามารถทำรายได้จากการส่งออกให้กับประเทศจำนวนมากในไตรมาสที่ 2 ของ ปี 2560 สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ได้รายงานถึงสถานการณ์การส่งออกสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นมูลค่า 14,696.55 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.28 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2559 ยังพบว่าอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จึงทำให้เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้นนอกจากนี้ยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการรองรับแรงงานจำนวนมากด้วย (Department of Industrial Promotion, 2017) ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์เป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ โดยเป็นการลงทุนของบริษัทต่างชาติซึ่งเข้ามาตั้งฐานการผลิตในประเทศไทยเพื่อส่งออกไปยังบริษัทแม่ การลงทุนของคนไทยที่มีอยู่ส่วนมากเป็นการรับช่วงผลิตและทดสอบ ดังนั้นการส่งออกของบริษัทไทยส่วนใหญ่จึงเป็นไปตามนโยบายและคำสั่งซื้อของบริษัทแม่ในต่างประเทศชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ภายใต้ภาวะการแข่งขันที่เริ่มมีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบันทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศจากการเปิดเสรีทางการค้าต่างๆ และการที่ประเทศจีนเริ่มมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในตลาดโลก ส่งผลให้ผู้ผลิตในประเทศไทยจะจำเป็นต้องปรับตัวรวมทั้งเพิ่มการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความแตกต่างและเหนือกว่าคู่แข่ง ดังนั้นโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จึงเลือกที่จะซื้อผลิตภัณฑ์และบริการของผู้ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพและราคาสมเหตุสมผล (Rotsamrongkulpakdee & Manahiranwet, 2015)

ในด้านการบริหารจัดการและการกำหนดกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจนั้นเราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าปัจจุบันโลกของธุรกิจได้มีการแข่งขันกันอย่างมา การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีชนิดต่างๆ ทำให้ธุรกิจจำเป็นต้องปรับตัวเข้าหาผู้บริโภคและพยายามหากลยุทธ์ต่างๆ ที่ทำให้ได้เปรียบคู่แข่ง (Yantawanitchai, 2010) ทั้งนี้แนวคิดทางการตลาดมีการพัฒนาเรื่อยมาเริ่มตั้งแต่การตลาดแบบดั้งเดิม จนมาถึงแนวคิดการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ การตลาด จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการอยู่รอดของธุรกิจ และเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกในกระบวนการจัดการ (Mohaghar, Fathi & Zarchi, 2012) กลยุทธ์ทางการตลาดจัดเป็นอาวุธที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่งในการทำธุรกิจของผู้บริหาร ซึ่งปัจจุบันมีรูปแบบกลยุทธ์ให้เลือกมากมายสำหรับนำมาปรับใช้เพื่อความเหมาะสมของธุรกิจ แต่กลยุทธ์ที่ต้องถือเป็นต้นแบบทางการตลาดอย่างกลยุทธ์ 4P's ที่นักวิชาการและนักธุรกิจทั่วโลกต่างให้การยอมรับ การนำการตลาดเชิงประสบการณ์มาใช้ในธุรกิจนั้น มีความสำคัญและยังมีความสัมพันธ์กับการสร้างความภักดี ความมั่นคงและความผูกพันอีกด้วย (Dholakia, 1997) ทั้งนี้ความสำเร็จของธุรกิจเป็นเป้าหมายสูงสุดของทุกธุรกิจโดยมีดัชนีวัดผลสำเร็จธุรกิจ (Key Performance Indicator-KPIs) ที่สามารถพิจารณาได้ 2 มิติที่สมดุลกัน คือ 1) มิติด้านการเงิน และ 2) มิติที่ไม่ใช่ด้านการเงินทั้ง 2 มิติสามารถประเมินสภาพของกิจการดังนี้ คือ ความพึงพอใจของลูกค้า กระบวนการภายในธุรกิจ และการเติบโต (Chanchai, 2003)

จากที่มาและความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยมุ่งเน้นวิเคราะห์รูปแบบความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อพัฒนาโมเดลและนำไปใช้ในการเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจ

ของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวม ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสรุปเป็นตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัย ดังต่อไปนี้ ปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Strategy : MKS) ประกอบด้วย 4 ตัวแปรด้วยกัน คือ 1) กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ 2) กลยุทธ์ด้านราคา 3) กลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่าย และ 4) กลยุทธ์ด้านส่งเสริมการตลาด (Kotler, 1997) ปัจจัยความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Competencies : DC) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถเห็นโอกาส 2) ความสามารถเลือกโอกาส และ 3) ความสามารถปรับเปลี่ยนทรัพยากร (Drnevich & Kriauciunas, 2011; Jantunen, Ellonen & Johansson, 2012) ปัจจัยการจัดการนวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Technological Innovation Management : IVM) ประกอบด้วย 4 ตัวแปรด้วยกัน คือ 1) การค้นหา 2) การเลือกสรร 3) การนำไปปฏิบัติ และ 4) การเรียนรู้ ปัจจัยความสามารถทางการแข่งขัน (Competitive Advantage: CA) ปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันจะประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) ความได้เปรียบทางด้านต้นทุน 2) ความได้เปรียบทางการสร้างความ

แตกต่าง และ 3) ความได้เปรียบด้านความเร็วในการตอบสนองความต้องการ สำหรับการศึกษาปัจจัยความสำเร็จทางธุรกิจ (Business Success: SUC) ใช้วัดความสำเร็จแบบสมดุลของ Kaplan and Norton (1992) ซึ่งกำหนดแนวทางการวัดความสำเร็จจากผลการดำเนินงาน 4 ด้านคือ 1) ด้านการเงิน 2) ด้านลูกค้า 3) ด้านกระบวนการภายใน และ 4) ด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโต

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขัน และความสามารถทางการแข่งขันที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ สามารถใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาวางแผนพัฒนาปัจจัยเหตุให้มีความเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันที่นำไปสู่การสร้างความสำเร็จได้เปรียบทางการแข่งขันและความสำเร็จของธุรกิจ

2. หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจที่จะนำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Strategy : MKS)

การจัดการตลาดเป็นกลยุทธ์ทางการแข่งขันที่มีความสำคัญในการดำเนินธุรกิจอย่างยิ่งเนื่องจากการจัดการตลาดเป็นเครื่องมือสำหรับการขับเคลื่อนและนำเสนอสินค้าและบริการให้เป็น ที่รู้จักและตอบสนองความต้องการของลูกค้าอันนำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าได้อย่างสูงสุด นอกจากนั้นยังมีกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด ที่ธุรกิจต้องใช้ความพยายามมุ่งใจให้ลูกค้าเกิดความชอบในสินค้าและดึงดูดความสนใจที่จะซื้อสินค้าในที่สุด (Thipsri, 2015) ทั้งนี้ ความได้เปรียบทางการแข่งขันเป็นความสามารถขององค์กรที่

จะกระทำหรือให้บริการแก่ลูกค้าได้ดีกว่าและเหนือกว่า คู่แข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความแตกต่าง ความโดดเด่น สามารถนำเสนอรูปแบบการให้บริการพัฒนา และสร้างสรรค์ตัวสินค้าให้ทันสมัยอยู่เสมอ สามารถสร้างโอกาสทางธุรกิจและเติบโตได้อย่างมั่นคง (Chairat, Sewetomboon & Songsiroj, 2012)

ความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Competencies : DC)

ความสามารถเชิงพลวัตมีบทบาทต่อการขยายขีดความสามารถในการแข่งขันของกิจการ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กร อันนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันที่เหนือกว่าคู่แข่งและความสำเร็จได้ในระยะยาว (Cui, Griffith & Cavusgil, 2005) ในด้าน Robert and Grover (2011) พบว่าความสามารถเชิงพลวัตช่วยให้ง่ายต่อองค์กรในการสร้างผลการดำเนินงาน โดยความสามารถเชิงพลวัตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานซึ่งผลลัพธ์เป็นไปในทางเดียวกับงานวิจัยของ Chien and Tsai (2012) ที่พบว่าความสามารถเชิงพลวัตจากการใช้ทรัพยากรขององค์กรจะมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานก็ตาม Helfat and Peteraf (2003) กล่าวว่าความสามารถเชิงพลวัตยังมีผลกระทบทางอ้อมต่อผลลัพธ์ขององค์กรโดยมีความสามารถเชิงปฏิบัติงานเป็นตัวส่งผ่านการปฏิบัติงานประจำตามหน้าที่จะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานขององค์กร

การจัดการนวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Technological Innovation Management :IVM)

นวัตกรรมทางเทคโนโลยีเป็นนวัตกรรมที่มีพื้นฐานหรือขอบเขตของการพัฒนามาจากเทคโนโลยี ทั้งนี้เนื่องจากเทคโนโลยีช่วยทำให้การพัฒนานวัตกรรมสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้บริโภค และสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันได้

เป็นอย่างดี (Schilling, 2008) การพัฒนานวัตกรรมนั้นอยู่บนพื้นฐานของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Damanpour, 1987) นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมทางเทคโนโลยียังจะส่งผลต่อรูปแบบ และระดับของการแข่งขันในเชิงธุรกิจได้อีกด้วย (Utterback & Suarez, 1993)

ความสามารถทางการแข่งขัน (Competitive Advantage: CA)

ความสำเร็จของธุรกิจนั้นเป็นสิ่งที่องค์กรทุกองค์กรให้ความสำคัญเนื่องจากองค์กรตั้งขึ้นมาก็เพื่อดำเนินกิจกรรมขององค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Neely, Adams & Kennerley, 2002) เป็นผลที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถขององค์กรที่จะทำงานบรรลุซึ่งเป้าหมายตามแผนการดำเนินงาน (Lok & Crawford (2000) โดยการที่ธุรกิจจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยความสามารถในการใช้ทรัพยากรให้เกิดความสอดคล้องประสานกันกับวิธีที่จะทำให้ภารกิจต่างๆ โดยการที่มีต้นทุนต่ำที่สุด โดย Neely, Adams and Kennerley (2002) ได้ให้เห็นว่าความสำเร็จเป็นสิ่งที่เป็ผลสัมฤทธิ์จากการที่องค์กรนำแผนไปปฏิบัติใช้ และปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมซึ่งนำมาซึ่งความสำเร็จตามเป้าหมายความสำเร็จในภาคธุรกิจนั้นเป็นผลลัพธ์ของการวางแผนและการดำเนินกลยุทธ์ของกิจการที่นำมาซึ่งผลตอบแทนทางธุรกิจ (Bamossy & Solomon, 2016)

ความสำเร็จทางธุรกิจ (Business Success: SUC)

การวัดความสำเร็จของธุรกิจจากผลการดำเนินงานแบบดั้งเดิม จะเน้นเฉพาะตัวบ่งชี้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว ซึ่งมีข้อจำกัดหลายประการ และสนับสนุนให้ผู้บริหารเน้นการดำเนินงานในระยะสั้นเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้ถือหุ้นเท่านั้น แต่การวัดผลการดำเนินงานในยุคปัจจุบันเน้นความสมดุลหรือ

Balance ระหว่างระยะสั้นกับระยะยาว ปัจจัยภายในองค์กรและภายนอกองค์กร และความสมดุลระหว่างตัวบ่งชี้ด้านการเงิน และตัวบ่งชี้ปัจจัยที่ไม่ใช่การเงิน ซึ่งโมเดลที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากนักวิชาการโดยทั่วไปคือ โมเดลการวัดผลการดำเนินงานแบบสมดุล (Balanced Scorecard : BSC) (Kaplan & Norton, 1992)

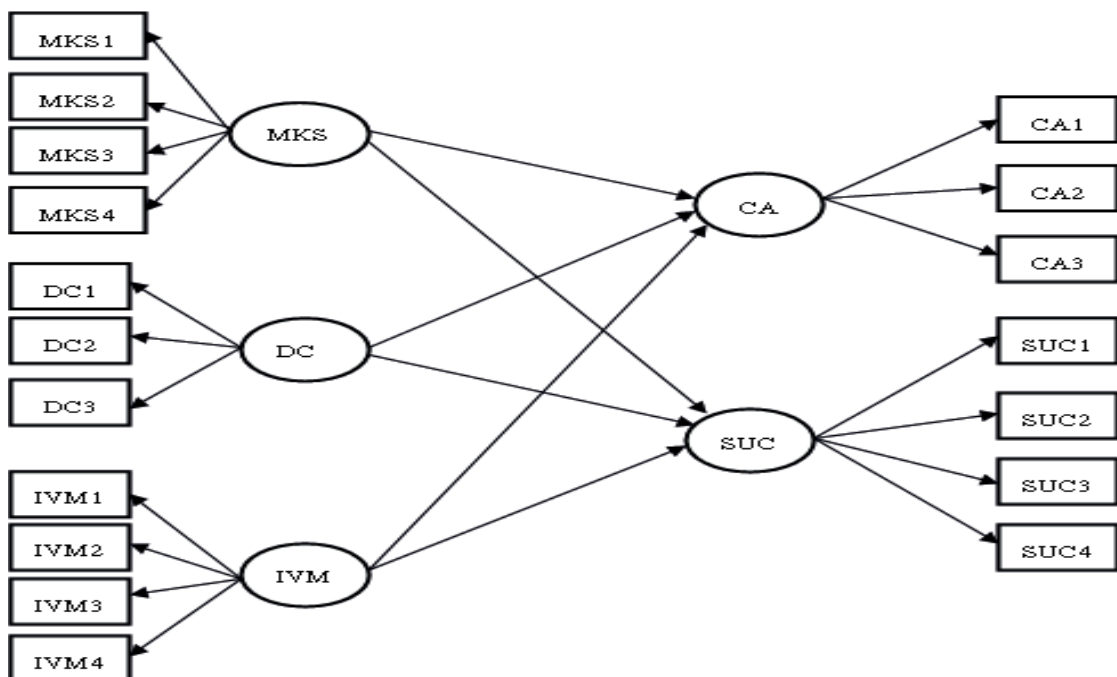
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Duangsang (2015) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จของบริษัทปตท. จำกัด (มหาชน) พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารองค์กรต้องประกอบด้วยตัวแปรด้านโครงสร้างด้านกลยุทธ์ ระบบบุคลากร

รูปแบบการบริหารทักษะและด้านค่านิยมร่วมสอดคล้องกับการศึกษาของ Permavanichkun (2014) ได้ศึกษา รูปแบบความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กิจการเจ้าของคนเดียวในประเทศไทย พบว่า ด้านความสำเร็จในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านกระบวนการภายใน ด้านลูกค้า ด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโต

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาขึ้นเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยดังภาพ 1 และมีสมมุติฐานการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 1

สมมุติฐานการวิจัย

ข้อที่	สมมุติฐาน
1	กลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย
2	กลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย
3	ความสามารถเชิงพลวัตมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย
4	ความสามารถเชิงพลวัตมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย
5	การจัดการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย
6	การจัดการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารอุตสาหกรรมชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย จำนวน 663 ราย (Electrical and Electronics Institute, 2017) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจน (rule of thumb) ตามข้อเสนอของ Schumacker and Lomax (1996) และอัตราส่วนระหว่างขนาดกลุ่มตัวอย่างต่อจำนวนค่าสัมประสิทธิ์ที่ต้องประมาณค่า (N:q) ในกรณีที่ดีที่สุดก็คือ 20:1 (Jackson & Joshi, 2003) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีตัวแปรสังเกตได้ในแบบจำลองจำนวน 18 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างที่มีความเหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย $20 \times 18 = 360$ ราย นอกจากนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ด้วยการแจกแบบสอบถามทางไปรษณีย์ (mailing) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สัดส่วนที่ผู้ตอบจะส่งแบบสอบถามคืน (response rate) ค่อนข้างต่ำ ผู้วิจัยจึงได้ทำการประมาณอัตราการตอบกลับเป็น $360 + (360 \times 0.4) = 504$ ราย (Vanichbancha, 2006) เพื่อเป็นการสำรองหรือลดความคลาดเคลื่อนจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 385 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับคืน (response rate) ร้อยละ 76

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาร่างขึ้น สอดคล้องกับกรอบแนวคิด โดยสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ในการศึกษา ซึ่งข้อคำถาม

เป็นมาตรวัด 5 ระดับ จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Item-Objective Congruence : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยผลจากการวิเคราะห์แต่ละข้อคำถามพบว่ามีความสอดคล้อง 0.6 ถึง 1.00 หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 แห่ง แล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อดำเนินการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการตรวจสอบความสัมพันธ์ของแต่ละข้อคำถามกับคะแนนรวมของแบบสอบถามและค่าความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยเกณฑ์มาตรฐานกำหนดค่า Item-total Correlation ควรมากกว่า 0.3 (Field, 2005) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแต่ละตัวแปรควรมีค่ามากกว่า 0.70 (Hair, Anderson, Babin & Black, 2010) ซึ่งผลการทดสอบพบว่าตัวแปรทุกตัวล้วนมีค่าสัมประสิทธิ์ที่อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ทั้งสิ้น และค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาค แอลฟาของตัวแปรทั้งหมดอยู่ที่ 0.8792 แสดงว่าแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติในวิเคราะห์ 2 ประเภท ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics และ สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) สำหรับสถิติ

เชิงพรรณนาวิเคราะห์ด้วยร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) สำหรับสถิติเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างตัวแปร (path analysis) จากนั้นจึงนำมาพัฒนาเป็นสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์มาตรฐานดังนี้ P-Value > 0.05, GFI ≥ 0.90, AGFI ≥ 0.90, CFI ≥ 0.90, RMR < 0.05 และ RMSEA < 0.05 (Diamantopoulos, Siguaw & Siguaw, 2000; Hair, Anderson, Babin & Black, 2010)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ด้วยวิธีการ Maximum Likelihood ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป Amos เพื่อทำการเปรียบเทียบถึงความกลมกลืนระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเกณฑ์ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าสถิติประกอบด้วย ดัชนีค่า χ^2/df , CFI, GFI, AGFI, SRMR และ RMSEA ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอดังตาราง 2 แสดงการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโดยรวม

ตาราง 2

การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโดยรวม

ดัชนีความกลมกลืน	ค่าดัชนีที่วัดได้	เกณฑ์	ผลการพิจารณา
χ^2/df	1.206	<2	ผ่านเกณฑ์
P-Value	0.059	>0.05	ผ่านเกณฑ์
GFI	0.959	≥ 0.90	ผ่านเกณฑ์
AGFI	0.944	≥ 0.90	ผ่านเกณฑ์
CFI	0.988	≥ 0.90	ผ่านเกณฑ์
SRMR	0.021	<0.05	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	0.023	<0.05	ผ่านเกณฑ์

จากตาราง 2 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดล พบว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับคือ ค่าดัชนี $\chi^2/df=1.206$ P-Value=0.059 GFI=0.959 AGFI=0.944 CFI=0.988 RMR=0.021 และ RMSEA=0.023 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โมเดลแบบ

จำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำเสนอดังตาราง 3 ดังต่อไปนี้

ตาราง 3

การวิเคราะห์การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง

ตัวแปรภายนอก (Exogenous)	ตัวแปรภายใน (Endogenous)					
	CA			SUC		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
MKS	0.317**	-	0.317	0.199**	0.130	0.329
DC	0.293**	-	0.293	0.205**	0.120	0.326
IVM	0.317**	-	0.317	0.290**	0.130	0.420
CA	-	-	-	0.410**	-	0.410

จากตาราง 3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (path coefficient) สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้ กลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.317 และ 0.199 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จทางธุรกิจผ่านความสามารถทางการแข่งขันโดยมีค่าสัมประสิทธิ์ทางอ้อมเท่ากับ 0.130 โดยสรุปพบว่า มีอิทธิพลโดยรวมต่อความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.317 และ 0.329 ตามลำดับ สรุปได้ว่า กลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 และสมมติฐานที่ 2 ที่ตั้งไว้ 2) ความสามารถเชิงพลวัตมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.293 และ 0.205 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จทางธุรกิจผ่านความสามารถทางการแข่งขันโดยมีค่าสัมประสิทธิ์ทางอ้อมเท่ากับ 0.120 โดยสรุปพบว่า มีอิทธิพลโดยรวมต่อความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.293 และ 0.326 ตามลำดับ สรุปได้ว่า ความสามารถเชิงพลวัตมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3 และสมมติฐานที่ 4 ที่ตั้งไว้ 3) การจัดการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.317 และ 0.290 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จทางธุรกิจผ่านความสามารถทางการแข่งขันโดยมีค่าสัมประสิทธิ์ทางอ้อมเท่ากับ 0.130 โดยสรุปพบว่า มีอิทธิพลโดยรวมต่อ

ความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.317 และ 0.420 ตามลำดับสรุปได้ว่า การจัดการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 5 และสมมติฐานที่ 6 ที่ตั้งไว้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าโมเดลสมการโครงสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยที่สร้างขึ้นกับมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และจากการวิเคราะห์เส้นทางยังพบว่าตัวแปรแฝงปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาด ปัจจัยความสามารถเชิงพลวัต และปัจจัยการจัดการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ดังนั้น ผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการธุรกิจจึงควรให้ความสำคัญกับปัจจัยเหตุด้านกลยุทธ์ทางการตลาด ความสามารถเชิงพลวัต และ การจัดการนวัตกรรมทางเทคโนโลยี เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการยกระดับผลการดำเนินงานให้สูงขึ้นเพื่อให้อุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์สามารถดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว และให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกค้าทั้งในปัจจุบันและอนาคต เนื่องจากการที่ธุรกิจมีการมุ่งเน้นทางด้านการตลาด ความเป็นพลวัตของกิจการและมีการบริหารจัดการในด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นนั้น จะช่วยให้ธุรกิจมีความสามารถในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแต่ละเหตุการณ์และแนวโน้มในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับทางการตลาด และนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปได้ซึ่งจะเป็นการเพิ่มผลการ

ดำเนินงานของธุรกิจและสร้างความสำเร็จทางธุรกิจที่ยั่งยืน จากการวิจัยพบว่าปัจจัยกลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler (1997) ที่ว่าการจัดการตลาดเป็นกลยุทธ์ทางการแข่งขันที่มีความสำคัญในการดำเนินธุรกิจอย่างยิ่งเนื่องจากการจัดการตลาดเป็นเครื่องมือสำหรับการขับเคลื่อนและนำเสนอสินค้าและบริการให้เป็นที่รู้จักและตอบสนองความต้องการของลูกค้าอันนำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าได้อย่างสูงสุด จึงกล่าวได้ว่า กลยุทธ์ทางการตลาดสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรธุรกิจสามารถแข่งขันเพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันทั้งนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ความสามารถเชิงพลวัตมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจสอดคล้องกับ Johanessen and Olsen (2003) ที่ได้เสนอว่าการพัฒนาความสามารถของกิจการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ความสามารถของกิจการที่จะได้มาซึ่งแนวคิดใหม่ๆ และข้อมูลที่สำคัญ ต่างๆ ถือเป็นสิ่งที่สร้างให้เกิดโอกาสให้กับกิจการ (Michailova & Zhan, 2015) ความสามารถเชิงพลวัตจะส่งผลให้กิจการมีความสามารถทางการแข่งขันที่เหนือกว่าคู่แข่ง Cui, Griffith and Cavusgil (2005) กล่าวว่า การพัฒนาความสามารถเชิงพลวัตนำองค์กรไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีกว่า ซึ่งผลลัพธ์เป็นไปในทางเดียวกับงานวิจัยของ Chien and Tsai (2012) ที่พบว่าความสามารถเชิงพลวัตจากการใช้ทรัพยากรขององค์กรจะมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงาน และในส่วนของความสามารถเชิงพลวัตกับความได้เปรียบทางการแข่งขัน ความสามารถเชิงพลวัตมีความสัมพันธ์กับความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Wang, 2014) เนื่องจากความสามารถเชิงพลวัตเป็นพื้นฐานของความได้เปรียบทางการแข่งขันเป็นสิ่งที่องค์กรสามารถทำได้

ดีกว่าหรือได้เปรียบมากกว่าผู้อื่น (Tuan & Yoshi, 2010) หากธุรกิจมีขีดความสามารถเชิงพลวัตค่อนข้างต่ำจะส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (Schilke, 2014) การจัดการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถทางการแข่งขันและความสำเร็จทางธุรกิจซึ่งมีความสอดคล้องกับ Bogoslaw (2010) ได้กล่าวถึงการลงทุนในด้านการวิจัยและพัฒนาโดยคาดการณ์ว่าการเกิดขึ้นของนวัตกรรมใหม่ๆ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการฟื้นตัวของกิจการ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีในการเข้ามาเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญในการบริหารกิจการ (Tung, 2012) โดยการพัฒนานวัตกรรมในสินค้าและบริการอย่างสม่ำเสมอจะช่วยสร้างเสริมความสามารถของกิจการ เสริมประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตที่ทำให้กิจการสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น ต้นทุนในการผลิตลดต่ำลง และเมื่อความรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเพิ่มมากยิ่งขึ้นผลกระทบต่อผลกำไรก็จะมากยิ่งขึ้นเช่นกัน ความสามารถทางการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสำเร็จทางธุรกิจ สอดคล้องกับ Neely et al. (2002) ความสำเร็จของธุรกิจนั้นเป็นผลที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของกิจการที่จะทำงานบรรลุซึ่งเป้าหมายตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้ (Lok & Crawford, 2000) โดยการที่ธุรกิจจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยความสามารถในการใช้ทรัพยากรให้เกิดความสอดคล้องประสานกันกับวิธีที่จะทำให้เกิดภารกิจต่างๆ สมบูรณ์ตามเป้าหมายโดยการที่มีต้นทุนต่ำที่สุดซึ่งสอดคล้องกับ Solomon et al. (2013) ที่กล่าวว่าความสำเร็จในภาคธุรกิจนั้นเป็นผลลัพธ์ของการวางแผนและการดำเนินกลยุทธ์ของกิจการที่นำมาซึ่งผลตอบแทนทางธุรกิจ

ดังนั้น กิจการสามารถนำโมเดลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการยกระดับผลการ

ดำเนินงานของกิจการ เพื่อให้มีผลการดำเนินงานที่ดีซึ่งเป็นพื้นฐานของความยั่งยืนในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอันนำไปสู่ความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้การศึกษความสำเร็จทางธุรกิจของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการพัฒนาการศึกษาไปสู่การศึกษาถึงการสร้างความสามารถในการแข่งขันจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จทางธุรกิจในระยะยาวอัน โดยที่แม้ว่าตัวแปรที่ได้ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้จะจัดได้ว่าเป็นแนวคิดเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในองค์กรแล้วก็ตาม แต่สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงปัจจัยเหตุด้านอื่นที่เป็นปัจจัยเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จเพิ่มเติมซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้อุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เกิดการพัฒนาในทุกด้านอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

ธุรกิจควรสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันทางด้านต้นทุน โดยติดตามควบคุมต้นทุนการดำเนินงาน ใช้กลยุทธ์การลดต้นทุน และควรมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายเพื่อสนองความต้องการของลูกค้า มีการนำเสนอสินค้าใหม่ตลอดเวลา รวมถึงการสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อสร้างขอบเขตธุรกิจที่กว้าง

ขึ้นและเพิ่มสินค้าที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับแก่ลูกค้า ปรับจำนวนพนักงานที่เพียงพอต่อการให้บริการ มีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการบริการ สร้างความประทับใจให้กับลูกค้าและเตรียมพร้อมพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการบริการต่างๆ ทำให้ธุรกิจเกิดความสำเร็จทางธุรกิจและสามารถแข่งขันได้ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาและค้นหาปัจจัยเหตุที่ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาและใช้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มผลในด้านความสำเร็จทางธุรกิจ อาทิ วิธีการสนทนากลุ่มหรือการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารระดับสูงของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของในอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์กลุ่มอื่นๆ หรืออุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ทั้งในบริบทของประเทศไทยหรือในประเทศอื่นๆ รวมถึงควรมีการศึกษาถึงปัจจัยเหตุด้านอื่นๆ ที่เป็นปัจจัยเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จในด้านอื่นๆ เช่น การจัดการลูกค้าเชิงสัมพันธ์ภาพความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการความรู้ ภาวะผู้นำ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้อุตสาหกรรมชิ้นส่วนไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เกิดการพัฒนาในทุกด้านอย่างยั่งยืน

References

- Bamossy, G. J., & Solomon, M. R. (2016). *Consumer behaviour: A European perspective*. Pearson Education.
- Bogoslaw, D. (2010). *Tough Times Spur Shifts in Corporate R & D Spending*. Bloomberg Business week.
- Chairat S., Sewetomboon K., & Songsiroj, N. (2012). Relationship between systems Strategic Information and the Competitive Advantage of the Telecommunications Business in Thailand. *Journal of Accounting and Management*, 4(1), 69-78. [In Thai]
- Chanchai, A. (2003). *Towards business excellence. Strategic Planning and Preparation of BSC = balanced scorecard* (6th edition) (revised version). Chulalongkorn University Printing House. [In Thai]
- Chien, S.Y., & Tsai, C. H. (2012). Dynamic capability, knowledge, learning and firm performance. *Journal of Organizational Change Management*, 25(3), 434-444.
- Cui, A. S., Griffith, D. A., & Cavusgil, S. T. (2005). The Influence of Competitive Intensive and Market Dynamism on Knowledge Management Capabilities of MNC Subsidiaries. *Journal of International Marketing*, 13(3), 32-53.
- Damanpour, F. (1987). The adoption of technological, administrative, and ancillary innovations: Impact of organizational factors. *Journal of Management*, 13(4), 675-688.
- Department of Industrial Promotion. (2017). *Electrical and Electronics Industry*, Retrieved from <http://strategy.dip.go.th>
- Dholakia, U. M. (1997). An investigation of some determinants of brand commitment. ACR North American Advances. MacInnis, Provo, UT: *Association for Consumer Research*, Pages, 381-387.
- Diamantopoulos, A., Siguaw, J. A., & Siguaw, J. A. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*. Sage.
- Drnevich, P.L., & Kriauciunas, A. P. (2011). Clarifying the conditions and limits of the contributions of ordinary and dynamic capabilities to relative firm performance. *Strategic Management Journal* 32(3), 254 – 279.
- Duangsang, K. (2015). *The Causal Factors in Successful Management of Facade-based Business Operators in Bangkok and Its Vicinity*. Doctor of Philosophy Management branch .Graduate school .North Bangkok University. [In Thai]
- Electrical and Electronics Institute. (2017). *Electrical and Electronics Industry*, Retrieved from <http://www.thaieei.com/2013/th/index.php>

- Hair, J. F., Anderson, R. E., Babin, B. J., & Black, W. C. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (Vol. 7). Upper Saddle River, NJ Pearson
- Helfat, C. E., & Peteraf, M. A. (2003). The dynamic resource-based view. *Strategic Management Journal*, 24(10), 997-1010.
- Jackson, S. E., & Joshi, A. (2003). *Diversity in social context: A multi-attribute, multi-level analysis of team diversity and performance in a sales organization*. Unpublished manuscript, Rutgers University, New Brunswick, NJ.
- Jantunen, A., Ellonen, H. K., & Johansson, A. (2012). Do dynamic capabilities of innovative firms actually differ. *European Management Journal*, 30(2), 141-155
- Johannessen, J., & Olsen, B. (2003). Knowledge management and sustainable competitive advantages: The impact of dynamic contextual training. *International Journal of Information Management*, 23(4), 277-289.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1992). The Balanced Scorecard: Measures that Drive Performance. *Harvard Business Review* 70(1), 77-79.
- Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning implementation and control* (9th ed). Asimmon & Schuster.
- Michailova, S., & Zhan, W. (2015). Dynamic capabilities and innovation in MNC subsidiaries. *Journal of World Business*, 50(3), 576-583.
- Mohaghar, Ali & Fathi, Mohammad Rza & Zarchi, Mohammad & Omidian, Asie. (2012). A combined VIKOR-fuzzy AHP approach to marketing strategy selection. *Business Management and Strategy*, 3(1), 13-27.
- Neely, A. D., Adams, C., & Kennerley, M. (2002). *The performance prism: The scorecard for measuring and managing business success*. London: Prentice Hall Financial Times.
- Lok, P., & Crawford, J. (2000). The application of a diagnostic model and surveys in organizational development. *Journal of Managerial Psychology*, 15(2), 108-125.
- Permavanichkun, P. (2014). *Model on success for implementation of sole proprietorship e-commerce entrepreneurs in Thailand*. doctor of business administration management. graduate school. Khon Kaen University. [In Thai]
- Rotsamrongkulpakdee, K., & Manahiranwet, P. (2015). Factors affecting decision to buy electronic components in type of capacitors of electrical and electronics appliance industrial factories. *Journal of Humanities, Social Sciences and Arts*, 8(3), 919-941. [In Thai]
- Schilke, O. (2014). Second-order dynamic capabilities: How do they matter?. *Academy of Management Perspectives*, 28(4), 368-380.

- Schumacker, E. R., & Lomax, G. R. (1996). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Thipsri N. (2015). Logistics management strategies and competitive advantages in the modern economy of OTOP businesses in Chiang Rai Province. *Sri Pathum Journal Humanities and Social Sciences edition*, 15(2), 17-25 [In Thai]
- Tuan, N.P., & Yoshi, T. (2010). Organisational Capabilities, Competitive Advantage and Performance in Supporting Industries in Vietnam. *Asian Academy of Management Journal*, 15(1), 1-21.
- Utterback, J. M., & Suarez, F. F. (1993). Innovation, competition, and industry structure. *Research Policy*, 22(1), 1-21.
- Vanichbancha, K. (2006). Statistics for research. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Yantawanitchai, T. (2010). IMC Integrated Marketing Communications). *Academic journal University of the Thai Chamber of Commerce*, 30(2), 99-115. [In Thai]

กฎหมายคุ้มครองการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์

ภาทิติ อธิธิวิกุล¹ สุขสมัย สุขธิติ²

สุชาติ ธรรมาพิทักษ์กุล³ วัชร เนติวานิชย์⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากฎหมายแฟรนไชส์ของต่างประเทศ (2) ศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศไทย และ (3) ศึกษาและวิเคราะห์แนวทางร่างกฎหมายแฟรนไชส์สำหรับประเทศไทย ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 23 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย พบว่า ตัวบทกฎหมายที่นำมาใช้กับธุรกิจแฟรนไชส์ ในปัจจุบันมีข้อจำกัดและมีหลายตัวบทกฎหมาย ซึ่งอาจทำให้ผู้ประกอบการที่ไม่รู้กฎหมายสับสนว่าจะหิบบกตัวบทกฎหมายใดมาใช้กับกรณีของตน และผู้ประกอบการแฟรนไชส์ยังประสบปัญหาเรื่องการเอาผิดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน รูปแบบสัญญา การเปิดเผยข้อมูลหรือข้อเท็จจริง และกระบวนการที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาท และจากการศึกษายังพบแนวทางการร่างกฎหมายแฟรนไชส์สำหรับประเทศไทย คือ (1) รูปแบบของสัญญาแฟรนไชส์ (2) การกำหนดรูปแบบและรายละเอียดของการเปิดเผยข้อเท็จจริง และ (3) กระบวนการที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาท

คำสำคัญ: กฎหมายแฟรนไชส์; สัญญาแฟรนไชส์; การประกอบธุรกิจแฟรนไชส์

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ภาทิติ อธิธิวิกุล, สุขสมัย สุขธิติ, สุชาติ ธรรมาพิทักษ์กุล และวัชร เนติวานิชย์. (2563). กฎหมายคุ้มครองการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 504-516.

¹ หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: 5519011005@ru.ac.th

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ บริษัท สมนิทสูริ แอนด์ แอสโซซิเอตส์ จำกัด

⁴ ศาลฎีกา

Law for the Protection of Franchise Business

Papatit Ittivilkul¹ Suksamai Suthibhodee²
Suchart Thammapiatagkul³ Watchara Neitivanich⁴

Abstract

In this research, the researchers examines (1) franchise law in foreign jurisdictions; (2) the conditions of problems concerning the conduct of the franchise business in Thailand; and to provide (3) guidelines for drafting franchise law for Thailand. The researcher used the qualitative research methodology by using 3 methods of data collection, namely document research, in-depth interviews of 23 people and focus group discussion of 9 people. The data analysis was conducted by using content analysis techniques and comparison.

Findings are follows: The laws for the franchise business at present have some limitations and are widely variegated. This may confuse operators (franchisees) who do not understand laws as to which law would apply to themselves. Franchise operators (franchisees) are also faced with the problems of being taken advantage of by others (especially by franchisors) in the cases of contracts, disclosure of relevant information or facts, and methods of dispute settlement.

Other findings are follows: (1) The form of franchise contracts (2) The form of the disclosure of information and detail (3) The dispute settlement procedures.

Keywords: Law for Franchise Business; The Franchise Agreement; Franchise Operations

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Ittivilkul, P.,Thammapiatagkul,S., Neitivanich, W., & Suthibhodee, S. (2020). Law for the Protection of Franchise Business. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 504-516.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Huamak, Bangkok, 10240, Thailand
Email: 5519011005@rumail.ru.ac.th

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

³ SomnukSutee & Associates Company Limited

⁴ Supreme Court of Thailand

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจแฟรนไชส์เป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากทั่วโลก โดยในปัจจุบันธุรกิจแฟรนไชส์ได้เติบโตมากขึ้นเมื่อจำนวนธุรกิจแฟรนไชส์ได้แผ่ขยายไปอย่างรวดเร็ว ในบางประเทศจึงได้มีกฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจแฟรนไชส์ ควบคุม กำกับดูแล ธุรกิจแฟรนไชส์ในส่วนของประเทศไทย ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจแฟรนไชส์บังคับใช้ จึงต้องนำตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับ อาทิเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เป็นต้น ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ตัวบทกฎหมายที่นำมาใช้ควบคุม กำกับดูแลธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศไทยดังกล่าวนี้ มีหลากหลายตัวบทกฎหมาย ซึ่งอาจทำให้คู่สัญญาที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายอย่างเพียงพอเกิดความสับสนที่จะนำตัวบทกฎหมายที่เหมาะสมกับกรณีของตนมาใช้เมื่อเกิดปัญหา หรือกรณีพิพาทระหว่างคู่สัญญา และตัวบทกฎหมายดังกล่าวก็มีข้อจำกัดในการนำมาใช้กับธุรกิจแฟรนไชส์ เนื่องจากไม่ใช่เป็นกฎหมายที่ถูกจัดทำขึ้นโดยเฉพาะให้เหมาะสมกับธุรกิจระบบนี้ โดยกฎหมายดังกล่าวจึงไม่ได้เป็นกฎหมายที่สามารถเยียวยา หรือบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นในการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ได้ทั้งหมด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากฎหมายแฟรนไชส์ของต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางร่างกฎหมายแฟรนไชส์

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

1. ศึกษาตำรา บทความและเอกสารทางวิชาการต่างๆ เพื่อสนับสนุนแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางกฎหมายคุ้มครองการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์สำหรับประเทศไทยบางมาตราที่เป็นประเด็นสำคัญ

2. ศึกษากฎหมายแฟรนไชส์ของต่างประเทศ คือ กฎ FTC (Federal Trade Commission) ว่าด้วยแฟรนไชส์ กฎหมายแฟรนไชส์รัฐนิวยอร์ก กฎหมายแฟรนไชส์ประเทศออสเตรเลีย กฎหมายแฟรนไชส์สหพันธรัฐมาเลเซีย กฎหมายแฟรนไชส์สาธารณรัฐอิตาลี เพื่อเป็นแนวทางของกฎหมายแฟรนไชส์ต่อไป

3. ศึกษากฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

ด้านประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ผู้วิจัยเลือกประชากรจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้ประกอบการ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานของผู้ประกอบการ กลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพทางด้านกฎหมาย และกลุ่มนักวิชาการ

ตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 23 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบกฎหมายแฟรนไชส์ของต่างประเทศ
2. ทำให้ทราบปัญหาแฟรนไชส์ในประเทศไทย
3. ทำให้สามารถทราบแนวทางร่างกฎหมายในประเทศไทย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เกี่ยวกับการร่างกฎหมาย

สังคมเปรียบเสมือนที่ชุมนุมของกลุ่มบุคคล เมื่อสังคมเป็นที่อยู่ของคนหมู่มากก็จะต้องมีการเสียสละในสิทธิบางประการ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยและเป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคม ดังนั้นสังคมจึงต้องมีกฎเกณฑ์โดยกฎเกณฑ์อาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กฎหมายต่างๆ หรือการให้อำนาจรัฐบริหารประเทศ ซึ่งกฎเกณฑ์ต่างๆ มีการพัฒนาไปตามสภาพของสังคม เช่น ชื้อขาย สัญญา ค้าขาย เป็นต้น กฎหมายจึงเป็นเรื่องการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเป็นเรื่องผูกพันอยู่กับสังคม การร่างกฎหมายเป็นการสร้างกลไกทางกฎหมายซึ่งต้องเข้าใจในศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อแปลงมาจากกฎหมายที่ใช้บังคับตามเจตนารมณ์ (Jarujinda, 2018)

ทฤษฎีหลักพื้นฐานในการร่างกฎหมาย

กฎหมายเป็นข้อบังคับหรือข้อกำหนดที่มีขึ้นเพื่อบังคับบุคคลต้องปฏิบัติ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษ กฎหมายจึงเป็นสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องต่างๆ เมื่อมีกฎหมายมากขึ้นเท่าใด สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมถูกจำกัดมากขึ้น ดังนั้นเรื่องที่จะตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับต้องมีลักษณะไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญไม่กระทบถึงสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมาตรการตามกฎหมายต้องมีความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคมร่างกฎหมายโดยการพิจารณาและทบทวนตามสภาพสังคมและสถานการณ์ในปัจจุบันและมีการรับฟังความคิดเห็นของบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบจากการมีกฎหมายเพื่อให้เนื้อหาสาระของกลไกกฎหมายสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคม เมื่อได้พิจารณาตามลักษณะดังกล่าวแล้วและได้คำตอบว่าจำเป็นต้องตรากฎหมายบังคับใช้ในเรื่องนั้น ก็จะต้องมีการกำหนดหลักการที่ประสงค์จะให้กฎหมาย และเมื่อกำหนดหลัก

การได้แล้ว จึงเป็นหน้าที่ของผู้ร่างกฎหมายที่จะต้องดำเนินการให้สำเร็จ และเมื่อมีการกำหนดหลักการของร่างกฎหมายแล้ว กฎหมายนั้นก็ต้องร่างตามหลักการที่กำหนดไว้ โดยจะเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขไม่ได้ ในเบื้องต้นผู้ร่างจะมีแค่หลักการในทางนโยบายที่ได้รับมา จากนั้นจึงมาพิจารณากำหนดสาระและรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ร่างจึงจำเป็นต้องมีความรู้และเชี่ยวชาญในสาระสำคัญของกฎหมายนั้นๆ (Office of the Council of State, 2008)

กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์

ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจแฟรนไชส์บังคับใช้ จึงต้องนำตัวบทกฎหมายอื่นมาใช้บังคับ ควบคุม กำกับดูแล ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 อย่างไรก็ตาม ตัวบทกฎหมายเฉพาะเรื่องฉบับใดฉบับหนึ่งดังที่กล่าวมานี้ ไม่สามารถใช้กับสัญญาแฟรนไชส์ได้โดยตรง หากนำมาใช้ก็ใช้ได้เพียงบางแง่บางมุม และผลจากการใช้กลับทำให้เกิดอุปสรรค เพราะตัวกฎหมายดังกล่าวมีข้อจำกัดสำหรับธุรกิจแฟรนไชส์ ซึ่งในหลายประเทศได้บัญญัติกฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์มาบังคับใช้เพื่อให้ธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศนั้นๆ ดำเนินไปด้วยดีและประสบผลสำเร็จ

กฎหมายแฟรนไชส์ในต่างประเทศ

กฎหมายแฟรนไชส์ของสหรัฐอเมริกา (กฎของคณะกรรมการการค้าแห่งสหพันธรัฐ ว่าด้วยแฟรนไชส์ และกฎหมายแฟรนไชส์รัฐนิวยอร์ก) ออสเตรเลีย สหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐอิตาลี

จะให้ความสำคัญหลักๆ อยู่ 3 เรื่อง คือ รูปแบบและรายละเอียดของสัญญาแฟรนไชส์ การเปิดเผยข้อมูล และการระงับข้อพิพาท ในส่วนของสัญญาแฟรนไชส์ กฎ FTC ว่าด้วยแฟรนไชส์ กฎหมายแฟรนไชส์รัฐนิวยอร์ก และกฎหมายแฟรนไชส์ออสเตรเลีย สามารถทำเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ และต้องมีรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนด ในขณะที่กฎหมายแฟรนไชส์สหพันธรัฐมาเลเซียและกฎหมายแฟรนไชส์สาธารณรัฐอิตาลีจะต้องทำเป็นหนังสือและมีรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งถ้าไม่ได้ทำตามแบบของกฎหมายสัญญาก็จะเป็นโมฆะ และสัญญาแฟรนไชส์ตามกฎหมายแฟรนไชส์สาธารณรัฐอิตาลีจะต้องเป็นสัญญาที่ทำกันระยะยาว อย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป

ในส่วนการเปิดเผยข้อมูล กฎ FTC ว่าด้วยแฟรนไชส์และกฎหมายแฟรนไชส์รัฐนิวยอร์ก สามารถทำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่ต้องประกอบด้วยข้อมูล 23 ข้อ ตามที่กฎ FTC กำหนด แต่การเปิดเผยข้อมูลตามกฎหมายแฟรนไชส์ออสเตรเลีย และสาธารณรัฐอิตาลี จะต้องทำเป็นหนังสือ และมีข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนกฎหมายแฟรนไชส์สหพันธรัฐมาเลเซียไม่ได้กล่าวถึงรูปแบบและรายละเอียดไว้นอกจากนี้ กฎ FTC ว่าด้วยแฟรนไชส์ กฎหมายแฟรนไชส์รัฐนิวยอร์ก และกฎหมายแฟรนไชส์อิตาลี ไม่ได้กำหนดวิธีที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาทแฟรนไชส์ ในขณะที่กฎหมายแฟรนไชส์ออสเตรเลียได้กำหนดให้คู่พิพาทจะต้องพยายามระงับข้อพิพาทกันเองก่อน ถ้าไม่สามารถหาข้อยุติได้ภายใน 3 อาทิตย์ คู่พิพาทสามารถเลือกวิธีไกล่เกลี่ยโดยมีบุคคลที่ 3 ใดๆก็ตาม กฎหมายแฟรนไชส์สหพันธรัฐมาเลเซียไม่ได้กล่าวถึงวิธีที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาทได้เลย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Wattanavichai (2007) ศึกษาเรื่อง *Unfair Contract in International Franchise: Study on US*

and Thai Law พบว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการออกกฎหมายเพื่อกำกับดูแลธุรกิจแฟรนไชส์โดยตรง แต่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลธุรกิจแฟรนไชส์เป็นเฉพาะ การดำเนินการธุรกิจจึงต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายแต่ละเรื่อง เช่น กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายข้อสัญญาไม่เป็นธรรมและกฎหมายการแข่งขันทางการค้าเป็นหลัก จึงทำให้มีปัญหาการขาดกฎหมายที่จะมาปรับผู้รับแฟรนไชส์ ซึ่งมักตกเป็นผู้เสียเปรียบในการทำสัญญาแฟรนไชส์เสมอ ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องมีกฎหมายเฉพาะเข้ามาควบคุม กำกับดูแล และกำหนดให้กฎหมายธุรกิจแฟรนไชส์นั้นจะต้องมีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลของตนแก่ผู้ที่จะเข้าร่วมเป็นผู้รับแฟรนไชส์ รวมทั้งขั้นตอนรายละเอียดและข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจทั้งหมดก่อนที่จะมีการทำสัญญาแฟรนไชส์ เพื่อให้ผู้รับแฟรนไชส์สามารถตรวจสอบรายละเอียดและวางแผนในการดำเนินธุรกิจก่อนที่จะตัดสินใจร่วมกับแฟรนไชส์นั้น

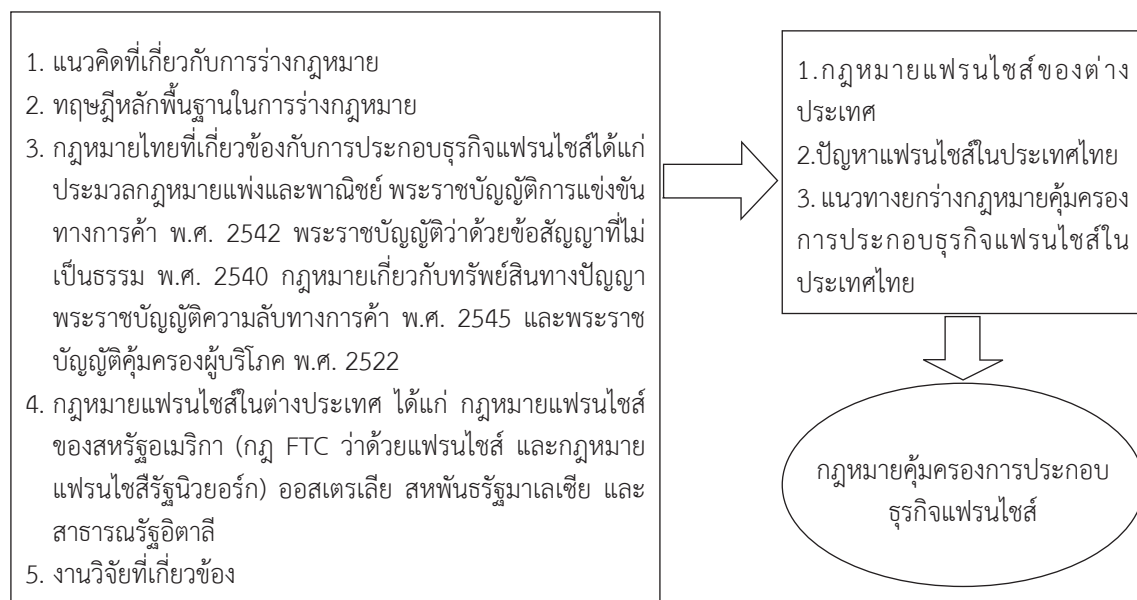
Yorsin (2008) ศึกษาเรื่อง *Analysis of Franchise Bill* พบว่า ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายแฟรนไชส์โดยเฉพาะขึ้น ดังนั้น การพิจารณาสิทธิหน้าที่ในทางกฎหมายของคู่สัญญาจึงต้องอาศัยกฎหมายที่อยู่เดิมมาปรับใช้กับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายแต่ละฉบับที่นำมาปรับใช้กับสัญญาแฟรนไชส์นั้นต่างมีข้อจำกัดบางประการ และสัญญาแฟรนไชส์นั้นควรเป็นสัญญาที่ทำกันในระยะยาว ซึ่งมีระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป ส่วนในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลควรให้ผู้ให้สิทธิในการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์เป็นผู้เปิดเผยแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่ควรให้ผู้ได้รับสิทธิจะต้องมาเปิดเผยข้อมูลให้แก่ผู้ให้สิทธิด้วย เพราะกฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจแฟรนไชส์นั้นควรเป็นกฎหมายที่คุ้มครองผู้ได้รับสิทธิ

Mabua (2011) ศึกษาเรื่อง *Legal Problems Relating to Franchise Business: With Specific*

Reference to Franchise Contract พบว่า ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายแฟรนไชส์ที่บัญญัติขึ้นสำหรับสัญญาแฟรนไชส์ มาตรการเฉพาะในการควบคุม กำหนดรายละเอียดต่างๆ ในสัญญาระหว่างผู้ให้สิทธิและผู้ได้รับสิทธิ ในส่วนของขั้นตอนการดำเนินธุรกิจ สิทธิหน้าที่ของผู้ให้สิทธิและผู้ได้รับสิทธิที่มีคู่สัญญาจะต้องมีต่อกัน เนื่องจากสัญญาแฟรนไชส์ส่วนมากเป็นสัญญาในรูปแบบสำเร็จรูปซึ่งทำให้ฝ่ายผู้ให้สิทธิมีอำนาจต่อรองมากกว่าฝ่ายผู้ให้สิทธิในเนื้อหาสาระแห่งสัญญา จึงทำให้เกิดการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน แต่ผู้ได้รับสิทธิก็ต้องยอมทำสัญญานั้นเพื่อที่จะให้ตนได้รับสิทธิและโอกาสในการประกอบธุรกิจและรับสิทธิในสัญญาแฟรนไชส์ อย่างไรก็ตาม

เมื่อประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจแฟรนไชส์ ดังนั้น หากเกิดข้อพิพาทขึ้นระหว่างคู่สัญญา จึงต้องนำกฎหมายอื่นที่เทียบเคียงมาใช้ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ด้วยบทกฎหมายดังกล่าวไม่มีการกำหนดรูปแบบของสัญญาแฟรนไชส์ไว้เฉพาะ และการกำหนดนิยามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคอาจไม่ครอบคลุมถึงผู้ประกอบการธุรกิจแฟรนไชส์ และยังมีข้อจำกัดในการนำมาบังคับใช้หรือตีความเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับสัญญา ทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้บริโภคและไม่ตรงตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของคู่สัญญาที่मतกลงทำสัญญาแฟรนไชส์กันได้

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธีการ ดังนี้

การวิจัยเอกสาร (documentary research) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 ผู้วิจัยศึกษากฎหมายแฟรนไชส์ต่างประเทศ ได้แก่ (1) The Federal trade Commission's Trade Regulation Rule on Franchising (2) New York Consolidated Laws GBS-General Business Article 33 (680-695) FRANCHISE 681-Definition (3) Competition and Consume (Industry Codes-Franchising) Regulation 2014, Laws of Malaysia Act A 1442 Franchise Amendment Act 2012 (4) Laws of Malaysia Act A 1442 Franchise Amendment Act 2012 (5) Laws of Malaysia Act 590 Franchise Act 1998 (6) Act No. 129 of 6 May 2004 Rules on Commercial Franchising และ (7) Ministerial Decree No. 204 of 2 September Regulation on Commercial Franchising-the Franchising Regulation

การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) เพื่อเป็นการตอบวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 ผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการแฟรนไชส์ ผู้พิพากษา ทนายความ และนักวิชาการทางด้านกฎหมาย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ได้จากวัตถุประสงค์การวิจัยและประเด็นปัญหาของผู้วิจัย ส่วนลักษณะคำถามจะเป็นแบบปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

การสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกมาวิเคราะห์และกำหนดเป็นประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์เข้ามามีส่วนร่วมในการหาข้อสรุป

เกี่ยวกับสภาพปัญหาของการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ ได้แก่ การไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์บังคับใช้ ปัญหาความไม่แน่นอนของรูปแบบและรายละเอียดในสัญญาแฟรนไชส์ ปัญหาการเปิดเผยข้อมูลระหว่างผู้ให้สิทธิและผู้ได้รับสิทธิแฟรนไชส์ ปัญหาเรื่องการจับข้อพิพาท และมาตรการการส่งเสริมแฟรนไชส์ พร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไข ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ ที่จะนำมาประกอบเป็นแนวทางในการยกร่างกฎหมายคุ้มครองการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศไทย

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

กฎหมายแฟรนไชส์ต่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่า กฎ FTC ว่าด้วยแฟรนไชส์ กฎหมายแฟรนไชส์รัฐนิวยอร์ก และกฎหมายแฟรนไชส์ออสเตรเลีย สัญญาแฟรนไชส์สามารถทำเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ และต้องมีรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนด ในขณะที่กฎหมายแฟรนไชส์สหพันธรัฐมาเลเซียและกฎหมายแฟรนไชส์สาธารณรัฐอิตาลีจะต้องทำเป็นหนังสือและมีรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งถ้าไม่ได้ทำตามแบบของกฎหมาย สัญญาก็จะเป็นโมฆะ และสัญญาแฟรนไชส์ตามกฎหมายแฟรนไชส์สาธารณรัฐอิตาลีต้องเป็นสัญญาที่ทำกันระยะยาว อย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป

ในส่วนของการเปิดเผยข้อมูล กฎ FTC ว่าด้วยแฟรนไชส์ และกฎหมายแฟรนไชส์รัฐนิวยอร์ก การเปิดเผยข้อมูลสามารถทำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่ต้องประกอบด้วยข้อมูล 23 ข้อตามที่กฎ FTC กำหนดไว้ แต่การเปิดเผยข้อมูลตามกฎหมายแฟรนไชส์ออสเตรเลียและกฎหมายแฟรนไชส์สาธารณรัฐอิตาลีจะต้องทำเป็นหนังสือ และมีข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม กฎหมายแฟรนไชส์สหพันธรัฐมาเลเซียไม่ได้กล่าวถึงรูปแบบและรายละเอียดไว้

ในเรื่องของการระงับข้อพิพาท จากการศึกษาพบว่า กฎ FTC ว่าด้วยแฟรนไชส์ กฎหมายแฟรนไชส์รัฐนิวยอร์ก และกฎหมายแฟรนไชส์อิตาลี ไม่ได้กำหนดวิธีที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาทแฟรนไชส์ ในขณะที่กฎหมายแฟรนไชส์ออสเตรเลียได้กำหนดให้คู่พิพาทจะต้องพยายามระงับข้อพิพาทกันเองก่อน ถ้าไม่สามารถหาข้อยุติได้ภายใน 3 อาทิตย์ คู่พิพาทสามารถเลือกวิธีไกล่เกลี่ยโดยมีบุคคลที่ 3 อย่างไรก็ตามกฎหมายแฟรนไชส์สหพันธรัฐมาเลเซียไม่ได้กล่าวถึงวิธีที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาทไว้เลย

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายแฟรนไชส์บังคับใช้ โดยกฎหมายที่นำมาใช้กับธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศไทยมีข้อจำกัดเพราะมิใช่กฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจแฟรนไชส์โดยตรงซึ่งนำไปสู่ปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาความไม่แน่นอนของรูปแบบและรายละเอียดในสัญญาแฟรนไชส์ ผลการวิจัย พบว่า มีการเอารัดเอาเปรียบกันในเรื่องของรูปแบบ และรายละเอียดของสัญญาแฟรนไชส์ เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจแฟรนไชส์กำหนดรูปแบบ และรายละเอียดของสัญญาแฟรนไชส์ โดยสัญญาแฟรนไชส์จะถูกจัดทำในรูปแบบของสัญญาสำเร็จรูปหรือสัญญามาตรฐาน ทำให้สัญญาดังกล่าวขาดการเจรจาต่อรองกันอย่างเหมาะสม และจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม พบว่า ทั้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทั้งหมดเห็นพ้องให้มีกฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์เพื่อกำหนดรูปแบบ และรายละเอียดที่จะต้องระบุไว้ในสัญญาโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มส่วนใหญ่เห็นพ้องว่าสัญญาแฟรนไชส์ควรทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อทั้งสองฝ่ายก็เป็นการเพียงพอแล้ว แต่มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางคนเห็นว่าสัญญาแฟรนไชส์ควรจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน โดยให้

เหตุผลว่ากฎหมายแฟรนไชส์ในต่างประเทศส่วนมากจะบังคับให้ผู้สัญญาจะต้องจดทะเบียน ซึ่งถ้าประเทศไทยจะมีกฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์ก็ควรจะเอากฎหมายแฟรนไชส์ของต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างทั้งหมด แต่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มส่วนมากจะเห็นว่าการจดทะเบียนเป็นการเพิ่มขึ้นตอนและเพิ่มภาระให้กับผู้ประกอบการแฟรนไชส์มากกว่าจะเป็นการส่งเสริม หรือเชิญชวนให้ผู้ประกอบการมาลงทุนในธุรกิจแฟรนไชส์ เพราะถ้าการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์มีขั้นตอนของกฎหมายที่ผู้ประกอบการจะต้องปฏิบัติมากไป ผู้ประกอบการก็จะหลีกเลี่ยงที่จะลงทุนในธุรกิจรูปแบบนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทั้งหมดมีความเห็นพ้องว่ากฎหมายควรบังคับให้สัญญาแฟรนไชส์จะต้องระบุรายละเอียดอะไรไว้บ้างในสัญญา

2. ปัญหาเรื่องการเปิดเผยข้อมูลระหว่างผู้ให้สิทธิและผู้ได้รับสิทธิ ผลการวิจัย พบว่า คู่สัญญาแฟรนไชส์พยายามหลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่คู่สัญญาแฟรนไชส์ควรทราบ เพราะกลัวว่าอีกฝ่ายจะปฏิเสธในการเข้าร่วมทำสัญญา และจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมีความเห็นส่วนใหญ่ว่ากฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์ต้องบังคับให้ผู้สัญญาเปิดเผยข้อมูลแก่กัน เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักสุจริตในการทำสัญญา และการเปิดเผยข้อมูลนั้นก็เป็นการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับคู่สัญญาทั้ง 2 ฝ่าย อีกทั้งจะได้มีเวลาในการประกอบการตัดสินใจ และเตรียมพร้อมที่จะเจรจาต่อรองกันในวันที่เข้าทำสัญญาว่าสิ่งใดที่ควรกำหนดในสัญญาบ้าง และการเปิดเผยข้อมูลก็เป็นเรื่องที่ดีที่เป็นประโยชน์ โดยการเปิดเผยข้อมูลนั้นควรทำเป็นหนังสือและมีกฎหมายกำหนดรายละเอียดที่ต้องเปิดเผยให้ชัดเจน

3. ปัญหาเรื่องการระงับข้อพิพาท ผลการวิจัย พบว่า ประเทศไทยไม่มีกฎหมายใดกำหนดวิธีที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาทแฟรนไชส์และบังคับให้ผู้สัญญา

จะต้องระบุวิธีที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาทไว้ในสัญญา ซึ่งทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในเรื่องของวิธีที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาทกันได้

จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทั้งหมดเห็นพ้องให้มีกฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์กำหนดวิธีที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาท โดยเห็นพ้องให้กฎหมายบังคับคู่พิพาทแฟรนไชส์จะต้องทำการไกล่เกลี่ยกันก่อน เนื่องจากการไกล่เกลี่ยเป็นวิธีที่จะสามารถหาข้อยุติและเป็นการเปิดโอกาสให้คู่สัญญาได้พูดคุยถึงปัญหา และมีการเจรจาต่อรองกันเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น วิธีดังกล่าวสามารถที่จะลดความขัดแย้งและอคติต่ออีกฝ่ายได้ง่ายกว่าการเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายในทันที

4. ปัญหาเรื่องมาตรการส่งเสริมธุรกิจแฟรนไชส์ ผลการวิจัย พบว่า เนื่องจากประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์ จึงยังไม่มีมาตรการส่งเสริมธุรกิจแฟรนไชส์ ซึ่งถ้าประเทศไทยมีทั้งกฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์และมาตรการส่งเสริมแฟรนไชส์จากรัฐบาล ก็จะทำให้เป็นผลดีต่อทิศทางบวกของเศรษฐกิจภายในประเทศโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทั้งหมดเห็นพ้องว่า ประเทศไทยควรมีมาตรการส่งเสริมสำหรับธุรกิจแฟรนไชส์ เพื่อเป็นการส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศ และเป็นการชักชวนผู้ประกอบการให้สนใจที่จะลงทุนธุรกิจแฟรนไชส์อีกด้วย

แนวทางการร่างกฎหมายแฟรนไชส์ ผลการวิจัย พบว่า

แนวทางที่ 1 เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายใด ที่กำหนดรูปแบบและรายละเอียดของสัญญาแฟรนไชส์ไว้ ซึ่งทำให้มีช่องโหว่ที่คู่สัญญาสามารถเอารัดเอาเปรียบกันได้ง่าย สัญญาแฟรนไชส์จะทำงานในรูปแบบของสัญญามาตรฐานหรือสัญญา

สำเร็จรูป ทำให้คู่สัญญาขาดการเจรจาต่อรองในเนื้อหาสาระสำคัญแห่งสัญญาแฟรนไชส์นั้นๆ อย่างเหมาะสมกับคู่สัญญาแต่ละราย ดังนั้น เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการศึกษาจึงได้พบแนวทางในการบรรเทาปัญหา คือ

จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม พบว่า ทั้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทั้งหมดเห็นพ้องให้มีกฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์เพื่อกำหนดรูปแบบและรายละเอียดที่จะต้องระบุไว้ในสัญญา โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 คน และผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม 9 คน จะเห็นพ้องว่าสัญญาแฟรนไชส์ควรทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อทั้งสองฝ่ายก็เป็นการเพียงพอแล้ว แต่มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 คนเห็นว่าให้สัญญาแฟรนไชส์ควรจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน โดยให้เหตุผลว่า กฎหมายแฟรนไชส์ในต่างประเทศส่วนมากจะบังคับให้คู่สัญญาจะต้องจดทะเบียน ซึ่งถ้าประเทศไทยจะมีกฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์ก็ควรจะทำกฎหมายแฟรนไชส์ของต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างทั้งหมด แต่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มส่วนมากจะเห็นว่า การจดทะเบียนเป็นการเพิ่มขั้นตอนและเพิ่มภาระให้กับผู้ประกอบการแฟรนไชส์มากกว่าจะเป็นการส่งเสริม หรือเชิญชวนให้ผู้ประกอบการมาลงทุนในธุรกิจแฟรนไชส์ เพราะถ้าผู้ประกอบการธุรกิจแฟรนไชส์มีขั้นตอนของกฎหมายที่ผู้ประกอบการจะต้องปฏิบัติมากไป ผู้ประกอบการก็จะหลีกเลี่ยงที่จะลงทุนในธุรกิจรูปแบบนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทั้งหมดมีความเห็นพ้องว่ากฎหมายควรบังคับให้สัญญาแฟรนไชส์จะต้องระบุรายละเอียดอะไรไว้บ้างในสัญญา

แนวทางที่ 2 โดยทั่วไปคู่สัญญาแฟรนไชส์จะปกปิดข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ซึ่งอีกฝ่ายควรทราบ เพราะกลัวว่าอีกฝ่ายจะปฏิเสธในการเข้าร่วมทำสัญญา ซึ่งการปกปิดดังกล่าวสามารถนำไปสู่ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ในประเทศไทยยังไม่มีตัวบทกฎหมายใด

ที่จะบังคับให้คู่สัญญาจะต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข้อเท็จจริงให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่าย เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหานี้ จากการศึกษาพบแนวทางแก้ไขคือ

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก 21 คน และผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม 9 คน มีความเห็นส่วนใหญ่ว่าให้ประเทศไทยมีกฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์บังคับให้คู่สัญญาจะต้องเปิดเผยข้อมูลแก่กัน เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักสุจริตในการทำสัญญา และการเปิดเผยข้อมูลนั้นก็เป็นการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับคู่สัญญาทั้ง 2 ฝ่าย อีกทั้งจะได้มีเวลาในการประกอบการตัดสินใจ และเตรียมพร้อมที่จะเจรจาต่อรองกันในวันที่เข้าทำสัญญาว่าสิ่งใดที่ควรกำหนดในสัญญาบ้าง แต่มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 คนไม่เห็นด้วยกับการเปิดเผยข้อมูล เพราะคิดว่าการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์เป็นความลับไม่ควรที่จะเปิดเผยและมีการทำสัญญาซึ่งถือเป็นหนังสืออยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลเป็นเรื่องที่ดีที่เป็นประโยชน์ และการเปิดเผยข้อมูลนั้นควรทำเป็นหนังสือและมีกฎหมายกำหนดรายละเอียดที่ต้องเปิดเผยให้ชัดเจน

แนวทางที่ 3 การระงับข้อพิพาทเนื่องจากปัญหาในวิธีการระงับข้อพิพาทจะเกิดขึ้นเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น โดยเกิดจากสัญญาที่ระบุวิธีการระงับข้อพิพาทไม่ชัดเจน หรือขาดการเจรจาต่อรองในเรื่องวิธีที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาท จากการศึกษาผู้วิจัยได้แนวทางในการบรรเทาปัญหา คือ

จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทั้งหมดเห็นพ้องให้มีกฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์กำหนดวิธีที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาท โดยเห็นพ้องให้กฎหมายบังคับคู่พิพาทแฟรนไชส์จะต้องทำการไกล่เกลี่ยกันก่อน เนื่องจากการไกล่เกลี่ยเป็นวิธีที่จะสามารถหาข้อยุติและเป็นการเปิดโอกาสให้คู่สัญญาได้พูดคุยถึงปัญหา และมีการเจรจาต่อรองกันเกี่ยวกับปัญหาที่

เกิดขึ้น วิธีดังกล่าวสามารถที่จะลดความขัดแย้งและอคติต่ออีกฝ่ายได้ง่ายกว่าการเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายในทันที หากใช้กระบวนการทางกฎหมาย เช่น อนุญาโตตุลาการ หรือศาล จะมีการสืบพยาน มีการหาพยานหลักฐานเพื่อมุ่งประสงค์ในการแพ้หรือชนะต่อกันอาจทำให้เกิดความบาดหมางต่อกัน เพราะในบางปัญหาก็ไม่จำเป็นที่จะต้องจบลงด้วยวิธีแพ้ชนะเสมอไป ดังนั้น การระงับข้อพิพาททางเลือกโดยการไกล่เกลี่ยจะเป็นการผ่อนปรนความขัดแย้งที่มีต่อกันได้ ทำให้คู่สัญญามีเวลาที่จะคิดทบทวนในปัญหาที่เกิดขึ้นอันจะทำให้ทั้งสองฝ่ายหาข้อยุติและพบทางออกที่อาจสามารถดำเนินธุรกิจกันต่อไปได้ หากไม่สามารถยุติข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย คู่สัญญาควรมีสติที่จะเลือกวิธีที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาทต่อไป เช่น กระบวนการทางศาล หรืออนุญาโตตุลาการ แต่ทั้งนี้จะต้องมีกฎหมายบังคับให้คู่สัญญาต้องระบุวิธีที่จะระงับข้อพิพาทไว้ในสัญญาให้ชัดเจน

แนวทางที่ 4 มาตรการส่งเสริมการที่จะส่งเสริมธุรกิจแฟรนไชส์ให้เติบโตมากขึ้นในประเทศไทย จะต้องมีการมีกฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจแฟรนไชส์ และยังมีมาตรการจากรัฐบาลที่ส่งเสริม และชักชวนให้ผู้ประกอบการมาลงทุนในธุรกิจแฟรนไชส์มากขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทั้งหมดเห็นพ้องว่า ประเทศไทยควรมีมาตรการส่งเสริมสำหรับธุรกิจแฟรนไชส์ เพื่อเป็นการส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศ และเป็นการชักชวนผู้ประกอบการ

การอภิปรายผล

จากการศึกษากฎหมายคุ้มครองการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ผลการวิจัย พบว่า การที่ประเทศไทยนำตัวบทกฎหมายอื่นมาใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์นั้น ได้มีปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากแต่ละตัวบทกฎหมายที่นำมาใช้ได้มีข้อจำกัดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mabua (2011); Yorsin (2008)

และ Wattanavichai (2007) อีกทั้งผลการวิจัยยังพบว่า การทำสัญญาแฟรนไชส์ต้องคำนึงถึงหลักสุจริตในการทำสัญญา โดยได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wattanavichai (2007) ซึ่งหลักสุจริตในสัญญาแฟรนไชส์คือการเปิดเผยข้อเท็จจริงของทั้งสองฝ่าย แต่ในเรื่องดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yorsin (2008) ที่ให้ผู้ให้สิทธิเปิดเผยข้อเท็จจริงฝ่ายเดียว เนื่องจากต้องการให้กฎหมายเฉพาะสำหรับการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์เป็นกฎหมายที่คุ้มครองผู้ได้รับสิทธิ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับกฎหมายแฟรนไชส์ของประเทศต่างๆ ที่นำมาเป็นแบบอย่างในการวิเคราะห์หาแนวทางกฎหมายคุ้มครองการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ด้วย ดังนี้ (1) รูปแบบและรายละเอียดของสัญญาแฟรนไชส์ต้องทำเป็นหนังสือซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายแฟรนไชส์ของสหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐอิตาลี แต่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายแฟรนไชส์ของสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลียซึ่งสัญญาแฟรนไชส์สามารถทำด้วยวาจาได้ (2) การเปิดเผยข้อเท็จจริงจะต้องเปิดเผยทั้งสองฝ่ายโดยทำเป็นหนังสือหรือทำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ และมีรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายเฉพาะสำหรับแฟรนไชส์ของสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย แต่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายแฟรนไชส์ของสหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐอิตาลี

ข้อเสนอแนะ

การร่างกฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจแฟรนไชส์ควรเป็นกฎหมายที่ถูกร่างขึ้นตามสภาพปัญหา สังคม และเศรษฐกิจของประเทศโดยคำนึงถึงปัญหาของธุรกิจแฟรนไชส์เป็นตัวกำหนดหลักในการร่างกฎหมายเพื่อจะเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ประกอบการ และเพื่อสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป ในการวิจัยเรื่องกฎหมายคุ้มครองการประกอบธุรกิจ

แฟรนไชส์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้กฎหมายคุ้มครองการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์มีการบังคับถึงสิ่งอันเป็นสาระสำคัญในตัวบทกฎหมาย ดังนี้

1. เนื่องจากคู่สัญญาแฟรนไชส์มีการเอาเปรียบกันในเรื่องของรูปแบบและเนื้อหาของสัญญา ดังนั้นในเรื่องของสัญญาแฟรนไชส์ กฎหมายคุ้มครองการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ควรบังคับให้สัญญาแฟรนไชส์จะต้องทำเป็นหนังสือ โดยมีรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าไม่ทำตามแบบสัญญานั้นจะเป็นโมฆะ

2. รายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนดในสัญญาแฟรนไชส์ ควรประกอบด้วย

- (1) ชื่อที่อยู่ของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย
- (2) อาณาเขต หรือบริเวณที่ใช้ในการดำเนินกิจการแฟรนไชส์ของผู้ได้รับสิทธิ
- (3) วันที่ทำสัญญา และวันที่สัญญาจะมีผลบังคับใช้
- (4) ในสัญญาจะต้องมีข้อความที่ให้ผู้ให้สิทธิอนุญาตให้ผู้ได้รับสิทธิใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาคือ เครื่องหมายการค้า ชื่อทางการค้า สัญลักษณ์ทางการค้า รูปแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ การบริการ ระบบบริการงาน การตลาด และการดำเนินการอันเกี่ยวกับธุรกิจแฟรนไชส์ของผู้ให้สิทธิ
- (5) ค่าธรรมเนียมทั้งหมดที่ผู้ได้รับสิทธิจะต้องจ่าย

- (6) ส่วนแบ่งผลกำไรต่างๆ
 - (7) ค่าสินค้าและบริการ
 - (8) การจัดหาวัตถุดิบ อุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายๆ
 - (9) ข้อห้าม ข้อจำกัดต่างๆ
 - (10) ระยะเวลาในการทำสัญญา
 - (11) การต่ออายุสัญญา การสิ้นสุดของสัญญา การโอนสิทธิ์
 - (12) วิธีที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาทแฟรนไชส์
3. เนื่องจากคู่สัญญาแฟรนไชส์มีการปกปิดข้อมูล

อันเป็นประโยชน์ที่คู่สัญญาอีกฝ่ายควรรู้เกี่ยวกับธุรกิจแฟรนไชส์ ดังนั้น ในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลหรือการเปิดเผยข้อเท็จจริง กฎหมายคุ้มครองการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ควรกำหนดให้ ผู้ให้สิทธิและผู้ได้รับสิทธิยื่นหนังสือการเปิดเผยข้อมูลต่อกันก่อนทำสัญญาอย่างน้อย 15 วัน โดยมีรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ถ้าฝ่ายใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามให้ถือว่าเสมือนว่ามิได้มีการตกลงเข้าทำสัญญากันโดยหนังสือเปิดเผยข้อมูลควรประกอบด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อ ที่อยู่หรือที่ตั้งธุรกิจของผู้ให้สิทธิและผู้ได้รับสิทธิ
- (2) อาณาเขต พื้นที่ที่ผู้ได้รับสิทธิสามารถประกอบกิจการแฟรนไชส์
- (3) รายละเอียดประเภทธุรกิจที่ดำเนินภายใต้ธุรกิจแฟรนไชส์
- (4) การอนุญาตให้ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาต่างๆ และข้อมูลที่เป็นกรรมสิทธิ์
- (5) ประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจของผู้ให้สิทธิและผู้ได้รับสิทธิ
- (6) จำนวนสาขาของธุรกิจแฟรนไชส์
- (7) รายละเอียดข้อมูลคดีที่ได้มีการฟ้องร้องของผู้ให้สิทธิและผู้ได้รับสิทธิอันเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ
- (8) ค่าธรรมเนียมที่ผู้ได้รับสิทธิจะต้องจ่ายแก่ผู้ให้สิทธิทั้งหมด

- (9) การฝึกอบรมและค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม
- (10) ข้อห้าม ข้อจำกัดต่างๆอันเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์

(11) การต่ออายุสัญญา การสิ้นสุดของสัญญา การโอนสิทธิ และการระงับข้อพิพาท

- (12) สถานะการเงินของผู้ให้สิทธิและผู้ได้รับสิทธิ

4. เนื่องจากคู่สัญญาแฟรนไชส์มีการเอาัดเอาเปรียบกันในเรื่องของวิธีการระงับข้อพิพาทแฟรนไชส์ ดังนั้น กฎหมายคุ้มครองการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ในเรื่องของการระงับข้อพิพาท ควรประกอบด้วยสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- (1) ในกรณีที่คู่สัญญาเกิดข้อพิพาทแฟรนไชส์ขึ้น ให้คู่สัญญาแฟรนไชส์จะต้องทำการระงับข้อพิพาทแฟรนไชส์โดยการไกล่เกลี่ยกันก่อน ซึ่งการไกล่เกลี่ยจะต้องทำเป็นหนังสือระบุถึงข้อพิพาท ข้อตกลง และแนวทางการแก้ไขข้อพิพาทให้อีกฝ่ายทราบ

ถ้าคู่พิพาทไม่สามารถหาข้อยุติตามวิธีในวรรคหนึ่งได้ ให้คู่พิพาทใช้วิธีการระงับข้อพิพาทตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาแฟรนไชส์

- (2) วิธีที่จะใช้ระงับข้อพิพาทแฟรนไชส์ คู่สัญญาสามารถเลือกที่จะใช้กระบวนการทางศาล หรือกระบวนการทางอนุญาโตตุลาการก็ได้ ตามแต่ที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาแฟรนไชส์

References

- Jarujinda, A. (2018). *The description to legal drafting*. Retrieved from <http://web.krisdika.go.th/activityDetail.jsp?actType=I&actCode=36&head=4&item=n5> [In Thai]
- Mabua, A. (2011). *Legal problems relating to franchise business: With specific reference to franchise contract*. Master's Thesis of Laws, Dhurakij Pundit University. [In Thai]
- Office of the Council of State. (2008). *Legal drafting guide*. Author. [In Thai]
- Wattanavichaikul, V. (2007). *Unfair contract in international franchise: Study on US and Thai law*. Master's Thesis of laws. Thammasat University. [In Thai]
- Yorsin, U. (2008). *Analysis of franchise bill*. Master's Thesis of Laws, Thammasat University. [In Thai]

แนวทางการพัฒนานโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย

ปาริสา อิศรเสนา ณ อยุธยา¹ ปิยะนุช เงินคล้าย²

อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี³ ปรัชญา ชุ่มนาเสียว⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพัฒนาการของนโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย (2) ศึกษาแนวคิดในกระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย และ (3) หาแนวทางในการพัฒนานโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทยที่เหมาะสม ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงตรรกะ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ด้านพัฒนาการของนโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย แบ่งได้เป็น 4 ยุค และยุคสู่ความร่วมมือ (พ.ศ. 2550-2560) ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อนของประเทศไทยให้หมดไปได้ ถึงแม้จะมีการเพิ่มกลไกในการคุ้มครองเด็กเร่ร่อนขึ้นมา ด้วยการมีกรมกิจการเด็กและเยาวชนและมียุทธศาสตร์คุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ขึ้นมาเฉพาะก็ตาม (2) ด้านแนวคิดในกระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนของประเทศไทยนั้น ปัญหาครอบครัวยุคใหม่เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาเด็กเร่ร่อน หน่วยงานแต่ละภาคส่วนต่างทำหน้าที่ที่หน่วยงานของตนรับผิดชอบเท่านั้น ต้องใช้ตัวแบบเชิงระบบมาเป็นตัวแบบในการกำหนดนโยบาย และ (3) ด้านแนวทางในการพัฒนานโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทยควรจะต้องมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางการทำงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ: นโยบายเด็กเร่ร่อน; สิทธิเด็ก; การคุ้มครองเด็กเร่ร่อน; ตัวแบบเชิงระบบ

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

ปาริสา อิศรเสนา ณ อยุธยา, ปิยะนุช เงินคล้าย, อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี และปรัชญา ชุ่มนาเสียว. (2563). แนวทางการพัฒนานโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย. *วารสารดุขภูฏัณจิตตทงสัณคคาสตร*, 10(2), 517-530.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

อีเมล: parisam@mec.co.th

^{2,3,4} คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Guideline to Enhance Thailand's Policy on Homeless Children

Parisa Issarasena Na Ayudhya¹ Piyanush Ngernklay²
 Anongthip Eksaengsri³ Prachaya Chumnaseaw⁴

Abstract

This This is a qualitative research via documentary investigation and in-depth interviews, the objectives of which are as follows: (1) to study homeless-children policy; (2) to analyze concepts in the formulation of policy in order to resolve homeless-children problems; and (3) to study approaches towards the development of appropriate homeless-children policy. The researcher used the qualitative research model. The tools used are documentary and in-depth interview of 18 people. As for data analysis, the researcher used analytic induction.

The results of the research revealed that (1) The development of the street children policy in Thailand can be divided into 4 eras, which has not yet been able to solve the problems of street children in Thailand even though there are additional mechanisms to protect street children with the establishment of Department of Children and Youth Affairs and the National Child Protection Strategy 2017-2021 specifically (2) the concept of the policy formulation process to solve the problems of street children in Thailand, family problems are a leading cause of street children problems. Each department is responsible for and take charge of its own responsibility. The systematic model must be used as a model for policy making and (3) the guidelines for the development of the policy of children in Thailand, policies and strategies should be formulated to guide the works to be in the same direction.

Keywords: Policy on Homeless Children; Child Rights; Protection of Street Children; System Model

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Issarasena Na Ayudhya, P., Ngernklay, P., Eksaengsri, A. & Chumnaseaw, P. (2020). Guideline to enhance Thailand's policy on homeless children. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 517-530.

¹ Doctor of Philosophy Program in Politics, Faculty of Political Science Ramkhamhaeng University
 2086 Ramkhamhaeng Road, Huamak, Bangkapi, Bangkok, 10240, Thailand

E-mail: parisa@mec.co.th

^{2,3,4} Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาของเด็กเร่ร่อนที่เราสามารถรับรู้ผ่านสื่อหลากหลายประเภทไม่ว่าจะเป็นงานวิชาการ งานวิจัย งานสัมมนา เอกสาร โฆษณาของหน่วยงานต่างๆ ของทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม รวมทั้งสารคดี รายการโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์อย่างแพร่หลายมาเป็นระยะเวลายาวนาน ดังที่ทราบกันดีแล้วนั้น ปัจจุบัน

ก็ยังคงปรากฏอยู่และกำลังจะกลายเป็นปัญหาทางสังคมที่สำคัญอันส่งผลกระทบต่อสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยสถานการณ์ปัญหาของเด็กเร่ร่อนนั้นมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าอัตราการเกิดโดยเฉลี่ยของประชากรเด็กเกิดใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2549 ถึง 2560 จะมีแนวโน้มลดลงตาม Department of Local Administration (2019) (ดูตาราง 1)

ตาราง 1

จำนวนการเกิดของประชากรทั่วประเทศ พ.ศ. 2549-2560

ปี พ.ศ.	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560
จำนวน (คน)	802,924	811,384	797,356	787,739	766,370	796,093	818,901	782,129	776,370	736,352	704,058	702,755

Buasri and Subongkot (2010, p. 11) ได้ศึกษาและสำรวจจำนวนเด็กเร่ร่อนในประเทศไทย โดยจากการสำรวจเด็กเร่ร่อนเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 ถึง 2534 พบว่า มีเด็กเร่ร่อนในประเทศไทยที่มีประวัติอยู่ในความดูแลของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจำนวน 2,736 คน (ยังมีเด็กเร่ร่อนที่ไม่ได้เข้าข่ายการสำรวจอีก) ในปี พ.ศ. 2535 องค์กรเครือข่ายทำงานเพื่อเด็กเร่ร่อนได้คาดการณ์ว่ามีเด็กเร่ร่อนจำนวน 13,000 คน และในช่วงปี พ.ศ. 2546 ถึง 2548 ได้คาดการณ์ว่ามีเด็กเร่ร่อนจำนวน 14,000 ถึง 16,000 คน และหลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2549 ถึง 2551 ได้การคาดการณ์ว่ามีเด็กอยู่บนท้องถนนจำนวน 15,000 ถึง 20,000 คน และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นไป ได้คาดการณ์ว่ามีเด็กเร่ร่อนที่เป็นทั้งเด็กไทยและเด็กต่างด้าวที่หลงไหลเข้าประเทศจำนวน 30,000 คน

จากจำนวนการเกิดของประชากรที่ลดลงอย่างต่อเนื่องตามตาราง 1 กับจำนวนเด็กเร่ร่อนตามงานวิจัยเบื้องต้น แสดงว่าการให้ความช่วยเหลือแก่ปัญหาเด็กเร่ร่อนจากแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่สัมฤทธิ์

ผลตามแผนการแก้ปัญหาของแต่ละหน่วยงานดังกล่าว ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจัยที่ทำให้เกิดเด็กเร่ร่อนไม่ลดจำนวนลงแต่กลับมีเพิ่มมากขึ้นนั้น จะต้องทำการศึกษาจากปัจจัยหลายส่วนด้วยกัน ทั้งเรื่องของการนโยบายไปปฏิบัติ อัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ งบประมาณที่จำกัด การสร้างความเข้าใจกับตัวของเด็กเร่ร่อนและครอบครัวของเด็กเร่ร่อนที่จกมา เด็กเร่ร่อนที่เป็นชาวต่างชาติที่มาพร้อมกับแรงงานต่างด้าว ขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ เป็นต้น

แม้ว่าปัจจุบันรัฐจะมีนโยบายและหน่วยงานเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อน เช่น รัฐธรรมนูญตั้งแต่ฉบับ พ.ศ. 2540 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมาที่เน้นเรื่องทรัพยากรมนุษย์และการให้คนเป็นศูนย์กลาง รวมถึงพระราชบัญญัติต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกฎหมายที่เกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาของเด็กเร่ร่อนที่น่าสนใจและต้องให้ความสำคัญในการศึกษา โดยเฉพาะในส่วนนโยบายเด็กเร่ร่อนของภาครัฐ อันถือได้ว่าเป็นโครงสร้างใหญ่ที่จะ

นำภาคส่วนต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือและแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการนโยบายเด็กเร่ร่อนว่ามีพัฒนาการความเป็นมา รวมทั้งแนวความคิดในกระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย และหาแนวทางในการพัฒนานโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทยในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครที่เหมาะสม ซึ่งจากผลการศึกษาจะทำให้ได้องค์ความรู้และแนวทางในการแก้ปัญหาของเด็กเร่ร่อนในระยะยาวอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการของนโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาแนวคิดในกระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย
3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนานโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทยที่เหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

1. พัฒนาการของนโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย ได้แก่ (1) การพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็ก (2) มาตรการเชิงรุกในการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน (3) การเสริมสร้างทักษะและการดำเนินชีวิตของเด็กเร่ร่อน (4) กลไกในการคุ้มครองเด็กเร่ร่อน และ (5) การพัฒนาการและการจัดสวัสดิการให้กับเด็กเร่ร่อน
2. แนวคิดในกระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย ได้แก่ (1) การระบุปัญหาและการจัดระเบียบหรือการก่อตัวของนโยบาย (2) การกำหนดนโยบาย (3) การประกาศ

เป็นนโยบาย (4) ผู้มีส่วนร่วมในนโยบาย และ (5) ตัวแบบในการศึกษานโยบาย

3. แนวทางในการพัฒนานโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทยเหมาะสม ได้แก่ (1) การบังคับใช้กฎหมาย (2) การปรับปรุงกฎหมายที่สอดคล้องกับทิศทางการปฏิบัติ (3) การสนับสนุนบทบาทของฝ่ายต่างๆ ในการผลักดันนโยบาย (4) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และ (5) ความสอดคล้องของนโยบายกับทิศทางการปฏิบัติ

ด้านประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย บุคลากรของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางในการพัฒนานโยบายเด็กเร่ร่อน ตั้งแต่ปลัดกระทรวง ผู้ตรวจราชการ อธิบดี ผู้อำนวยการ ผู้ประสานงาน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง และจากภาคประชาสังคม ได้แก่ ผู้อำนวยการของมูลนิธิภาคประชาสังคม ครูข้างถนน เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานของภาคประชาสังคมต่างๆ

ตัวอย่าง ประกอบด้วย (1) กลุ่มที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายเด็กเร่ร่อน จำนวน 3 คน ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้ตรวจการสำนักนายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และ (2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 15 คน โดยแบ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 11 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการกองคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรมกิจการเด็กและเยาวชน นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ชำนาญการพิเศษ อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีการค้ามนุษย์และคดียาเสพติด รองปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคม และผู้พิพากษาศาลฎีกา และหน่วยงานภาคประชาสังคม จำนวน 4 คน ได้แก่ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก หัวหน้าแผนกครูข้างถนน มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล Mercy Center ครูใหญ่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก และมูลนิธิบ้านนกขมิ้น

ด้านพื้นที่

ผู้วิจัยเลือกเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเหตุผลที่ว่ากรุงเทพมหานครนั้นเป็นเมืองหลวง และเป็นศูนย์กลางของธุรกิจ รวมทั้งมีประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมากซึ่งจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครนั้นไม่จำเป็นจะต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร หากแต่เป็นคนต่างจังหวัดเข้ามาประกอบอาชีพในกรุงเทพมหานคร ทำให้มีโอกาสที่จะมีเด็กเร่ร่อนเกิดขึ้นมากกว่าที่อื่น อีกทั้งการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นการศึกษาในส่วนของการกำหนดนโยบายและการพัฒนานโยบาย ซึ่งในส่วนนี้หน่วยงานของทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายส่วนใหญ่นั้นตั้งอยู่ในพื้นที่ของกรุงเทพมหานครด้วยเช่นกัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงพัฒนาการของนโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย
2. ทราบถึงกระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย
3. ได้แนวทางในการพัฒนานโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทยที่เหมาะสม
4. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนของประเทศไทยต่อไป

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อน

คุณภาพของมนุษย์เริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา และถูกหล่อหลอมด้วยผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสังคมและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ย่อมมีผลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของบุคคลและคุณค่าความเป็นทรัพยากรมนุษย์ของบุคคลทั้งสิ้น (Jungthangsit, 2013, p. 13) ดังนั้น

ถ้าต้องการให้ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดีมีคุณภาพจึงต้องเริ่มดูแลตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เพราะถ้าไม่มีการใส่ใจดูแลตั้งแต่เด็กสิ่งที่ตามมานั้น คือ การได้ทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่มีคุณภาพและเกิดปัญหาเด็กเร่ร่อนตามมานั่นเอง

คำว่า “เด็กเร่ร่อน” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก มาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นเด็กที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดูหรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไปในที่ต่างๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อนจนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ (Buasri and Subongkot, 2010, p. 3) ที่ให้ความหมายไว้ว่า เด็กที่ไม่มีหลักแหล่ง อาศัยหลับนอนตามที่สาธารณะ หรือบางคนอาจมีครอบครัวแต่ไม่ต้องการอยู่กับครอบครัว บางคนเข้าบ้านอยู่รวมกันเป็นกลุ่มตามชุมชน เมื่อไม่มีรายได้ก็ออกมาขี้ยังท้องถนนเพื่อประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่จะเป็นขอทาน เช็ดกระจกตามสี่แยกไฟแดง ขายพวงมาลัย รับจ้าง ขายบริการทางเพศ และอาจเข้าไปเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม และยาเสพติด เป็นต้น

สาเหตุการออกมาเร่ร่อนของเด็ก คือ (1) เกิดจากการพัฒนาประเทศที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (2) ความรุนแรงในครอบครัว (3) จากตัวเด็กเอง อยากเป็นอิสระ (4) สาเหตุมาจากโรงเรียนที่ครูอาจดูแลไม่ทั่วถึง การลงโทษรุนแรง ทำให้เด็กเกลียดโรงเรียน และ (5) สาเหตุอื่นๆ เช่น การพลัดหลงจากพ่อแม่ ถูกล่อลวง ถูกชักจูงมาเป็นแรงงานเด็ก (Chittradub, 2017, p. 236)

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะ คือ สิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำ (Dye, 2014, p. 3) โดยนโยบายสาธารณะที่ดีจะต้องสอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของประชาชน เมื่อถูกนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะทำให้ประชาชนมี

คุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเสมอภาคทั่วหน้า หากนโยบายสาธารณะในทางตรงข้ามจะส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ยากจน ด้อยการศึกษา และคุณภาพชีวิตต่ำ (Thamrongthanyawong, 2014, pp. 24-25) ดังนั้น กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะต้องพิจารณาแบบเชิงระบบ (systems model) คือ 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอนโยบาย และการอนุมัตินโยบาย เพราะกระบวนการกำหนดนโยบาย (policy making process) เป็นการสะท้อนภาพการเมืองของสังคมได้อย่างดีที่สุดอย่างหนึ่ง (Siroros, 2014, pp. 3-4) นอกจากนี้เรื่องนโยบายสาธารณะที่ดีและกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะแล้ว การพัฒนานโยบายสาธารณะยังจะต้องคำนึงถึงเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals--SDGs) อีกด้วย คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพหรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้เกิดกิจกรรมของมนุษย์นั่นเอง (Pratumpidok (P. A. Payutto), 2013, p. 68)

หลักสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎหมายที่รับรองและคุ้มครองสิทธิเด็ก

หลักสากลว่าด้วยสิทธิเด็กนั้น ประกอบด้วย (1) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (2) การลงนามในสนธิสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศ (3) กลไกรองรับการดำเนินงานของประเทศไทย และสำหรับกฎหมายที่รับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้ผลักดันให้มีการบรรจุเจตนารมณ์และหลักการของอนุสัญญาไว้ในกฎหมายฉบับต่างๆ คือ (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (3) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (4) พระราชบัญญัติอื่นๆ ได้แก่ พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (5) ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และ (6) ยุทธศาสตร์การคุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Somjit (2011) ศึกษาเรื่อง *Fact of Street Children: A Case Study of Center of Hope in Bangkok* พบว่า การแก้ไขปัญหาลูกเร่ร่อนควรจัดบริการโดยยึดความต้องการของเด็กเป็นหลัก สนับสนุนอาหารภายในศูนย์ให้มีความหลากหลายและมีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมให้กับเด็ก ตลอดจนการปรับสภาพแวดล้อมภายในศูนย์ฯ ให้เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก และควรมีการปรับปรุงครุภัณฑ์หรืออุปกรณ์รวมถึงการเรียนการสอนในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กเร่ร่อน

Poothakool (2008) ศึกษาเรื่อง *A Model of Prevention and Solutions to Crimes Committed by Street Children* พบว่า พฤติกรรมทางอาญาของเด็กที่ถูกทอดทิ้งเป็นสาเหตุหลักจากปัจจัยสี่ประการคือ ครอบครัวของพวกเขา โดยวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวินัยอาชญากรรมสำหรับเด็กที่ยากลำบาก ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรัฐบาล และองค์กรพัฒนาเอกชน และปัญหานี้จะแก้ไม่ได้ถ้าทุกฝ่ายไม่ร่วมมือกัน

Ngamchang (2013) ศึกษาเรื่อง *The Operation Police of Child Protection Act B.E. 2546 in Metropolitan Police Division 2* พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ความเข้าใจ และกฎหมายหรือบทบัญญัติที่นำมาปฏิบัติมีความล้าหลังและมีช่องโหว่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมปัจจุบัน

Mueannadon, Magkunthod, Pongthippat, Aryuwat, and Wattanasap (2014) ศึกษาเรื่อง *Street Children and Supports Provided: A Case*

Study in Udon Thani Province พบว่า เด็กเร่ร่อน ได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ ของรัฐบาลในปัจจุบัน แต่การดำเนินการในปัจจุบันยังไม่ค่อยประสบผลสำเร็จ เนื่องจากนโยบายของรัฐไม่เอื้ออำนวย ขาดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ งบประมาณจำกัด ขาดความร่วมมือระหว่างองค์กรทำให้การดูแลเด็กเร่ร่อนเป็นแบบแยกส่วนมากกว่าองค์รวม

Nawaz (2011) ศึกษาเรื่อง *Development Policies for Street Children in Bangladesh* เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายเด็กเร่ร่อนในบังคลาเทศ พบว่า แม้ว่านโยบายสิทธิเด็กจะมีอยู่ในวาระของรัฐบาลบังคลาเทศในเอกสารนโยบาย แต่ยังมีช่องว่างในการดำเนินการและไม่มีการวางแผนป้องกันใดๆ ดังนั้น งานวิจัยจึงเสนอแนะให้ตระหนักถึงการรวมตัวกันทางสังคม การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มแข็งและเข้มงวด การจัดอุปกรณ์การเรียนรู้และของเล่นที่ให้ความสนุกสนาน จึงสามารถดึงดูดเด็กวัยเรียนในโรงเรียนได้ รัฐบาลควรจัดตั้งโรงเรียนที่อยู่อาศัยฟรีโดยไม่มีค่าเล่าเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการรักษาพยาบาล

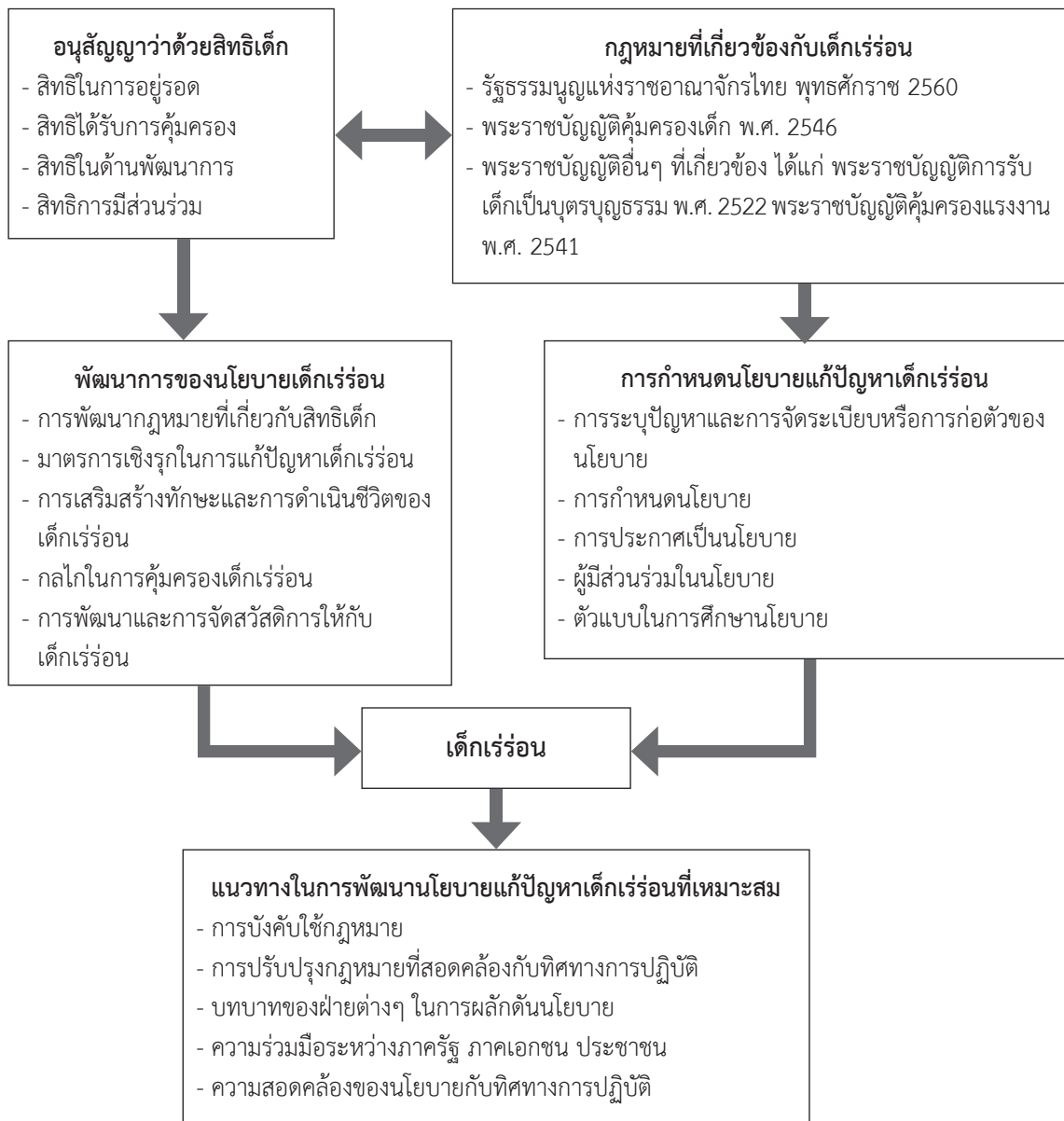
Ketprayoon (2007) ศึกษาเรื่อง *Homeless Children, Problem and Solution for Homeless Children: A Case study of Pattaya City, Chonburi*

Province พบว่า เด็กเร่ร่อน คือ เด็กที่ไม่ได้อยู่กับครอบครัว อันเนื่องมาจากครอบครัวแตกแยก ฐานะยากจน ติดเพื่อน เบื่อบ้าน เบื่อโรงเรียน หรือบางครั้งเด็กรักอิสระ อยากออกมาผจญภัยนอกบ้านด้วยตนเอง ขาดการอบรม ดูแล และเอาใจใส่จากทางครอบครัว ไม่มีคนคอยชี้แนะให้ก้าวไปในหนทางที่ถูกต้อง ไม่ได้เรียนหนังสือ บางครั้งอาจได้รับอิทธิพลจากสื่อ

Chanprapaipat (2008) ศึกษาเรื่อง *Factors Affecting the Running Away from Home of Children: A Case Study of Street Children at the Pakkred Reception Home for Boys* พบว่า เด็กที่หนีออกจากบ้านเพื่อหนีปัญหาครอบครัวเฉพาะหน้า ได้แก่ ครอบครัวแตกแยก ยากจน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในชีวิต และการกระทำความรุนแรงต่อเด็ก

Jirattanawan (2001) ศึกษาเรื่อง *Communication Process Between Sidewalk-Teachers of the Foundation for the Better Life of Children and Street Children* พบว่า กลยุทธ์และวิธีการที่ครูข้างถนนใช้ในการเข้าถึงและการสร้างความสัมพันธ์กับเด็กเร่ร่อนที่มีผลให้เด็กเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม การเร่ร่อน เข้าพักอาศัยในบ้านสร้างสรรค์เด็กและบ้านอุปถัมภ์เด็ก และร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีการ ดังนี้

การวิจัยเอกสาร (documentary research)

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อน แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ หลักสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก และกฎหมายที่รับรองและคุ้มครองสิทธิเด็ก ได้แก่ (1) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (2) การลงนามในสนธิสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศ (3) กลไกรองรับการดำเนินงานของประเทศไทย และกฎหมายที่รับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กประเทศไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และยุทธศาสตร์การคุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)

ผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ผลการวิจัยที่ได้จะนำไปวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และข้อที่ 3

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการตีความเชิงตรรกะ (analytic induction) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด เสร็จแล้วจึงนำเสนอข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนานโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทย ผู้วิจัยได้ผลการวิจัย โดย

ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พัฒนาการของนโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทยนั้น พบว่า มีพัฒนาการมาโดยลำดับซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ยุค คือ ยุคไร้ทิศทาง (ก่อน พ.ศ. 2520) ยุคตื่นตัว (พ.ศ. 2520-2539) ยุคเน้นคนเป็นศูนย์กลาง (พ.ศ. 2540-2549) และยุคสู่ความร่วมมือ (พ.ศ. 2550-2560) แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อนให้หมดไปได้ ถึงแม้จะมีการเพิ่มกลไกในการคุ้มครองเด็กเร่ร่อนขึ้นมาโดยมีหน่วยงานที่เกิดขึ้นเฉพาะ คือ กรมกิจการเด็กและเยาวชนและมียุทธศาสตร์คุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ก็ตาม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวคิดในกระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนของประเทศไทยนั้น พบว่า ปัญหาครอบครัวเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาเด็กเร่ร่อน หน่วยงานแต่ละภาคส่วนต่างทำหน้าที่ที่หน่วยงานของตนรับผิดชอบเท่านั้น และการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ต้องใช้ตัวแบบเชิงระบบ (system model) มาเป็นตัวแบบในการกำหนดนโยบาย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางในการพัฒนานโยบายศึกษานั้น พบว่า ควรมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางการทำงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและนโยบายต้องมาจากความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ พัฒนาการของนโยบายเด็กเร่ร่อนของประเทศไทยนี้ พบว่า

(1) การพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิเด็ก ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิของเด็กนั้น ตัวบทกฎหมายค่อนข้างที่จะเป็นไปในลักษณะ

ที่เป็นการแก้ปัญหาที่มีอยู่ โดยใช้อุทธินิยามว่าด้วยสิทธิเด็กเข้ามามีส่วนในการพัฒนากฎหมายในทางควบคู่กัน ทำให้กฎหมายที่เกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนดูเหมือนว่าไม่ใช่กฎหมายที่สำคัญมากนัก จึงควรจะต้องมีกฎหมายสำหรับเด็กเร่ร่อนเป็นการเฉพาะ

(2) มาตรการเชิงรุกในการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน ผู้วิจัยเห็นว่า การจะจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะด้านขึ้นมานั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย จึงควรจะต้องมีการประชาสัมพันธ์เรื่องราวต่างๆ ของเด็กเร่ร่อน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กเร่ร่อน กฎหมายที่เกี่ยวกับเด็กเร่ร่อน ผู้สธารณะให้มากกว่าเดิม เพื่อให้สังคมเห็นถึงปัญหาเด็กเร่ร่อนว่าเป็นปัญหาสำคัญของชาติ

(3) การเสริมสร้างทักษะและการดำเนินชีวิตของเด็กเร่ร่อน ผู้วิจัยเห็นว่า การเสริมสร้างทักษะและการดำเนินชีวิตของเด็กเร่ร่อนนั้น รัฐควรสามารถที่จะร่วมกับภาคประชาสังคมและชุมชนในการดูแลเด็กเร่ร่อนให้ไม่ออกไปกระทำความผิด หรือส่งเสริมให้การศึกษาที่เหมาะสมเพื่อที่จะสามารถที่จะมีทักษะกำหนดชีวิตที่เป็นนโยบาย และขั้นตอนกลไกในการทำงานที่ชัดเจน

(4) กลไกในการคุ้มครองเด็กเร่ร่อน ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะมีการบูรณาการในเชิงนโยบาย ทั้งเรื่องของความทันสมัยและความชัดเจน รวมถึงจะต้องคำนึงถึงเด็กเร่ร่อนเป็นสำคัญมากกว่าเรื่องอื่นๆ

(5) การพัฒนาและการจัดสวัสดิการให้แก่เด็กเร่ร่อน ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ไม่ใช่แต่ด้านการศึกษาเพียงอย่างเดียว หากต้องรวมถึงด้านอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย

2. ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีประเด็นที่สำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล 5 ประเด็น ดังนี้

(1) การระบุปัญหาและการจัดระเบียบ ผู้วิจัยเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chanprapaipat (2008); Jirattawan (2001); Ketprayoon (2007) ว่า สาเหตุของเด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่จะมีปัญหา

มาจากครอบครัว และเพื่อให้กิจกรรมการพัฒนาและการแก้ปัญหาบรรลุผลตามความต้องการของชุมชนและสามารถแก้ปัญหาชุมชนกับปัญหาเด็กเร่ร่อนในระยะยาวได้ ดังนั้น ทางหน่วยงานภาครัฐควรมีกลไกการปฏิบัติงานและสร้างมาตรการรองรับนโยบายเหล่านี้ เพื่อที่จะทำให้ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

(2) การกำหนดนโยบาย ผู้วิจัยเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Poothakool (2008) ว่าการทำงานยังขาดการบูรณาการร่วมกันทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม ทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานออกมาไม่ประสบผลสำเร็จและไม่เป็นไปตามเป้าหมายเท่าที่ควรเพราะต่างคนต่างทำตามหน้าที่ ที่หน่วยงานของตนรับผิดชอบเท่านั้น

(3) การประกาศเป็นนโยบายนั้น ผู้วิจัยเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ngamchang (2013) ว่า ยังไม่มีนโยบายสำหรับเด็กเร่ร่อนออกมาโดยเฉพาะเนื่องจากภาคส่วนประชาสังคมและหน่วยงานภาครัฐมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายเด็กเร่ร่อนที่ขัดแย้งไปคนละทาง อันส่งผลทำให้ยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนโดยเฉพาะ

(4) ผู้มีส่วนร่วมในนโยบาย ผู้วิจัยเห็นว่า ภาคส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั้นมีความคิดเห็นที่หลากหลายและมองต่างมุม โดยเฉพาะภาคส่วนประชาสังคมและหน่วยงานภาครัฐมักจะมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายเด็กเร่ร่อน โดยที่หน่วยงานภาครัฐมองว่าไม่จำเป็นที่จะต้องแยกให้มีนโยบายสำหรับเด็กเร่ร่อนโดยเฉพาะ แต่ควรเน้นไปที่กลไกบังคับการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพดีกว่าการออกกฎหมายมาเป็นจำนวนมาก ส่วนทางด้านภาคประชาสังคมมองแบบแยกส่วนและเน้นการปฏิบัติงานตามแต่ละมูลนิธิที่ตนรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Mueannadon et al. (2014) ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็น

ด้วยในประเด็นที่ว่าหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคประชาสังคมขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน

(5) ตัวแบบในการศึกษานโยบาย ผู้วิจัยเห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายเด็กเร่ร่อนควรจะนำตัวแบบเชิงระบบ (systems model) มาใช้ในการกำหนดนโยบาย เพราะถึงแม้หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมจะมีความทำงานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กเร่ร่อนร่วมกัน แต่การทำงานยังขาดการบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ จึงส่งผลทำให้ประสิทธิภาพของการทำงานด้านเด็กเร่ร่อนไม่บรรลุเป้าหมายและไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

3. ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 นั้น มีประเด็นที่สำคัญนำมาการอภิปรายผลทั้งหมด 5 ประเด็น ดังนี้

(1) การบังคับใช้กฎหมาย ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายของผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กเร่ร่อน สอดคล้องกับ Ngamchang (2013) ที่ศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้และความเข้าใจรวมทั้งกฎหมายหรือบทบัญญัติที่นำมาปฏิบัติมีความล้าหลังและยังมีช่องโหว่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมปัจจุบัน

(2) การปรับปรุงกฎหมายที่สอดคล้องกับทิศทางการปฏิบัติ ผู้วิจัยเห็นว่า การปรับปรุงกฎหมายที่สอดคล้องกับทิศทางการปฏิบัติงานขององค์กรด้านต่างๆ จะต้องมาจากความร่วมมือ การระดมความคิดเห็น ความต้องการของหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยยึดที่ตัวเด็กเร่ร่อนเป็นศูนย์กลางจึงจะนำไปสู่ทิศทางการทำงานที่มีความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังที่ Pratumpidok (P. A. Payutto) (2013) ได้อธิบายว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) มีลักษณะที่เป็นบูรณาการ คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม และสอดคล้องกับแนวคิดทรัพยากรมนุษย์ที่ Junghangsit (2013) ให้ความสำคัญกับเด็กในฐานะทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าของสังคมที่ควรได้รับการดูแลตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา

เพื่อที่จะได้รับการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ต่อไป โดยการเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals--SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ (United Nation) ซึ่งเป็นการขยายผลต่อยอดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals--MDGs) ที่เชื่อมโยงการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

(3) การสนับสนุนบทบาทของฝ่ายต่างๆ ในการผลักดันนโยบาย ผู้วิจัยเห็นว่า การตัดสินใจนโยบายนั้น ขึ้นอยู่กับสถาบันทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับ Siroros (2014) ได้กล่าวว่า กระบวนการกำหนดนโยบาย (policy making process) เป็นการสะท้อนภาพการเมืองของสังคมได้อย่างดีที่สุดอย่างหนึ่ง เพราะเป็นการแสดงถึงการจัดสรรทรัพยากรที่มีค่าในสังคมว่าใครได้อะไร เมื่อไร และอย่างไร

(4) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน ผู้วิจัยเห็นสอดคล้องกับ Buasri and Subongkot (2010); Jirattanawan (2001); Nawaz (2011); Somjit (2011) ว่าเพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันต้องคำนึงถึงปัจจัยความชัดเจนของตัวนโยบาย ความรู้ความเข้าใจและการให้ความสำคัญของผู้ปฏิบัติ รวมทั้งความพร้อมด้านทรัพยากรและเครือข่ายการทำงาน

(5) ความสอดคล้องของนโยบายกับทิศทางการปฏิบัติ ผู้วิจัยเห็นว่าในกระบวนการกำหนดนโยบายจะต้องพิจารณาว่าสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ค่านิยม ความต้องการและผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่ง สอดคล้องกับ Thamrongthanyawong (2014) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ คือ นโยบายสาธารณะที่ดีต้องสอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของประชาชน เมื่อถูกนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเสมอภาคทั่วหน้า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Chanprapaipat (2008); Chittradub

(2017, p. 236) และ Ketprayoon (2007) ที่ได้กล่าวถึงธรรมชาติของเด็กเร่ร่อนว่า ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่มหาความสุข สนุกสนานรื่นเริงเพื่อชดเชยกับการขาดความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว รักอิสระ ไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบ ไม่ชอบเรียนหนังสือ มีนิสัยอยากรู้อยากเห็น ชอบลองโดยไม่สนใจว่าจะถูกหรือผิด ชอบความท้าทาย กล้าเสี่ยง มีนิสัยกินอยู่ง่าย แต่ไม่เคยนึกถึงอนาคต มีชีวิตอยู่รอดไปวันๆ โดยไม่เคยสนใจเรื่องสุขอนามัยของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) ควรมีการกำหนดและพัฒนานโยบายด้วยการให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม จะต้องมีการบูรณาการในการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกทั้งด้านกฎหมาย ด้านงบประมาณ เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติงานอย่างราบรื่น

(2) ควรพัฒนากฎหมายให้มีความทันสมัย ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายด้านการมีส่วนร่วมของเด็กให้มีความครอบคลุมทุกด้าน มีการระบุอำนาจหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และควรเพิ่มความรุนแรงในการลงโทษจากผู้ที่ทำผลประโยชน์ไม่ว่าประการใดก็ตามจากเด็กและเด็กเร่ร่อนนั้นด้วย

(3) ควรมีแนวทางในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนให้เป็นรูปธรรม โดยการให้โอกาสเด็กและเยาวชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระโดยปราศจากการขึ้นหรือชักจูงของผู้ใหญ่ เพื่อให้เด็กรู้สึกมั่นใจและกล้าแสดงออกทางการเมืองหรือการสร้างโอกาสร่วมกันสะท้อนข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

(4) ควรเชื่อมโยงบทบาทของฝ่ายต่างๆ ในการผลักดันนโยบายเด็กเร่ร่อนกับการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองตามเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติทั้ง 17 เป้าหมาย สร้างความสอดคล้องของนโยบายเด็กเร่ร่อนกับทิศทางการปฏิบัติโดยการยึดถือตามหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อให้เกิดการทำงานที่ยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

(1) กรมกิจการเด็กและเยาวชนควรมีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเป็นกลไกในการปฏิบัติงานทางด้านที่เกี่ยวกับเด็กให้มีศักยภาพและสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านเด็ก เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับหน่วยงานภาคประชาสังคมแบบองค์รวมและเป็นระบบ

(2) ภาครัฐควรอำนวยความสะดวกในด้านกฎหมายและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้ปฏิบัติทุกระดับให้ชัดเจน และควรมีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองเด็กให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและประชาชน นอกจากนี้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเน้นที่การมีส่วนร่วมของชุมชนและครอบครัวที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง และรับฟังความคิดเห็นของเด็ก เพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รวมทั้งควรสร้างพื้นที่และส่งเสริมกิจกรรมการแสดงออกให้กับกลุ่มเด็กเร่ร่อน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสได้แสดงความสามารถและความรู้สึกมั่นใจในความสามารถของตนเอง และมีการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อตรวจสอบความคืบหน้าในการทำงานของผู้ปฏิบัติทุกภาคส่วนอีกด้วย ซึ่งจะส่งผลทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดน้อยลง

(3) ควรมีการบูรณาการการทำงานและสร้างบรรยากาศที่ดีในการนำเสนอแผนการปฏิรูประบบคุ้มครองเด็กเร่ร่อน และในการบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมนั้น ควรมีอัตรากำลังทรัพยากรบุคคลที่เพียงพอ เพราะถ้ามีการยกระดับหน้าที่การทำงานไปถึงระดับใดก็ตาม แต่ถ้าไม่มีทั้งอัตรากำลัง ไม่มีผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำงาน ข้อจำกัดเรื่องขอบเขตอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน การบูรณาการก็จะไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน

(4) ควรบูรณาการการทำงานร่วมกับสถาบันทางวิชาการ องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรสนับสนุนทุน องค์กรระหว่างประเทศ และสถาบันอิสระให้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงาน อาทิ การสนับสนุนการศึกษาวิจัยที่มีผลต่อการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์และการสร้างนวัตกรรมในงานคุ้มครองและส่งเสริมการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและครอบครัวให้มากขึ้น

References

- Buasri, T., & Subongkot, W. (2010). *The project removes the theme lessons to help street children: Case roadside teachers and children's shelters*. National Health Foundation. [In Thai]
- Chanprapaipat, U. (2008). *Factors affecting the running away from home of children: A case study of street children at the Pakkred Reception Home for Boys*. Master's Thesis of Science, Ramkhamhaeng University. [In Thai]
- Chittradub, S. (2017). *Bangkok: The gray town of youth*. Chulalongkorn University. [In Thai]
- Department of Local Administration. (2019). *Population, birth and death throughout the Kingdom, 1993-2019, yearly*. Retrieved from http://social.nesdc.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=68&template=2R1C&yeartype=M&subcatid=1 [In Thai]
- Dye, T. R. (2014). *Understanding public policy* (14th ed.). Pearson Education.
- Jirattawan, W. (2001). *Communication process between sidewalk-teachers of the Foundation for the Better Life of Children and Street Children*. Master's Thesis of Communication, Chulalongkorn University. [In Thai]
- Junghangsit, B. (2013). *Human resource economics* (7th ed). O. S. Printing House. [In Thai]
- Ketprayoon, T. (2007). *Homeless children, problem and solution for homeless children: A case study of Pattaya City, Chonburi province*. Master's Thesis of Political Science, Burapha University. [In Thai]

- Mueannadon, R., Magkunthod, A., Pongthipatt, W., Aryuwat, P., & Wattanasap, N. (2014). Street children and supports provided: A case study in Udon Thani province. *Journal of Social Sciences, Naresuan University*, 10(2), 151-189. [In Thai]
- Nawaz, S. (2011). *Development policies for street children in Bangladesh*. Master's Thesis of Asian Studies, Lund University, Sweden.
- Ngamchang, N. (2013). *The operation police of Child Protection Act B.E. 2546 in Metropolitan Police Division 2*. Master's Thesis of Criminology and Criminal Justice, Mahidol University. [In Thai]
- Poothakool, K. (2008). *A model of prevention and solutions to crimes committed by street children*. Doctoral Thesis of Philosophy, Mahidol University.
- Pratumpidok (P. A. Payutto). (2013). *Sustainable development*. Komol Keemthong Foundation. [In Thai]
- Siroros, P. (2014). *Public policy dynamic: The state, the private and the citizenship* (2nd ed). Kobfai. [In Thai]
- Somjit, K. (2011). *Fact of street children: A case study of Center of Hope in Bangkok*. Master's Thesis of Social Work, Thammasat University. [In Thai]
- Thamrongthanyawong, S. (2014). *Public policy: Concept, analysis and process* (27th ed). Samatham. [In Thai]

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน

สุธรรม สิกขารักษ์¹ อำนวย ทองโปร่ง²จิรวัดน์ นิเจนตร³ กิตติพงษ์ สุมิพันธ์⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ การจัดการความรู้และองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตภาคใต้ตอนบน จำนวน 570 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าไค-สแควร์

ผลการวิจัย พบว่า ทุกปัจจัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี โดยตัวแบบเชิงสาเหตุที่ทดสอบมีค่าดัชนีความกลมกลืน คือ CFI, GFI, Relative-fit, และ RMSEA คือ .998, .969, 1.146 และ 0.016 ตามลำดับ ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และองค์การแห่งการเรียนรู้ได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การอยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์การ; ภาวะผู้นำ; การจัดการความรู้; องค์การแห่งการเรียนรู้; สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

สุธรรม สิกขารักษ์, อำนวย ทองโปร่ง, จิรวัดน์ นิเจนตร และกิตติพงษ์ สุมิพันธ์. (2563). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน. *วารสารดุซุญบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), 531-544.

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

อีเมล phuket2008@gmail.com

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

⁴ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

The Causal Relationship Analysis of Organizational Culture, Leadership and Knowledge Management Affecting the Learning Organization in Basic Education Schools in the Upper Southern Region of Thailand

Sutham Sikkhajarn¹ Amnouy Thongprong²
Chirawat Nijaneat³ Kittipong Sumipan⁴

Abstract

This research aimed to study the factor of organizational culture, leadership, knowledge management and learning organization to develop the causal relationship model of organizational culture, leadership and knowledge management affecting the learning organization in Basic Education Schools in the upper southern region of Thailand. This quantitative research has the sample size which consisted of 570 schools in Basic Education Schools in the upper southern region of Thailand. The instruments for data collection were 5-level rating scale questionnaire. The statistic for data analysis was the average, correlational coefficients and Chi-square.

Research results were as follows: the average score of all factors was at a high level of perception while the fit index of our hypothesis model, CFI, GFI, Relative-fit and RMSEA were .998, .969, 1.146 and 0.016 respectively. The interesting finding showed the high level of the leadership factor directly affected to the organizational culture factor and the learning organization factor was direct influence from the organizational culture.

Keywords: Organizational Culture; Leadership; Knowledge Management; Learning Organization; Basic Education Schools

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Sikkhajarn, S., Thongprong, A., Nijaneat, C., & Sumipan, K. (2020). The causal relationship analysis of organizational culture, leadership and knowledge management affecting the learning organization in Basic Education Schools in the Upper Southern Region of Thailand. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 10(2), 531-544.

¹ Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Hau Mark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Email: phuket2008@gmail.com

² Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

³ Graduate School, Phuket Rajabhat University

⁴ National Research council of Thailand

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นแนวคิดในการพัฒนาองค์การที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับองค์กร โดยส่งเสริมและยกระดับการเรียนรู้ให้เป็นรูปธรรม เน้นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กร ให้จัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ โรงเรียนเป็นองค์การด้านการศึกษามีหน้าที่พัฒนาเยาวชน เป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนจึงควรเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มากกว่าองค์การอื่นๆ ในยุคปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นการปรับเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Hoy & Miskel, 2001) องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้โรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องมองโรงเรียนเป็นระบบองค์การ (organization system) ทุกๆ ส่วนต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน (Razik & Swanson, 2001) ผู้บริหารเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน ต้องกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ แล้วจะส่งผลให้โรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (learning organization) ด้วย

Senge (2006) เป็นผู้ริเริ่มในเรื่ององค์การแห่งการเรียนรู้ ได้กล่าวถึงวินัย 5 ประการของคนในองค์การแห่งการเรียนรู้ไว้ว่าประกอบด้วย ความรอบรู้เฉพาะตัว รูปแบบวิธีการคิด การมีวิสัยร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกัน เป็นทีม และการคิดเชิงระบบ และ Marquardt (2002) เสนอให้ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่มีการกล่าวถึงและผลการวิจัยยืนยันคือ ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ และการจัดการความรู้ เป็นปัจจัยในลำดับต้นๆ ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการ

เรียนรู้ (Rungkeaw, 2013; Udom, 2017; Nukool, 2017)

Bass and Avolio (2006) นำเสนอแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำได้หลายรูปแบบ สอดคล้องกับแนวคิดการสนับสนุนการเรียนรู้ขององค์การตามแนวคิดของ Bennis and Nanus (1985) ที่ให้ผู้นำพัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ แก่สมาชิกในองค์การ ส่วนวัฒนธรรมองค์การเป็นแบบแผน ระเบียบปฏิบัติ ค่านิยม ความเชื่อและพฤติกรรมร่วมกันของคนในองค์การ เป็นสิ่งที่ใช้เวลานานในการสั่งสม วัฒนธรรมองค์การเป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้สมาชิกทุกคนมีคุณลักษณะที่เหมือนกัน ให้ง่ายต่อการนำพาองค์การไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อนำองค์การสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและการพัฒนาสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ (French & Zawacki, 2005) และการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือที่นำเอาความรู้ที่สะสมมาใช้เพื่อปรับเปลี่ยนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้เร็วและเหมาะสมมากขึ้น และเป็นเครื่องมือที่หลายองค์การนำมาใช้เพื่อการพัฒนาองค์การ (Marquardt, 1996; Probst, Raub & Romhardt, 2000)

การจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้ ที่มีบริบทต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่หลากหลายทั้งในด้านความเชื่อทางศาสนา (Ministry of Culture, 2016) ในการพัฒนาพื้นที่ที่ต้องมีการแบ่งเป็นภูมิภาคย่อยตามยุทธศาสตร์ เป็นภาคใต้ตอนบนและตอนล่าง ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องคำนึงถึงความลงตัวและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ดังกล่าว (Chaiwong, 2017) งานวิจัยนี้เห็นว่ามีคามจำเป็นที่เราจะต้องศึกษาบริบทหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามพื้นที่ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและปัจจัยต่างๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ การจัดการความรู้และองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ วัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยมีดังนี้คือ ขอบเขตด้านประชากร โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน ในเขต 7 จังหวัด ได้แก่ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต กระบี่ และ นครศรีธรรมราช จำนวน 2,129 โรงเรียน ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ (1) ตัวแปรสาเหตุ ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมองค์การ วัดจากตัวแปรสังเกตได้จำนวน 8 ตัวแปร ด้านภาวะผู้นำ วัดจากตัวแปรสังเกตได้จำนวน 5 ตัวแปร และด้านการจัดการความรู้ วัดจากตัวแปรสังเกตได้จำนวน 5 ตัวแปร และ (2) ตัวแปรผล ได้แก่ ด้านองค์การแห่งการเรียนรู้ วัดจากตัวแปรสังเกตได้จำนวน 6 ตัวแปร ขอบเขตระยะเวลา เก็บข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2560

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนการพัฒนาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มากขึ้น
2. ใช้เป็นรูปแบบในการพัฒนาสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มากขึ้น

3. ใช้เป็นแนวทางจัดลำดับการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน โดยพิจารณา อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยได้เหมาะสมมากขึ้น

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Senge (2006) กล่าวถึงองค์การแห่งการเรียนรู้ว่าเป็นองค์การซึ่งบุคลากรในองค์การได้ขยายขอบเขตความสามารถของตนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ทุกคนต้องการอย่างแท้จริง และได้เขียนหนังสือชื่อ The Fifth Discipline Field Book: Strategies and Tools for Building a Learning Organization เพื่อให้ข้อแนะนำและสนับสนุนแนวปฏิบัติต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในองค์การในรูปแบบต่างๆ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบคือ (1) ความรอบรู้เฉพาะตัว (personal mastery) (2) รูปแบบวิธีการคิด (mental models) (3) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (building shared vision) (4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (team learning) และ (5) การคิดเชิงระบบ (systems thinking) ได้รับความสนใจจากองค์กรต่างๆ และได้้นำแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ไปปรับใช้ในการบริหารองค์กรอย่างแพร่หลาย และ Marquardt (2002) ได้กล่าวถึงองค์การแห่งการเรียนรู้ว่า องค์กรที่จะพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้จะต้องประกอบด้วยระบบย่อยๆ ที่สำคัญ 5 ระบบ คือ (1) การเรียนรู้ (learning) ซึ่งเป็นลักษณะของพลวัตการเรียนรู้ (learning dynamics) และเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้เกิดขึ้นได้ในระดับบุคคล ระดับทีมงาน และระดับองค์การ (2) องค์กร (organization) มุ่งเน้นการกล่าวถึงการปรับเปลี่ยนองค์การ (organization

transformation) (3) บุคคล (people) เป็นการเสริมอำนาจบุคคล (people empowerment) เป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนในองค์กร รวมถึงลูกค้าและชุมชนได้มีการเรียนรู้ร่วมกัน (4) ความรู้ (knowledge) เป็นการจัดการความรู้ (knowledge management) ให้เกิดขึ้นในองค์กร และ (5) เทคโนโลยี (technology) เป็นการปรับใช้เทคโนโลยีในองค์กร (technology application)

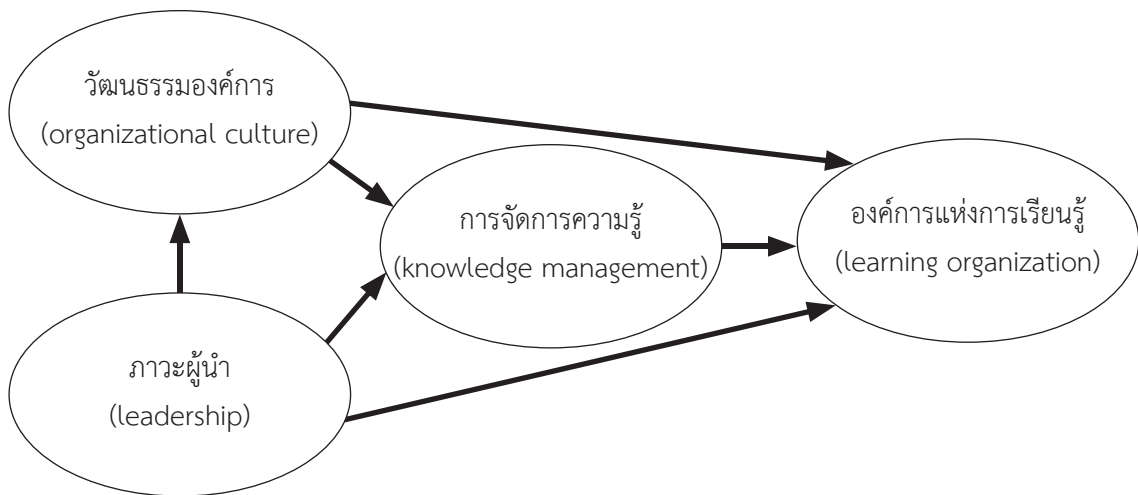
จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่างๆ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีมากมายหลายปัจจัย เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร และการจัดการความรู้ เป็นปัจจัยลำดับแรกๆ ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Rungkeaw, 2013; Udom, 2017; Nukool, 2017) นอกจากนี้ ยังพบว่า ภาวะผู้นำยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กร และการจัดการความรู้ (Kiatkunphong, 2016; Tawonchat, 2012) และวัฒนธรรมองค์กรยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้อีกด้วย (Dara-ruang, 2016; Na Nakorn, 2019) ในที่นี้จะกล่าวถึงปัจจัยหลักๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จำนวน 3 ปัจจัยคือ วัฒนธรรมขององค์กร ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้

วัฒนธรรมองค์กร เป็นแบบแผน ระเบียบปฏิบัติ ค่านิยม ความเชื่อและพฤติกรรมร่วมของคนในองค์กร เป็นสิ่งที่สั่งสมมายาวนาน เป็นสิ่งที่สมาชิกขององค์กรได้เรียนรู้จากการติดต่อสัมพันธ์กันและปรับเปลี่ยนได้ เพื่อนำองค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้โดยมีตัวบ่งชี้ 8 ประการ คือ (1) เป้าหมายขององค์กร (goal) (2) การเสริมพลัง (empowerment) (3) การตัดสินใจร่วมกัน (decision making) (4) ความซื่อสัตย์ (honesty) (5) ความเอื้ออาทรต่อกันภายในองค์กร (caring) (6) ความเป็นเอกภาพขององค์กร (unity) (7) การยอมรับผู้อื่น (recognition) และ (8) การสื่อสาร (communication) (French & Zawacki, 2005)

ภาวะผู้นำ แนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass and Avolio (2006) เป็นแนวคิดที่สามารถปรับใช้ภาวะผู้นำได้หลายรูปแบบ และเมื่อนำเอาแนวคิดด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ขององค์กรตามแนวคิดของ Bennis and Nanus (1985) มารวมเข้าด้วยกัน เนื่องจากผู้นำจะต้องพัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความรู้ใหม่ให้แก่สมาชิกขององค์กร ในการเรียนรู้และพัฒนาในการที่จะส่งเสริมและอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ของสมาชิกอื่นๆ ในองค์กร จะส่งผลดีต่อการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ จึงได้องค์ประกอบ ดังนี้ (1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (charisma leadership) (2) การสร้างแรงบันดาลใจ (inspiration motivation) (3) การกระตุ้นทางปัญญา (intellectual stimulation) (4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (individualized consideration) และ (5) การสนับสนุนการเรียนรู้ขององค์กร (facilitating organizational)

การจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือที่สำคัญจะช่วยให้องค์กรสามารถปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้รวดเร็วและสำเร็จ กระบวนการของการจัดการความรู้ (knowledge management) มี 5 ขั้นตอน คือ (1) การแสวงหาความรู้ (knowledge acquisition) เป็นกระบวนการที่นำมาปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ (2) การสร้างความรู้ (knowledge creation) เป็นกระบวนการที่บุคคล ทีมงาน และองค์กรได้สร้างความรู้ขึ้นมาเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน (3) การจัดระบบความรู้ (knowledge organization) เป็นกระบวนการที่นำความรู้มาจัดเก็บเป็นระบบ (4) การถ่ายโอนและใช้ความรู้ (knowledge transfer and utilization) เป็นกระบวนการเพื่อกระจายและแลกเปลี่ยนความรู้ และ (5) การประเมินความรู้ (knowledge evaluation) เป็นกระบวนการศึกษาผลการนำความรู้ไปใช้ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น (Probst et al., 2000)

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

สมมุติฐานที่ 2 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางตรงต่อวัฒนธรรมองค์การ

สมมุติฐานที่ 3 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการความรู้

สมมุติฐานที่ 4 วัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

สมมุติฐานที่ 5 วัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการความรู้

สมมุติฐานที่ 6 การจัดการความรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

สมมุติฐานที่ 7 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ผ่านวัฒนธรรมองค์การและการจัดการความรู้

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน ในเขต 7 จังหวัด ได้แก่ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต กระบี่ และ นครศรีธรรมราช จำนวน 2,129 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้เกณฑ์การพิจารณา 10:1 ต่อตัวแปรสังเกตได้ 1 ตัว ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 570 โรงเรียน การสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนกับจำนวนประชากรในแต่ละชั้น (proportional stratified sampling) ประกอบด้วย ระดับประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย สุ่มเลือกผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างโรงเรียนละ 6 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียน จำนวน 1 คน และข้าราชการครูที่ทำหน้าที่ผู้สอนจำนวน 5 คน และรวมคะแนนทั้งหมดแล้วหาค่าเฉลี่ยของแต่ละโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยที่ผ่านมา ประยุกต์ในการสร้างแบบสอบถาม แบ่งเป็น 5 ตอนคือ (1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (3) ด้านวัฒนธรรมองค์กร (4) ด้านภาวะผู้นำ และ (5) ด้านการจัดการความรู้ โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ตัวเลือก ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา การวิจัยและวัดผล จำนวน 5 ท่าน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) มีค่าในระดับ 0.7

วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์อทธิพล เลือกใช้การวิเคราะห์ด้วย path analysis โดยใช้โปรแกรม LISREL

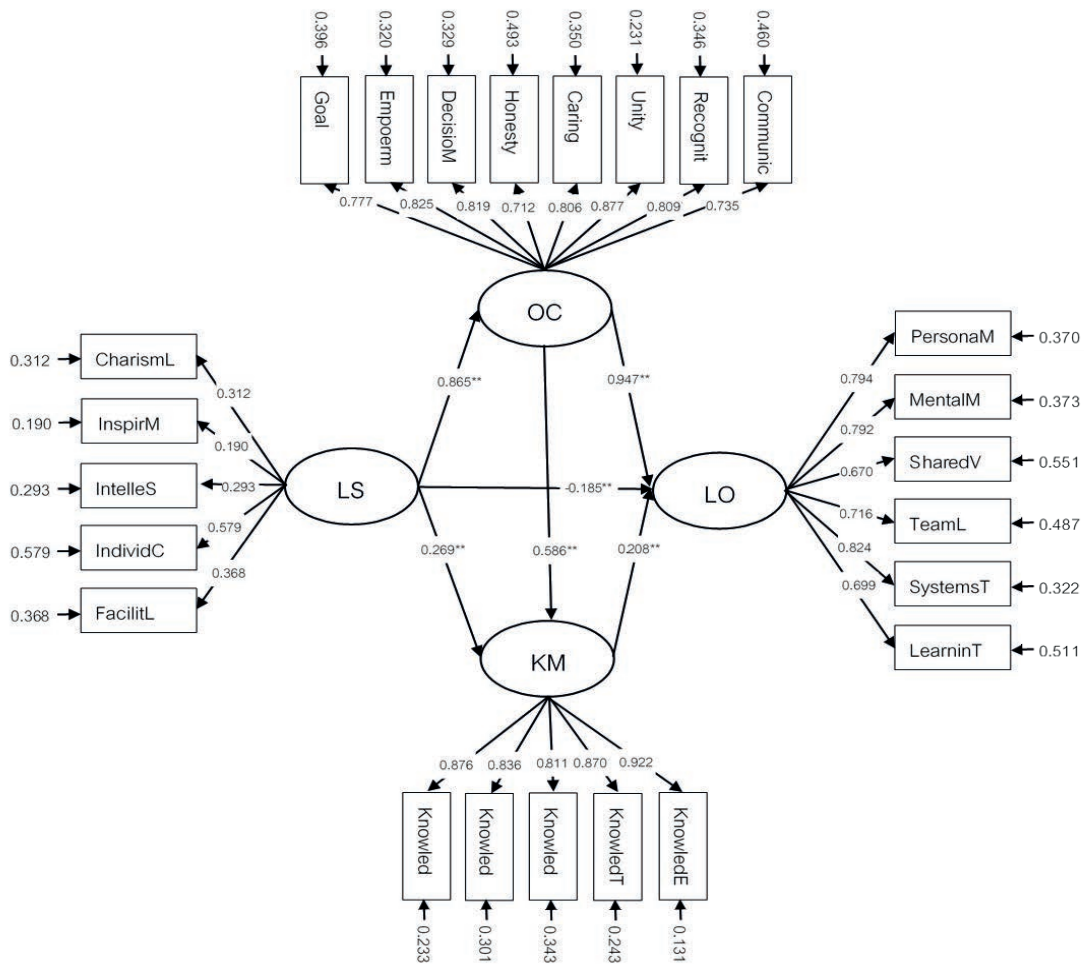
ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยของวัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน พบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.20$, $SD = 0.30$) หากพิจารณาเป็นรายข้อเป้าหมายองค์กร

มีค่าอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.33$, $SD = 0.36$) ด้านภาวะผู้นำโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.29$, $SD = 0.35$) หากพิจารณาเป็นรายข้อการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์มีค่าอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.42$) ด้านการจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.96$, $SD = 0.33$) หากพิจารณาเป็นรายข้อการประเมินความรู้มีค่าอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.00$, $SD = 0.37$) และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.28$) และ

หากพิจารณาเป็นรายข้อการมีวิสัยทัศน์รวมมีค่าอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.37$) เช่นกัน

2. ผลการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของวัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องโมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุพบว่าค่าสถิติ ที่ได้มี ความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้ คือไค-สแควร์มีค่าเท่ากับ 220.86 ค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.075 ท็องศาอิสระมีค่าเท่ากับ 276 $\chi^2/df = 1.146$ ค่า CFI มีค่าเท่ากับ 0.998 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.016 สรุปได้ว่า โมเดลการวิจัยมีความสอดคล้อง กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

Chi-Square=220.86, df=192, p -value=0.075; $\chi^2/df=1.146$; RMSEA=0.016, GFI=0.969, CFI= 0.998, AGFI=0.951

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t-value $\geq$ 2.576)

ภาพ 2 สัมประสิทธิ์เส้นทางอิทธิพล Standardized Coefficient

3. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน พบว่า ตัวแปรด้านวัฒนธรรมองค์การได้รับอิทธิพลทางตรงจากด้านภาวะผู้นำ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.865

ซึ่งอยู่ในระดับสูงและด้านองค์การแห่งการเรียนรู้ได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ ด้านภาวะผู้นำ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.185 อยู่ในระดับต่ำ ด้านการจัดการความรู้ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.208 อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และด้านวัฒนธรรมองค์การมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.947 อยู่ในระดับสูง

ตาราง 3

ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรแฝงในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน

ตัวแปรแฝง	Leadership			Organizational Culture			Knowledge Management		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
Organizational Culture	0.865**	-	0.865**	-	-	-	-	-	-
Knowledge Management	0.776**	0.507**	0.269**	0.586**	-	0.586**	-	-	-
Learning Organization	0.796**	0.981**		1.069**	0.122**	0.947**	0.208**	-	0.208**

Chi-Square=220.86, df=192, p-value=0.075; $\chi^2/df=1.146$; RMSEA=0.016, GFI=0.969, CFI= 0.998, AGFI=0.951

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t-value $\geq$ 2.576)

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามข้อค้นพบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ ด้านภาวะผู้นำ และด้านการจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดีทุกปัจจัย และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดี

1.1 องค์กรแห่งการเรียนรู้เนื่องจากบุคลากรมีความเป็นตัวของตัวเอง สนใจและใฝ่หาเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในการพัฒนาศักยภาพตนเอง มีวิสัยทัศน์พันธกิจและเป้าหมายร่วมกัน ทุกฝ่ายมุ่งปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งร่วมกันไว้ใช้การทำงานร่วมกันเป็นทีมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ พร้อมทั้งการสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีและเครื่องมือทางข้อมูลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Senge (2006) และ Marquardt (2002) ที่กล่าวว่าทรัพยากรมนุษย์มีคุณค่าต่อองค์กร ต้องเน้นที่การพัฒนาศักยภาพของบุคคล ทั้งที่เป็นระดับบุคคล ทีมงาน และองค์กร มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนองค์กร การเสริมอำนาจบุคคล การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เรียนรู้ร่วมกัน และการปรับใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาองค์กร

1.2 ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ เนื่องจากผู้บริหารเน้นการสร้างค่านิยมในองค์กร มุ่งเน้นเป้าหมายเป็นหลัก ให้อำนาจในการตัดสินใจ ส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจในการพัฒนาตนเอง ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ใช้ข้อมูลสารสนเทศและประสบการณ์เป็นส่วนประกอบ เห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์สุจริต ความไว้วางใจและจริงใจต่อผู้ร่วมงาน การทำงานแบบเปิดเผยและส่งเสริมหลักคุณธรรมจริยธรรม มีความผูกพันต่อบุคคลในครอบครัว สอดคล้องกับ Armstrong (2006) ที่กล่าวว่า เป็นลักษณะและวิธีการทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของส่วนรวม ซึ่งผู้นำในองค์กรเป็นผู้สร้างขึ้นเป็นมาตรฐานโดยสมาชิกทุกคนยึดถือปฏิบัติให้เป็นค่านิยม บรรทัดฐาน และมีทัศนคติที่ดี

1.3 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ เนื่องจากผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ กำหนดเป้าหมายในการทำงานชัดเจน ตั้งใจทำงานให้สำเร็จ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี กระบวนการทำงานเป็นที่ยอมรับ เชื่อมั่นและศรัทธา ส่งเสริมให้บุคลากรมีเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน กระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากรจัดการกับอุปสรรคอย่างมีประสิทธิภาพ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน

หน้าที่ผู้นำต้องคอยกระตุ้นผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนำองค์การมุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและการให้ความร่วมมือของกลุ่ม ผ่านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การแสดงออกในวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน และการเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม

1.4 ด้านการจัดการความรู้ เนื่องจากสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรค้นหาและรวบรวมความรู้จากบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทั้งจากภายในและภายนอก ใช้การสอนงานโดยหัวหน้างานหรือผู้มีความชำนาญ จัดทำฐานข้อมูลแหล่งค้นคว้าความรู้ การปรับปรุงและใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันกับภายนอก ส่งเสริมให้นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองและการทำงาน สอดคล้องกับ (Marquardt, 1996) ที่กล่าวว่า เป็นการร่วมมือและการใช้ทรัพยากรความรู้ร่วมกัน ความรู้หาได้จากภายในและภายนอกองค์การ การจัดเก็บความรู้เพื่อให้การนำความรู้กลับมาใช้ใหม่จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์หรือระบบเทคโนโลยีเครือข่าย

2. การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรองค์ประกอบเชิงยืนยันด้านองค์การแห่งการเรียนรู้ ได้ร้อยละ 93.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nukool (2017) ที่ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา การจัดการความรู้ วัฒนธรรมองค์การ และการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ สามารถอธิบายความ

ผันแปรขององค์การแห่งการเรียนรู้โดยรวมได้ร้อยละ 84.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปได้ว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้พัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบนได้

3. อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน มีดังนี้

3.1 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารมีคุณลักษณะของบุคคลที่มีความมุ่งมั่น และอุทิศตนเพื่อให้สมาชิกปฏิบัติงานสำเร็จไปตามวิสัยทัศน์ขององค์การ ผู้บริหารซึ่งบริหารงานตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ได้มอบหมายงานให้แก่บุคลากรครูเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ภาระการสอนของครูก็มีมากอยู่แล้วจนไม่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูได้สมบูรณ์ ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้ความพยายามขับเคลื่อนนโยบายให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามหน้าที่ของผู้นำขององค์กรในการที่กระตุ้นเร่งเร้า โน้มน้าว และใช้อิทธิพลต่อบุคลากรครูเพื่อให้ปฏิบัติงานที่มอบหมายให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (Daff, 1999; Owens, 2001)

3.2 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางตรงต่อวัฒนธรรมองค์การ ผู้บริหารให้ความสนใจในวัฒนธรรมองค์การเป็นอย่างมาก โดยการส่งเสริมให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น ครูส่วนใหญ่เป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม มีกิจกรรมร่วมกันทั้งครูและคนในชุมชนบ่อยๆ ส่งผลให้ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รักใคร่ผูกพันเสมือนญาติ เป็นการหลอมรวมจิตใจให้เป็นหนึ่งเดียว Furnham and Gunter (as cited in Armstrong, 2006);

Saopayon (2004) และ Keawying (2007) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์กับการบริหารและประสิทธิภาพขององค์การ เป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้การบริหารงานองค์การบรรลุความสำเร็จ เป็นกาวประสานทางสังคม และทำให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ช่วยให้เกิดความร่วมมืออย่างแท้จริง

3.3 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการความรู้ ช่องทางแสวงหาความรู้ของบุคลากรครุมีมากขึ้น ค้นคว้าหาความรู้ได้ตลอดเวลา เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าถึงได้ไม่จำกัด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งภายในและนอกโรงเรียน บุคลากรครูสามารถพัฒนาตนเองและการเรียนการสอนได้ด้วย Klinngam (2008) ความสำคัญของตัวบุคคลในการแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง และนำมาเข้ากระบวนการในการจัดการความรู้ เพื่อใช้ความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการพัฒนางานและพัฒนาองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ของ Marquardt (1996)

3.4 วัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ วัฒนธรรมในการทำงานจะช่วยเหลือกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ครูมีภาระงานมากทั้งงานหลักในการสอน งานตรวจสอบคุณภาพ และงานด้านธุรการอื่นๆ ทำให้ครูต้องมีปฏิสัมพันธ์กันทั้งโรงเรียน ผู้บริหารสามารถใช้ประโยชน์ทางวัฒนธรรมเพื่อประยุกต์เข้ากับการทำงาน จะช่วยให้การบริหารงานในโรงเรียนประสบความสำเร็จได้โดยง่าย Marquardt and Reynolds (1994) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การรวมเอาค่านิยมและเจตคติของทุกๆ คนในองค์การ การเรียนรู้ร่วมกัน (corporate learning culture) ในองค์การแห่งการเรียนรู้ว่าสมาชิกต้องมิมีเสียใจรู้ศึกษาค้นคว้า เผยแพร่และสร้างนิสัยการเรียนรู้จากการทำงาน

3.5 วัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการความรู้ วัฒนธรรมในการอ่านของสังคมไทยเปลี่ยนไป จากที่เข้าห้องสมุดกลับมาพึ่งพาออนไลน์

มากขึ้น การออนไลน์เป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ไปแล้ว เทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้ต้นทุนและเวลาลดลง การอ่านจะกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ การใช้เทคโนโลยีเป็นทางเลือกช่วยลดเวลาค้นคว้า และระบบเครือข่ายสนับสนุนให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ ตามแนวคิดของ Marquardt (1996) และ Chantarasombat (2007) ที่กล่าวถึงการนำความรู้ไปใช้งานในการพัฒนาองค์กร ต้องเชื่อมโยงติดต่อกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก อาศัยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายทุกระบวนการในการจัดการความรู้ต้องใช้ทั้งสิ้น

3.6 การจัดการความรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ในการจัดการความรู้บุคลากรแสวงหาความรู้โดยอาศัยเทคโนโลยีที่ตนมีอยู่ เมื่อต้องการรู้เรื่องใดๆ ก็เข้าใช้งาน อาจจะไม่มีการรวบรวมข้อมูล หรือขาดความชำนาญในการใช้เทคโนโลยี ข้อจำกัดดังกล่าวทำให้การจัดการความรู้ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในระดับต่ำ Wijarn (2006) และ Keawpairee (2008) กล่าวว่า ความสามารถขององค์กรและศักยภาพของบุคลากร และความพร้อมขององค์การในการสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเอง จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสนับสนุน และการแสวงหาความรู้อาจเป็นความรู้ส่วนบุคคลมากกว่าการแสวงหาความรู้เป็นทีม จึงทำให้ความรู้กระจายทั่วไปในองค์กร

3.7 ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ผ่านวัฒนธรรมองค์การและการจัดการความรู้ ผู้บริหารมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องราวในโรงเรียน ผู้บริหารจำเป็นต้องรับรู้และอำนวยความสะดวกการทำงานของบุคลากรเพื่อให้ภารกิจต่างๆ บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Daff (1999) ที่ว่าภาวะผู้นำเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำและผู้ตาม ที่สามารถกระตุ้นและใช้อิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุด

มุ่งหมายร่วมกันขององค์กร ผู้นำเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้ตามมีความต้องการและความพึงพอใจมากกว่าที่มีอยู่ จะทำให้ผู้ตามตระหนักถึงความต้องการ สำนึกในความสำคัญและคุณค่าของจุดมุ่งหมาย คำนึงถึงผลประโยชน์ของทีม และองค์กร (Bass, 1985)

ข้อเสนอแนะ

1. ตัวแปรด้านภาวะผู้นำได้ส่งผลต่อตัวแปรด้านวัฒนธรรมองค์กร อยู่ในระดับสูง ดังนั้นการบริหารงานสถานศึกษาของฝ่ายบริหารควรจะเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ที่มีอยู่ในสถานศึกษาหรือท้องถิ่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารกับบุคลากร ส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อกัน ความรักใคร่กลมเกลียว มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะก่อให้เกิดความร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการผลักดันงานต่างๆ ของสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ต้องมีหลักสูตรการบริหารที่มีการพัฒนาให้ทันต่อเหตุการณ์ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

3. ตัวแปรด้านวัฒนธรรมองค์กรได้ส่งผลทางตรงต่อตัวแปรด้านองค์การแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับสูง ดังนั้นการบริหารงานสถานศึกษาของฝ่ายบริหาร ควรจะส่งเสริมการปฏิบัติตามประเพณีไทยให้เกิดขึ้นทั้งสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์สมาชิกกลุ่มเดียวกัน ควรจะส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรครูให้ทำงานเป็นทีมอย่างสม่ำเสมอ มีการเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนคนในทีมให้เกิดการเรียนรู้การทำงานร่วมกัน เพื่อเป็นการสร้างวัฒนธรรมในการทำงานให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา

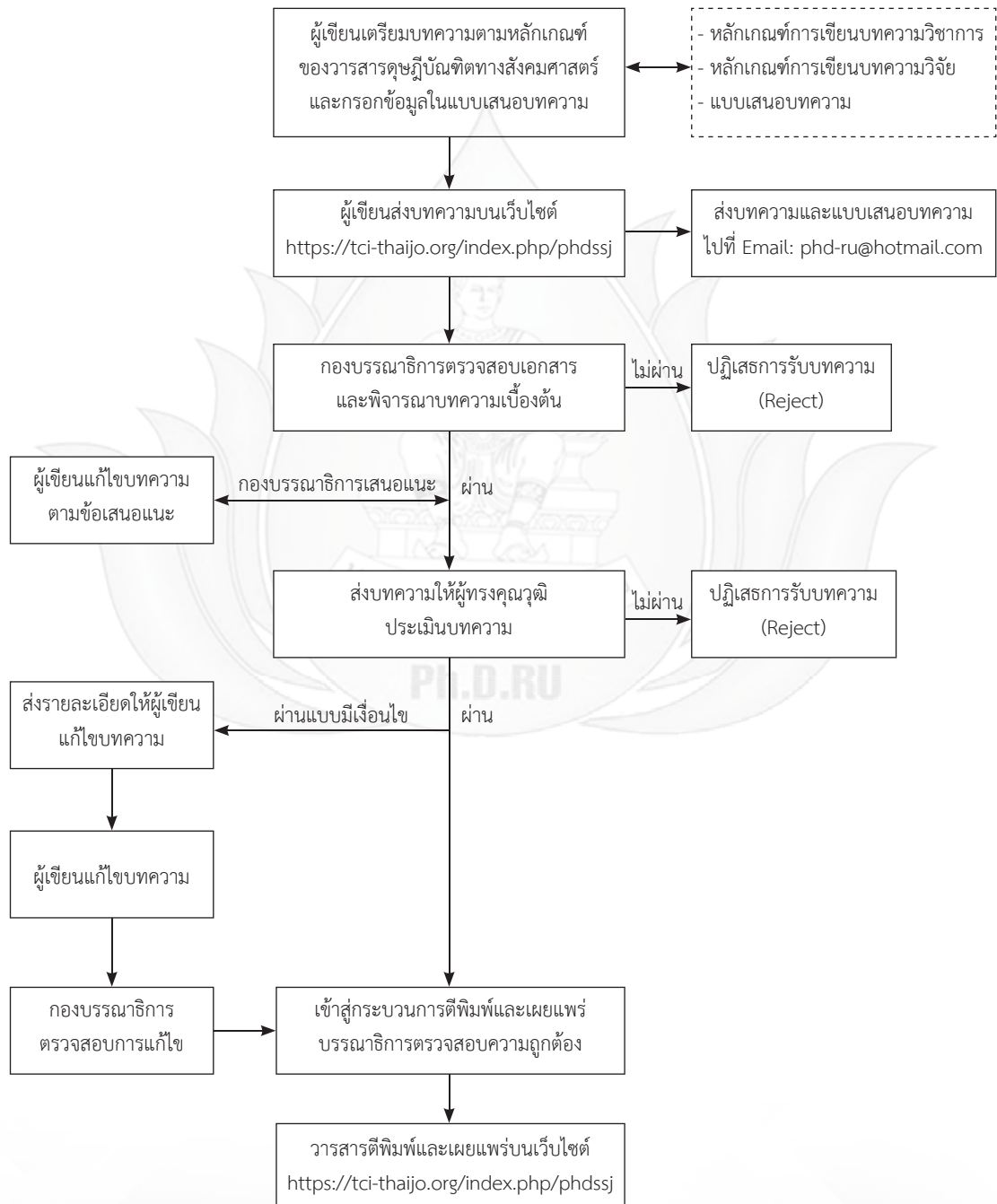
4. ตัวแปรด้านการจัดการความรู้ได้ส่งผลทางตรงต่อตัวแปรด้านองค์การแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งบ่งชี้ว่าการจัดการความรู้ที่เป็นอยู่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในระดับต่ำ ดังนั้นฝ่ายบริหารสถานศึกษาควรจะส่งเสริมในการเรียนรู้ของบุคลากรครูตามหลักของการจัดการความรู้ให้มากขึ้น ควรจะกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียนเพื่อให้ทุกคนได้ยึดเป็นแนวทางเดียวกัน

References

- Armstrong, M. (2006). *Performance management: Key strategies and practical guidelines* (3rd ed.). London: Kogan Page.
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance*. The Free Press.
- Bass, B.M., & Avolio, B.J. (2006). *Multifactor leadership questionnaire: Sampler set, manual, forms, and scoring key* (3rd ed.). Mind Garden.
- Bennis, W., Nanus, B. (1985). *Leaders: The strategies for taking charge*. Harper and Row.
- Chaiwong, S. (2017). *20 years southern border education plan*. Retrieved from http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=48087&Key=news_Surachet [In Thai]
- Chantarasombat, C. (2007). *Developing a knowledge management model for self-reliant communities*. Mahasarakham University. [In Thai]
- Daff, R. L. (1999). *Leadership theory and practice*. Tax Dryden.
- Dararuang, K. (2016). Perceptions of individual – Level of organizational culture and knowledge management influencing on innovations within KTIS Group. *Journal of the Association of Researchers*, 21(2), 58-68. [In Thai]
- French, W. L., Bell, C. H., & Zawacki, R. A. (2005). *Organization development and transformation: Managing effective change*. Mc-Graw Hill.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational administration: Theory, research, and practice*. McGraw-Hill.
- Keawpairee, W. (2008). *Human resource development in organizations*. Dhonburi Rajabhat University. [In Thai]
- Keawying, K. (2007). *Human resource management* (5th ed.). Se-education. [In Thai]
- Kiatkunphon, O. (2016). Relationships among constructive organizational cultures, transformational leadership, and knowledge management in community hospital, Suratthani Province. *Journal of The Police Nurses*, 8(2), 129-137. [In Thai]
- Klingam, S. (2008). *Developing a knowledge management model for Rajabhat Universities*. Ramkhamhaeng University. [In Thai]
- Marquardt, M. J. (1996). *Building the learning organization: A systems approach to quantum improvement and global success*. McGraw-Hill.
- Marquardt, M. J. (2002). *Building the learning organization: A systems approach to quantum improvement and global success*. McGraw-Hill.
- Marquardt, M., & Reynolds, A. (1994). *The global learning organization*. Irwin.
- Ministry of Culture. (2016). *Culture: Way of life and wisdom*. Rungsilp. [In Thai]

- Na Nakorn, S. (2019). *The comparative study of knowledge management styles and organizational culture of private organizations*. Suan Sunandha Rajabhat University, Faculty of Business Administration. [In Thai]
- Nukool, W. (2017). Leadership, knowledge management, and organizational culture affecting learning organization of basic educational school in Pichit Primary Educational Service Area Office. *Humanities and Social Sciences Journal of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University*, 11(1), 202-216. [In Thai]
- Probst, G., Raub, S., & Romhardt, K. (2000). *Managing knowledge: Building blocks for success*. John Willey & Sons.
- Razik, T. A., & Swanson, A. D. (2001). *Fundamental concepts of educational leadership* (2nd ed.). Prentice Hall.
- Rungkeaw, P. (2013). *The development of learning organization model of Bunditpatanasilpa Institute Ministry of Culture*. Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/article/download/10568/9567> [In Thai]
- Saopayon, S. (2004). *Educational management principles: Theory and practice*. Book Point. [In Thai]
- Senge, P. M. (2006). *The fifth disciplines: The art and practice of learning organization* (2nd ed.). Century Business.
- Tawonchat, A. (2012). Factors affecting the knowledge management of personnel in Nakhon Sawan Rajabhat University. *Nakhon Sawan Rajabhat University, Graduate Studies Journal*, 7(20), 123-136. [In Thai]
- Udom, J. (2017). Learning organization strategy development: Rajabhat University, Rattanakosin Group. *Journal of Pacific Institute of Management Science*, 3(2), 204-212. [In Thai]
- Wijarn, B. (2006). *Knowledge management to practical intelligence*. Expernetbooks. [In Thai]

ขั้นตอนการส่งบทความตีพิมพ์ วารสารดุष्ฎิบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

จริยธรรมการตีพิมพ์วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

บทบาท หน้าที่ และจริยธรรมของผู้เขียน

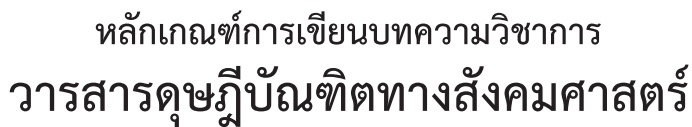
1. ผู้เขียนต้องรับรองว่าบทความที่ส่งตีพิมพ์เป็นบทความใหม่ ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์มาก่อนแล้ว หรืออยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาจากวารสารอื่นหรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ
2. ผู้เขียนบทความต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารกำหนด
3. ผู้เขียนต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่นและต้องอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมาเสนอโดยอ้างอิงในเนื้อหาบทความของตน และจัดทำเอกสารอ้างอิงไว้ท้ายบทความให้ชัดเจน
4. ผู้เขียนทุกคนที่มีรายชื่อในบทความต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยจริง
5. ผู้เขียนบทความที่คัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) หรือละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความโดยตรง
6. หากเป็นการวิจัยในมนุษย์ หรือสัตว์ทดลอง ผู้เขียนต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการใช้สัตว์ทดลองตามแต่กรณี และต้องระบุในบทความด้วย
7. ในกรณีที่ผู้เขียนทำผิดจริยธรรมจะถูกตัดสิทธิ์การตีพิมพ์เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปีโดยแจ้งผู้เขียนและหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน
8. บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารถือเป็นผลงานของผู้เขียน ผู้เขียนและคณะต้องรับผิดชอบต่อบทความของตน
9. การพิจารณาอนุญาตให้ลงตีพิมพ์ในวารสารขึ้นอยู่กับพิจารณาจากบรรณาธิการและให้ถือเป็นที่สุด

บทบาท หน้าที่ และจริยธรรมของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของผลงานทางวิชาการที่ประเมินอย่างแท้จริง
2. ผู้ประเมินบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก พิจารณาบทความภายใต้หลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความคิดเห็นส่วนตัว
3. ผู้ประเมินบทความควรให้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องและเป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนบทความ
4. ผู้ประเมินบทความจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนใดๆ กับวารสาร บรรณาธิการ และผู้เขียน
5. ผู้ประเมินบทความจะต้องรักษาความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง
6. ผู้ประเมินบทความ เมื่อตรวจพบว่าบทความที่พิจารณาอยู่มีความเหมือนหรือความซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
7. ผู้ประเมินบทความจะต้องส่งผลประเมินตรงตามกำหนดเวลาที่วารสารกำหนดไว้

บทบาท หน้าที่ และจริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณากลับกรองคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารโดยคัดเลือกผลงานที่มีการควบคุมคุณภาพ ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ รวมถึงผลงานต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร
2. บรรณาธิการมีหน้าที่ในการตรวจสอบการตีพิมพ์ซ้ำ (Duplications) หรือการคัดลอกผลงาน (Plagiarism) อย่างเคร่งครัดหากตรวจพบว่า บทความมีการคัดลอก ลอกเลียนแบบจากบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ
3. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน ผู้ประเมิน และต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาข้อมูลได้เป็นอย่างดี
4. บรรณาธิการต้องปฏิบัติโดยใช้เหตุผลทางวิชาการ ในการพิจารณาบทความทุกครั้งด้วยความเป็นธรรม ปราศจากอคติหรือความลำเอียงต่อบทความและผู้เขียน ทั้งในด้านเชื้อชาติ ศาสนา เพศ วัฒนธรรม การเมือง อุดมคติ และสังกัดของผู้เขียน
5. บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบหลักฐานเพื่อให้มีความมั่นใจได้ว่างานวิจัยทุกชนิดที่จะตีพิมพ์หากเป็นการวิจัยในมนุษย์ หรือสัตว์ทดลอง ผู้เขียนต้องแสดงหลักฐานการได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการใช้สัตว์ทดลองตามแต่กรณี และต้องระบุในบทความด้วย
6. บรรณาธิการต้องไม่ร้องขอให้มีการอ้างอิงผลงานใดเพื่อเพิ่มจำนวนการอ้างอิง (Citation) หรือค่า Impact Factor ของวารสาร หรือเพื่อเพิ่มจำนวนการอ้างอิงของผลงานของตนหรือพวกพ้อง
7. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน หรือผู้ประเมิน และต้องไม่นำบทความหรือวารสารไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ หรือนำไปเป็นผลงานของตน
8. บรรณาธิการไม่ควรเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารของตน

ข้อกำหนดในการส่งบทความ

แนวทางการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

- มีประเด็นหรือความแนวคิดที่ชัดเจน มีเนื้อหาทางวิชาการที่ถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัย
- วิเคราะห์ประเด็นตามหลักวิชาการ มีการสังเคราะห์ความรู้จากแหล่งต่างๆ และเสนอความรู้ หรือวิธีการที่เป็นประโยชน์
- สอดแทรกความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ หรือแสดงทัศนะทางวิชาการของผู้เขียนอย่างชัดเจนและเที่ยงตรง
- มีการค้นคว้าอ้างอิงจากแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ ทันสมัย และครอบคลุม
- มีการนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่ายและเป็นระบบ ใช้ภาษาทางวิชาการอย่างเหมาะสม

การส่งต้นฉบับ

1. การตั้งค่านีกระดาษ ใช้แบบอักษร TH Sarabun New พิมพ์แบบหน้าเดียวในกระดาษขนาด A4 ตั้งขอบกระดาษทุกด้าน 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) ใส่เลขหน้ากำกับทุกหน้าที่มีมุมขวาด้านบน ความยาวของบทความ 12-15 หน้า

2. **ชื่อเรื่อง (Title)** ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. **ชื่อผู้เขียน (Author)** ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล หน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้
4. **เนื้อหา (Text)** ควรใช้ภาษาแบบทางการที่ผู้อ่านเข้าใจง่ายและมีความชัดเจน ประกอบด้วย
 - 4.1 **บทคัดย่อ (Abstract)** ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สรุปสาระสำคัญของบทความไว้

4.2 คำสำคัญ (Keywords) จำนวน 3-5 คำ

4.3 บทนำ (Introduction) อธิบายที่มาและความสำคัญ โดยเขียนให้สอดคล้องกับชื่อเรื่อง

4.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Concept and Theory) อธิบายแนวคิดและทฤษฎีเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

4.5 กรอบในการวิเคราะห์ (Analysis Framework) นำเสนอกรอบสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.6 ผลการวิเคราะห์ (Result) เป็นการอภิปรายผลตามกรอบในการวิเคราะห์ โดยเขียนข้อมูลให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้อ่านได้

4.7 บทสรุป (Conclusion) เป็นการสรุปเชิงอภิปรายและมีการนำเสนอแนวคิดของผู้เขียนด้วย

4.8 ข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ และข้อเสนอแนะสำหรับนำไปใช้ประโยชน์

4.9 การอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบ APA Style(7th ed.) ดังนี้

4.9.1 การเรียงลำดับ ให้เรียงลำดับจากภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ ก-ฮ และ A-Z

4.9.2 ชื่อผู้เขียน เอกสารภาษาไทยใช้ชื่อ นามสกุล เอกสารภาษาอังกฤษใช้นามสกุล และอักษรย่อตัวแรกของชื่อ

4.9.3 ปีที่พิมพ์ เอกสารภาษาไทยใช้ปี พ.ศ. เอกสารภาษาอังกฤษใช้ปี ค.ศ. ใส่ในวงเล็บ หากผู้เขียนคนเดียวกันเขียนเอกสารหลายเล่ม ให้เรียงลำดับปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

4.9.4 ชื่อเรื่อง ให้ใช้ตัวเอน กรณีเป็นเรื่องย่อในหนังสือให้ระบุ “ใน หรือ In” ตามด้วยผู้แต่ง และชื่อหนังสือ

4.9.5 สถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ เป็นรูปแบบของเอกสารประเภทหนังสือ หรือตำรา กรณีประเภทบทความในวารสาร ให้ระบุชื่อบทความ ชื่อวารสาร ปีที่ ฉบับที่ และหมายเลขหน้าของบทความตั้งแต่นำหน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย (การอ้างอิงในเนื้อหาให้ระบุเฉพาะหน้าที่ใช้อ้างอิง)

4.9.6 การอ้างอิง Website ให้ระบุชื่อผู้เขียน ชื่อเรื่อง วัน เดือน ปีที่ค้น และ Website

5. การส่งบทความให้ส่งต้นฉบับบทความออนไลน์ (ไฟล์ Word) ไปที่<https://www.tci-thaijo.org/index.php/phdssj>

6. ค่าธรรมเนียมการส่งบทความ ค่าธรรมเนียมบทความละ 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน) โดยโอนเงินไปที่ชื่อบัญชี สมาคมปรัชญาคณะบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เลขที่บัญชี 020036297552 ธนาคารออมสิน สาขารามคำแหง

หมายเหตุ วารสารคณะบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาตีพิมพ์

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

← 1 นิ้ว
↑ 1 นิ้ว
← 1 นิ้ว

TH Sarabun New 18 Point Bold

ชื่อเรื่อง

16 Point Bold

บทคัดย่อ

16 Point

.....

.....

.....

ชื่อและนามสกุลของผู้เขียน¹
กรณีมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ชื่อและนามสกุลทุกคน²

- นำเสนอให้กระชับ เน้นประเด็นสำคัญที่ต้องการนำเสนอ โดยสรุปสาระสำคัญของบทความตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับชื่อเรื่องเพื่อดึงดูดให้ผู้อ่านอยากอ่านเนื้อหาฉบับเต็ม

- ใช้ภาษาแบบทางการ แสดงเฉพาะเนื้อหา ไม่แสดงความรู้สึก อารมณ์หรืออคติ ไม่ใช้คำพุ่มเพียบ ควรใช้ “เทคนิคของการใช้คำ” เพื่อประโยชน์ในการค้นหาบทคัดย่อให้พบได้ง่ายที่สุด

- ความยาวประมาณ 250 คำ

ภาษาไทย

16 Point Bold

คำสำคัญ:

16 Point

.....

.....

- นำเสนอโดยเลือกใช้คำที่มีอยู่ในวัตถุประสงค์ของบทความที่เกี่ยวข้องกันหัวข้อเรื่องของบทความและเป็นคำที่นิยมใช้ เพื่อต้องการให้ผู้อ่านที่สนใจค้นพบบทความ จำนวน 3-5 คำ

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

12 Point

.....

¹ [กรณีที่เป็นนักศึกษา] ระบุชื่อหลักสูตร สาขาวิชา คณะ สถาบันการศึกษา ที่อยู่และอีเมลที่ติดต่อได้

² [กรณีที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหรือบุคคลทั่วไป] ระบุหน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้

↑ 1 นิ้ว

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

1 นิ้ว TH Sarabun New 18 Point Bold	1 นิ้ว Title	1 นิ้ว
ชื่อและนามสกุลของผู้เขียน¹ กรณีมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ชื่อและนามสกุลทุกคน²		
16 Point Bold 16 Point	Abstract - นำเสนอให้กระชับ เน้นประเด็นสำคัญที่ต้องการนำเสนอ โดยสรุปสาระสำคัญของบทความตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับชื่อเรื่องเพื่อดึงดูดให้ผู้อ่านอยากอ่านเนื้อหาฉบับเต็ม - ใช้ภาษาแบบทางการ แสดงเฉพาะเนื้อหา ไม่แสดงความรู้สึก อารมณ์หรืออคติ ไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย ควรใช้ “เทคนิคของการใช้คำ” เพื่อประโยชน์ในการค้นหายาคัดย่อให้พบได้ง่ายที่สุด - ความยาวประมาณ 250 คำ Keywords : - นำเสนอโดยเลือกใช้คำที่มีอยู่ในวัตถุประสงค์ของบทความที่เกี่ยวข้องกันหัวข้อเรื่องของบทความ และเป็นคำที่นิยมใช้ เพื่อต้องการให้ผู้อ่านที่สนใจค้นพบบทความ จำนวน 3-5 คำ	ภาษาอังกฤษ
Type of Article: Academic Article		
12 Point	 ³ [กรณีที่เป็นนักศึกษา] ระบุชื่อหลักสูตร สาขาวิชา คณะ สถาบันการศึกษา ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้ ⁴ [กรณีที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหรือบุคคลทั่วไป] ระบุหน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้	
1 นิ้ว		

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point
Bold

→ บทนำ

16 Point

นำเสนอเนื้อหาเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านสู่เนื้อเรื่องให้เห็นความสำคัญ และสร้างบรรยากาศให้น่าติดตามต่อไป ควรเขียนให้กระชับตรงประเด็น ไม่ยืดเยื้อ สอดคล้องกับชื่อเรื่อง โดยจับประเด็นจากชื่อเรื่องแล้วนำเสนอเนื้อหา ในส่วนนี้สามารถกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของบทความ ที่มาของบทความ ขอบเขตของบทความ อาจมีคำจำกัดความหรือนิยามที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

16 Point
Bold

→ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

16 Point

นำเสนอให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องหรือประเด็นที่เขียน จัดวางโครงสร้างเนื้อหาและจัดลำดับให้เหมาะสม เนื้อหาสาระควรมีความต่อเนื่องกัน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล และอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

16 Point
Bold

→ กรอบในการวิเคราะห์

16 Point

นำเสนอกรอบในการวิเคราะห์ที่ได้จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในรูปแบบภาพ หรือข้อความอันเป็นใจความสำคัญที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล

16 Point
Bold

→ ผลการวิเคราะห์

16 Point

นำเสนอให้เป็นไปตามหลักการ ทฤษฎี ตามกรอบในการวิเคราะห์ มีหลักฐานการอ้างอิงอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีความเป็นเหตุเป็นผล

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point
Bold

บทสรุป

16 Point

นำเสนอสรุปประเด็นสำคัญของบทความ โดยการเลือกประเด็นสำคัญของบทความนั้นมาเขียนรวมไว้อย่างสั้นๆท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่า สิ่งที่กำลังกล่าวมาทั้งหมดมีความสำคัญอย่างไรสามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรือ อาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปแสวงหาความรู้เพื่อคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป

16 Point
Bold

ข้อเสนอแนะ

16 Point

นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิเคราะห์สำหรับนำไปใช้ในเชิงทฤษฎีและการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

16 Point
Bold

References

เอกสารอ้างอิงใช้ภาษาอังกฤษตามรูปแบบ APA Style (7th ed.) มีวิธีการ ดังนี้

- การเรียงลำดับ ให้เรียงลำดับตามตัวอักษร ตั้งแต่ ก-ฮ แล้วตามด้วย A-Z

- การเขียนอ้างอิงประเภทหนังสือ (Book)

ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

- การเขียนอ้างอิงประเภทวารสาร (Journal)

ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของบทความ.

- การเขียนอ้างอิงประเภท ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ (Dissertation/Thesis)

ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. หลักสูตรปริญญา, มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่างการแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

ชัยฤทธิ์ ทองรอด และวารารณ สारอินมूल. (2559). พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าในตลาดนัดกลางคืนของผู้บริโภคเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(3), 197-210.

Thongrawd, C., & Saninmool. (2016). Consumers' buying behaviors of products in night markets in Bangkok Metropolitan. *Journal of the Association of Researchers*, 21(3), 197-210. [In Thai]

หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิจัย วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มีนโยบายจัดพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และ ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริม เผยแพร่ ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านสังคมศาสตร์

ข้อกำหนดในการส่งบทความ

บทความจัดทำขึ้นโดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น บทความที่นำมาลงในวารสารต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างตีพิมพ์ในหนังสือหรือวารสารใดมาก่อน กระบวนการคัดเลือกบทความโดยใช้วิธีการประเมินแบบ Double-Blind Review บทความจะถูกส่งไปยังนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ เพื่อเป็นผู้อ่านประเมินบทความ

การส่งต้นฉบับ

1. การตั้งค่านำกระดาษ ใช้แบบอักษร TH Sarabun New พิมพ์แบบหน้าเดียวในกระดาษขนาด A4 ตั้งขอบกระดาษทุกด้าน 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) ใส่เลขหน้ากำกับทุกหน้าที่มุมขวาด้านบน ความยาวของบทความ 12-15 หน้า

2. ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3. ชื่อผู้เขียน (Author) ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล หน่วยงานที่สังกัด ที่อยู่ และอีเมลที่ติดต่อได้

4. เนื้อหา (Text) ควรใช้ภาษาแบบทางการที่ผู้อ่านเข้าใจง่ายและมีความชัดเจน ประกอบด้วย

4.1 บทคัดย่อ (Abstract) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สรุปสาระสำคัญของบทความไว้อย่างครบถ้วน

4.2 คำสำคัญ (Keywords) จำนวน 3-5 คำ

4.3 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Background and Significance of the Problems) นำเสนอโดยใช้ภาษาแบบทางการ เป็นแบบแผน เลือกใช้คำที่ถูกต้องตามหลักภาษาและค่านิยมของคำ ใช้คำให้เกิดความหมายตรงประเด็น และไม่ซับซ้อน เพื่อให้สามารถอ่านแล้วเข้าใจทันที

4.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) นำเสนอให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องและเนื้อหาเพื่อเป็นแนวทางในการหาคำตอบของการวิจัย

4.5 ขอบเขตของการวิจัย (Scope of the Research) นำเสนอให้ครอบคลุมเนื้อหา ลักษณะประชากร จำนวนประชากร ขนาดตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษา โดยอาจจะระบุช่วงระยะเวลาที่ศึกษาด้วย

4.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย (Research Benefits) นำเสนอประโยชน์ที่ได้รับตามวัตถุประสงค์และแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการและการนำไปปฏิบัติ

4.7 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Concepts, Theories, and Related Literatures) นำเสนอให้มีความสัมพันธ์กันของตัวแปรทุกตัวและต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพื่อนำไปสู่กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

4.8 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย (Conceptual Framework) นำเสนอให้ครอบคลุมและครบถ้วนทุกตัวแปรเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยอาจนำเสนอเป็นรูปภาพเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย

4.9 สมมุติฐานของการวิจัย (Hypotheses of the Research (if any)) นำเสนอถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้กับคำตอบที่ผู้วิจัยคาดคะเน โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายสามารถสื่อความหมายได้โดยตรง

4.10 ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) อธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประชากรและตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

4.11 ผลการวิจัย (Result) นำเสนอผลที่ได้จากการวิจัยเป็นขั้นตอนโดยสรุป

4.12 การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ หรือสมมุติฐานที่ตั้งไว้

4.13 ข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ และข้อเสนอแนะสำหรับนำไปใช้ประโยชน์

4.14 การอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบ APA Style (7th ed.) ดังนี้

4.14.1 การเรียงลำดับ ให้เรียงลำดับจากภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ ก-ฮ และ A-Z

4.14.2 ชื่อผู้เขียน เอกสารภาษาไทยใช้ชื่อ นามสกุล เอกสารภาษาอังกฤษใช้นามสกุล และอักษรย่อตัวแรกของชื่อ

4.14.3 ปีที่พิมพ์ เอกสารภาษาไทยใช้ปี พ.ศ. เอกสารภาษาอังกฤษใช้ปี ค.ศ. ใส่ในวงเล็บ หากผู้เขียนคนเดียวกันเขียนเอกสารหลายเล่ม ให้เรียงลำดับปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

4.14.4 ชื่อเรื่อง ให้ใช้ตัวเอน กรณีเป็นเรื่องย่อในหนังสือให้ระบุ “ใน” หรือ “in” ตามด้วยผู้แต่งและชื่อหนังสือ

4.14.5 สถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ เป็นรูปแบบของเอกสารประเภทหนังสือ หรือตำรา กรณีประเภทบทความในวารสาร ให้ระบุชื่อบทความ ชื่อวารสาร ปีที่ ฉบับที่ และหมายเลขหน้าของบทความตั้งแต่นำหน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย (การอ้างอิงในเนื้อหาให้ระบุเฉพาะหน้าที่ใช้อ้างอิง)

4.14.6 การอ้างอิง Website ให้ระบุชื่อผู้เขียน ชื่อเรื่อง และค้นจาก Website

5. การส่งบทความ ให้ส่งต้นฉบับบทความออนไลน์ (ไฟล์ Word) ไปที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/phdssj>

6. ค่าธรรมเนียมการส่งบทความ ค่าธรรมเนียมบทความละ 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน) โดยโอนเงินไปที่ ชื่อบัญชี สมาคมปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เลขที่บัญชี 020036297552 ธนาคารออมสิน สาขารามคำแหง

หมายเหตุ วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาตีพิมพ์

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

← 1 นิ้ว	↑ 1 นิ้ว	← 1 นิ้ว
TH Sarabun New 18 Point Bold → ชื่อเรื่อง		
ชื่อและนามสกุลของผู้เขียน¹ กรณีมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ชื่อและนามสกุลทุกคน²		
16 Point Bold → บทคัดย่อ		
16 Point	- นำเสนอภาพรวมของเนื้อหางานทั้งหมด ครอบคลุมสาระสำคัญของผลการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอ้างอิง และดึงดูดให้ผู้อ่านอยากอ่านเนื้อหาฉบับเต็ม ใช้ข้อเท็จจริง ไม่ใช่เนื้อหาเกินจริงหรือไม่อยู่ในเนื้อหาการวิจัย - ระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัยและคุณค่าของการวิจัย - ใช้ภาษาแบบทางการ แสดงเฉพาะเนื้อหา ไม่แสดงความรู้สึก อารมณ์หรืออคติ ไม่ใช่คำฟุ่มเฟือย ควรใช้ “เทคนิคของการใช้คำ” เพื่อประโยชน์ในการค้นหาบทคัดย่อให้พบได้ง่ายที่สุด - ความยาวประมาณ 250 คำ	
16 Point Bold → คำสำคัญ:		
16 Point	- นำเสนอโดยเลือกใช้ตัวแปรที่ศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย หรือคำที่เป็นชื่อเรื่องการวิจัย เป็นคำที่นิยมใช้ เพื่อให้ผู้สนใจงานวิจัยสืบค้นเจอจำนวน 3-5 คำ	
ประเภทบทความ: บทความวิจัย		
12 Point		
↑ 1 นิ้ว		

ภาษาไทย

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

1 นิ้ว ← →	1 นิ้ว ↑ ↓	1 นิ้ว ← →
TH Sarabun New 18 Point Bold Title		
ชื่อและนามสกุลของผู้เขียน¹ กรณีมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ชื่อและนามสกุลทุกคน²		
16 Point Bold	Abstract	ภาษาอังกฤษ
16 Point		
- นำเสนอภาพรวมของเนื้อหาทั้งหมด ครอบคลุมสาระสำคัญของผลการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอ้างอิง และดึงดูดให้ผู้อ่านอยากอ่านเนื้อหาฉบับเต็ม ใช้ข้อเท็จจริง ไม่ใช่เนื้อหาเกินจริงหรือไม่อยู่ในเนื้อหาการวิจัย - ระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัยและคุณค่าของการวิจัย - ใช้ภาษาแบบทางการ แสดงเฉพาะเนื้อหา ไม่แสดงความรู้สึก อารมณ์หรืออคติ ไม่ใช่คำฟุ่มเฟือย ควรใช้ “เทคนิคของการใช้คำ” เพื่อประโยชน์ในการค้นหาคำย่อให้พบได้ง่ายที่สุด - ความยาวประมาณ 250 คำ		
16 Point Bold	Keywords :	
16 Point	- นำเสนอโดยเลือกใช้ตัวแปรที่ศึกษาที่เกี่ยวข้องกันกับงานวิจัย หรือคำที่เป็นชื่อเรื่องการวิจัยเป็นคำที่นิยมใช้ เพื่อให้ผู้สนใจงานวิจัยสืบค้นเจอจำนวน 3-5 คำ	
Type of Article: Research Article		
12 Point		
1 นิ้ว ↑ ↓		

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point
Bold

→ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

16 Point

นำเสนอโดยใช้ภาษาแบบทางการ เป็นแบบแผน เลือกใช้คำที่ถูกต้องตามหลักภาษาและความนิยมของคำ ใช้คำให้เกิดความหมายตรงประเด็น ไม่ซับซ้อน อ่านแล้วเข้าใจทันที การแปลคำศัพท์จากต่างประเทศควรตรวจสอบความนิยมและใช้ความหมายเดียวกันตลอดบทความ เช่น Organization พบแปลเป็นไทยว่าองค์กรหรือองค์การ เป็นต้น และภายในหนึ่งย่อหน้าควรมีใจความสำคัญประเด็นเดียวเป็นเอกภาพ และต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

16 Point
Bold

→ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

16 Point

16 Point
Bold

→ ขอบเขตของการวิจัย

16 Point

นำเสนอให้ครอบคลุมเนื้อหา ลักษณะประชากร จำนวนประชากร การเลือกตัวอย่าง วิธีเลือกตัวอย่างขนาดตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษา โดยอาจจะระบุช่วงระยะเวลาที่ศึกษาด้วย

16 Point
Bold

→ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

16 Point

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point
Bold

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

16 Point

- นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยพอสังเขปของตัวแปรทุกตัว และจำเป็นต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ หลีกเลี่ยงการ"อ้างอิงโน" หรือหลีกเลี่ยงการอ้างอิงต่อกันมา ควรใช้ต้นฉบับมาอ้างอิง
- นำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการอภิปรายผล
- นำเสนอให้มีความสัมพันธ์กันทั้งแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

16 Point
Bold

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

16 Point
Bold

สมมุติฐานของการวิจัย (ถ้ามี)

16 Point

16 Point
Bold

ระเบียบวิธีวิจัย

16 Point

นำเสนอโดยอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประชากรและตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล ควรอ้างอิงเจ้าของทฤษฎีที่ผู้เขียนอ้างอิงโดยตรง หลีกเลี่ยงการอ้างอิงต่อกันมา เขียนให้กระชับ นำเสนอเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของบทความ

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point
Bold

ผลการวิจัย

16 Point

นำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์ และผลการวิเคราะห์โดยอาจจะมีการนำเสนอในรูปแบบตารางและการแปลความหมายอย่างกะทัดรัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตัวอย่างการนำเสนอในรูปแบบตาราง

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้อความ	$\bar{X}$	SD	แปลความหมาย
---------	-----------	----	-------------

16 Point
Bold

การอภิปรายผล

16 Point

- สรุปสาระประเด็นสำคัญ และอภิปรายผลในแง่มุมต่างๆที่เกี่ยวกับงานวิจัยให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ หากมีสมมุติฐานของการวิจัยควรอภิปรายรายข้อ ข้อค้นพบที่ขัดแย้งหรือสอดคล้องกับงานวิจัยของงาน
- อภิปรายข้อจำกัดและข้อบกพร่องในการวิจัย รวมถึงการอภิปรายคุณประโยชน์ของงานวิจัย

16 Point
Bold

ข้อเสนอแนะ

16 Point

นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิเคราะห์สำหรับนำไปใช้ในเชิงทฤษฎีและการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

ตัวอย่างการเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

16 Point
Bold

→ **References**

เอกสารอ้างอิงใช้ภาษาอังกฤษตามรูปแบบ APA Style (7th ed.) มีวิธีการ ดังนี้

- การเรียงลำดับ ให้เรียงลำดับตามตัวอักษร ตั้งแต่ ก-ฮ แล้วตามด้วย A-Z

- การเขียนอ้างอิงประเภทหนังสือ (Book)

ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

- การเขียนอ้างอิงประเภทวารสาร (Journal)

ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของบทความ.

- การเขียนอ้างอิงประเภท ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ (Dissertation/Thesis)

ชื่อ นามสกุล ผู้แต่ง. (ปี พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. หลักสูตรปริญญา, มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่างการแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

ชัยฤทธิ์ ทองรอด และวราภรณ์ สารอินมุล. (2559). พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าในตลาดนัดกลางคืนของผู้บริโภค
เขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(3), 197-210.

Thongrawd, C., & Saninmool. (2016). Consumers' buying behaviors of products in night markets in
Bangkok Metropolitan. *Journal of the Association of Researchers*, 21(3), 197-210. [In Thai]

แบบเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

เรียน บรรณาธิการวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

ข้าพเจ้า ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย).....

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน.....

หน่วยงานที่สังกัด.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

หมายเลขโทรศัพท์.....Email.....

มีความประสงค์ขอส่งบทความ เรื่อง :

ชื่อบทความ (ภาษาไทย).....

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ).....

.....

ประเภทของบทความ ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิจารณ์หนังสือ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้า ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่ระบุชื่อในผลงาน

บทความนี้ยังไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารอื่นอีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งผลงานต้นฉบับนี้มายังบรรณาธิการวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่งเอกสารต่างๆ ให้บรรณาธิการวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้

☐ ต้นฉบับบทความออนไลน์ (ไฟล์ Word) ส่งไปที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/phdssj>

☐ สำเนาต้นฉบับ (ไฟล์ Word) ส่งไปที่ Email: phd-ru@hotmail.com

☐ แบบเสนอบทความส่งไปที่ Email: phd-ru@hotmail.com

ลงชื่อ.....เจ้าของบทความ

(.....)

วันที่.....เดือน.....ปี.....

กรณีบทความวิจัยของนักศึกษา ต้องผ่านการพิจารณาจากประธานที่ปรึกษาว่าถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และยินดีให้ตีพิมพ์ในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ได้

ลงชื่อ.....

(.....)

ประธานที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์

วันที่.....เดือน.....ปี.....

Doctor of Philosophy in Social Sciences Association
Ramkhamhaeng University

ผู้จัดพิมพ์ สมาคมปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง